

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Οφέλη και ζημίες της ένταξης στη ζώνη του ευρώ πάνω στην
παραγωγή, εισαγωγές, εξαγωγές του πρωτογενούς τομέα.»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

Γεωργούδη Γ. Θεοδώρας

Επιβλέπων Ηλίας Κεβόρκ

Βόλος, Ιούνιος 2015

Ευχαριστίες

Θα ήθελα καταρχήν να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο στην επιτυχή εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας. Οφείλω να ευχαριστήσω θερμά τον επίκουρο καθηγητή κ. Ηλία Κεβόρκ για την επίβλεψη αυτής της διπλωματικής και για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε με την ανάθεση του συγκεκριμένου θέματος. Δίχως την καθοδήγηση και υποστήριξη του θα ήταν αδύνατη η ολοκλήρωση αυτής της εργασίας. Ευχαριστώ επίσης θερμά όλους τους καθηγητές και το προσωπικό του τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας που με καθοδήγησαν όλα αυτά τα χρόνια των ακαδημαϊκών μου σπουδών και μου προσέφεραν τόσο πολύτιμες γνώσεις.

Θέλω επίσης να ευχαριστήσω τους φίλους μου για όλες τις στιγμές που μοιραστήκαμε κατά τη διάρκεια των φοιτητικών μας σπουδών, καθώς και για τις πολύτιμες παρατηρήσεις τους αναφορικά με την διπλωματική μου εργασία. Βέβαια το μεγαλύτερο ευχαριστώ το οφείλω στους γονείς μου Γιώργο και Ελευθερία, για τις προσπάθειες που έχουν καταβάλει για τη μόρφωση και ανατροφή μου, για την συνεχή υποστήριξη των στόχων και αποφάσεων μου. Τίποτα από όλα αυτά όμως δεν θα είχε γίνει δίχως τις αδερφές μου, Κυριακή και Βασιλική, που αποτελούν τα δικά μου παραδείγματα προς μίμηση, το σημαντικότερο στήριγμα, και την καλύτερη συντροφιά όλα αυτά τα χρόνια.

Βόλος, Ιούνιος 2015

Στον Αργύρη,

Περίληψη

Ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση του ελληνικού πρωτογενούς τομέα στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι διάφορες αλλαγές της κοινοτικής πολιτικής και οι επιδράσεις που έχουν αυτές πάνω στην παραγωγή, τις εξαγωγές και τις εισαγωγές βασικών προϊόντων της φυτικής και ζωικής παραγωγής τα τελευταία 30 χρόνια είναι μερικά από τα βασικά θέματα που θα μας απασχολήσουν.

Η επεξεργασία διάφορων δεδομένων και η αναλυτική τους παρουσίαση μέσω διαγραμμάτων και πινάκων είναι τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την κατανόηση των μεταβολών της παραγωγής και του εξαγωγικού και εισαγωγικού εμπορίου για ένα εύρος προϊόντων.

Λέξεις Κλειδιά: «ΚΑΠ, ΕΕ, εξαγωγές, εισαγωγές, ελληνική γεωργία...»

Συντομογραφίες

ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΠΟΠ	Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης
ΠΓΕ	Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης
ΟΠΑΠ	Ονομασία Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
USDA	Αμερικάνικο Υπουργείο Γεωργίας
ΟΙΥ	Διεθνής Οργανισμός Αμπέλου και Οίνου
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	2
Περίληψη	4
1.1 Διεθνές Εμπόριο	8
1.2 Διεθνές εμπόριο και κοινό νόμισμα	11
1.3 Διεθνές εμπόριο και γεωργική πρόοδος	12
1.4 Διάρθρωση της Διπλωματικής Εργασίας	13
Κεφάλαιο 2ο: Κοινή Αγροτική Πολιτική	14
και Ελληνική Γεωργία	14
2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	14
2.2 Χαρακτηριστικά Κοινής Αγροτικής Πολιτικής	15
2.3 Ονοματολογία Γεωργικών Προϊόντων	16
2.4 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική Διαχρονικά	19
2.4.1 Αρχική μορφή	19
2.4.2 Αρχικές μεταρρυθμίσεις	20
2.5 Οι αιτίες για τη διενέργεια των μεταρρυθμίσεων	23
2.6 Επιδράσεις από την εφαρμογή της ΚΑΠ	25
2.7 Έρευνα, καινοτομία και κοινή αγροτική πολιτική	27
2.8 Ο διττός χαρακτήρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης	29
2.9 Η Ελληνική Γεωργία	29
2.10 Διαχρονικές επιδόσεις της ελληνικής γεωργίας	31
2.11 Τα προβλήματα της ελληνικής γεωργίας	35
2.12 Συνέπειες ενσωμάτωσης της ΚΑΠ στην ελληνική γεωργική πολιτική	36
2.13 Μέτρα αύξησης της ανταγωνιστικότητας	37
Κεφάλαιο 3 ^ο Φυτική Παραγωγή	41
3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	41
3.2 Κατηγορίες φυτικής παραγωγής	44
3.3 Η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα	48
3.3.1 Ελαιόλαδο και οικονομική κρίση	56
3.4 Η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα	74
3.5 Η παραγωγή είναι χαμηλότερη του καθαρού αποτελέσματος	96
Κεφάλαιο 4 ^ο Ζωική Παραγωγή	109
4.1 Κατηγορίες ζωικής παραγωγής	109
4.2 Η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα	112
4.3 Η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα	115
4.4 Η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα	120
Κεφάλαιο 5 ^ο Εξαγωγικό εμπόριο	129
5.1 εισαγωγικές παρατηρήσεις	129
5.2 Εξαγωγές	130
5.2.1 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα	130
5.2.2 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα	139
5.2.3 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα	142
5.2.4 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα	145
5.2.5 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα	146

5.2.6 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα	146
5.3 Εισαγωγες.....	148
5.3.1 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα.....	148
5.3.2 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα	150
5.3.3 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή είναι χαμηλότερη από καθαρό αποτέλεσμα	152
5.3.4 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή υπερβαίνει καθαρό αποτέλεσμα.....	154
5.3.5 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα	155
5.3.6 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα	157
Κεφάλαιο 6 ^ο Συμπεράσματα.....	160
Βιβλιογραφία	163
Ελληνική.....	163
Ξένη.....	166
Διάφοροι Οργανισμοί.....	168
Ιστοσελίδες	169
Διάφοροι κανονισμοί του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου	169
Παράρτημα Ι.....	171
Παράρτημα ΙΙ.....	200

Κεφάλαιο 1^ο: Εισαγωγή

1.1 Διεθνές Εμπόριο

Η επίδραση του διεθνούς εμπορίου στο οικονομικό πρόβλημα φαίνεται μέσω της ανταλλαγής οικονομικών αγαθών και παραγωγικών συντελεστών ανάμεσα στις διάφορες χώρες. Καθώς τα οικονομικά αγαθά ενσωματώνουν παραγωγικούς συντελεστές που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή τους, το διεθνές εμπόριο βοηθά στην καλύτερη κατανομή τους. Επομένως μια χώρα που δεν μπορεί να παράγει ορισμένα αγαθά, μπορεί να τα προμηθευτεί από άλλη και ταυτόχρονα να εξάγει τα αγαθά στα οποία έχει μεγάλη και αποδοτική παραγωγή. Δηλαδή το διεθνές εμπόριο δίνει τη δυνατότητα σε μια χώρα να καταναλώνει τα αγαθά που δεν παράγει και ταυτόχρονα η χώρα που τα εξάγει μπορεί να τα πουλήσει σε οποιαδήποτε τιμή θέλει (Παπαδιοδώρου, 2002).

Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου αναφορικά με το μέγεθος του εμπορίου, η συνολική του αξία πλησίαζε τα 5 τρις δολάρια στα τέλη της δεκαετίας του 1990 σε αντίθεση με τα 2 τρις στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Ωστόσο υπάρχει ανισοκατανομή του εμπορίου από πλευρά γεωγραφίας, καθώς το διεθνές εμπόριο παρουσιάζει άνοδο κυρίως μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών (World Trade Organization, International Trade, 2007).

Οι πρώτες θεωρίες του εμπορίου που αναπτύχθηκαν ανέφεραν ότι (α) η οικονομική ευημερία είχε ως σκοπό την αύξηση της ευημερίας της χώρας, (β) η ευημερία συνδεόταν με την συσσώρευση πολύτιμων μετάλλων, (γ) οι εξαγωγές ήταν επιθυμητές στο βαθμό που συντελούσαν στην αύξηση του αποθέματος των πολύτιμων μετάλλων. Εκπρόσωποι αυτής της θεωρίας ήταν οι Adam Smith, David Ricardo και άλλοι. Η κλασική θεωρία του εμπορίου υποστηρίζει ότι η οικονομική δραστηριότητα έχει ως σκοπό την αύξηση της ευημερίας της χώρας. Σύμφωνα με τον Adam Smith *«όποιες και αν είναι οι χώρες που επιδίδονται στο εξωτερικό εμπόριο, όλες αποκομίζουν ξεχωριστά οφέλη από αυτό»*. Το εμπόριο διοχετεύει στο εξωτερικό τα πλεονάσματα της γης και την πλεονάζουσα εργασία, για την οποία δεν υπάρχει ζήτηση στην εγχώρια αγορά, και αποφέρει ως αντάλλαγμα άλλα αγαθά, για τα οποία εκδηλώνεται ζήτηση στο εσωτερικό. Το εμπόριο δίνει αξία στα περισσεύματα της παραγωγής, μέσω της ανταλλαγής με άλλα αγαθά, τα οποία μπορούν να ικανοποιήσουν ένα μέρος των

αναγκών. Με την μεσολάβηση του εμπορίου διευρύνονται όσες αγορές προϊόντων έχουν προσφορά μεγαλύτερη από την εγχώρια κατανάλωση, καθώς ενθαρρύνεται η αύξηση της παραγωγικής ισχύς (Κωνσταντίνος, 2005). Το πώς θα εξελιχθεί το διεθνές εμπόριο επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες. Μερικοί εκ των οποίων είναι:

- Η πληθυσμιακή και εισοδηματική αύξηση, καθώς οι μεγαλύτερες αγορές με υψηλότερα εισοδήματα συνεπάγονται μεγαλύτερες ποσότητες εισαγόμενων προϊόντων.
- Η εξειδίκευση σε τομείς που το κράτος είναι περισσότερο αποδοτικό και παραγωγικό ώστε να επιτευχθεί συγκριτικό πλεονέκτημα. (Πανηγυράκης, 1999)

Από την άλλη ο David Ricardo υποστηρίζει ότι οι διαφορές μεταξύ των χωρών προκαλούν την εμφάνιση του διεθνούς εμπορίου και τα οφέλη που προκύπτουν από αυτό. Το διεθνές εμπόριο μάλιστα είναι επιθυμητό καθώς παρέχει μια κατά Pareto βελτίωση σε σχέση με το καθεστώς αυτάρκειας, όπου δεν υπάρχει εμπόριο (Ricardo, 1817).

Σύμφωνα με τον Marshall το εμπόριο είναι μια από τις κύριες αιτίες προόδου, ενώ ο Dennis Robertson αναφερόταν στο εμπόριο ως «μηχανή ανάπτυξης». Οι απόψεις αυτές βασίζονται στη θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος, που υποστηρίζει ότι αν οι χώρες παράγουν ότι μπορούν καλύτερα και αφήνουν σε άλλα κράτη αυτά που παράγουν λιγότερο αποδοτικά και αποτελεσματικά, τότε το πραγματικό προϊόν, το εισόδημα και η κατανάλωση θα είναι υψηλότερα από ότι θα ήταν αν απουσίαζε το εμπόριο. Μεγαλύτερη κατανάλωση σημαίνει μεγαλύτερη εγχώρια αγορά, αυξημένη ειδίκευση και μεγαλύτερες οικονομίες κλίμακας. Το υψηλότερο εισόδημα θέτει τη βάση για μεγαλύτερη επένδυση στην εγχώρια παραγωγή. Επιπλέον οι μεγαλύτερες αγορές και η μεγαλύτερη επένδυση οδηγούν σε ακόμα μεγαλύτερο εισόδημα, δημιουργώντας συνεχές οικονομικό κίνητρο (Πανηγυράκης, 1999). Το εμπόριο περιλαμβάνει εισαγωγές κεφαλαίων και τεχνολογίας οι οποίες επιταχύνουν την πρόοδο. Για όλους αυτούς τους λόγους το εμπόριο θεωρείται ένας επιταχυντής της ανάπτυξης.

Οι εξαγωγές προϊόντων έχουν μεγάλη σημασία για την οικονομία ενός κράτους καθώς είναι άμεσα συνδεδεμένες με την οικονομική πρόοδο και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων του. Σκοπός των κυβερνήσεων είναι η αύξηση του όγκου των εξαγωγών, εξαιτίας των πολλαπλασιαστικών θετικών χαρακτηριστικών που έχουν για την οικονομία (Βούτσινος, 1999). Μέσω των εξαγωγών γίνεται καλύτερη χρήση των εθνικών πόρων, παρά το γεγονός ότι ορισμένες χώρες συνεχίζουν να

εξάγουν παραδοσιακά συγκεκριμένα προϊόντα ακόμη και όταν η ζήτηση για αυτά είναι μειωμένη. Η τεχνολογική πρόοδος και η χρήση σύγχρονων μεθόδων σχεδιασμού, παραγωγής και εμπορίου των προϊόντων είναι μια τακτική που μόνο οφέλη έχει να δώσει σε μια οικονομία. Η υιοθέτηση της σύγχρονης τεχνολογίας επιδρά θετικά τόσο στην αποτελεσματικότητα όσο και στην παραγωγικότητα των μεθόδων που χρησιμοποιούνται στην έρευνα αγοράς, στις μεθόδους διανομής, διακίνησης και διοίκησης (Πανηγυράκης, 1999).

Μέσω των εξαγωγών οι εθνικές οικονομίες έρχονται σε επαφή με άλλες μεγαλύτερες αγορές, ενώ εξαιτίας αυτών δημιουργούνται ή καλύπτονται υπάρχουσες θέσεις εργασίας στα διάφορα στάδια πριν την εξαγωγή του προϊόντος. Τέλος το εξαγωγικό εμπόριο, σε συνδυασμό με τον περιορισμό και των αυστηρό έλεγχο των εισαγωγών, αποτελεί τη λύση για τη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών μιας χώρας (Τράπεζα της Ελλάδος). Κάθε χώρα όπως κάθε επιχείρηση θα πρέπει να έχει ένα λογιστικό σύστημα που να της επιτρέπει να γνωρίζει την ακριβή κατάσταση της οικονομίας της, μέσω του συστήματος των εθνικών λογαριασμών. Αν μια δεδομένη περίοδο η αξία των συνολικών εισροών είναι μεγαλύτερη από την αξία των εκροών η χώρα θα πρέπει να καλύψει τη διαφορά με τα συναλλαγματικά της αποθέματα ή μέσω δανεισμού. Άλλωστε το ισοζύγιο πληρωμών είναι ο στατιστικός πίνακας στον οποίο καταγράφονται οι συναλλαγές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων, ανεξαρτήτως νομίσματος συναλλαγής, κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου. (Τράπεζα της Ελλάδος).

Ο μηχανισμός συλλογής στατιστικών στοιχείων για την κατάρτιση του ισοζυγίου πληρωμών από την Τράπεζα της Ελλάδος βασίζεται σε μεικτό σύστημα. Στο σύστημα αυτό βασική πηγή άντλησης στοιχείων ισοζυγίου πληρωμών είναι τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία υποχρεωτικά παρέχουν στην Τράπεζα της Ελλάδος μηνιαία αναλυτική πληροφόρηση για όλες τις συναλλαγές κατοίκων Ελλάδος με κατοίκους εκτός Ελλάδος. Άλλη πηγή στατιστικών στοιχείων είναι η απευθείας από τους κατοίκους συναλλασσόμενους παροχή πληροφόρησης.

Η παγκόσμια οικονομία χαρακτηρίζεται από επιτάχυνση των ρυθμών «ολοκλήρωσης» η οποία αντανakλάται στη «σύσφιξη» των οικονομικοκοινωνικών σχέσεων μεταξύ των κρατών. Η διαδικασία αυτή, γνωστή και ως παγκοσμιοποίηση, εκφράζεται τόσο με την αύξηση των διεθνών εμπορικών και επενδυτικών ροών όσο και με τη σύγκλιση των προτιμήσεων των καταναλωτών και των χαρακτηριστικών της αγοράς εργασίας σε διεθνές επίπεδο (Κιόχος, 2008).

Οι διαφορές μεταξύ των χωρών αναφορικά με την παραγωγική τους ικανότητα να παράγουν αγαθά και με τις καταναλωτικές τους προτιμήσεις για αυτά είναι μερικοί λόγοι ύπαρξης του διεθνούς εμπορίου. Μια χώρα εξάγει τα αγαθά που είναι περισσότερο παραγωγική και για τα οποία η διεθνής ζήτηση είναι μεγαλύτερη συγκριτικά με την εγχώρια. Στόχος της είναι η βελτίωση της εθνικής ευημερίας, δηλαδή η αύξηση της αγοραστικής δύναμης του εισοδήματος σε σύγκριση με την κατάσταση της αυτάρκειας.

Το εξωτερικό εμπόριο προϋποθέτει ότι αυτοί που διαθέτουν τα προϊόντα τους σε ξένες αγορές μπορούν να βρουν αγοραστές και αυτοί που κάνουν εισαγωγές μπορούν να βρουν προμηθευτές στο εξωτερικό (Ρέππας, 2002). Όσοι δραστηριοποιούνται σε αγορές του εξωτερικού έχουν ανάγκη πληροφόρησης σχετικά με τις συνθήκες της αγοράς, την πολιτικοοικονομική κατάσταση στη χώρα του αντισυμβαλλόμενου, το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, το εμπορικό δίκαιο και τις συναλλακτικές συνθήκες.

Ωστόσο, δεν συμμερίζονται όλοι την άποψη σχετικά με τον θετικό ρόλο του εμπορίου στην ανάπτυξη, καθώς οι αντίθετες απόψεις ισχυρίζονται ότι είναι η αιτία για την χαμηλή και υποτυπώδη ανάπτυξη ορισμένων χωρών. Και αυτό καθώς οι εξαγωγές των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών δεν καταφέρνουν να δημιουργήσουν ανάπτυξη μιας και αφορούν κυρίως πρωτογενή προϊόντα, έναντι των προηγμένων χωρών που παράγουν βιομηχανικά προϊόντα. Η «*θεωρία της εξάρτησης*» και η «*θεωρία της άνισης ανταλλαγής*» που έγιναν ευρέως διαδεδομένες στη Λατινική Αμερική μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, υποστηρίζουν ότι το διεθνές εμπόριο αναγκάζει τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες να ασφυκτιούν σε ένα παγκόσμιο σύστημα εμπορίου που κυριαρχείται από τους πλούσιους και που είναι προσανατολισμένο στο δικό τους όφελος (Κωνσταντίνος, 2005).

1.2 Διεθνές εμπόριο και κοινό νόμισμα

Αναφορά έχει γίνει στην βιβλιογραφία και για τα οφέλη που μπορεί να έχει η υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος στο διεθνές εμπόριο. Όπως υποστηρίζει ο De Grauwe (2000) το κοινό νόμισμα οδηγεί σε κέρδη καθώς ελαχιστοποιούνται οι δαπάνες συναλλαγής που συνδέονται με την ανταλλαγή των εθνικών νομισμάτων, ενώ ταυτόχρονα ελαχιστοποιείται και ο κίνδυνος που προέρχεται από τις μελλοντικές κινήσεις αβεβαιότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Η μείωση του συναλλακτικού κόστους ωφελεί τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές που επιλέγουν να ταξιδέψουν μεταξύ των χωρών, καθώς το κοινό νόμισμα καταργεί τις δαπάνες συναλλαγής που προκύπτουν κατά τη μετατροπή των νομισμάτων. Όσο μεγαλύτερος ο όγκος του εμπορίου και όσες περισσότερες επενδύσεις που πραγματοποιούνται μεταξύ των χωρών, τόσο μεγαλύτερο και το κέρδος από τις μειωμένες δαπάνες συναλλαγής. Από την άλλη, όταν εισάγεται ένα κοινό νόμισμα οι τράπεζες και όσοι οργανισμοί δραστηριοποιούνται στην αγορά συναλλάγματος σημειώνουν απώλειες από τις προμήθειες επί των συναλλαγών που πραγματοποιούνται στην αγορά. Ωστόσο, το κέρδος για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές είναι μεγαλύτερο από την απώλεια των τραπεζών μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος (De Grauwe, 2003).

Επιπλέον η κατάργηση των δαπανών συναλλαγής οδηγεί επίσης σε πρόσθετο έμμεσο κέρδος λόγω της μεγαλύτερης διαφάνειας των τιμών στις χώρες της που έχουν κοινό νόμισμα. Οι αγορές αυτές είναι άμεσα συγκρίσιμες λόγω του κοινού νομίσματος, ενώ οι καταναλωτές έχουν μειωμένο κόστος πληροφόρησης και κίνδυνο αβεβαιότητας αναφορικά με τις μετακινήσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η αύξηση του διεθνούς εμπορίου για τις χώρες που έχουν κοινό νόμισμα είναι το σημαντικότερο πλεονέκτημα (Vicarelli, 2008). Σύμφωνα με τον Rose (2000) οι χώρες που μοιράζονται το ίδιο νόμισμα εμπορεύονται τρεις φορές περισσότερο από τις υπόλοιπες.

1.3 Διεθνές εμπόριο και γεωργική πρόοδος

Η μεγέθυνση της οικονομίας συνοδεύεται από μια διαρθρωτική μεταβολή. Αυτή αφορά τη μεταφορά πόρων από τον πρωτογενή στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Το γεωργικό προϊόν αυξάνεται σε απόλυτα μεγέθη κατά τη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης, αλλά η συμμετοχή του στο συνολικό προϊόν της οικονομίας (ως ποσοστού) μειώνεται (Βούτσινος, 1999). Κατά την διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης δημιουργείται αύξηση του προϊόντος σε όλους τους τομείς της οικονομίας και ιδιαίτερα στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες. Από την πλευρά της η γεωργική πρόοδος συμβάλλει στην ενίσχυση της παραγωγικότητας της συνολικής οικονομίας αν και παραδοσιακά ο ρόλος της γεωργίας θεωρούνταν υποστηρικτικός. Στις μέρες μας φαίνεται όλο και περισσότερο ο καθοριστικός χαρακτήρας που μπορεί να παίζει ο τομέας της γεωργίας,

ιδιαίτερα αν αποκτήσει ολοκληρωμένη στρατηγική και σχεδιασμό (Παπαγεωργίου, 2005).

Το εμπόριο είναι σημαντικό για την οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς αποτελεί το μέσο για την επίτευξη της ανάπτυξης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Όμως η πρόοδος στον τομέα αυτό δεν είναι εύκολη αφού σε εσωτερικό επίπεδο η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να διευρύνει την ικανότητα της να καρπώνεται τα οφέλη από τις εμπορικές συναλλαγές, δεδομένου ότι δεν επιτυγχάνουν όλα τα μέλη της τις ίδιες επιδόσεις. Αντίθετα, σε εξωτερικό επίπεδο απαιτείται μια οργανωμένη εμπορική διαπραγμάτευση για την επιβολή της νομοθεσίας. Ας μην ξεχνάμε ότι το εμπόριο είναι από τους λίγους παράγοντες που μπορούν να ενισχύσουν την οικονομική μεγέθυνση δίχως την άντληση πόρων από τα δημόσια οικονομικά. (Εκθεση ΕΕ 2013).

1.4 Διάρθρωση της Διπλωματικής Εργασίας

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση των οφελών και ζημιών της ένταξης της χώρας στη ζώνη του ευρώ και γενικότερα της αγροτικής πολιτικής της χώρας μέσα στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια μικρή αναφορά στο διεθνές εμπόριο και στη συμβολή στην επίτευξη ανάπτυξης. Γίνεται επίσης αναφορά στα θετικά χαρακτηριστικά που έχει η ύπαρξη ενός κοινού νομίσματος σε μια ένωση καθώς και στις επιδράσεις της γεωργικής προόδου στο διεθνές εμπόριο. Στη συνέχεια παρουσιάζεται διαχρονικά η κοινή αγροτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι διάφορες μεταρρυθμίσεις που έχει αυτή υποστεί. Στο ίδιο κεφάλαιο παρουσιάζεται και η ελληνική γεωργία, με τα διαχρονικά της προβλήματα και τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν ώστε να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της. Τα κεφάλαια τρία και τέσσερα παρουσιάζουν μερικά από τα βασικότερα προϊόντα της φυτικής και ζωικής παραγωγής. Για αυτά τα προϊόντα απεικονίζεται, για την περίοδο 1980-2011, η παραγωγή τους σε συνάρτηση με το καθαρό αποτέλεσμα και ο όγκος των εξαγωγών και εισαγωγών τους σε σύγκριση με την παραγωγή. Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση του εξαγωγικού και εισαγωγικού εμπορίου για τα βασικότερα αγαθά από αυτά που παρουσιάστηκαν στα δύο προηγούμενα κεφάλαια. Κλείνοντας, στο τελευταίο κεφάλαιο συνοψίζονται τα συμπεράσματα της εργασίας.

Κεφάλαιο 2ο: Κοινή Αγροτική Πολιτική και Ελληνική Γεωργία

2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η γεωργία συνδέεται με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κοινωνία, καθώς συσχετίζεται με την επάρκεια των τροφίμων, το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, η χρήση των οποίων πρέπει να γίνεται με σύνεση και σεβασμό (Delbaere, 2002). Οι παρεμβάσεις που ασκεί το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και οι διάφοροι φορείς του στην αγροτική ανάπτυξη και οικονομία της Ελληνικής υπαίθρου αποτελούν την αγροτική πολιτική. Στόχος αυτών των δράσεων είναι η παραγωγή επαρκών, ποιοτικών και συνάμα ασφαλών προϊόντων. Επιπλέον η εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης για τον αγροτικό πληθυσμό και η παροχή προϊόντων σε προσιτές τιμές για τους καταναλωτές αποτελούν επιμέρους στόχους της αγροτικής πολιτικής. Και όλα αυτά σε συνδυασμό με τη προστασία του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας.

Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζουν περισσότερα από 500 εκατομμύρια άνθρωποι που έχουν ανάγκη από μια αρκετά μεγάλη ποσότητα υγιεινού φαγητού σε προσιτή τιμή. Το οικονομικό περιβάλλον είναι ασταθές και βρισκόμαστε αντιμέτωποι με διάφορες προκλήσεις, όπως είναι οι οικονομικές κρίσεις, οι κλιματικές αλλαγές και το αυξανόμενο κόστος εισροών, κυρίως φυσικών πόρων και πρώτων υλών (European Commission, 2001). Για την αντιμετώπιση των συνθηκών αυτών, το 1962 η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Η θέσπιση της άλλωστε προβλεπόταν από τη ίδρυση της Κοινότητας. Ορισμένοι στόχοι της, μεταξύ άλλων, ήταν *η ενίσχυση της ενότητας των οικονομιών των μελών της, η προώθηση της ανάπτυξής των και η οικονομική και εμπορική πολιτική των κρατών.*

Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας μέσω της αποδοτικότερης χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής, η δίκαιη αντιμετώπιση του αγροτικού πληθυσμού και η εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου για αυτούς σε συνδυασμό με την παροχή λογικών τιμών για τους καταναλωτές αποτελούν τους

βασικούς πυλώνες της κοινής αγροτικής πολιτικής. Για να δημιουργηθεί όμως η Κοινή Αγροτική Πολιτική έπρεπε να ληφθούν υπόψη:

- ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των γεωργικών δραστηριοτήτων, ως απόρροια της κοινωνικής δομής της γεωργίας και των διαφόρων ειδών ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών.
- η ανάγκη βαθμιαίας εφαρμογής των απαραίτητων προσαρμογών.
- το γεγονός ότι η γεωργία αποτελεί ένα τομέα στενά συνδεδεμένο με το σύνολο της οικονομίας.

Επομένως:

«Η Κοινή Αγροτική Πολιτική λοιπόν αποτελεί την ενοποιημένη αγροτική πολιτική των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς περιγράφει το σύνολο των νόμων και των κανονισμών σχετικών με την γεωργία, την κτηνοτροφία, τη διακίνηση αγροτικών προϊόντων και ότι σχετίζεται με αυτά, όπως η σταθερότητα των τιμών, η ποιότητα των προϊόντων, η επιλογή των προϊόντων, η χρήση του εδάφους και η απασχόληση στον αγροτικό κλάδο».

2.2 Χαρακτηριστικά Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) είναι η πιο ολοκληρωμένη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς δεν αποτελεί μόνο μια πολιτική σχετικά με την αγορά των γεωργικών προϊόντων (European Commission, 2003). Αντίθετα, οι κανονισμοί της διέπουν ολόκληρο τον κλάδο της γεωργίας, τόσο ως προς τη λειτουργία των γεωργικών αγορών (από την παραγωγή της πρώτης ύλης, την επεξεργασία και μεταποίηση αυτής, τη διακίνηση και εμπορία του τελικού προϊόντος) όσο και ως προς τις αγροτικές δομές. Η ΚΑΠ αποτελεί τη σημαντικότερη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς η εφαρμογή της απορροφά το μεγαλύτερο μέρος του κοινοτικού προϋπολογισμού. Σημειωτέον όμως ότι το ποσοστό αυτό μειώνεται σταδιακά από το 80% που είχε τη δεκαετία του 1970, στο 70% τη δεκαετία του 1980 και στο 40% το 2010 (Moussis, 2000).

Είναι πλέον αποδεκτό ότι η θέσπιση και εξέλιξη της ΚΑΠ αποτελεί το ισχυρότερο θεμέλιο της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, διότι πολλοί θεσμοί συνδέθηκαν μαζί της, άμεσα ή έμμεσα όλα αυτά τα χρόνια, ώστε να ολοκληρωθεί η σύνδεση των πολιτικών που παραδοσιακά εκτελούνταν από τις εθνικές οικονομίες. Τέλος, η ΚΑΠ είναι αυτή

που συνδέεται λίγο ή πολύ με τις άλλες τομεακές πολιτικές της κοινότητας, όπως είναι οι πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος, οι πολιτικές για την υγεία και την ποιότητα ζωής των καταναλωτών, οι πολιτικές για το διεθνές εμπόριο, την οικονομική συνοχή αλλά και την έρευνα (Moussis, 2000).

Για να επιτευχθούν όμως όλα αυτά είναι αναγκαία η συλλογή στοιχείων, οργάνων και κανονισμών (γεγονός που προκαλεί μεγάλη γραφειοκρατία κυρίως σε εθνικό επίπεδο) που καθιστά τη λειτουργία της ΚΑΠ δύσκολη και προβληματική. Η κατανόησή της αποτελεί σημαντικό κομμάτι μελέτης και εξαιτίας της μεγάλης της σημασίας αποτέλεσε κατά καιρούς αντικείμενο διαμάχης των κρατών μελών και δέχθηκε πιέσεις από διάφορες πηγές, οι οποίες οδήγησαν σε σημαντικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις.

Σημαντικό επίσης στοιχείο της ΚΑΠ αποτελεί η νομική της βάση. Πιο συγκεκριμένα η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εκδίδει ανά τακτά χρονικά διαστήματα διάφορους κανονισμούς που στοχεύουν στη σωστή λειτουργία και επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων της ΚΑΠ. Κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεσμεύεται από τους κανονισμούς αυτούς, οι οποίοι έχουν άμεση ισχύ και εφαρμογή, ενώ για κάθε κατηγορία προϊόντων υπάρχουν επιμέρους κανόνες του διέπουν την κοινή αγορά.

2.3 Ονοματολογία Γεωργικών Προϊόντων

Η κοινή αγορά περιλαμβάνει όπως αναφέρθηκε τη γεωργία και το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων. Αυτά είναι τα προϊόντα της κτηνοτροφίας, της αλιείας αλλά και αυτά που παράγονται από την καλλιέργεια της γης. Σύμφωνα με τη συνθήκη της Ρώμης, αυτά κατηγοριοποιούνται και λαμβάνουν συγκεκριμένους κωδικούς. Η σχετική ονοματολογία παρουσιάζεται στον Πίνακα 2.1.

Ο Πίνακας 2.1 αποτελείται από πλήθος κεφαλαίων, τα οποία αφορούν την ζωική και φυτική παραγωγή. Τα αρχικά κεφάλαια αναφέρονται στα ζώα, στο κρέας, στα ψάρια αλλά και στα προϊόντα που προέρχονται από αυτά, όπως είναι το λίπος και διάφορα έλαια. Περιλαμβάνει ακόμη προϊόντα φυτικής παραγωγής, όπως είναι τα φυτά, τα λαχανικά, τα όσπρια και διάφορα είδη καρπών. Σημαντικό κεφάλαιο στην διάρθρωση του πίνακα αποτελούν τα δημητριακά και τα παράγωγα από αυτά προϊόντα, ενώ γίνεται

αναφορά στα ζαχαρότευτλα, στη ζάχαρη και τον καφέ. Τον πίνακα συμπληρώνουν τα οινοπνευματώδη ποτά, τα μη οινοπνευματώδη ποτά και ο καπνός.

Πίνακας 2.1: Ονοματολογία Γεωργικών Προϊόντων σύμφωνα με την συνθήκη της Ρώμης

Γεωργικά προϊόντα σύμφωνα με το άρθρο 32 της Συνθήκης	
Κλάση της ονοματολογίας των Βρυξελλών	Είδος εμπορεύματος
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	Ζώα ζώντα
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφαγίων
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	Ιχθείς, μαλακόστρακα και μαλάκια
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	Γάλα και προϊόντα γαλακτομίας. Ωά πτηνών. Μέλι φυσικό
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
05.04	Έντερα, κύστες και στόμαχοι ζώων, ολόκληρα ή εις τεμάχια, πλην των εξ ιχθύων τοιούτων
05.15	Προϊόντα ζωικής προελεύσεως, μη αλλαγού κατονομαζόμενα ή περιλαμβανόμενα. Μη ζώντα ζώα των κεφαλαίων 1 και 3, ακατάλληλα δια την ανθρωπίνην κατανάλωσιν.
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	Φυτά ζώντα και προϊόντα ανθοκομίας
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	Λαχανικά, φυτά, ρίζαι και κόνδυλοι, άπαντα εδώδημα
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	Καρποί και οπάραι εδώδημοι. Φλοιοί εσπεριδοειδών και πεπόνων
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	Καφές, τέιον και αρτύματα (μπαχαρικά) εξαιρέσει του ματέ (κλάσις 09.03)
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	Δημητριακά
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, γλουτένη, νουλίνη
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12	Σπέρματα και καρποί ελαιώδεις. Σπέρματα, σπόροι σποράς και διάφοροι καρποί. Βιομηχανικά και φαρμακευτικά φυτά. Άχυρα και χορτονομαί.
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13	
ex 13.03	Πηκτίνη
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15	
15.01	Λίπος χοίρειον υπό την ονομασίαν «saïnfoux» και λοιπά χοίρεια λίπη, λαμβανόμενα διά πίεσεως ή τήξεως
15.02	Λίπη βοειδών, προβατοειδών και αιγοειδών, ακατέργαστα ή τετηγμένα, περιλαμβανομένων και των λιπών των λεγομένων πρώτης εκθλίψεως
15.03	Στεατίνη, ελαιοστεατίνη, έλαιον του υπό την ονομασία «saïndoux» χοίρειου λίπους και ελαιομαργαρίνη, άνευ προσθήκης γαλακτοματοποιητών ουσιών, άνευ αναμείξεως ή παρασκευής τινός
15.04	Λίπη και έλαια ιχθύων και θαλασσίων θηλαστικών, έστω και εξηυγενισμένα

Πίνακας 2.1 (Συνέχεια)

Κλάση της ονοματολογίας των Βρυξελλών	Είδος εμπορεύματος
15.07	Έλαια φυσικά μόνιμα, ρευστά ή αλοιφώδη, ακαθάριστα κεκαθαρισμένα ή εξηυγενισμένα
15.12	Έλαια και λίπη ζωικά ή φυτικά υδρογονωμένα, έστω και εξηυγενισμένα, αλλ' ουχί περαιτέρω επεξεργασμένα
15.13	Μαργαρίνη, απομίμησης χοιρείου λίπους (simili saïndoux) και έτερα βρώσιμα λίπη παρασκευασμένα
15.17	Υπολείμματα προκύπτοντα εκ της επεξεργασίας των λιπαρών ουσιών ή των φυτικών κηρών
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16	Παρασκευάσματα κρεάτων, ιχθύων, μαλακοστράτων και μαλακίων
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17	
17.01	Σάκχαρις τεύτλων και σακχαροκαλάμου, εις στερεάν κατάστασιν
17.02	Έτερα σάκχαρα, σιρόπια και μελάσσαι, άπαντα αρωματισμένα ή τεχνικώς κεχρωσμένα (περιλαμβανομένης και της διά βανύλης ή βανυλλίνης αρωματισμένης σακχάρως), εξαιρουμένων των χυμών οπωρών μετά προσθήκης σακχάρως εις πάσαν αναλογίαν
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18	
18.01	Κακάον εις βαλάνους και θραύσματα βαλάνων, ακατέργαστα ή πεφρυγμένα
18.02	Κελύφη, φλοιοί, μεμβράναι και απορρίμματα κακάου
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20	Παρασκευάσματα οσπρίων, λαχανικών, οπωρών και έτερων φυτών ή μερών φυτών
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22	
22.04	Γλεύκος σταφυλών, μερικώς ζυμωθέν, έστω και αν η ζύμωσις ανεστάλη καθ' οιονδήποτε έτερον τρόπον, εξαίρει της διά προσθήκης οινοπνεύματος.
22.05	Οίνοι εκ νωπών σταφυλών. Γλεύκος εκ νωπών σταφυλών, ούτινος η ζύμωσις ανεστάλη την προσθήκη οινοπνεύματος (περιλαμβανομένων και των μιστελίων)
22.07	Μηλίτης, απίτης, υδρόμελι και έτερα ποτά προερχόμενα εκ ζυμώσεως
ex 22.08 (*)	Αιθυλική αλκοόλη, μετουσιωμένη ή μη, οιουδήποτε αλκοολομετρικού τίτλου, λαμβανόμενη από γεωργικά προϊόντα περιλαμβανόμενα στο παράρτημα Ι της Συνθήκης, εξαιρουμένων των αποσταγμάτων, ηδυπότων και έτερων οινοπνευματωδών ποτών, συνθέτων αλκοολούχων παρασκευασμάτων (καλούμενων συμπεπικνωμένων εκχυλισμάτων) διά την Παρασκευή ποτών
22.10 (*)	Όξος εδώδιμον και υποκατάστατα αυτού εδώδιμα

Πίνακας 2.1 (Συνέχεια)

Κλάση της ονοματολογίας των Βρυξελλών	Είδος εμπορεύματος
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23	Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφαί παρεσκευασμένα διά ζώα.
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24 24.01	Καπνός ακατέργαστος ή μη βιομηχανοποιημένος. Απορρίμματα καπνού
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 45 45.01	Φελλός, φυσικός ακατέργαστος και απορρίμματα φελλού. Φελλός εις θραύσματα, κόκκους ή κόκιν
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 54 54.01	Λίνον, ακατέργαστον, μουσκευμένο, αποφλοιωμένο, κτενισμένο ή άλλως πως κατεργασμένο, μη όμως νηματοποιημένο. Στυπία και απορρίμματα (περιλαμβανομένου και του εκ της ξάνσεως νημάτων, υφασμάτων ή ρακών προερχομένου λίνου)
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 57 57.01	Κάναβις, (<i>Cannabis, sativa</i>) ακατέργαστος, μουσκευμένη, αποφλοιωμένη, κτενισμένη ή άλλως κατεργασμένη, αλλά μη νηματοποιημένη. Στυπία και απορρίμματα καννάβως (περιλαμβανομένων και των προερχομένων εκ της ξάνσεως νημάτων, υφασμάτων ή ρακών)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση, Συνθήκη Ρώμης

2.4 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική Διαχρονικά

2.4.1 Αρχική μορφή

Με την μνήμη των καταναλωτών ζωντανή από τις ελλείψεις τροφίμων την περίοδο του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, τα έξι ιδρυτικά κράτη μέλη της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), που ήταν εισαγωγείς πολλών αγροτικών προϊόντων, έθεσαν τις βάσεις για την ίδρυση μιας κοινής αγοράς εντός της ένωσης. Οι στόχοι τέθηκαν με τη συνθήκη της Ρώμης όπου πέρα από τη δημιουργία της κοινής αγοράς τέθηκαν και οι κανόνες για τη διασφάλιση της προσφοράς αγροτικών προϊόντων στους καταναλωτές. Για την επίτευξη των παραπάνω βασικών στόχων η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα ακολούθησε αρχικά μια πολιτική στήριξης τιμών των αγροτικών προϊόντων, η οποία συνεπαγόταν μεταφορά πόρων από τους καταναλωτές στους παραγωγούς γεωργικών προϊόντων μέσω των υψηλών τιμών που έθετε. Το μέτρο αυτό οδήγησε σε δύο στρεβλώσεις:

1. Οι μεταβολές στις διεθνείς τιμές δεν επηρέαζαν τις τιμές των αγροτικών προϊόντων στην ΕΟΚ, δηλαδή η ζήτηση για εισαγωγές αγροτικών προϊόντων

ήταν τελείως ανελαστική σε μεταβολές των διεθνών τιμών. Ως αποτέλεσμα αυτής της ανελαστικότητας ακόμη και αν οι εξαγωγείς προς την ΕΟΚ μείωναν τις τιμές τους, αυτό δεν θα επηρέαζε τις εξαγωγές τους προς την ΕΟΚ. Οι χαμηλότερες τιμές από την πλευρά των εξαγωγέων θα οδηγούσε σε μείωση των εσόδων τους, σε αύξηση των εισροών στον κοινοτικό προϋπολογισμό (λόγω αύξησης της αντισταθμιστικής εισφοράς), αλλά και σε αύξηση της απώλειας κοινωνικής ευημερίας της ΕΟΚ (λόγω της μεγαλύτερης απόστασης ανάμεσα στις διεθνείς και εσωτερικές τιμές).

2. Λόγω της ύπαρξης της αντισταθμιστικής εισφοράς, μειωνόταν οι εισαγωγές στην ΕΟΚ και αυξανόταν η προσφορά των συγκεκριμένων προϊόντων στον υπόλοιπο κόσμο. Η αύξηση της προσφοράς είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των διεθνών τιμών. Συνέπεια αυτού του αποτελέσματος ήταν η περαιτέρω απώλεια ευημερίας εντός και εκτός ΕΟΚ (Pezaros, 2002).

Εξαιτίας της στήριξης των τιμών σε υψηλότερα από τα διεθνή επίπεδα και της τεχνολογικής προόδου που παρουσιάστηκε στον αγροτικό τομέα, η εγχώρια προσφορά αγροτικών προϊόντων στην ΕΟΚ παρουσίαζε τις δεκαετίες του 1970 και του 1980 αυξητικές τάσεις, ξεπερνώντας την εγχώρια ζήτηση και δημιουργώντας υπερβάλλουσα προσφορά σε πολλά προϊόντα όπως τα δημητριακά, τα γαλακτοκομικά προϊόντα, η ζάχαρη, το κρασί, το βοδινό κρέας και ορισμένα φρούτα. Έγινε λοιπόν αντιληπτό ότι το υφιστάμενο σύστημα ενθάρρυνε την υπερπαραγωγή αγαθών, ενώ με δεδομένους τους πόρους του προϋπολογισμού, οι αυξημένες απαιτήσεις της αγροτικής πολιτικής για δαπάνες δεν επέτρεπαν την χρηματοδότηση άλλων κοινών πολιτικών (Καρανικόλας, 2003). Επιπλέον η πολιτική στήριξης των τιμών, φάνηκε ότι ευνοούσε περισσότερο τις καλύτερα οργανωμένες εκμεταλλεύσεις σε σχέση με τις λιγότερο οργανωμένες. Αυτή η εξέλιξη οδήγησε στην υιοθέτηση του μηχανισμού μεσολαβητικών αγορών/εξαγωγικών επιδοτήσεων για την εσωτερική στήριξη των τιμών.

2.4.2 Αρχικές μεταρρυθμίσεις

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 σημειώθηκαν οι πρώτες αλλαγές που στόχευαν στην μείωση είτε των τιμών των προϊόντων είτε των ποσοτήτων για τις οποίες ίσχυαν οι υψηλές τιμές. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές περιελάμβαναν την εισαγωγή τριών μηχανισμών ελέγχου της προσφοράς:

1. Τις ποσοστώσεις.
2. Τα τέλη συνυπευθυνότητας, που αποτελούσαν ουσιαστικά φόρους στους παραγωγούς γάλακτος και σιτηρών.
3. Τους σταθεροποιητές, σύμφωνα με τους οποίους η τιμή του προϊόντος μειωνόταν αν η παραγωγή του ξεπερνούσε ένα προκαθορισμένο όριο.

Η πιο ριζική αναθεώρηση της κοινής αγροτικής πολιτικής ήταν η μεταρρύθμιση Mc Sharry το 1992. Αυτή προέβλεπε τη μετατόπιση του βάρους της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το μηχανισμό στήριξης των τιμών στο μηχανισμό «άμεσης στήριξης του γεωργικού εισοδήματος». Σύμφωνα με αυτή θα μειωνόταν οι τιμές και θα δινόταν ενίσχυση σε βασικούς τομείς των αροτραίων καλλιεργειών και του βόειου κρέατος, συνδεδεμένων με τους συντελεστές παραγωγής (Pezaros, 2000). Την ίδια περίοδο, σύμφωνα με το Γύρο της Ουρουγουάης, συμφωνήθηκε η ένταξη των γεωργικών προϊόντων στους βασικούς κανόνες του διεθνούς εμπορίου. Ήταν η περίοδος όπου έγινε αναφορά σε μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αναδάσωση των καλλιεργούμενων περιοχών εξαιτίας της εντατικοποίησης της παραγωγής. Ταυτόχρονα, έγινε λόγος για πρόωρη σύνταξη για γεωργούς άνω των 55 ετών.

Ωστόσο, με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2004 και τις όποιες αλλαγές θα δημιουργούταν από την είσοδο των νέων χωρών σε οικονομικό, κοινωνικό αλλά και περιβαλλοντικό επίπεδο, κρίθηκε αναγκαία η εκ νέου αναθεώρηση της αγροτικής πολιτικής. Η μεταρρύθμιση της περιόδου 2000 - 2001, γνωστή και ως «Agenda 2000» χωρίστηκε σε δύο πυλώνες που αφορούσαν τη στήριξη της παραγωγής και τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης (Pezaros, 2000a). Οι μεταρρυθμίσεις αυτές έδιναν έμφαση σε περιβαλλοντικούς στόχους, αλλά και περισσότερη ελευθερία και ευελιξία στα κράτη μέλη σε τομείς όπως η φορολόγηση των απευθείας επιδοτήσεων και η χρήση των όποιων εσόδων προέκυπταν για τη χρηματοδότηση είτε περιβαλλοντικών σκοπών είτε άλλων σκοπών όπως η πρόωρη συνταξιοδότηση.

Στόχοι της προσπάθειας αυτής ήταν:

- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων.
- Η προσέγγιση των τιμών των ευρωπαϊκών αγροτικών προϊόντων με τις διεθνείς τιμές και η ανταπόκριση των γεωργών στις συνθήκες της αγοράς.
- Η βελτίωση της αειφορίας και η προάσπιση του περιβάλλοντος μέσω διάφορων δεσμεύσεων για καλλιέργειες πιο φιλικές προς το περιβάλλον.

- Η αποκέντρωση της παραγωγής από πόλους εντατικής καλλιέργειας.
- Η ενθάρρυνση της ποιοτικής γεωργίας (Καρανικόλας, 2005).

Τον Ιούνιο του 2003 δημιουργήθηκε η «ενδιάμεση μεταρρύθμιση» η οποία αφορούσε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τέθηκε σε εφαρμογή την 1^η Ιανουαρίου του 2006. Η διαφορά της σε σχέση με τις προηγούμενες ήταν ότι αποτελούσε ένα πλαίσιο άσκησης πολιτικής το οποίο εξελισσόταν ανάλογα με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς συνθήκες (Δημόπουλος, 2006).

Στόχοι της ήταν:

- Η στήριξη της παραγωγής ασφαλών και ποιοτικών τροφίμων.
- Ο μεγαλύτερος προσανατολισμός των αγροτικών προϊόντων προς την αγορά.
- Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων.
- Η προστασία του περιβάλλοντος.
- Η σταθερότητα των γεωργικών εισοδημάτων.
- Η ανάπτυξη της υπαίθρου.

Στα πλαίσια της μεταρρύθμισης αυτής δημιουργήθηκε και η έκθεση «Έλεγχος Υγείας» μέσω της οποίας παρήχθησαν προτάσεις για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της νέας αναθεωρημένης ΚΑΠ. Άξονες αυτής ήταν:

- Ο τρόπος με τον οποίο η ενιαία αποδεσμευμένη ενίσχυση θα μπορούσε να γίνει περισσότερο αποδοτική.

Αξίζει να σημειωθεί ότι με τον όρο ενιαία αποδεσμευμένη ενίσχυση αναφέρεται στην ενίσχυση που δινόταν στους παραγωγούς, η οποία δε συνδέεται ούτε με το είδος της καλλιέργειας, ούτε με την παραγόμενη ποσότητα, αλλά δινόταν με βάση ιστορικά στοιχεία. Η καταβολή της ενίσχυσης γινόταν υπό τη μορφή Ατομικού Δικαιώματος Παραγωγής. Το δικαίωμα πληρωμής ισούταν με τον αριθμό των εκταρίων που καλλιεργούνταν την περίοδο αναφοράς, ενώ η αξία του προέκυπτε από την διαίρεση του ποσού αναφοράς που αναλογούσε σε κάθε παραγωγό δια του μέσου όρου της καλλιεργούμενης έκτασης (Πεζάρος, 2009). Η Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να αποφασίσουν υπέρ της εφαρμογής της μερικής αντί της ολικής αποδέσμευσης, καθώς και τα ειδικά καθεστώτα για τη στήριξη «ευαίσθητων» προϊόντων.

- Ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να βελτιωθεί ο προσανατολισμός των αγροτικών προϊόντων στην αγορά.

- Ο τρόπος με τον οποίο θα αντιμετωπιζόταν διάφορες περιβαλλοντικές προκλήσεις.
- Ο τρόπος με τον οποίο θα ανταποκρινόταν η κοινή αγροτική πολιτική στην είσοδο των 10 νέων μελών το 2004. Τα περισσότερα από τα νέα μέλη βασιζόταν στη γεωργία, γεγονός που αύξησε τον πληθυσμό και την αγροτική έκταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι όροι εισόδου τους στην Κοινή Αγροτική Πολιτική αποτελούσε σημαντικό θέμα. Τελικά αποφασίστηκε η πλήρης είσοδος τους μέσω της σταδιακής συμμετοχής τους στις απευθείας επιδοτήσεις, από το 25% αυτών των επιδοτήσεων, στο 100% του επιπέδου που ισχύει για τα υπόλοιπα κράτη. Αυτές οι δεσμεύσεις μείωσαν τις δυνατότητες για την πραγματοποίηση μιας ευρύτερης μεταρρύθμιση της αγροτικής πολιτικής (Μπελίτσου, 2009).
- Ο δημοσιονομικός έλεγχος της κοινής αγροτικής πολιτικής. Με αυτή τη μεταρρύθμιση αποφασίστηκε ο συνολικός όγκος των δαπανών για τον πρώτο πυλώνα για την περίοδο 2007-2013.

Στις μέρες μας συζήτηση γίνεται για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της εξαετίας 2014 – 2020, που αποτελεί μια σειρά κανόνων για τη θέσπιση του νομοθετικού πλαισίου της ΚΑΠ αλλά και εναλλακτικών σεναρίων αναφορικά με την εξέλιξη της. Γεγονός είναι ότι υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ χωρών του Βορρά και του Νότου, σχετικά με τις επιδοτήσεις. Αυτός είναι και ο λόγος που δεν έγινε δεκτή η πρόταση για επαναφορά των κονδυλίων που σχετίζονται με τις άμεσες πληρωμές ανά γεωργική εκμετάλλευση, ανεβάζοντας τον προϋπολογισμό αλλά και τις δαπάνες για την αγροτική ανάπτυξη κατά 84 δις ευρώ. Χώρες όπως η Ιταλία, η Γαλλία και η Ισπανία υποστηρίζουν ότι πρέπει να διατηρηθούν οι επιδοτήσεις στα ίδια επίπεδα, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία και οι Κάτω Χώρες, επιζητούν μείωση των δαπανών.

2.5 Οι αιτίες για τη διενέργεια των μεταρρυθμίσεων

Στο διάστημα αυτών των ετών η ΚΑΠ έχει υποστεί διάφορες αλλαγές και μεταρρυθμίσεις. Ορισμένοι λόγοι που πίεσαν προς αυτή τη κατεύθυνση ήταν:

- Δημοσιονομική πίεση

Από τα πρώτα χρόνια που τέθηκε σε ισχύ η ΚΑΠ το δημοσιονομικό της κόστος αποτελούσε πηγή πίεσης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι συνολικές δαπάνες που κατευθύνονταν για αυτή έφταναν το 73% του προϋπολογισμού της ΕΟΚ το 1980 και μειώθηκαν στο 66% το 1989. Οι μεταρρυθμίσεις που ακολούθησαν μείωσαν και άλλο τις δαπάνες που σχετιζόταν με την ΚΑΠ, με αποτέλεσμα από το 1993 αυτές να μην ξεπερνούν το 50% του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Μπουρδάρας, 2005).

- Καταναλωτική πίεση

Το μέσο κόστος που επιβαλλόταν στις μη αγροτικές οικογένειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των υψηλότερων τιμών και των φόρων για την στήριξη της κοινής ΚΑΠ αποτελούσε ανέκαθεν θέμα διαμάχης. Στις αρχές του 2000 υπολογίστηκε ότι το κόστος αυτό κυμαινόταν από 24 έως 40 ευρώ εβδομαδιαίως για μια τετραμελή οικογένεια (Παπαγεωργίου, 2005). Δεν ήταν λίγες οι φορές όπου η Ευρωπαϊκή Ένωση επικρίθηκε για το γεγονός ότι οι πλουσιότεροι αγρότες επωφελούταν περισσότερο, ενώ η πολιτική ομάδα πίεσης για τα συμφέροντα των καταναλωτών δεν έχει αποκτήσει το ίδιο βάρος επίδρασης όσο η ομάδα πίεσης των αγροτών και της αγροτικής βιομηχανίας η οποία πάντα είχε κεντρική θέση στις διαπραγματεύσεις για την αγροτική πολιτική.

- Εξωτερική πίεση: Ο γύρος της Ουρουγουάης

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική οδήγησε στην αύξηση των στρεβλώσεων του εμπορίου μέχρι το 1990 και αυτό γιατί σε σημαντικά αγροτικά προϊόντα, όπως το σιτάρι και το βοδινό κρέας παρουσιάστηκε είτε αύξηση στις καθαρές εξαγωγές της ΕΟΚ ανάμεσα στο 1973 και το 1992 είτε μετατροπή της ΕΟΚ από εισαγωγέα σε εξαγωγέα. Οι χώρες που δεν ήταν μέλη της ένωσης, και που ήταν εξαγωγείς αγροτικών προϊόντων υπέφεραν τόσο από τον περιορισμό της αγοράς λόγω της αρχής της κοινοτικής προτίμησης, όσο και από τον αυξημένο ανταγωνισμό στις άλλες αγορές από τις επιδοτούμενες εξαγωγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά τη διάρκεια του γύρου της Ουρουγουάης, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και άλλες χώρες που είχαν πληγεί από την αγροτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναγκάστηκαν να δεχτούν συγκεκριμένα είδη στήριξης, που προηγουμένως αρνούνταν. Αυτά περιλάμβαναν πληρωμές στήριξης τις οποίες δικαιούνταν οι αγρότες που υιοθετούσαν συγκεκριμένα μέτρα περιορισμού της προσφοράς όπως η αγρανάπαυση (δηλαδή η μη χρήση ενός μέρους γης που ήταν καλλιεργήσιμη πριν). Η αποδοχή τέτοιου είδους μέτρων αποδείχθηκε κρίσιμη για την κάλυψη του χάσματος μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΟΚ και

οι μεταρρυθμίσεις Mac Sharry το 1992, πριν δηλαδή ολοκληρωθεί ο γύρος της Ουρουγουάης το 1994 έγιναν αποδεκτές σαν τη βάση για την τήρηση των δεσμεύσεων της ΕΕ (Καρανικόλας, 2006).

- Περιβαλλοντική πίεση

Με την εντατικοποίηση της παραγωγής στην Ευρωπαϊκή κοινότητα, εμφανίστηκαν ανησυχίες για τις επιδράσεις που θα είχε αυτή στο περιβάλλον. Το μέγεθος των αγρών αυξήθηκε με την εξάλειψη δέντρων και την εκκαθάριση μικρών δεντρόφυτων περιοχών. Τα θηλαστικά, τα πουλιά και τα ψάρια επηρεάστηκαν από την χρήση μικροβιοκτόνων, τα οποία ευθύνονται για τη δημιουργία καταστροφικής συσσώρευσης τοξικών μειγμάτων στην τροφική αλυσίδα. Η εντατικοποίηση της παραγωγής είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία και εμφάνιση ισχυρών περιβαλλοντικών ομάδων που πίεζαν για μεταρρυθμίσεις (European Commission, 2003a).

2.6 Επιδράσεις από την εφαρμογή της ΚΑΠ

Όλες οι μεταρρυθμίσεις και αλλαγές της ΚΑΠ επηρεάζουν διάφορους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας. Η αλλαγή από την πολιτική του προστατευτισμού στην πολιτική της ελεύθερης αγοράς επηρεάζει βραχυπρόθεσμα θετικά το αγροτικό εισόδημα (European Commission, 2001). Παρόλα αυτά υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανά χώρα και περιφέρεια, καθώς είναι διαφορετικός ο τρόπος ανταπόκρισης της κάθε μίας στις προκλήσεις.

Η αποσύνδεση των επιδοτήσεων από το ύψος και το είδος της παραγωγής (ενιαία αποδεσμευμένη ενίσχυση) είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της τιμής του παραγωγού και κατ' επέκταση τη μείωση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων, γεγονός που αποδεικνύει ότι το μοναδικό κίνητρο καλλιέργειας και παραγωγής για τους γεωργούς είναι η τιμή των προϊόντων. Η μεταφορά πόρων από τον πρώτο πυλώνα στο δεύτερο διέυρνε τις δυνατότητες εφαρμογής πολιτικών για τη ανάπτυξη της υπαίθρου, τη διασφάλιση του εισοδήματος και της απασχόλησης. Η ανάπτυξη των εκμεταλλεύσεων επιταχυνόταν από τις άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις (Pezaros, 2002). Ενώ παρουσιάστηκαν και φαινόμενα μεταβιβάσεων δικαιωμάτων ενιαίας ενισχύσεις από τους λιγότερο ανταγωνιστικούς παραγωγούς στους πιο ανταγωνιστικούς. Οι πρώτοι ήταν και αυτοί που εγκατέλειψαν την παραγωγική διαδικασία, αποδεικνύοντας έτσι το λόγο μείωσης του αριθμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Η σχέση της κοινής αγροτικής πολιτικής με διάφορους τομείς, όπως είναι ο αγροτικός πληθυσμός, η διατροφή, η ύπαιθρος αλλά και το περιβάλλον παρουσιάζεται παρακάτω:

- Η σημασία των γεωργών για τις αγροτικές περιοχές είναι τεράστια. Αν και οι γνώσεις τους μεταδίδονται από γενεά σε γενεά, πλέον λίγοι είναι οι νέοι που ενδιαφέρονται για την καλλιέργεια της γης. Το φαινόμενο αυτό εξηγείται και με αριθμούς, καθώς από τις έξι χώρες που αποτελούσαν την τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα τη δεκαετία του 1960 υπήρχαν έξι εκατομμύρια αγρότες, ενώ πλέον αυτός ο αριθμός έχει μειωθεί στο μισό, παρά το γεγονός ότι το μέγεθος της κοινότητας είναι αυξημένο (Pezaros, 2002). Μέσω της ΚΑΠ γίνεται προσπάθεια να δοθούν κίνητρα στους νέους να ασχοληθούν με τη γεωργία και να διασφαλιστεί η συνέχεια της καλλιέργειας από τη μία γενιά στη επόμενη. Τέτοια κίνητρα είναι η παροχή κεφαλαίων για την απόκτηση γης, μηχανημάτων και εξοπλισμού, επιχορηγήσεις για την εκμάθηση νέων αποδοτικότερων τεχνικών καλλιέργειας.
- Όσο αφορά τη διατροφή, σκοπός της αγροτικής πολιτικής είναι να δημιουργήσει αλλά και να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις εκείνες που θα επιτρέψουν στους αγρότες να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους απέναντι στο κοινωνικό σύνολο, με σπουδαιότερη όλων την παραγωγή τροφίμων. Χάρη στην παραγωγή τροφίμων υπάρχει επισιτιστική ασφάλεια και η σιγουριά της παραγωγής των αναγκαίων τροφίμων για τους Ευρωπαίους πολίτες (Pezaros 2002). Ας μη ξεχνάμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι γνωστή για τις διατροφικές της παραδόσεις καθώς οι αγρότες της παράγουν ποικιλία άφθονων, οικονομικά προσιτών και ποιοτικών προϊόντων. Πολλοί υποστηρίζουν ότι θα μπορούσε να παίξει καθοριστικό ρόλο στη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας παγκοσμίως, εξαιτίας των γεωργικών της πόρων.
- Η γεωργία δεν αφορά μόνο τα τρόφιμα αλλά αφορά τις κοινωνίες. Οι αγρότες είναι αυτοί που διατηρούν ζωντανή την ύπαιθρο, ενισχύουν και συντηρούν τον αγροτικό τρόπο ζωής και δημιουργούν θέσεις απασχόλησης που συνδέονται με την καλλιέργεια. Για όλα αυτά, απαιτούνται μηχανήματα, κτίρια, καύσιμα, λιπάσματα και υγειονομική περίθαλψη για τα ζώα. Έτσι ενισχύονται ταυτόχρονα και όσοι εργάζονται σε αυτούς τους τομείς, ενώ παράλληλα με την ευημερία όσων εργάζονται στη προετοιμασία, στη μεταποίηση, στη συσκευασία

των τροφίμων, στην αποθήκευση και το λιανικό εμπόριο (European Commission, 2003). Η σημασία της στην οικονομία αντικατοπτρίζεται από αριθμούς, καθώς σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕ για το 2012 στα κράτη μέλη της ζουν δεκατέσσερα εκατομμύρια αγρότες, ενώ επιπλέον τέσσερα εκατομμύρια εργάζονται στον τομέα των τροφίμων. Άλλωστε, ο τομέας των τροφίμων και ο γεωργικός τομέας το ίδιο έτος κάλυπταν το 7% όλων των θέσεων εργασίας και προσέφεραν το 6% του ευρωπαϊκού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

- Μεγάλη βαρύτητα δίνεται στη σχέση που έχει το περιβάλλον με την αγροτική πολιτική που ακολουθείται στην ευρωπαϊκή κοινότητα. Η καλλιέργεια της γης έχει διαμορφώσει την ύπαιθρο και τη βιοποικιλότητα γενικότερα. Η παραγωγή αγαθών εξαρτάται από τη διαχείριση και φροντίδα της υπαίθρου, ωστόσο οι ευμετάβλητες καιρικές συνθήκες επηρέαζαν πολλές φορές αρνητικά τις καλλιέργειες αναγκάζοντας έτσι την Ευρωπαϊκή Ένωση να χορηγεί εισοδηματικές ενισχύσεις σε όσους είχαν πληγεί (Pezaros, 2002). Οι ενισχύσεις αυτές στόχο είχαν τη βελτίωση και προσαρμογή των καλλιεργητικών μεθόδων με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι δυνατή η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Πέρα από τις αποζημιώσεις όμως, η Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε κίνητρα στους γεωργούς να χρησιμοποιούν φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους παραγωγής, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην προστασία των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος.

Στη λογική αυτή δημιουργήθηκε και το πρόγραμμα «Natura 2000», το οποίο πρόκειται για ένα δίκτυο 25.000 περιοχών που στοχεύει στην προστασία της βιοποικιλότητας. Οι περιοχές αυτές κάλυπταν περίπου το 1/5 της επικράτειας της Ένωσης, δεν αποτελούσαν «περιφραγμένες» - προστατευόμενες περιοχές, αλλά ήταν ανοιχτές και εξαρτημένες από την ανθρώπινη δραστηριότητα (European Commission, 2003b). Πολλές δε μάλιστα βρισκόταν σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και οι αγρότες ήταν υπεύθυνοι για τη διαχείριση τους με τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρείται η βιοποικιλότητά τους.

2.7 Έρευνα, καινοτομία και κοινή αγροτική πολιτική

Τα τελευταία χρόνια η Ευρωπαϊκή Ένωση δίνει έμφαση στη διαφύλαξη του περιβάλλοντος σε συνάρτηση με τη παραγωγική διαδικασία. Για το λόγο αυτό διενεργεί

έρευνες με αντικείμενο την ανάπτυξη νέων γεωργικών προγραμμάτων με τα οποία οι αγρότες θα μπορούν, με λιγότερους πόρους να παράγουν περισσότερα προϊόντα. Με άλλα λόγια, ψάχνει τους τρόπους με τους οποίους η καλλιέργεια θα γίνει περισσότερο αποδοτική. Η έμφαση που δίνεται στη καινοτομία και την έρευνα προσπαθεί να δώσει λύση σε αυτό το στόχο και να βελτιώσει την επικοινωνία μεταξύ των διάφορων μερών, των αγροτών και των ερευνητών. Άλλωστε ανέκαθεν οι καινοτόμες και οι σύγχρονοι μέθοδοι παραγωγής αποτελούσαν προτεραιότητα της κοινής αγροτικής πολιτικής, καθώς στο πέρασμα των ετών, πολλοί ήταν οι αγρότες που επωφελήθηκαν και εκσυγχρόνισαν τις εγκαταστάσεις τους και τον εξοπλισμό τους (European Commission, 2003a). Πολλοί είναι και αυτοί που βελτίωσαν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εκτρέφουν τα ζώα τους, εκμεταλλευόμενοι συνετά τις επιδοτήσεις που λάμβαναν όλα αυτά τα χρόνια. Πρόκληση παραμένει το αν ο εκσυγχρονισμός της παραγωγής θα βοηθήσει τους αγρότες να γίνουν περισσότερο φιλικοί προς το περιβάλλον χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα ανταγωνιστικές πολιτικές. Για να πετύχει αυτό θα πρέπει οι αγρότες να νιώθουν κοινωνικά υπεύθυνοι, αλλά και ότι αντιμετωπίζονται με δικαιοσύνη.

Σύμφωνα με τον Blandford (2006) οι περισσότερες αγροτικές καλλιέργειες είναι σχετικά μικρές, με τον μέσο ευρωπαϊό αγρότη να κατέχει μόλις 12 εκτάρια γης. Το μικρό μέγεθος του κλήρου, υποδηλώνει τις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αγρότες ώστε να παράγουν, να είναι σε θέση να συναγωνιστούν, αλλά και να διαπραγματευτούν τις τιμές της αγοράς. Αυτές που συνήθως «επιβάλλονται» από τους «μεγάλους παίκτες». Λύση στο πρόβλημα αυτό έδωσε η ΚΑΠ καθώς μέσω αυτής οι αγρότες μπορούν να αποκτήσουν ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη. Η ΚΑΠ, μέσω των διαφόρων κανονισμών της, παροτρύνει και βοηθά τους αγρότες να δημιουργήσουν οργανώσεις και συνεταιρισμούς, μέσω των οποίων η διαπραγματευτική τους δύναμη θα μεγαλώσει. Εξειδικευμένοι τύποι παραγωγής, όπως οι βιολογικές καλλιέργειες δίνουν στους αγρότες μεγαλύτερες δυνατότητες άσκησης επιρροής στη αγορά. Ταυτόχρονα η αύξηση της γνώσης και διαχείρισης του κινδύνου αυξάνουν τη δύναμη των αγροτών και τους καθιστούν ικανούς για μια δίκαιη μεταχείριση στην αγορά (European Commission, 2003).

2.8 Ο διττός χαρακτήρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς τροφίμων που μέσω τις ισχύουσας νομοθεσίας βοηθά τις αναπτυσσόμενες χώρες να πωλούν τα προϊόντα τους στην ευρωπαϊκή αγορά. Εισάγει αγροτικά προϊόντα αξίας €60 δις, ποσό μεγαλύτερο από τους υπόλοιπους πέντε εισαγωγείς, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Καναδά, Νέα Ζηλανδία, Αυστραλία και Ιαπωνία, ενώ έχει δημιουργήσει ένα εκτεταμένο δίκτυο συνεργασίας με χώρες του τρίτου κόσμου. Κανόνας του οποίου αποτελεί το καθεστώς Everything but Arms (EBA). Η πρωτοβουλία Everything but Arms είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την οποία οι εισαγωγές από τρίτες χώρες και από τις λιγότερο αναπτυγμένες γίνονται δίχως δασμούς και ποσοτώσεις, με εξαίρεση προϊόντα εξοπλισμών (Κανονισμός (ΕΕ) αριθμ. 416/2001). Το καθεστώς αυτό έχει τεθεί σε ισχύ από τον Μάρτιο του 2001 αν και έχουν δημιουργηθεί μεταρρυθμίσεις για προϊόντα όπως οι μπανάνες, η ζάχαρη και το ρύζι μέχρι τον Ιανουάριο του 2006, τον Ιούλιο του 2009 και τον Σεπτέμβριο του 2009 αντίστοιχα. Στόχος άλλωστε του κανονισμού είναι η ενθάρρυνση της ανάπτυξης των φτωχότερων χωρών.

Αποτελεί επίσης σημαντικό εξαγωγέα τροφίμων εξαιτίας του ευνοϊκού κλίματος, των εδαφολογικών συνθηκών και των τεχνικών καλλιέργειας των Ευρωπαίων αγροτών. Η ποικιλία των παραγόμενων προϊόντων και η ποιότητα αυτών τα καθιστά ελκυστικά παγκοσμίως κατατάσσοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση στους κορυφαίους εξαγωγείς αγροτικών προϊόντων.

2.9 Η Ελληνική Γεωργία

Ο αγροτικός τομέας συνιστά μια παραγωγική δραστηριότητα που συμβάλλει σημαντικά στην οικονομία, την περιφερειακή ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και τη διατροφή του πληθυσμού. Ταυτόχρονα θα πρέπει να εξασφαλίζει την ποιότητα, την υγιεινή των τροφίμων και την προστασία του περιβάλλοντος σε κάθε χώρα. Στην Ελλάδα αποτελεί ένα τομέα με μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης αφού η χώρα μας κατέχει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Ανεξαρτήτως της συμβολής του στην παραγωγή και στην ανάπτυξη της οικονομίας, ο αγροτικός τομέας έχει σπουδαία βαρύτητα για κάθε χώρα διότι η ανάπτυξή του συμβάλλει:

α) Στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας, η οποία με τη σειρά της εξασφαλίζει την ισόρροπη ανάπτυξη της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα.

β) Στη διατήρηση και ανάπτυξη του φυσικού περιβάλλοντος, δεδομένου ότι ο αγροτικός τομέας είναι ο κύριος χρήστης των εδαφικών πόρων κάθε χώρας.

γ) Στην εξασφάλιση της διατροφικής (επισιτιστικής) ασφάλειας και της ασφάλειας των τροφίμων για κάθε χώρα, μέσω της διατήρησης της δυνατότητας εγχώριας παραγωγής των βασικών αγροτικών προϊόντων.

Η Ελλάδα είναι μια καθαρά γεωργική χώρα αν αναλογιστούμε ότι το μεγαλύτερο τμήμα του εδάφους και του πληθυσμού της ήταν πάντα γεωργικό. Επιπλέον, ως μεσογειακή χώρα, κατέχει μία από τις υψηλότερες θέσεις διεθνώς στον τομέα της αλιείας. Αυτοί οι δύο τομείς για πολλά χρόνια αποτελούσαν τους σημαντικότερους πυλώνες της οικονομίας. Η Ελλάδα ήταν η πρώτη χώρα του Ευρωπαϊκού Νότου που εντάχθηκε στη Ευρωπαϊκή Ένωση το 1981 και παρά τις όποιες μεταρρυθμίσεις χρειάστηκε να υποστεί, όντας αναπόσπαστο κομμάτι της ευρωπαϊκής κοινότητας, κατάφερε να διατηρήσει το μεσογειακό της χαρακτήρα ανέπαφο (Κιόχος, 2008). Η μεγάλη εισροή επιδοτήσεων που δόθηκαν στους Έλληνες παραγωγούς σε πολλές περιπτώσεις τους αποπροσανατόλισαν από την παραγωγική διαδικασία και δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου ολόκληρες καλλιέργειες εγκαταλείφθηκαν στο κυνήγι των επιδοτήσεων.

Τα τελευταία χρόνια η συμμετοχή της γεωργίας στην οικονομία ήταν μειωμένη, παρόλα αυτά εξακολουθεί να είναι υψηλότερη σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη της ευρωπαϊκής κοινότητας (Αλεξιάδης 2007). Τα στατιστικά στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι ο κλάδος δεν είναι ελκυστικός στους νέους ανθρώπους, καθώς το 40% των απασχολούμενων στο κλάδο είναι ηλικίας 55 ετών και άνω. Για το έτος 2000 μόλις το 17% της συνολικής απασχόλησης αφορούσε τη γεωργική απασχόληση, τη στιγμή που το 1980 το ίδιο ποσοστό έφτανε 35%. Παρόλα αυτά, ακόμη και αυτό το 17% ήταν υψηλότερο από το 4,3%, το αντίστοιχο ποσοστό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι τιμές αυτές δείχνουν ότι ο κλάδος έχει να προσφέρει θέσεις εργασίας και έχει εξαγωγική δυναμική ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε ότι το 30% των εξαγωγών της χώρας αφορούν αγροτικά προϊόντα.

Οι οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας επηρεάζουν όπως είναι φυσικό και τον τομέα της γεωργίας. Η ικανοποίηση των

προσδοκιών των καταναλωτών είναι αρκετά δύσκολη διαδικασία εξαιτίας των αυξανόμενων απαιτήσεων για παραγωγή τροφίμων και πρώτων υλών, ταυτόχρονα με τις ενέργειες για τη διασφάλιση του περιβάλλοντος και την εξασφάλιση ποιοτικών και υγιεινών τροφίμων για τους καταναλωτές. Και όλα αυτά, παράλληλα με τα διαρθρωτικά και εσωτερικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κλάδος.

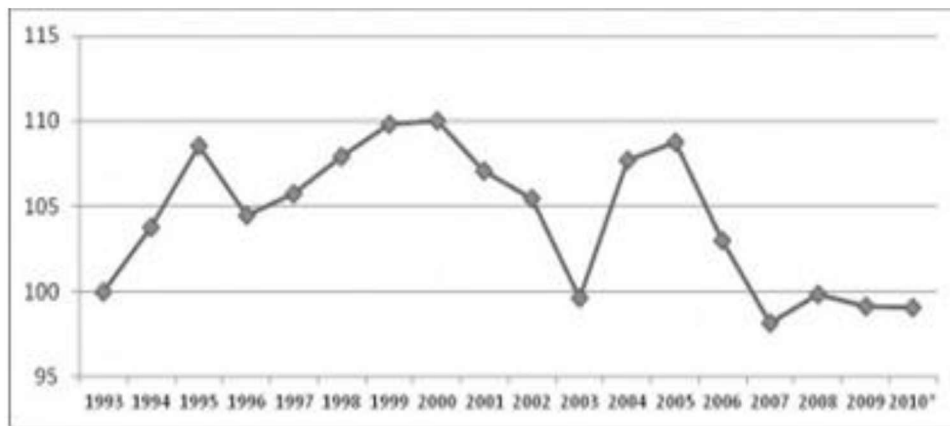
Η ελληνική γεωργία συμβάλει με διάφορους τρόπους στην ανάπτυξη της χώρας και της οικονομίας. Από το 1981 και μετά, λειτουργώντας μέσα στο πλαίσιο της ΚΑΠ, επηρεάστηκε από την εισροή επιδοτήσεων. Δεν είναι λίγα τα παραδείγματα καλλιεργειών που αλλοιώθηκαν ή και εγκαταλείφθηκαν εξαιτίας του μεγάλου όγκου των ενισχύσεων, ενώ παρατηρήθηκε και πλήρης αδιαφορία αναφορικά με τα μέχρι τότε συγκριτικά πλεονεκτήματα και την ενίσχυση αυτών των καλλιεργειών (Αλεξιάδης, 2007). Με άλλα λόγια, η ελληνική γεωργία αφομοιώθηκε σε μια ανταγωνιστική αγορά στην οποία δεν ήταν προετοιμασμένη να ανταπεξέλθει επιτυχώς, καθώς υστερούσε τόσο σε καλλιεργήσιμη γη όσο και σε χαμηλό κόστος εργασίας.

2.10 Διαχρονικές επιδόσεις της ελληνικής γεωργίας

Ορισμένες διαχρονικές επιδόσεις της ελληνικής γεωργίας σχετίζονται με την ακαθάριστη αξία της παραγωγής, την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, το γεωργικό οικογενειακό εισόδημα και τη σύνθεση αυτού και τέλος το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο.

- Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (2011) σχετικά με την ακαθάριστη αξία της παραγωγής, η ελληνική γεωργία από το 1993 έως το 2000 παρουσίαζε μια μεικτή εικόνα με την παραγόμενη ποσότητα να αυξάνεται κατά 10%. Από εκεί και έπειτα παρουσίασε μεγάλες αυξομειώσεις με αποκορύφωμα το 2010 όπου άγγιξε τα επίπεδα του 1993. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι το ελληνικό μοντέλο γεωργικής εκμετάλλευσης είναι λιγότερο εντατικό σε σχέση με αυτό των υπόλοιπων Ευρωπαίων, τονίζοντας έτσι τη διαφορά ανάμεσα στο μεσογειακό χαρακτήρα της ελληνικής γεωργίας από αυτόν της υπόλοιπης Ευρώπης.

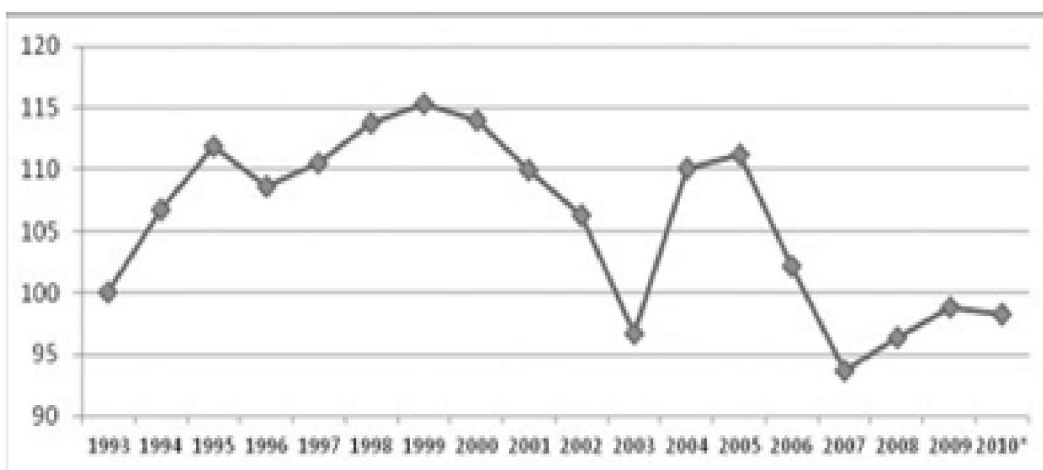
Διάγραμμα 2.1: Ακαθάριστη αξία παραγωγής

Πηγή: Στοιχεία Eurostat 2011

- Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της γεωργίας από το 1993 έως και το 2007 ήταν αυξανόμενη έως και 15%. Ενώ το 2007 έπεσε σε επίπεδα χαμηλότερα ακόμη και από εκείνα του 1993. Σημαντική, ωστόσο ήταν η αύξηση της διετίας 2003-2004 και η άνοδος κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες της περιόδου 2007- 2009. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η εικόνα της τελευταίας τριετίας, παρά την κάμψη που εμφανίζεται το 2010, είναι ενθαρρυντική, με δεδομένη την οικονομική κατάσταση της χώρας.

Διάγραμμα 2.2: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παραγωγής

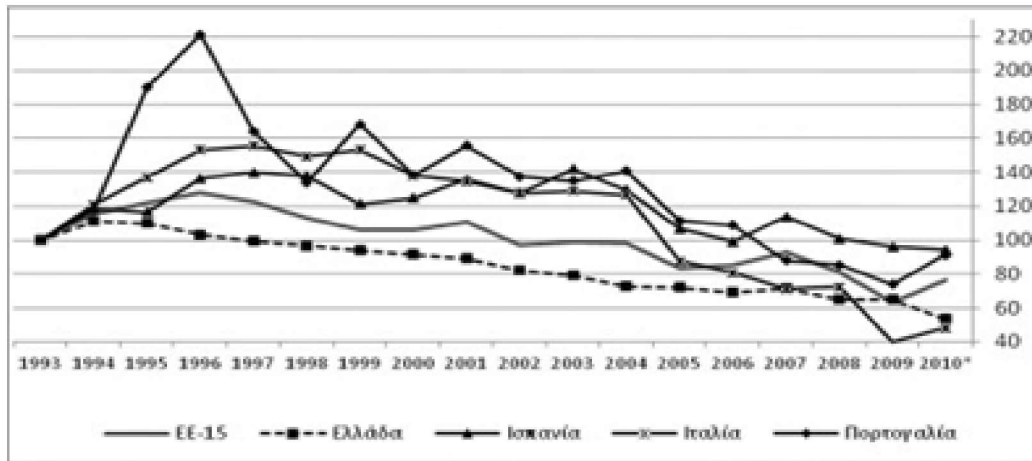

Πηγή : Στοιχεία Eurostat 2011

- Όσο αφορά το οικογενειακό εισόδημα, ήταν μειωμένο τόσο στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και στη χώρα μας. Την περίοδο 1994-2010 η μείωση στο οικογενειακό εισόδημα άγγιξε το μισό σε σχέση με το εισόδημα του 1993,

αποδεικνύοντας έτσι ότι μέσα σε 15 χρόνια το συνολικό καθαρό εισόδημα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων έχει μειωθεί στο μισό (Τράπεζα της Ελλάδος 2011).

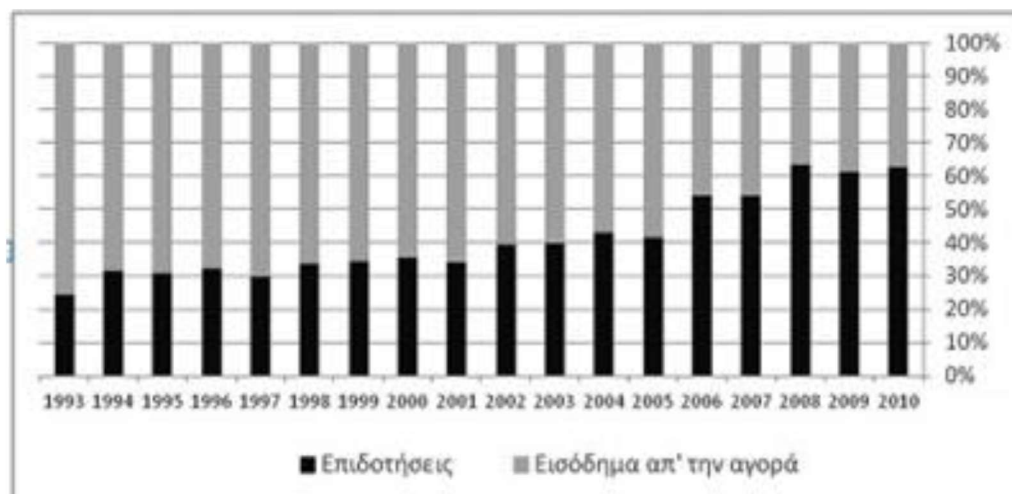
Διάγραμμα 2.3 : Οικογενειακό εισόδημα

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος 2011

- Με το πέρασμα των ετών η σύνθεση του γεωργικού οικογενειακού εισοδήματος άλλαξε. Χαρακτηριστικό είναι ότι έως και το 2000, τα 2/3 αυτού προερχόταν από το εισόδημα που αποκόμιζαν οι γεωργοί από τις εκμεταλλεύσεις τους και την εμπορική χρήση των προϊόντων τους και το υπόλοιπο 1/3 από τις επιδοτήσεις που λάμβαναν από το κράτος και τα διάφορα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Blandford, 2006). Τα επόμενα όμως χρόνια η κατάσταση άλλαξε και η συμμετοχή των επιδοτήσεων στο οικογενειακό εισόδημα άγγιξε το 60%.

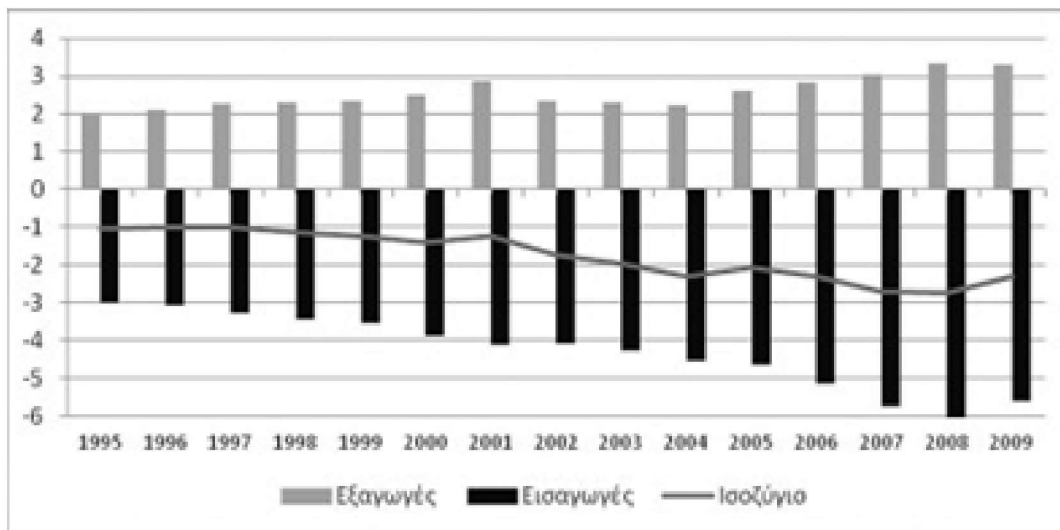
Διάγραμμα 2.4: Σύνθεση οικογενειακού εισοδήματος

Πηγή: Στοιχεία Eurostat 2011

- Το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο είναι αυτό που αποτυπώνει τη ανταγωνιστικότητα της ελληνικής γεωργίας. Τη δεκαετία του 1980 αυτό ήταν πλεονασματικό, σταδιακά όμως μετατράπηκε σε ελλειμματικό, με το 1998 το έλλειμμα να αγγίζει το € 1δισ και τον αμέσως επόμενο χρόνο τα €2,3 δις.

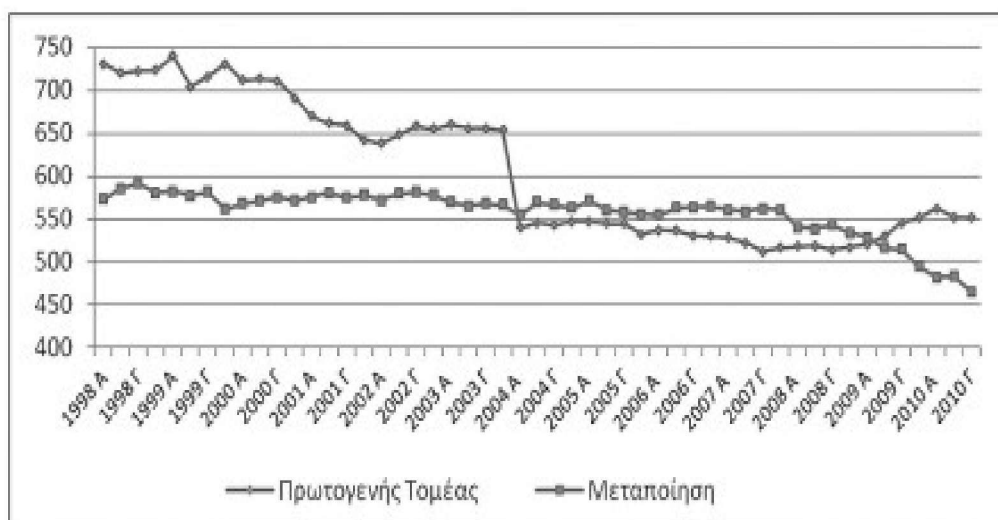
Διάγραμμα 2.5: Ανταγωνιστικότητα ελληνικής οικονομίας

Πηγή: Στοιχεία Eurostat 2011

- Τέλος, παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης στον τομέα της γεωργίας από το 2007 έως και το 2010, κατά 39.000 άτομα, αποδεικνύοντας την δυνατότητα του κλάδου να δημιουργήσει θέσεις εργασίας, τόσο σε νεαρά άτομα όσο και σε πρώην εργαζομένους από άλλου τομείς της παραγωγικής διαδικασίας.

Διάγραμμα 2.6: Απασχόληση

Πηγή: Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2011

2.11 Τα προβλήματα της ελληνικής γεωργίας

Πολλοί είναι αυτοί που ασχολήθηκαν κατά καιρούς με τα προβλήματα της ελληνικής γεωργίας. Μερικά από τα κυριότερα είναι:

1. Η άνιση κατανομή μεταξύ της φυτικής και της ζωικής παραγωγής καθώς η συμμετοχή της πρώτης στη συνολική παραγωγή είναι διαχρονικά μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή της ζωικής παραγωγής. Η αναλογία μεταξύ αυτών των δύο ήταν 70:30 υπέρ της φυτικής παραγωγής (Pezaros, 2004b). Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι πριν την ένταξη της χώρας στο πλαίσιο της ΚΑΠ η αντίστοιχη αναλογία φυτικής παραγωγής προς τη ζωική παραγωγή ήταν 35:65.
2. Η εισπρακτική λογική έναντι της μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής στρατηγικής, αποτελεί ένα ακόμη βασικό πρόβλημα της ελληνικής γεωργίας και συνδέεται με την νοοτροπία του Έλληνα για το «εύκολο χρήμα». Η υψηλή εξάρτηση από τις επιδοτήσεις αποδεικνύεται και από στοιχεία καθώς για τη δεκαετία 1995-2005 αυτές αποτελούσαν κατά μέσο όρο το 15% της συνολικής αξίας της παραγωγής (Eurostat, 2011), όταν την ίδια στιγμή η συμβολή των κρατικών ενισχύσεων ήταν υψηλότερη σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η πολιτική αυτή ευθύνεται τόσο για την ύπαρξη του ελλειμματικού αγροτικού ισοζυγίου όσο και για τη δημιουργία εισοδηματικών ψευδαισθήσεων που δεν ανταποκρίνονταν στο παραγωγικό αποτέλεσμα.
3. Οι εκμεταλλεύσεις στη χώρα μας έχουν κυρίως οικογενειακό χαρακτήρα και μικρό μέγεθος που δεν ξεπερνά τα 4-5 εκτάρια, την ώρα που στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες οι αντίστοιχες εκμεταλλεύσεις είναι πολύ μεγαλύτερες. Στην Ιταλία και την Πορτογαλία οι εκμεταλλεύσεις έχουν μέγεθος που αγγίζει τα 10 εκτάρια, στην Ισπανία οι εκμεταλλεύσεις αγγίζουν τα 15-20 εκτάρια, στη Δανία οι εκμεταλλεύσεις αγγίζουν τα 40 εκτάρια και στο Ηνωμένο Βασίλειο τα 70 εκτάρια. Εξαιτίας του μικρού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων στη χώρα μας, δεν είναι δυνατή η χρήση των απαραίτητων μηχανημάτων που θα βοηθούσαν στην καλλιέργεια των προϊόντων και θα αύξαναν την παραγωγικότητα (Γιαννίτσης, 2009). Σύμφωνα μάλιστα με το Δίκτυο Λογιστικών Δεδομένων Εκμεταλλεύσεων, πολλές μικρές εκμεταλλεύσεις πρέπει να θεωρηθούν αγροτεμάχια και όχι πραγματικές εκμεταλλεύσεις εμπορικού χαρακτήρα, καθώς χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο για την εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος σε άτομα που το κυρίως επάγγελμά τους δεν είναι αγρότες. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι ο αριθμός των ενεργών αγροτών, αυτών που το

εισόδημα τους εξαρτάται απόλυτα από τη καλλιέργεια και εμπορική δραστηριότητα των προϊόντων τους, είναι πολύ μικρότερος από αυτόν που παρουσιάζεται, τονίζοντας την αδυναμία της ελληνικής γεωργίας να ανταποκριθεί στις διεθνείς εξελίξεις και αγορές (Καρανικόλας, 2009).

4. Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των Ελλήνων παραγωγών, αφού μόλις το 4% των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα έχει ανώτατη και ανώτερη μόρφωση σε συνδυασμό με το ηλικιακό προφίλ των Ελλήνων γεωργών, με δεδομένο ότι το 40% του πληθυσμού είναι ηλικίας 55 ετών και άνω, αποτελούν τις βασικές αιτίες του μη εκσυγχρονισμού του κλάδου στη χώρα (Pezaros, 2004b).
5. Η μη αξιοποίηση των δυνατοτήτων παραγωγής των ήδη πιστοποιημένων προϊόντων. Η χώρα μας κατέχει 88 προϊόντα με ειδική σήμανση πιστοποίησης, ονομασίας προέλευσης και γεωγραφικής ένδειξης και παρόλα αυτά, τα σήματα αυτά μένουν ανενεργά και αχρησιμοποίητα. Εξαιτίας της έλλειψης ενός οργανωμένου σχεδίου δράσης από το ελληνικό κράτος και τους φορείς του, τα «δυνατά χαρτιά» της γεωργίας έμειναν ανεκμετάλλευτα και δεν έγιναν βήματα ώστε να ενισχυθούν και αναβαθμιστούν οι τοπικές κοινωνίες που τα κατέχουν (Αλεξιάδης, 2007).
6. Η ανυπαρξία σύνδεσης της επιστημονικής έρευνας με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής, καθώς ακόμη και σήμερα δεν υπάρχει κάποιος μηχανισμός που να μεταφέρει τα επιστημονικά αποτελέσματα στην πραγματική γεωργία και σε αυτούς που σχεδιάζουν τις αγροτικές πολιτικές (Λιανός, 2007).

2.12 Συνέπειες ενσωμάτωσης της ΚΑΠ στην ελληνική γεωργική πολιτική

Η ενσωμάτωση των Ευρωπαϊκών πολιτικών στην ελληνική γεωργία, στην πλειονότητα τους είχε θετικό αντίκτυπο αν και με ορισμένες μακροπρόθεσμες αρνητικές επιπτώσεις. Η στήριξη που προσέφεραν οι πολιτικές της ΚΑΠ, επέτρεψε στην ελληνική γεωργία να μη βρεθεί αμέσως αντιμέτωπη με τη διεθνή αγορά και τις συνθήκες που επικρατούσαν σε αυτή, προστατεύοντας την έτσι από καταστάσεις που δεν ήταν έτοιμη να αντιμετωπίσει. Οι επιδοτήσεις και τα προνομιακά δάνεια που

δόθηκαν στους παραγωγούς, τους βοήθησαν να βελτιώσουν την παραγωγικότητα τους, να εκμηχανήσουν τις καλλιέργειες τους και να αυξήσουν το εισόδημα τους (Γκέκας, 2005). Από την άλλη η σύνθεση της παραγωγής, με το πέρασμα των ετών, άλλαξε προς όφελος των προϊόντων που λάμβαναν τις υψηλότερες αποδόσεις και επιδοτήσεις. Σε αυτό το γεγονός οφείλονται και οι μεγάλες ποσότητες παραγωγής αραβόσιτου και βαμβακιού έναντι του σίτου και των δημητριακών, ενώ ευνοήθηκαν και οι καλλιέργειες εσπεριδοειδών έναντι άλλων οπωρών.

Σημαντική ήταν και η αδυναμία του πλαισίου της ΚΑΠ να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της ελληνικής γεωργίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι υψηλές τιμές, που στόχο είχαν να προστατέψουν το γεωργικό εισόδημα αλλά βραχυπρόθεσμα επηρέασαν αρνητικά τον πληθωρισμό, που κινούταν σε υψηλότερα επίπεδα από τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Pezaros, 2004b). Ένα επιπλέον γεγονός είναι ότι οι Έλληνες παραγωγοί βρέθηκαν απροετοίμαστοι μπροστά στις μεταρρυθμίσεις της κοινής αγροτικής πολιτικής και ειδικότερα σε αυτές της «Agenda 2000». Η επιδείνωση των εξαγωγών καθώς τα μεσογειακά προϊόντα δεν έλαβαν την ίδια προστασία και την ίδια ενίσχυση με αυτή που δόθηκε σε ελλειμματικά προϊόντα που εισαγόταν πλέον σε άλλα κράτη με τιμές τρεις ή τέσσερις φορές υψηλότερες από τις διεθνείς.

Για να ενταχθεί η χώρα μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και για να αποτελέσει ο τομέας της γεωργίας κομμάτι μιας κοινής αγοράς έπρεπε να γίνουν διάφορες αλλαγές. Η ανεπάρκεια που παρουσίασε το πλαίσιο της ΚΑΠ σε θέματα όπως η υπεραπασχόληση και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των περισσότερων γεωργών, δε βοήθησαν ώστε να αναβαθμιστεί ο τομέας.

2.13 Μέτρα αύξησης της ανταγωνιστικότητας

Όπως αναφέρθηκε ένα σημαντικό πρόβλημα της ελληνικής γεωργίας είναι η μειωμένη ανταγωνιστικότητα. Διάφορα μέτρα που θα την καθιστούσαν περισσότερο ανταγωνιστική είναι:

1. Η αύξηση της απασχόλησης

Η Ελλάδα είναι παραδοσιακά μια γεωργική χώρα, καθώς το μεγαλύτερο τμήμα της έκτασης της είναι ορεινό, ενώ τα 2/3 του πληθυσμού της κατοικούν σε αγροτικές περιοχές. Ο ρόλος της γεωργίας λοιπόν στην οικονομία της χώρας είναι σημαντικός,

καθώς η απασχόληση στο τομέα της γεωργίας απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού σε σχέση με τους υπόλοιπους τομείς, σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή για το 2011. Τα τελευταία 30 χρόνια η απασχόληση με τις αγροτικές εργασίες έχει μειωθεί σε μεγάλο βαθμό, κυρίως εξαιτίας της αναβάθμισης του βιοτικού επιπέδου και της αστικοποίησης. Ωστόσο, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης πολλοί είναι οι νέοι και οι πρώην εργαζόμενοι από διάφορους τομείς της παραγωγικής διαδικασίας, που στράφηκαν στη γεωργία. Μόνο την τριετία 2008-2011 περίπου 38.000 άτομα ξεκίνησαν να εργάζονται στον πρωτογενή τομέα (ΕΛΣΤΑΤ, 2011). Λαμβάνοντας αυτά υπόψη, φορείς όπως η τοπική αυτοδιοίκηση και ο Οργανισμός Απασχόληση Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) θα έπρεπε να συνεργαστούν ώστε να ενισχυθεί η απασχόληση. Το υπουργείο από την πλευρά του, στα πλαίσια της αγροτικής πολιτικής υλοποιεί ήδη πρόγραμμα που αφορά στην εγκατάσταση νέων αγροτών σε ανεκμετάλλευτη αγροτική γη του δημοσίου. Με τον τρόπο αυτό αποσκοπεί στην ένταξη των ανέργων στην αγορά εργασίας και στη στροφή προς νέες εναλλακτικές καλλιέργειες (Καρανικόλας, 2012). Επιπρόσθετα, εξαιτίας της εισόδου στον κλάδο νέων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, τα προγράμματα συμβουλευτικής που διενεργεί το υπουργείο, βρίσκουν έφορο έδαφος και πλέον η σύνδεση της γνώσης με την παραγωγή είναι περισσότερο εφικτή διαδικασία.

2. Η δημιουργία επενδύσεων

Η δημιουργία επενδύσεων αποτελεί μια ακόμη λύση στο πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας. Η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης που θα περιλάμβανε τους στόχους και τους τρόπους ώστε να νικηθούν οι δυσκολίες, κρίνεται απαραίτητη. Η αύξηση των επενδύσεων θα μπορούσε να συμβάλλει καθοριστικά ώστε τα ελληνικά προϊόντα να αποκτήσουν τη θέση που τους αρμόζει στη αγορά. Η ενίσχυση κυρίως των μικρών και μεσαίων αγροτών, η δημιουργία αγροτικών συμπράξεων και συνεταιρισμών ώστε η διαπραγματευτική τους δύναμη να μεγαλώσει, κρίνεται αναγκαία ώστε ο κλάδος να γίνει ξανά ανταγωνιστικός (Καρανικόλας 2012). Σε αυτό θα μπορούσαν να συμβάλλουν και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι τράπεζες με διάφορα προγράμματα συμβολαιακής γεωργίας.

3. Ο αγροτουρισμός

Η ενίσχυση του αγροτουρισμού, στα πλαίσια της επιχειρηματικότητας θεωρείται μια σοβαρή λύση στο πρόβλημα που βιώνει ο κλάδος της γεωργίας. Άλλωστε αποτελεί μία εναλλακτική μορφή επιχειρηματικότητας η οποία συμβάλλει και στην ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο. Μέχρι στιγμής ο αγροτουρισμός λειτουργεί δίχως τη συμμετοχή των

αγροτών και έχει τη μορφή παροχής καταλυμάτων από επιχειρηματίες. Για να λειτουργήσει καλύτερα θα έπρεπε ο αγρότης να έχει ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη του καθώς αυτός γνωρίζει καλύτερα όλες τις πτυχές της καλλιέργειας και είναι σε θέση να μεταφέρει στον επισκέπτη όλα τα στοιχεία του τόπου και τις εμπειρίες που έχει αποκομίσει από την καλλιέργεια της γης (ICAP 2014).

4. Η εξοικονόμηση πόρων

Η υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών, οι οποίες ταυτόχρονα με τη προστασία του περιβάλλοντος και των πρώτων υλών ενισχύουν και τους αγρότες, εξοικονομώντας τους πόρους. Τέτοιες πρακτικές είναι η μείωση της χρήσης νερού και η μείωση των λιπασμάτων και των φυτοφαρμάκων. Επιπλέον για τη συμπίεση του κόστους θα πρέπει να βελτιωθούν και οι υποδομές, παραδείγματος χάρη της άρδευσης και της ηλεκτροδότησης.

5. Η προώθηση των ελληνικών προϊόντων

Μέτρα πρέπει επίσης να ληφθούν για τη προώθηση των ελληνικών προϊόντων και τη διασφάλιση ότι τα προϊόντα που πωλούνται είναι όντως ελληνικά και όχι «βαφτισμένα ελληνικά». Άλλωστε το φαινόμενο της «ελληνοποίησης» δε είναι καινούριο και συνεχίζει να υπονομεύει την ελληνική παραγωγή και τις ελληνικές εξαγωγές. Τα ελληνικά προϊόντα, αλλά και οι τοπικές κοινωνίες, θα βοηθιόταν περισσότερο αν και τα 88 κατοχυρωμένα προϊόντα με την ειδική πιστοποίηση δεν παρέμεναν ανενεργά (Πεζάρης, 2009). Είναι σημαντική η εντατικοποίηση των προσπαθειών για πιστοποίηση των προϊόντων αλλά και η ενεργοποίηση των ήδη υπαρχόντων. Επιπλέον, η πληροφόρηση των καταναλωτών και των εμπόρων, η προσέλκυση νέων πελατών, η εύρεση νέων αγορών και η αύξηση των παραγγελιών των αγροτικών προϊόντων, είναι όλα μέτρα που μπορούν, αξιοποιώντας την τεχνολογία και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, να προωθήσουν τα αγροτικά προϊόντα.

6. Οι εναλλακτικές μορφές γεωργίας

Η ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας ουσιαστικά αποτελεί τη δημιουργία μιας ακόμη αγοράς για τα ελληνικά αγροτικά προϊόντα (Στογιάννης 2011). Για να γίνει αυτό θα πρέπει να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες, να δημιουργηθούν τα απαραίτητα δίκτυα παραγωγών – καταναλωτών αποκλειστικά για τα βιολογικά προϊόντα και να υιοθετηθούν από τους παραγωγούς οι κατάλληλες τεχνικές καλλιέργειας. Το κράτος λοιπόν μπορεί να παράσχει κίνητρα, κυρίως οικονομικά, στους παραγωγούς για να στραφούν σε τέτοιου είδους καλλιέργεια.

Η επανεκκίνηση της ελληνικής γεωργίας δε θα επιτευχθεί μόνο από τα παραπάνω μέτρα. Σίγουρα αυτές οι προτάσεις αποτελούν μερικές λύσεις στο πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας της χώρας, όμως το σημαντικότερο ρόλο παίζουν οι εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων. Αυτές είναι που θα δώσουν στην οικονομία τα απαραίτητα εφόδια για να ανακάμψει.

Κεφάλαιο 3^ο Φυτική Παραγωγή

3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Στην ανάλυση που ακολουθεί έχουν χωριστεί διάφορα προϊόντα ανά κατηγορίες και εν συνεχεία από κάθε κατηγορία εξετάστηκαν αυτά με τις πιο ενδιαφέρουσες τάσεις και τις πιο μεγάλες ποσότητες. Τα στοιχεία ελήφθησαν από την βάση δεδομένων του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τα Τρόφιμα και την Γεωργία (Faostat). Η συλλογή των στοιχείων ήταν μια αρκετά χρονοβόρα διαδικασία, καθώς τα δεδομένα απαιτούσαν αρκετή επεξεργασία ώστε να είναι σε μορφή που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν και να παρουσιαστούν. Επιλέχθηκε η συγκεκριμένη βάση δεδομένων λόγω της εγκυρότητας ενός διεθνούς οργανισμού, του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, της πληρότητας των στοιχείων, της διαθεσιμότητας μιας μεγάλης γκάμας προϊόντων, της δυνατότητας σύγκρισης στοιχείων σε σχέση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και του υπόλοιπου κόσμου. Αλλά κυρίως εξαιτίας της αδυναμίας άντλησης των ίδιων στοιχείων από την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Έπειτα από την κατάλληλη επεξεργασία των δεδομένων δημιουργήθηκαν τα διαγράμματα και οι πίνακες που παρουσιάζονται στην πορεία. Εξαιτίας της ποικιλίας και του όγκου των χρησιμοποιούμενων προϊόντων αποφασίστηκε η κατηγοριοποίηση τους με βάση τους Οικογενειακούς Προϋπολογισμούς που δημοσιεύονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Οι κατηγορίες αυτές είναι οι ακόλουθες:

- **Είδη Διατροφής:** Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται προϊόντα όπως το ρύζι, το αλεύρι, τα δημητριακά και τα ζυμαρικά.
- **Κρέας:** Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλα τα είδη κρέατος (κρέας από βοοειδή, κρέας χοιρινό, αιγοπρόβειο, κατσικίσιο και άλλα είδη), σε όλες τις μορφές, δηλαδή είτε νωπά, είτε διατηρημένα σε απλή ψύξη, είτε κατεψυγμένα.
- **Ψάρια:** Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλα τα είδη ψαριού (νωπά, διατηρημένα σε απλή ψύξη ή κατεψυγμένα). Ωστόσο, η συγκεκριμένη κατηγορία δε θα εξεταστεί λόγω της έλλειψης επαρκών και αξιόπιστων στοιχείων.

- **Γαλακτοκομικά προϊόντα και αυγά:** Η κατηγορία αυτή αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες ομάδες προϊόντων, καθώς περιλαμβάνει το γάλα σε όλες τις πιθανές μορφές (νωπό πλήρες, παστεριωμένο, με χαμηλή περιεκτικότητα λιπαρών στοιχείων, συμπυκνωμένο ή και σε σκόνη). Περιλαμβάνει επίσης το τυρί (μαλακό, σκληρό, με μειωμένα λιπαρά), την κρέμα γάλακτος και τα αυγά.
- **Έλαια και λίπη:** Είναι μια από τις σημαντικότερες κατηγορίες προϊόντων για την ελληνική οικονομία, καθώς βασικό προϊόν της είναι το ελαιόλαδο. Την ομάδα αυτή συμπληρώνουν όπως και διάφορα άλλα έλαια, όπως το βαμβακέλαιο, το λάδι από λιναρόσπορο, το καλαμποκέλαιο, το σησαμέλαιο και το ηλιέλαιο.
- **Φρούτα:** Σε αυτή υπάγονται πολλές άλλες μικρότερες κατηγορίες. Μερικές εκ των οποίων είναι τα εσπεριδοειδή, δηλαδή τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια, τα λεμόνια και άλλα παρεμφερή αγαθά. Άλλη υποκατηγορία περιλαμβάνει όλα τα είδη μήλων, αχλαδιών και μπανάνας. Εξίσου σημαντική υποκατηγορία φρούτων είναι τα εμπύρηνα, είτε είναι νωπά είτε διατηρημένα σε απλή ψύξη. Αυτά κατά κύριο λόγο είναι τα ροδάκινα, τα νεκταρίνια και τα βερίκοκα. Επόμενη ομάδα φρούτων είναι τα σαρκώδη και συναντούνται είτε νωπά είτε διατηρημένα σε απλή ψύξη. Κύριοι εκπρόσωποι της ομάδας αυτής είναι τα σταφύλια και οι φράουλες. Μια ακόμη υποκατηγορία φρούτων είναι τα τροπικά φρούτα, δηλαδή τα σύκα, τα καρπούζια, τα πεπόνια και διάφορα άλλα. Την ομάδα αυτή συμπληρώνουν άλλες υποκατηγορίες, όπως είναι τα ξηρά και τα συσκευασμένα, για τα οποία ωστόσο δεν θα γίνει περαιτέρω αναφορά εξαιτίας της μικρής εμπορικής σημασίας που παρουσιάζουν τα φρούτα των ομάδων αυτών.
- **Λαχανικά:** Τα λαχανικά είναι μια μεγάλη και σημαντική κατηγορία προϊόντων, λόγω της πληθώρας των αγαθών που την αποτελούν αλλά και της μεγάλης εμπορικής σημασίας τους. Στην κατηγορία αυτή υπάγονται πολλές μικρότερες κατηγορίες. Η πρώτη υποκατηγορία αφορά τα λαχανικά με φύλλα ή στέλεχος και τα χόρτα και αποτελείται από αγαθά όπως τα αντίδια, τα μαρούλια και το σπανάκι. Μια άλλη υποκατηγορία είναι οι κράμβες, με βασικούς εκπροσώπους το κουνουπίδι, το μπρόκολο και το λάχανο. Επόμενη ομάδα λαχανικών είναι αυτή που περιλαμβάνει τα αγγούρια, τον αρακά, τις ελιές, τις τομάτες, τα φασολάκια και διάφορα. Η συγκεκριμένη κατηγορία αποτελείται από λαχανικά τα οποία καλλιεργούνται για τον καρπό τους. Ακολούθως, μια ακόμη υποκατηγορία αποτελούν τα φυτά με ριζώματα ή κονδύλους, όπως είναι η

αγκινάρα, τα καρότα και τα μανιτάρια. Έπειτα υπάρχουν τα αποξηραμένα λαχανικά όπως τα ξερά κρεμμύδια και τα όσπρια, όπως τα φασόλια, οι φακές και τα ρεβίθια. Σημαντικότερη κατηγορία προϊόντων είναι οι πατάτες, φρέσκες ή κατεψυγμένες, και οι διάφοροι βολβοί. Ενώ την κατηγορία των λαχανικών συμπληρώνουν τα συντηρημένα λαχανικά, μια κατηγορία δίχως ουσιαστικές ποσότητες παραγωγής, εξαγωγών και εισαγωγών για το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα.

- **Γλυκαντικές ουσίες:** Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται προϊόντα όπως η ζάχαρη και τα τεχνητά υποκατάστατα αυτής, το μέλι και τις μαρμελάδες. Επιπλέον, περιλαμβάνονται οι σοκολάτες και τα παγωτά για τα οποία δεν θα γίνει εκτενής αναφορά εξαιτίας της αδυναμίας εύρεσης αξιόπιστων στοιχείων για την παραγωγή τους.
- **Λοιπά είδη διατροφής:** Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται πλήθος αγαθών, όπως σάλτσες και καρυκεύματα, μπαχαρικά, προϊόντα σόγιας και έτοιμες σούπες. Η κατηγορία θα μας απασχολήσει ιδιαίτερα λόγω της μικρής εμπορικής σημασίας που παρουσιάζουν τα συγκεκριμένα αγαθά στο αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο.
- **Μη οينوπνευματώδη ποτά:** Στην ομάδα αυτή ανήκουν ο καφές, το τσάι, τα αναψυκτικά και οι χυμοί.
- **Οينوπνευματώδη ποτά:** Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει προϊόντα όπως το ούζο, το ουίσκι, το κρασί και η μύρα.
- **Καπνός:** Η περίπτωση του καπνού αποτελεί μια από της σημαντικότερες κατηγορίες αγαθών του πρωτογενούς τομέα, εξαιτίας της σημασίας που έχει αυτός για την ελληνική οικονομία. Σε αυτή την ομάδα περιλαμβάνονται ακόμα τα τσιγάρα και τα πούρα.

Πηγή: Οικογενειακοί Προϋπολογισμοί, Ελληνική Στατιστική Αρχή

Τα γεωργικά προϊόντα διαχωρίζονται σε προϊόντα φυτικής παραγωγής, ζωικής παραγωγής, βιομηχανικής ζήτησης και στα καλλωπιστικά φυτά. Στα προϊόντα της φυτικής παραγωγής περιλαμβάνονται οι κατηγορίες είδη διατροφής, έλαια και λίπη, φρούτα, λαχανικά, ορισμένα προϊόντα από την κατηγορία γλυκαντικές ουσίες, ορισμένα προϊόντα από την κατηγορία λοιπά είδη διατροφής, τα μη οينوπνευματώδη ποτά, τα οينوπνευματώδη ποτά και ο καπνός. Σε αυτά της ζωικής παραγωγής

περιλαμβάνονται το κρέας, τα ψάρια, τα γαλακτοκομικά προϊόντα και ορισμένα αγαθά από την κατηγορία γλυκαντικές ουσίες. Στην ομάδα με τα προϊόντα βιομηχανικής ζήτησης υπάγονται το βαμβάκι και το λινάρι, ενώ τέλος στα καλλωπιστικά φυτά περιλαμβάνονται διάφορα είδη φυτών. Εμείς θα επικεντρωθούμε σε ορισμένα αγαθά της φυτικής και ζωικής παραγωγής και κυρίως σε αυτά που σημειώνονται αξιοσημείωτες παραγόμενες, εξαγόμενες, εισαγόμενες ποσότητες και έχουν μεγάλη σημασία για τις περιοχές όπου παράγονται.

Καθώς το υπό εξέταση χρονικό διάστημα είναι αρκετά μεγάλο (1980-2011) και έχουν επέλθει μερικές σπουδαίες και ριζικές αλλαγές στην άσκηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα χωριστεί σε τρεις περιόδους.

1^η περίοδος (1982-1991): Η περίοδος αυτή αναφέρεται στην εποχή μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και πριν το έτος των ριζικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

2^η περίοδος (1992-2001): Η περίοδος αυτή περιλαμβάνει το χρονικό διάστημα μετά τις σημαντικές διαχρονικές μεταρρυθμίσεις που υπέστη η Κοινή Αγροτική Πολιτική έως και το διάστημα που η χώρα είχε το δικό της νόμισμα.

3^η περίοδος (2002-2011): Η τελευταία περίοδος αναφέρεται στο χρονικό διάστημα όπου η Ελλάδα βρίσκεται εντός της ζώνης του Ευρώ. Ταυτόχρονα αυτή η περίοδος αποτελεί περίοδο νέων αλλαγών και μεταρρυθμίσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

3.2 Κατηγορίες φυτικής παραγωγής

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται οι κατηγορίες προϊόντων που αποτελούν την φυτική παραγωγή.

- Είδη διατροφής

Όπως αναφέρθηκε στην κατηγορία αυτή ανήκουν το αλεύρι, όλα τα δημητριακά, το ψωμί, τα ζυμαρικά και όλα τα παρεμφερή προϊόντα. Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν τα προϊόντα για τα οποία ήταν εφικτή η εύρεση αξιόπιστων δεδομένων για τις εξαγόμενες, τις εισαγόμενες και τις παραγόμενες ποσότητες. Από ένα φάσμα αρκετών προϊόντων, το εγχείρημα αυτό ήταν δυνατό για τα δημητριακά και πιο συγκεκριμένα το κριθάρι, το σιτάρι και το ρύζι.

Τα τρία αυτά προϊόντα επιλέχθηκαν λόγω της μεγάλης εμπορικής και οικονομικής σημασίας τους για την ελληνική οικονομία και για τις περιοχές όπου αυτά παράγονται (Pezaros 1995). Μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1980 η χώρα είχε μεγάλη παράδοση στην καλλιέργεια δημητριακών, καθώς ήταν γνωστή για την παραγωγή ποιοτικών και ασφαλών αγαθών. Πολλές ήταν και οι περιοχές όπου ασχολούταν αποκλειστικά με αυτή την καλλιέργεια και πολλές ήταν οι οικογένειες που εξαρτιόταν οικονομικά από την πορεία της παραγωγής τους. Ωστόσο οι Έλληνες γεωργοί, σε μια προσπάθεια να κερδίσουν υψηλότερες επιδοτήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση εγκατέλειψαν κάποιες καλλιέργειες και ξεκίνησαν τη καλλιέργεια άλλων που επιδοτούταν περισσότερο (Αλεξιάδης 2007). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εγκατάλειψη της καλλιέργειας του μαλακού σιταριού, του κριθαριού και άλλων δημητριακών με σκοπό τη καλλιέργεια του σκληρού σιταριού που μπορεί να ήταν λιγότερο παραγωγικό αλλά επιδοτούταν περισσότερο. Απόδειξη αυτών είναι ότι το 1981 η καλλιεργούμενη έκταση με σκληρό σιτάρι άγγιζε τα 2.498.070 στρέμματα με παραγωγή 649.800 τόνους, ενώ το 2001 η καλλιεργούμενη έκταση άγγιζε τα 7.083.100 στρέμματα με παραγωγή 1.457.260 τόνους. Από την άλλη η καλλιεργούμενη έκταση σε μαλακό σιτάρι το 1981 έφτανε τα 7.517.747 στρέμματα με παραγωγή 2.106.270 τόνους, μειώθηκε το 2011 στα 1.628.273 με παραγωγή 442.060 τόνους. Η ίδια κατάσταση παρατηρήθηκε και στην καλλιέργεια του κριθαριού όπου από τα 3.117.070 στρέμματα με παραγωγή 768.100 τόνους το 1981, η καλλιεργούμενη έκταση έφτασε το 2001 τα 959.840 στρέμματα με παραγωγή 246.320 τόνους (Αλεξιάδης 2007). Οι μειώσεις στη παραγωγή κριθαριού και μαλακού σιταριού είχαν ως συνέπεια την αύξηση των εισαγωγών των προϊόντων, όπως θα παρουσιαστεί και στην συνέχεια, ενισχύοντας έτσι το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο στο κλάδο των δημητριακών και των ζωοτροφών. Τα παραπάνω ποσά δικαιολογούν και γιατί το εμπορικό ισοζύγιο από το 1981 έως σήμερα από πλεονασματικό μετατράπηκε σε ελλειμματικό.

Οι διάφορες μεταρρυθμίσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό την πορεία πολλών προϊόντων. Στόχος της μεταρρύθμιση του 1992 ήταν η βελτίωση της ισορροπίας των αγορών και η ενίσχυση του εισοδήματος των γεωργών. Όλα αυτά επιτεύχθηκαν μέσω της μείωσης της στήριξης των τιμών, της καταβολής αντισταθμιστικών πληρωμών στους γεωργούς και της καλύτερης διαχείρισης της προσφοράς (Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1765/92). Στόχοι που επιτεύχθηκαν, ωστόσο στην πορεία δημιουργήθηκαν άλλα προβλήματα καθώς ενισχύθηκε ο κίνδυνος

εμφάνισης πλεονασμάτων σιτηρών. Πλέον, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ.1257/1999 οι ενισχύσεις χορηγούνται βάσει της έκτασης.

1. Η ενίσχυση παρέχεται για την έκταση που καλλιεργείται και η οποία δεν υπερβαίνει την βασική περιφερειακή έκταση.
2. Όλοι οι παραγωγοί, πλην των μικρών, που επωφελούνται της ενίσχυσης βάσει της έκτασης υποχρεούνται να παύσουν να καλλιεργούν προσωρινά μέρος των γαιών της εκμεταλλεύσεώς τους (10%) και επωφελούνται σε αντάλλαγμα.
3. Κάθε κράτος μέλος υποχρεούται να καταρτίσει σχέδιο περιφερειοποίησης προκειμένου να καθοριστούν οι μέσες αποδόσεις που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της ενίσχυσης βάσει της έκτασης.

Το ύψος της ενίσχυσης βάσει της έκτασης υπολογίζεται πολλαπλασιάζοντας το βασικό ποσό ανά τόνο επί τη μέση απόδοση των σιτηρών που καθορίζεται στο σχέδιο περιφερειοποίησης για τη συγκεκριμένη περιοχή. Για τα σιτηρά η ενίσχυση άγγιξε τα €58,67/τόνο για την περίοδο εμπορίας 2000-2001 και €63/τόνο μετά την περίοδο 2000-2001.

Επόμενη εξεταζόμενη κατηγορία είναι τα «**Έλαια και Λίπη**». Σε αυτή περιλαμβάνονται διάφορα έλαια, όπως το λάδι από βαμβακέλαιο, το λάδι από λιναρόσπορο, το καλαμποκέλαιο, το σησαμέλαιο, το ηλιέλαιο, το λάδι από σόγια και φυσικά το ελαιόλαδο. Εξαιτίας αυτού του προϊόντος η κατηγορία αυτή της φυτικής παραγωγή είναι ίσως μια από τις σημαντικότερες.

- Φρούτα

Η κατηγορία των φρούτων ανήκει και αυτή στη φυτική παραγωγή. Όντας μια από τις μεγαλύτερες κατηγορίες του πρωτογενούς τομέα, εξαιτίας της πληθώρας των αγαθών που περιλαμβάνει. Η Ελλάδα είναι η 5^η παραγωγός χώρα σε ροδάκινα παγκοσμίως και 3^η στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά από την Ιταλία και τις Ισπανία. Επιπλέον κατατάσσεται 16^η χώρα παγκοσμίως και 3^η στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην παραγωγή πορτοκαλιών (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Τα φρούτα είναι σημαντική κατηγορία και για τις εξαγωγές που σημειώνονται καθώς βοηθούν το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο και ενισχύουν την οικονομία της χώρας. Στην ανάλυση που ακολουθεί εντάσσονται τα φρούτα που παρουσίαζαν τις μεγαλύτερες ποσότητες (παραγωγής, εισαγωγής και εξαγωγών) για την χρονική περίοδο 1980-2011. Αυτά είναι τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια, τα λεμόνια, τα μήλα, τα αχλάδια, τα σταφύλια, τα ροδάκινα, τα καρπούζια και τα πεπόνια.

- Τα λαχανικά

Οι νέες τάσεις διατροφής που ευνοούν το μεσογειακό παραγωγικό μοντέλο ευέλικτων δομών μικρού μεγέθους, στηριγμένων στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα αποτελούν ευκαιρία για την ελληνική γεωργία. Η καλλιέργεια λαχανικών και κηπευτικών, εγγυάται κέρδη αφού απαιτεί μικρές εκτάσεις, έχει χαμηλό κόστος εγκατάστασης και καλές τιμές διάθεσης των προϊόντων. Άλλωστε ο τομέας των λαχανικών αποτελεί τον δυναμικότερο κλάδο της ελληνικής γεωργίας, από άποψη όγκου παραγωγής, εμπορίας, απασχολούμενου ανθρώπινου δυναμικού, εισαγόμενου συναλλάγματος και κάλυψης του συνόλου σχεδόν των εγχώριων αναγκών σε αυτά τα προϊόντα. Η αύξηση των αποδόσεων στα λαχανικά αποδίδεται στη χρησιμοποίηση βελτιωμένου γενετικού υλικού, στην εκμηχάνιση της καλλιέργειας και στην αύξηση της επιφάνειας των υπό κάλυψη καλλιεργειών. Ωστόσο, την στιγμή που τα ελληνικά λαχανικά χαίρουν εκτίμησης στις ξένες αγορές, τα ράφια των ελληνικών σούπερ μάρκετ κατακλύζονται από εισαγόμενα προϊόντα, υψηλότερων τιμών. Βασικά λαχανικά που θα εξεταστούν στη συνέχεια είναι τα ξερά κρεμμύδια, οι ελιές, οι ντομάτες, τα αγγούρια, οι πατάτες αλλά και τα ξερά φασόλια και οι φακές.

- Οινοπνευματώδη ποτά και καπνός

Τέλος δύο ακόμη σπουδαίες κατηγορίες της φυτικής παραγωγής είναι τα οινοπνευματώδη ποτά και ο καπνός. Από την κατηγορία των οινοπνευματωδών ποτών θα γίνει αναφορά σε αυτά που έχουν σημαντική παρουσία στην ελληνική γεωργία τα 30 τελευταία χρόνια, το κρασί και η μύρα από κριθάρι καθώς αποτελούν προϊόντα που μόνο οφέλη έχουν να προσφέρουν στην ελληνική οικονομία. Η ανάπτυξη και των δύο, που ενισχύθηκε από την τεχνολογική πρόοδο, αλλά και την κοινή αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι αδιαμφισβήτητη. Έπειτα θα παρουσιαστεί ο καπνός, όντας μια από τις παραδοσιακότερες καλλιέργειες που εμφανίστηκαν στη χώρα πριν από πάρα πολλά χρόνια, που υπέστη μεγάλες αλλαγές και γνώρισε εποχές δόξας

Από την κάθε κατηγορία προϊόντος θα παρουσιαστούν τα βασικότερα προϊόντα αναφορικά με την παραγωγή και το καθαρό αποτέλεσμα. Το καθαρό αποτέλεσμα είναι το μέτρο που δείχνει τις ποσότητες που ζητούνται για κατανάλωση στην εγχώρια αγορά. Είναι δηλαδή το μέτρο που προσεγγίζει την κατανάλωση και προκύπτει από την σχέση:

$$\text{Καθαρό αποτέλεσμα} = \text{παραγωγή} + \text{εισαγωγές} - \text{εξαγωγές}$$

Με μια σύγκριση του καθαρού αποτελέσματος και της παραγωγής μπορούν να ληφθούν συμπεράσματα για το εάν η παραγωγή επαρκεί για να καλύψει την εγχώρια κατανάλωση ή αν χρειάζονται εισαγωγές. Αν η παραγωγή για ένα αγαθό υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα, τότε καλύπτεται η απαιτούμενη κατανάλωση και η οικονομία δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα. Αν η παραγωγή είναι πολύ χαμηλή σε σχέση με το καθαρό αποτέλεσμα για ένα αγαθό, τότε απαιτούνται εισαγωγές ώστε να καλυφθεί η ζητούμενη κατανάλωση. Μια τελευταία περίπτωση, είναι αυτή όπου η παραγωγή ενός αγαθού και το καθαρό αποτέλεσμα κινούνται στα ίδια επίπεδα. Σε αυτό το ενδεχόμενο η παραγωγή καλύπτει την κατανάλωση, δεν απαιτούνται επιπλέον εισαγωγές ωστόσο δεν διενεργούνται και εξαγωγές.

Οι εξεταζόμενες περιπτώσεις δηλαδή είναι οι εξής:

1. Η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα
2. Η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα
3. Η παραγωγή είναι χαμηλότερη του καθαρού αποτελέσματος

3.3 Η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 3.1 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής της παραγωγής για ένα πλήθος αγαθών της φυτικής παραγωγής των οποίων οι παραγόμενες ποσότητες ξεπερνούν αυτές που ζητά η εγχώρια αγορά, και για τις τρεις περιόδους. Τα αγαθά αυτά είναι το ρύζι, το ελαιόλαδο, τα εσπεριδοειδή φρούτα (πορτοκάλια, μανταρίνια, λεμόνια), τα σταφύλια, τα καρπούζια, τα αγγούρια, το κρασί και ο καπνός.

Πίνακας 3.1: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής παραγωγής όταν η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΡΥΖΙ	0,009	0,073	0,057
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	0,101	-0,018	0,018
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	0,047	0,047	-0,09
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	0,078	0,044	0,013
ΛΕΜΟΝΙΑ	0,001	0,045	-0,069
ΣΤΑΦΥΛΙΑ	0,013	0,001	-0,034
ΚΑΡΠΟΥΖΙΑ	0,017	-0,004	0,004
ΑΓΓΟΥΡΙΑ	0,039	-0,009	0,028
ΚΡΑΣΙ	-0,016	-0,004	-0,008
ΚΑΠΝΟΣ	0,028	-0,009	-0,112

Για τα περισσότερα αγαθά αυτής της κατηγορίας την πρώτη περίοδο οι ρυθμοί μεταβολής της παραγωγής ήταν υψηλοί. Με την εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής από το 1992 και έπειτα, οι μέσοι ρυθμοί των αγαθών μειώνονται, μείωση που συνεχίζεται και την τελευταία δεκαετία. Επομένως η εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής φαίνεται ότι επηρέασε, για την ακρίβεια μείωσε την παραγωγή των περισσότερων αγαθών. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση του ρυζιού.

Αν εξεταστούν αναλυτικά τα σημαντικότερα αγαθά όπου η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα, το ρύζι είναι το μοναδικό προϊόν από την κατηγορία είδη διατροφής που καλύπτει αυτή την προϋπόθεση.

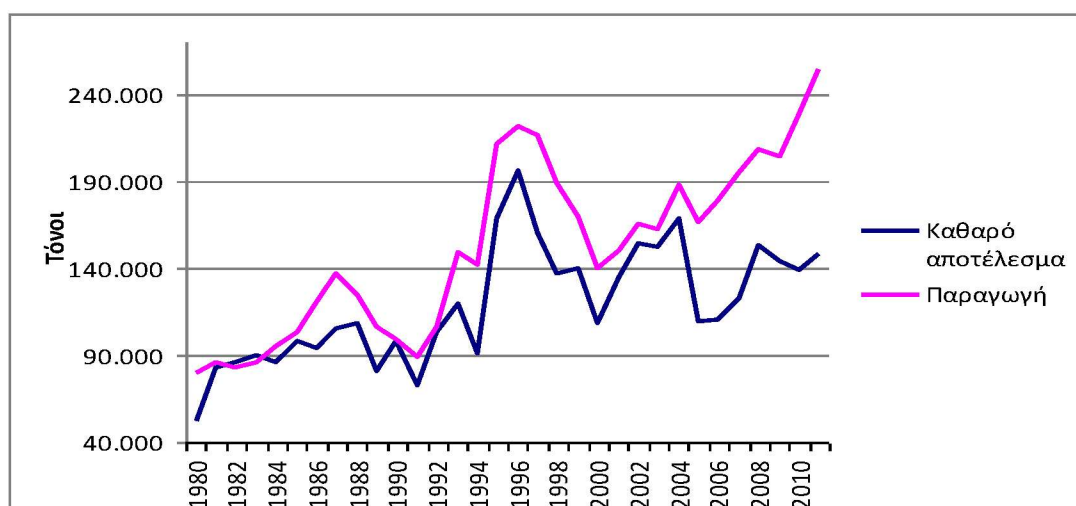
Το ρύζι είναι ένα δημητριακό που καλλιεργείται στις περισσότερες ηπείρους, με την πλειονότητα αυτού να προέρχεται από την Ινδία, την Κίνα, την Ινδονησία και την Ταϊλάνδη ενώ καταναλώνεται παγκοσμίως σε μεγάλες ποσότητες. Για πολλά χρόνια θεωρούνταν θεραπευτικό προϊόν για ασθένειες του πεπτικού συστήματος. Στην Ευρώπη η καλλιέργεια του εφαρμόζεται αποκλειστικά στις χώρες της Μεσογείου, σε συγκεκριμένες περιοχές της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας. Υπάρχουν διάφορες ποικιλίες ρυζιού με πιο γνωστές τις Japonica και Indica (Dexter 1998).

- Η ποικιλία Indica χαρακτηρίζεται από ένα διαφανές κόκκο με χαμηλότερη περιεκτικότητα σε άμυλο και καλείται συνήθως «κρυστάλλινη».
- Η ποικιλία Japonica χαρακτηρίζεται από ένα «άκαμπτο αμυλώδες μαργαριτάρι» και ονομάζεται αλλιώς «μη κρυστάλλινη ποικιλία».

Το ρύζι αποτελεί βασικό αγροτικό προϊόν της ελληνικής γεωργίας καθώς ανέκαθεν υπήρχαν σημαντικές καλλιέργειες στους νομούς Θεσσαλονίκης, Σερρών και Καβάλας. Η εντατική του καλλιέργεια ξεκίνησε την δεκαετία του 1950 με βασικούς τύπους τις Japonica και Indica και έως το 2005 οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις κυμαινόταν μεταξύ 120.000 και 300.000 στρεμμάτων σε παράκτιες περιοχές ή σε δέλτα ποταμών (Ινστιτούτο Σιτηρών). Με το πέρασμα των ετών ο αριθμός των ορυζοπαραγωγών μειώθηκε και αυτό διότι δεν προστέθηκαν νέοι παραγωγοί ρυζιού, την στιγμή που οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, που συνήθως δεν κατείχαν και τον απαραίτητο εκσυγχρονισμένο εξοπλισμό, συνταξιοδοτήθηκαν. Όσοι συνέχισαν την καλλιέργεια ρυζιού, εξαιτίας των αλλαγών και των αναγκών της αγοράς ως προς την ποιότητα του ρυζιού, αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν ποικιλίες για την επίτευξη ομοιομορφίας του προϊόντος.

Παρά τις διακυμάνσεις, η παραγωγή ρυζιού σημείωνε διαχρονικά αύξηση γεγονός θετικό για την συνολική οικονομία της χώρας αλλά και για τις περιφέρειες όπου αυτό καλλιεργείται. Ακόμη και τα δύσκολα χρόνια της οικονομικής κρίσης η παραγωγή ρυζιού ήταν αυξανόμενη και πιθανότατα αυτό να συσχετίζεται με το γεγονός ότι δινόταν επιδοτήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την καλλιέργεια, την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό της παραγωγής. Φαίνεται ακόμη, ότι σε ολόκληρο το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, η παραγωγή επαρκούσε για να καλύψει τις ανάγκες της εγχώριας αγοράς, καθώς αυτή υπερβαίνει τη γραμμή του καθαρού αποτελέσματος, που είναι ένα μέτρο με το οποίο προσεγγίζεται η κατανάλωση.

Διάγραμμα 3.1: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή ρυζιού για την περίοδο 1980-2011

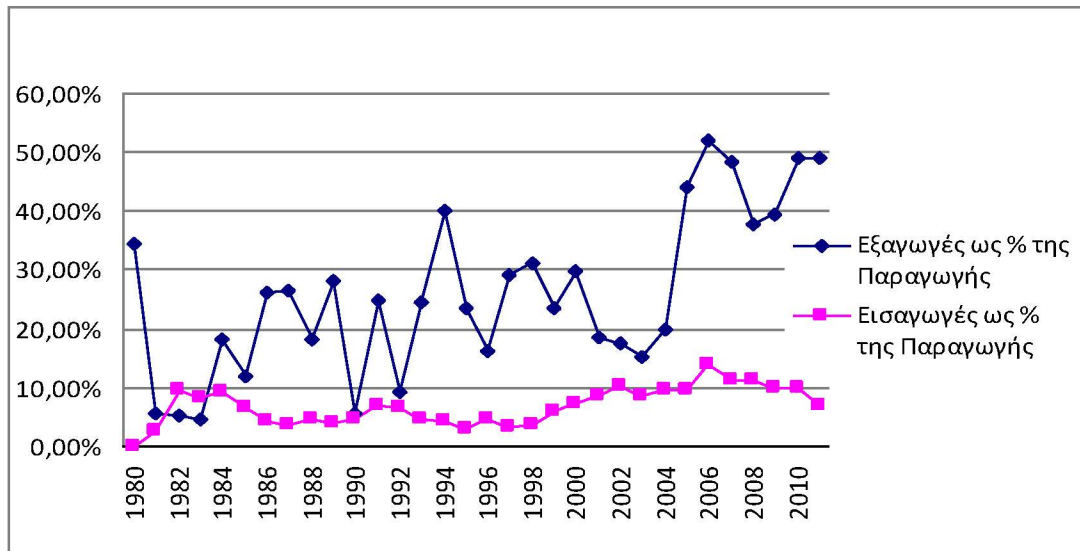

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Καθώς η χώρα παρουσιάζει αυτάρκεια σε ρύζι και καλύπτονται οι εγχώριες ανάγκες, οι πλεονάζουσες ποσότητες εξαγόταν στο εξωτερικό. Την δεκαετία του 1980 οι εξαγωγές κινούνταν σε χαμηλά επίπεδα, ωστόσο σταδιακά αυξήθηκαν με αποκορύφωμα το 2011 όπου ξεπέρασαν τους 100.000 τόνους. Αυτό προκύπτει από την εξέταση των εξαγωγών ως ποσοστό της παραγωγής. Το 1983 αντιστοιχούσαν στο 4,55% της παραγωγής ενώ το 2011 άγγιζαν το 49%, δηλαδή σχεδόν η μισή παραγόμενη ποσότητα εξαγόταν στο εξωτερικό. Αποδεικνύεται λοιπόν ότι η εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής και η κοινή αγορά ευνόησαν τις εξαγωγές ρυζιού στον υπόλοιπο κόσμο. Από την άλλη, σε ολόκληρο το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα οι εισαγωγές ήταν αρκετά χαμηλές και δεν ξεπέρασαν το 1/10 της παραγόμενης ποσότητας, ενώ αφορούσαν

κυρίως τύπους που δεν καλλιεργούνται στη χώρα, όπως είναι το αρωματικό ρύζι και το μπασμάτι.

Διάγραμμα 3.2: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή ρυζιού για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Από την κατηγορία έλαια και λίπη το μοναδικό υπό εξέταση προϊόν για το οποίο η παραγωγή ξεπερνά το καθαρό αποτέλεσμα είναι το ελαιόλαδο.

Το ελαιόλαδο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα του πρωτογενούς τομέα. Η σημασία του γίνεται αντιληπτή τόσο από τον όγκο της παραγόμενης ποσότητας όσο και από τον όγκο των εξαγωγών από το 1980 έως και σήμερα. Η παραγωγή του παρουσιάζει μεγάλη εποχικότητα και μπορεί να φτάσει σε επίπεδο χώρας το +/- 20%. Η δυναμικότητα της παραγωγής του δεν εξαρτάται μόνο από τον αριθμό των ελαιόδεντρων αλλά και από τις καιρικές συνθήκες, τους εδαφολογικούς παράγοντες των καλλιεργούμενων εκτάσεων καθώς και την κυκλικότητα. Η κυκλικότητα είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα του γεωργικού τομέα και συγκεκριμένα των ελαιόδεντρων, αφού μια «καλή» παραγωγική χρονιά συνήθως ακολουθείται από μια «κακή», λιγότερο παραγωγική χρονιά (Κλαδική Μελέτη ICAP, 2005).

Σύμφωνα με το Παράρτημα I του Κοινοτικού Κανονισμού 865/04 «σχετικά με την Κοινή Οργάνωση Αγοράς Ελαιολάδου και Επιτραπέζιων Ελιών» οι ποιοτικές κατηγορίες των ελαιολάδων που επιτρέπεται να πωλούνται αλλά και να διακινούνται ορίζονται παρακάτω ως εξής:

- Παρθένο Ελαιόλαδο:

Είναι το έλαιο που λαμβάνεται από τον καρπό της ελιάς μόνο με μηχανικές μεθόδους ή άλλες φυσικές επεξεργασίες με συνθήκες που δεν προκαλούν αλλοίωση του ελαίου, και το οποίο δεν έχει υποστεί καμία άλλη επεξεργασία πλην της πλύσης, της μετάγγισης, της φυγοκέντρισης και της διήθησης. Το παρθένο ελαιόλαδο ταξινομείται σε εξαιρετικά παρθένο ελαιόλαδο, σε παρθένο ελαιόλαδο και ελαιόλαδο λαμπαντέ.

- Εξευγενισμένο ελαιόλαδο:

Ελαιόλαδο που λαμβάνεται από τον εξευγενισμό παρθένων ελαιολάδων, του οποίου η περιεκτικότητα σε ελεύθερα λιπαρά οξέα, εκφραζόμενη σε ελαϊκό οξύ, δεν υπερβαίνει τα 0,3 g ανά 100 g.

- Ελαιόλαδο αποτελούμενο από εξευγενισμένα ελαιόλαδα και παρθένα ελαιόλαδα:

Έλαιο που λαμβάνεται από ανάμειξη εξευγενισμένου ελαιολάδου και παρθένων ελαιολάδων εκτός από το ελαιόλαδο λαμπαντέ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με το απαραίτητο νομοθετικό πλαίσιο έχει δημιουργήσει τις ενδείξεις Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π), Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε) και Προϊόν Οργανικής Καλλιέργειας για διάφορες κατηγορίες αγαθών, εκ των οποίων είναι και το ελαιόλαδο. Η αναγνώριση αυτών των ενδείξεων δίνει την δυνατότητα αφενός στους παραγωγούς, ιδίως μειονοτικών και απομακρυσμένων περιοχών να προωθήσουν καλύτερα τα προϊόντα που παρουσιάζουν εξειδικευμένα χαρακτηριστικά, ενισχύοντας έτσι το εισόδημα τους με τις καλύτερες τιμές που πετυχαίνουν στην αγορά (Κλαδική Μελέτη ICAP, 2007). Αφετέρου, οι καταναλωτές έχουν την δυνατότητα να αγοράζουν αγροτικά προϊόντα τα οποία έχουν εγγυήσεις για την παραγωγή, την επεξεργασία και την γεωγραφική καταγωγή τους. Τέλος, καθώς γίνεται όλο και μεγαλύτερη απαίτηση των Ευρωπαίων καταναλωτών για τα βιολογικά προϊόντα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εξασφαλίσει επίσημους κανόνες, πρότυπα, πιστοποιήσεις και σήμανση για να διασφαλιστεί η γνησιότητα των βιολογικών προϊόντων. Το ελαιόλαδο έχει καταφέρει να κερδίσει αυτές τις ενδείξεις και να είναι παγκοσμίως γνωστό για την άριστη ποιότητα του.

Ελαιόλαδο Π.Ο.Π.: Πρόκειται για Εξαιρετικό Παρθένο Ελαιόλαδο, το οποίο κατάγεται από μια συγκεκριμένη περιοχή και τα χαρακτηριστικά του οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά στο γεωγραφικό αυτό περιβάλλον. Το περιβάλλον αυτό περιλαμβάνει τους εγγενείς φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες και η παραγωγή, η

μεταποίηση και η επεξεργασία του προϊόντος λαμβάνουν χώρα στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή. Η τυποποίησή τους γίνεται σε αριθμημένες φιάλες.

Ελαιόλαδο Π.Γ.Ε.: Πρόκειται για Εξαιρετικά Παρθένο Ελαιόλαδο, το οποίο κατάγεται από μια συγκεκριμένη περιοχή του οποίου μια συγκεκριμένη ποιότητα ή φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό μπορούν να αποδοθούν στη γεωγραφική του προέλευση. Η παραγωγή ή και η μεταποίηση ή και η επεξεργασία πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

Ελαιόλαδο Προϊόν Οργανικής Καλλιέργειας: Πρόκειται για Εξαιρετικό Παρθένο ή Παρθένο Ελαιόλαδο, το οποίο προέρχεται από ελαιώνες στους οποίους εφαρμόζονται οι κανόνες της βιολογικής καλλιέργειας (Κλαδική Μελέτη ICAP, 2011).

Στον Πίνακα 3.2 παρουσιάζεται ο κατάλογος των Ελληνικών Ελαιολάδων που έχουν χαρακτηριστεί ως προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης.

Πίνακας 3.2: Κατάλογος Ελληνικών Ελαιολάδων που έχουν χαρακτηριστεί ως προϊόντα Π.Ο.Π και Π.Γ.Ε

Ελαιόλαδα ΠΟΠ-ΠΓΕ Ελαιολάδων Παρθένων		
A/A	Ονομασία	Χαρακτηρισμός
1	Βιάννος Ηρακλείου Κρήτης	ΠΟΠ
2	Λυγουριό Ασκληπιείου	ΠΟΠ
3	Βόρειος Μυλοπόταμος Ρεθύμνης Κρήτης	ΠΟΠ
4	Κροκέες Λακωνίας	ΠΟΠ
5	Πέτρινα Λακωνίας	ΠΟΠ
6	Κρανίδι Αργολίδας	ΠΟΠ
7	Πεζά Ηρακλείου Κρήτης	ΠΟΠ
8	Αρχάνες Ηρακλείου Κρήτης	ΠΟΠ
9	Καλαμάτα	ΠΟΠ
10	Κολυμβάρι Χανίων Κρήτης	ΠΟΠ
11	Σητεία Λασιθίου Κρήτης	ΠΟΠ
12	Αποκορώνας Χανίων Κρήτης	ΠΟΠ
13	Εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο Οραψανό	ΠΟΠ
14	Φοινίκι Λακωνίας	ΠΟΠ
15	Εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο Τροιζηνία	ΠΟΠ
16	Εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο Σέλινο Κρήτης	ΠΟΠ
17	Λακωνία	ΠΓΕ
18	Χανιά Κρήτης	ΠΓΕ
19	Κεφαλονιά	ΠΓΕ
20	Ολυμπία	ΠΓΡ
21	Λέσβος ή Μυτιλήνη	ΠΓΕ

22	Πρέβεζα	ΠΓΕ
23	Ρόδος	ΠΓΕ
24	Θάσος	ΠΓΕ
25	Σάμος	ΠΓΕ
26	Ζάκυνθος	ΠΓΕ
27	Άγιος Ματθαίος	ΠΓΕ

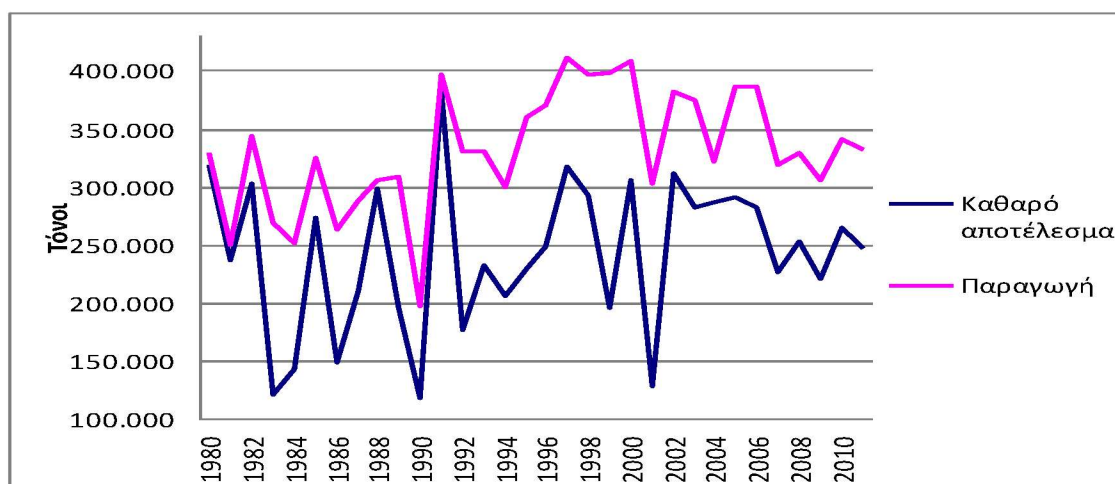
Πηγή: Κλαδική ανάλυση ICAP (2011)

Το ελαιόλαδο είναι ένα προϊόν που ενισχύεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Μέχρι το 1994 η ενίσχυση χορηγούνταν στις επιχειρήσεις τυποποίησης ελαιολάδου (κατανάλωση) και στους παραγωγούς. Από το 1994 σημαντικό μέρος της ενίσχυσης μεταφέρθηκε από την κατανάλωση στη παραγωγή και το 1998 καταργήθηκε τελείως η ενίσχυση στην κατανάλωση. Το 2003 με τη μεγάλη μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής εισήχθη νέο σύστημα ενιαίας ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση αποσυνδέοντας τις ενισχύσεις από την παραγωγή. Οι άμεσες ενισχύσεις στην παραγωγή εφαρμόστηκαν από το 2005 έως και το 2012. Έως και την 1η Νοεμβρίου 2005 η ενίσχυση ανερχόταν σε €132,25/100kg επιδοτούμενου ελαιόλαδου. Από την επόμενη περίοδο, όπου και τέθηκε σε ισχύ το νέο καθεστώς ενίσχυσης της αναθεωρημένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, προβλεπόταν μερική ή ολική αποσύνδεση των επιδοτήσεων από την παραγωγή του ελαιόλαδου και η δημιουργία ενός συστήματος ενιαίας ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση. Στη χώρα μας αποφασίστηκε η ολική αποσύνδεση των επιδοτήσεων από την παραγωγή, καθώς και η δημιουργία ενός ποιοτικού παρακρατήματος της τάξης του 4% με στόχο τη βελτίωση του τομέα. Το 2010 το ποσοστό παρακράτησης καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από άλλα μέτρα ειδικής στήριξης και βελτίωσης της γεωργίας. Το καθεστώς ενίσχυσης έπαιξε θετικό ρόλο στην πορεία της παραγωγής του ελαιόλαδου από το 1992 και έπειτα (Κλαδική ανάλυση ICAP, 2011). Ωστόσο από το 2008 και έπειτα οι τιμές του ελαιόλαδου παρουσίαζαν πτώση. Επομένως πολλοί παραγωγοί αναγκαζόταν να αποθηκεύουν ορισμένες ποσότητες ελαιόλαδου είτε επειδή η ζήτηση της αγοράς ήταν μειωμένη είτε επειδή ήλπιζαν ότι τα επόμενα έτη θα πουλούσαν το λάδι σε υψηλότερες τιμές.

Καθώς οι επιδοτήσεις συνδέονται με την καλλιεργήσιμη γη και σταδιακά το ύψος της επιδότησης ανά εκτάριο εξισώνεται για όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης η ελληνική παραγωγή αναμένεται να δεχθεί πίεση (Κλαδική μελέτη ICAP, 2014). Όπως αποδεικνύεται από τα στοιχεία της Faostat, η παραγωγή ελαιόλαδου κατά βάση κινείται πάνω από τους 250.000 τόνους. Από την δεκαετία του 1990 και έπειτα η παραγωγή

ήταν ακόμη πιο ενισχυμένη καθώς ξεπερνούσε τους 300.000 τόνους, ωστόσο την τελευταία τριετία ήταν σχετικά μειωμένη σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Στο σύνολο του υπό εξέταση χρονικού διαστήματος η παραγωγή υπερβαίνει την εγχώρια κατανάλωση και επομένως υπάρχει πλήρη κάλυψη της ελληνικής αγοράς. Να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο τμήμα της εγχώριας αγοράς ελαιολάδου (45%) αφορά την αυτοκατανάλωση, το 25% αφορά την κατανάλωση επιχειρήσεων, ξενοδοχείων κλπ ενώ μόλις το 30% διατίθεται μέσω του λιανικού εμπορίου στους τελικούς καταναλωτές. Καθώς υπερκαλύπτεται η εγχώρια αγορά, οι πλεονάζουσες μονάδες εξάγονται σε άλλες χώρες.

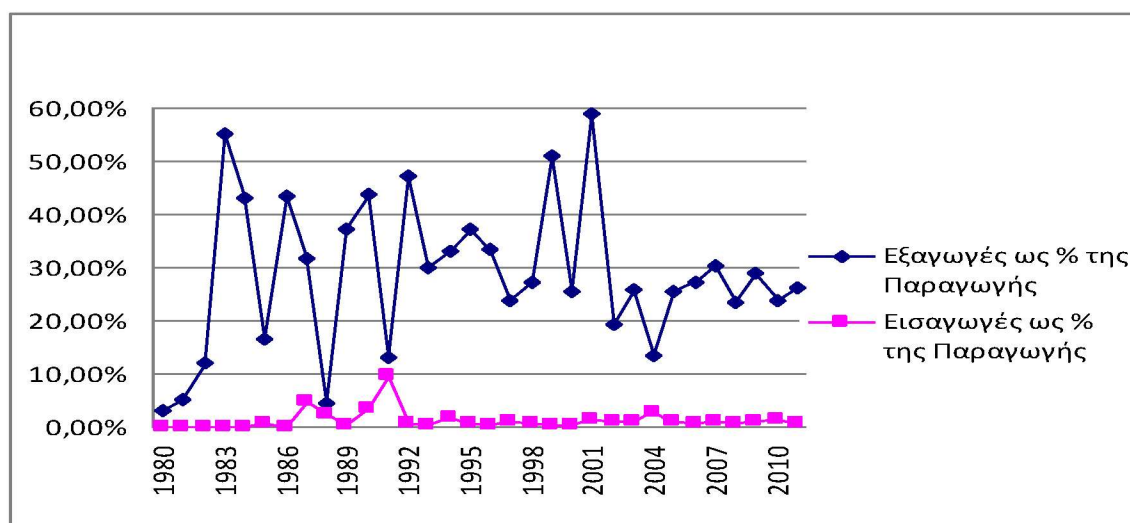
Διάγραμμα 3.3: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή ελαιόλαδου για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Οι εξαγωγές που σε μεγάλο βαθμό εξαρτώνται από την κυκλικότητα της παραγωγής καθώς παρουσιάζουν συχνές διακυμάνσεις, κινούνται σε πολύ υψηλά επίπεδα. Την περίοδο όπου η Ελλάδα υιοθέτησε το κοινό νόμισμα, οι εξαγωγές ελαιόλαδου άγγιξαν του 200.000 τόνους. Μια ποσότητα που ήταν και η υψηλότερη στο διάστημα των 30 ετών. Η δυναμική των εξαγωγών γίνεται εμφανής και από το ποσοστό που έχουν επί της παραγωγής. Παρά τα ανεβοκατέβασμα κάθε δύο έτη, το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα οι εξαγωγές κυμαινόταν μεταξύ του 20% και του 50% της παραγωγής. Γεγονός που αποδεικνύει ότι περίπου το 1/3 της παραγόμενης ποσότητας εξαγόταν. Οι εισαγωγές από την άλλη ως ποσοστό της παραγωγής ήταν αρκετά χαμηλές και δεν σε καμία περίπτωση δεν ξεπέρασαν το 1/10 της παραγόμενης ποσότητας.

Διάγραμμα 3.4: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Παρά τις μεγάλες εξαγωγές που σημειώθηκαν στο ελαιόλαδο το όφελος για τον παραγωγό είναι μειωμένο. Καθώς το κόστος παραγωγής του ελληνικού ελαιόλαδου είναι αυξημένο (αύξηση ελληνικού εργασιακού κόστους) η ελληνική παραγωγή ελαιόλαδου καθίσταται λιγότερο ανταγωνιστή σε σχέση με τους κύριους ανταγωνιστές την Ιταλία και την Ισπανία (Κλαδική Μελέτη ICAP, 2011). Ύστερα από εξέταση της σύνθεσης των εσόδων από την εξαγωγή ελαιόλαδου διαπιστώθηκε ότι στην Ελλάδα το μεγαλύτερο μέρος αυτών οφείλεται από τις επιδοτήσεις, ενώ στην Ιταλία και στη Ισπανία από τις εξαγωγές ελαιόλαδου.

3.3.1 Ελαιόλαδο και οικονομική κρίση

Η παραγωγή ελαιόλαδου είναι ζωτικής σημασίας για τη χώρα καθώς χιλιάδες θέσεις εργασίας στον αγροτικό τομέα εξαρτώνται από αυτή. Η οικονομική κρίση έχει οδηγήσει πολλούς να στραφούν σε φθηνότερα προϊόντα, όπως τα σπορέλαια. Χαρακτηριστικό αποτελεί ότι η τιμή για ένα μπουκάλι ηλιέλαιου κυμαίνεται από €1,85-€2,69 το λίτρο ενώ για το έξτρα παρθένο ελαιόλαδο από €3,2-6,5. Ωστόσο στην εγχώρια αγορά δεν φαίνεται να προκύπτει σημαντική υποκατάσταση του ελαιόλαδου, καθώς μόνο ένα μικρό ποσοστό της εγχώριας κατανάλωσης έχει στραφεί σε υποκατάστατα προϊόντα. Επιπλέον η οικονομική κρίση έχει επιδράσει και με άλλους τρόπους στην αγορά του ελαιόλαδου. Επίδραση αυτής είναι η αποθεματοποίηση

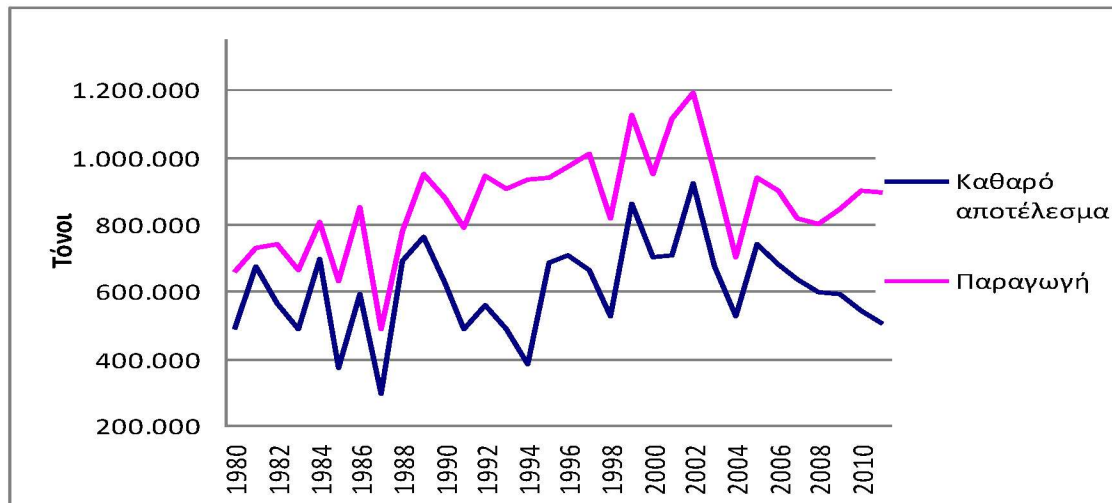
ποσοτήτων από προηγούμενες χρονιές με σκοπό την διάθεση τους σε υψηλότερες τιμές. Κάτι τέτοιο όμως δεν μπορεί να γίνει άμεσα εξαιτίας της υπερπροσφοράς προϊόντος που δεν μπορεί να απορροφηθεί από την ζήτηση (Κλαδική Μελέτη ICAP,2011).

Από ομάδα των φρούτων αυτά για τα οποία η παραγωγή ξεπερνά το καθαρό αποτέλεσμα είναι τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια, τα λεμόνια, τα σταφύλια και τα καρπούζια.

1. Πορτοκάλια

Το πιο δημοφιλές εσπεριδοειδές και από τα πιο αγαπημένα καρποφόρα δέντρα είναι η πορτοκαλιά, οι καρποί της οποίας είναι από τους πιο θρεπτικούς. Στη χώρα μας η καλλιέργεια της συναντάται κυρίως στους νομούς Λακωνίας, Αργολίδας, Αιτωλοακαρνανία, Ηλείας και σε μικρότερες εκτάσεις σε Χανιά και Άρτα (www.paragogi.net). Η καλλιέργεια πορτοκαλιών ανήκει στις παραδοσιακές καλλιέργειες που ενισχύουν όχι μόνο τις τοπικές κοινωνίες αλλά και το σύνολο της οικονομίας. Η παραγωγή πορτοκαλιών από το 1980 έως σήμερα ήταν αυξανόμενη. Λόγω της ευαισθησίας του προϊόντος στις καιρικές συνθήκες, παρατηρήθηκαν διαστήματα με μειωμένη παραγωγή, ωστόσο ποτέ αυτή δεν ήταν μικρότερη από τους 500.000 τόνους. Ιδιαίτερα από το 2000 και μετά σημειώθηκε τρομερή άνοδο έως και τους 1.193.000 τόνους, ενώ η χαμηλότερη ποσότητα σημειώθηκε το 2004 με 700.000 τόνους. Καθώς η παραγωγή ήταν τόσο μεγάλη, εύκολα μπορεί κάποιος να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι αυτή επαρκούσε για να καλύψει τις εγχώριες ανάγκες. Αυτό το συμπέρασμα αποδεικνύεται από το διάγραμμα 3.5, καθώς σε ολόκληρο το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα η παραγωγή υπερκαλύπτει τη ζήτηση για κατανάλωση. Μάλιστα, είναι τόσο υψηλή που εξάγονται μεγάλες ποσότητες στο εξωτερικό.

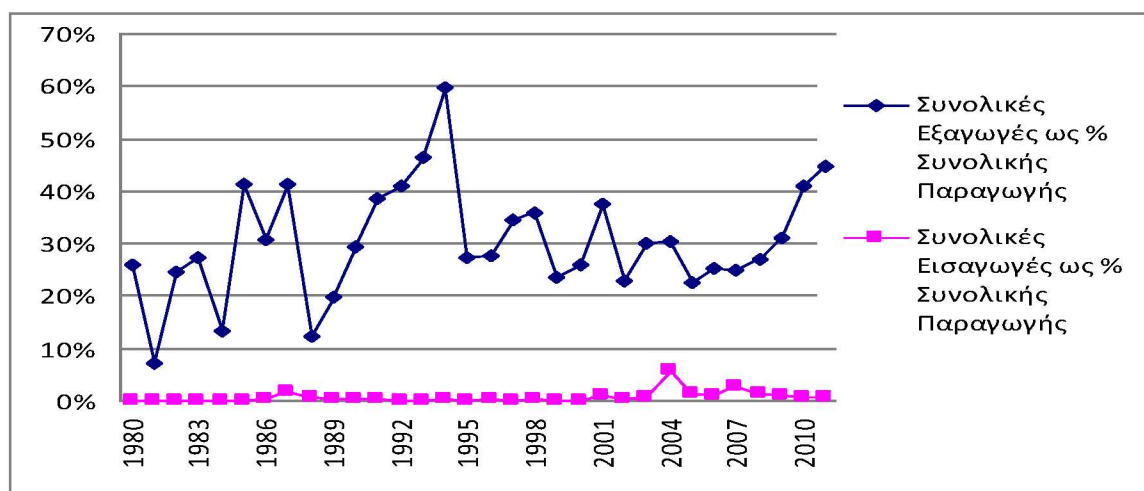
Διάγραμμα 3.5: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή πορτοκαλιών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Οι εξαγωγές παρά τις όποιες μικρές διακυμάνσεις, κινούνται σε υψηλά επίπεδα και 1994 ξεπέρασαν του 550.000 τόνους, ενώ στη συνέχεια μειώθηκαν χωρίς αυτό να σημαίνει ότι έπεσαν σε χαμηλά επίπεδα. Ακόμη και την περίοδο της κρίσης αυτές ανέκυσαν και σταδιακά αυξήθηκαν. Κατά μέσο όρο αποτελούσαν το 20%-40% της παραγωγής, την στιγμή που οι εισαγωγές ήταν σχεδόν ανύπαρκτες και δεν ξεπερνούσαν το 5% της παραγωγής.

Διάγραμμα 3.6: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011.

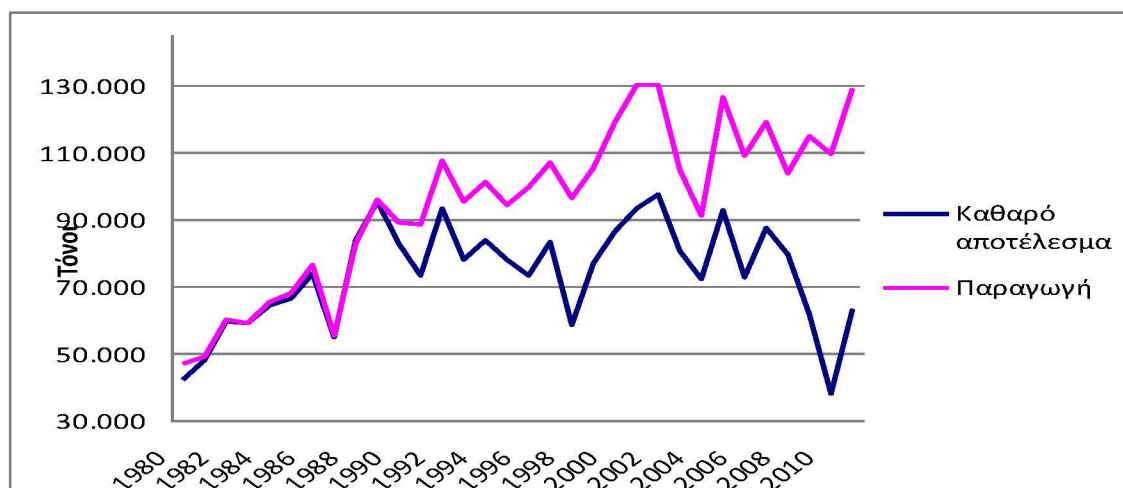
Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

2. Μανταρίνια

Ένα ακόμη φρούτο της κατηγορίας των εσπεριδοειδών είναι τα μανταρίνια. Στη χώρα μας καλλιεργούνται διάφορες ποικιλίες (κλημεντίνες, Satsuma, tangor) σε μεγάλη ποσότητα σε διάφορα μέρη (Αργολίδα, Λακωνία, Θεσπρωτία και Χίο) και πολλά από αυτά είναι ευρέως γνωστά ενώ άλλα έχουν κερδίσει την ένδειξη Προϊόν Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε) όπως το «μανταρίνι Χίου» (www.paragogi.net).

Η παραγόμενη ποσότητα μανταρινιών έχει σχεδόν διπλασιαστεί από το 1980 έως το 2011. Ειδικότερα από το 2004 και έπειτα κυμαίνονταν σταθερά πάνω από τους 100.000 τόνους. Την περίοδο αυτή πολλοί παραγωγοί πορτοκαλιών άλλαξαν τις καλλιέργειες τους σε μανταρίνια ελπίζοντας σε καλύτερες αποδόσεις. Ύστερα από την σύγκριση της παραγωγής και της ζήτησης της εγχώριας αγοράς, που εκφράζεται μέσα από το καθαρό αποτέλεσμα, προκύπτει ότι η χώρα έχει αυτάρκεια σε μανταρίνια και μπορεί να καλύψει τις ανάγκες της.

Διάγραμμα 3.7: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή πορτοκαλιών για την περίοδο 1980-2011

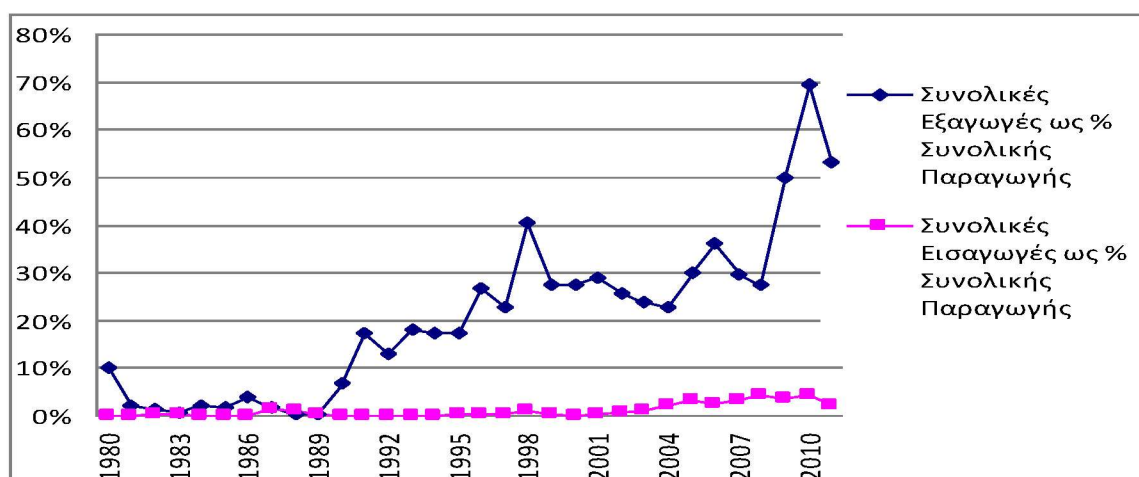

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Καθώς ήταν τόσο μεγάλη η παραγωγή σε σχέση με την κατανάλωση, πλεονασματικές μονάδες εξαγόταν στο εξωτερικό. Η δυναμική των εξαγωγών αποδεικνύεται έπειτα από την εξέταση αυτών ως ποσοστό επί της παραγωγής. Οι εξαγωγές κατά μέσο όρο κυμαίνονταν στο 1/3 της παραγωγής, ωστόσο παρατηρήθηκαν και έτη όπου ξεπέρασαν το ποσοστό αυτό και προσέγγισαν το 70% της παραγωγής. Με

άλλα λόγια, περισσότερη από την μισή παραγόμενη ποσότητα μανταρινιών εξαγόταν σε χώρες του εξωτερικού. Εκπληκτική είναι και η εξαγόμενη ποσότητα την περίοδο της οικονομικής κρίσης και ιδιαίτερα το 2010 όπου άγγιξαν τους 78.000 τόνους. Γεγονός που αποδεικνύει ότι η οικονομική κρίση δεν έπληξε τις εξαγωγές εσπεριδοειδών, το αντίθετο τις ενίσχυσε.

Διάγραμμα 3.8: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011.

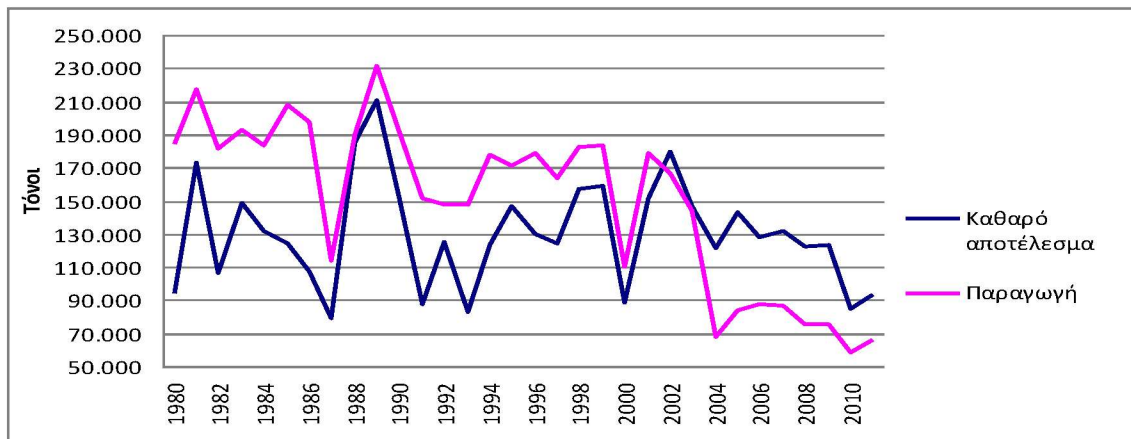

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

3. Λεμόνια

Η καλλιέργεια των λεμονιών έχει επηρεαστεί από τις αλλαγές στην Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για την χυμοποίηση, από την απώλεια αγορών εξαιτίας της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης, από τις ακραίες συνθήκες παγετού το 2004 και τις ιδιαίτερα χαμηλές τιμές στην διεθνή αγορά (ΠΑΣΕΓΕΣ). Η μείωση της παραγόμενης και κατ' επέκταση της εξαγόμενης ποσότητας λεμονιών παρουσιάζεται στο διάγραμμα 3.9. Η όποια ανάκαμψη δημιουργήθηκε από το 2005 και μετά δεν οφείλεται στη φύτευση νέων εκτάσεων αλλά στην σταδιακή παραγωγικότητα που παρουσίασαν τα δέντρα που είχαν καρατομηθεί το 2004 (ΠΑΣΕΓΕΣ). Έως και αυτό το χρονικό διάστημα οι ανάγκες της εγχώριας αγοράς καλυπτόταν από τις παραγόμενες ποσότητες. Ωστόσο από το 2005 έως το 2011 η εικόνα άλλαξε καθώς η παραγωγή είχε μειωθεί τόσο που δεν επαρκούσε για να ικανοποιήσει τις ολοένα και αυξανόμενες ανάγκες. Αυτό προκύπτει και από την σύγκριση της παραγωγής και του καθαρού αποτελέσματος.

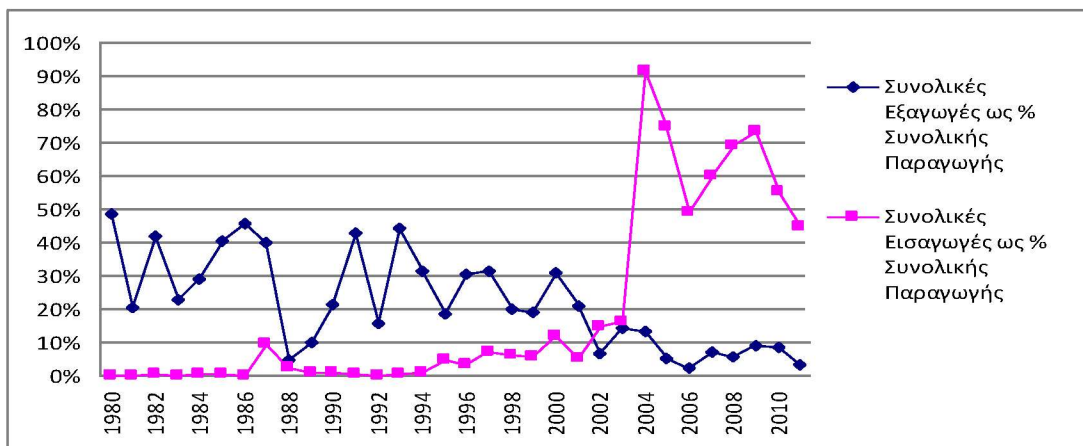
Διάγραμμα 3.9: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή λεμονιών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα τα στοιχεία αυτά μπορεί να συσχετιστεί η παραγωγή με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές. Όπως αναμενόταν ως τις αρχές του 2000 οι εξαγωγές αποτελούσαν ένα μεγάλο τμήμα της παραγωγής, που άγγιζε έως και το μισό της παραγόμενης ποσότητας. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια, αυτές δεν ξεπερνούν το 1/10 της παραγωγής. Οι εισαγωγές από την άλλη το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα ήταν ασήμαντες, για να εκτιναχθούν το 2004 που άγγιξαν το 90% της παραγωγής. Ήταν τόσο μικρή η παραγωγή λεμονιών εκείνο το έτος που η χώρα εισήγαγε τρομερά μεγάλες ποσότητες λεμονιών. Τα επόμενα έτη το ποσοστό αυτό μειώθηκε κοντά στο 50% της παραγωγής.

Διάγραμμα 3.10: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

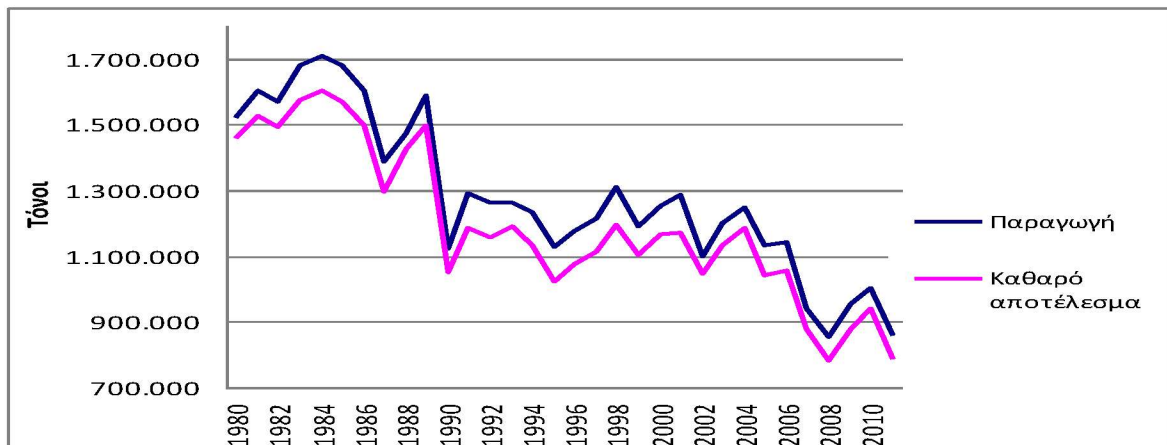
Πηγή: Faostat, ιδία επεξεργασία

4. Σταφύλια

Η αμπελοκαλλιέργεια είναι εξαιρετικά διαδεδομένη στην Ελλάδα λόγω των ιδανικών εδαφοκλιματικών συνθηκών και αυτό φαίνεται από τις διάφορες ποικιλίες που καλλιεργούνται στην χώρα. Η καλλιέργεια αυτή απαιτεί μεγάλη φροντίδα και είναι εξαιρετικά ευαίσθητη στα έντονα καιρικά φαινόμενα (Διεθνής Οργάνωση Αμπέλου και Οίνου). Με κύριες περιοχές παραγωγής την Κορινθία, το Ηράκλειο Κρήτης και την Καβάλα η παραγωγή επιτραπέζιου σταφυλιού αναπτύσσεται γοργά καθιστώντας τα ελληνικά επιτραπέζια σταφύλια ονομαστά στο εξωτερικό. Σύμφωνα με έρευνα του Αμερικάνικου Υπουργείου Γεωργίας (USDA) η Ελλάδα για το 2014 ήταν 3^η μεγαλύτερη χώρα παραγωγής επιτραπέζιου σταφυλιού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μετά την Ιταλία και την Ισπανία. Τα ελληνικά σταφύλια σημειώνουν αρκετές εξαγωγές κυρίως στην Ευρώπη από τα τέλη Ιουλίου έως και τα τέλη Σεπτεμβρίου, όμως στις μέρες μας πλήττονται από το ρώσικο εμπάργκο. Εξαιτίας αυτού, είναι ανάγκη να βρεθούν νέες αγορές. Έως τότε η μόνη λύση είναι η συμπίεση των τιμών προς τα κάτω.

Η παραγόμενη ποσότητα των επιτραπέζιων σταφυλιών ήταν μειωμένη το 2011 σε σχέση με την δεκαετία του 1980. Αυτό οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως στο γεγονός ότι η καλλιέργεια σταφυλιών είναι αρκετά απαιτητική σε χρόνο, σε φροντίδα αλλά και σε κόστος, καθώς απαιτείται η χρήση πολλών φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων ώστε να αποφευχθούν οι ασθένειες. Επιπλέον μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής δεν δόθηκαν κίνητρα ώστε οι Έλληνες να συνεχίσουν να παράγουν όσο και παλαιότερα. Αντίθετα μάλιστα, καθώς το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προστατεύει την παραγωγή προβλέποντας εισαγωγικά τέλη και εξαγωγικές επιστροφές, από την αναθεώρηση «Agenda 2000» απαγορεύτηκαν νέες φυτεύσεις ενώ χορηγήθηκαν και κίνητρα για εκρίζωση των παλαιών αμπελώνων (European Commission, 2001). Ωστόσο, παρά τον μικρό όγκο της παραγωγής αποδεικνύεται ότι αυτός αρκούσε για να καλυφθούν οι ανάγκες της ελληνικής αγοράς. Το καθαρό αποτέλεσμα, που δείχνει προσεγγιστικά την κατανάλωση της αγοράς, είναι χαμηλότερο διαχρονικά από την παραγωγή. Γεγονός που αποδεικνύει την αυτάρκεια της χώρας σε επιτραπέζια σταφύλια. Καθώς δεν υπάρχει ανάγκη περαιτέρω ποσοτήτων σταφυλιών, οι εισαγωγές σε αυτό τον τομέα ήταν πολύ χαμηλές και δεν ξεπέρασαν τους 5.000 τόνους. Από την άλλη, αφού δημιουργήθηκε πλεόνασμα στην παραγωγή υπήρξαν μερικές μικρές εξαγωγές.

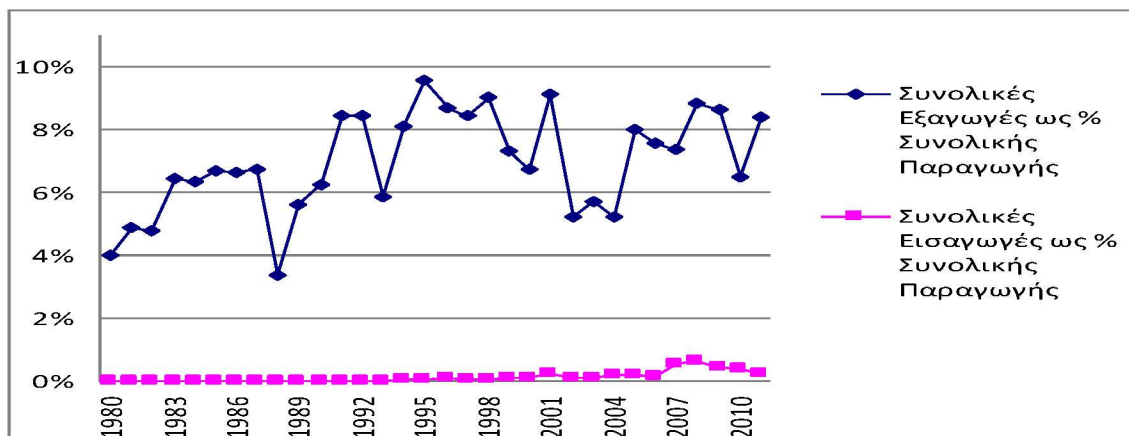
Διάγραμμα 3.11: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή σταφυλιών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Η δυναμική των εξαγωγών γίνεται εμφανής αν συγκριθεί με την παραγωγή. Όπως φαίνεται από το διάγραμμα 3.12, οι εξαγωγές κυμαινόταν μεταξύ του 4%-10% της παραγωγής, αποδεικνύοντας ότι οι εξαγόμενες ποσότητες ήταν μικρότερες από το 1/10 της παραγωγής.

Διάγραμμα 3.12: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

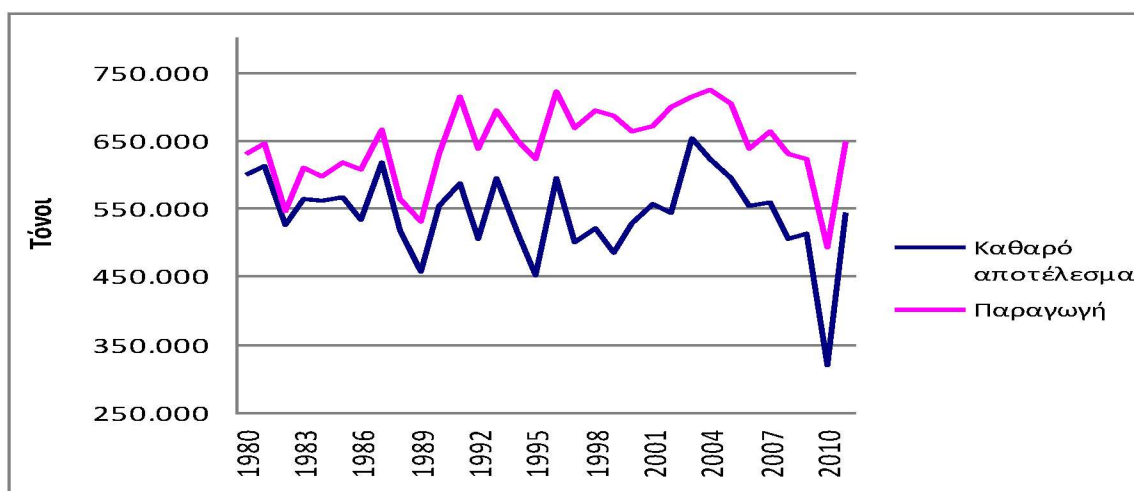
Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

5. Καρπούζια

Το καρπούζι είναι το αγαπημένο φρούτο του καλοκαιριού και καλλιεργείται σε μεγάλη έκταση στην Ελλάδα. Τρεις είναι οι βασικές ποικιλίες που καλλιεργούνται, η κλασική ερυθρόσαρκτη ποικιλία, η λευκόσαρκτη και η μοσχάτη. Το καρπούζι αποτελεί

μονοετή καλλιέργεια, που ευδοκίμει σε γόνιμα εδάφη ενώ χρειάζεται λίπανση, αρκετό νερό και εκτεταμένη ηλιοφάνεια. Όλα αυτά τα συστατικά το καθιστούν ιδανική καλλιέργεια για τη χώρα μας. Για αυτό δεν προκαλεί εντύπωση η εκτεταμένη του καλλιέργεια και ο μεγάλος όγκος της παραγωγής. Η παραγωγή στο διάστημα των 30 αυτών ετών κυμαινόταν μεταξύ 550.000 και 750.000 τόνων, ενώ μόνο το 2010 σημείωσε πτώση κάτω από του 550.000 τόνους. Λόγω της εκτεταμένης παραγωγής οι ανάγκες της χώρας ικανοποιούνται. Όπως δείχνει και το καθαρό αποτέλεσμα που σε ολόκληρο το υπό εξέταση χρονικό διάστημα κινούταν χαμηλότερα από την παραγόμενη ποσότητα καρπουζιών.

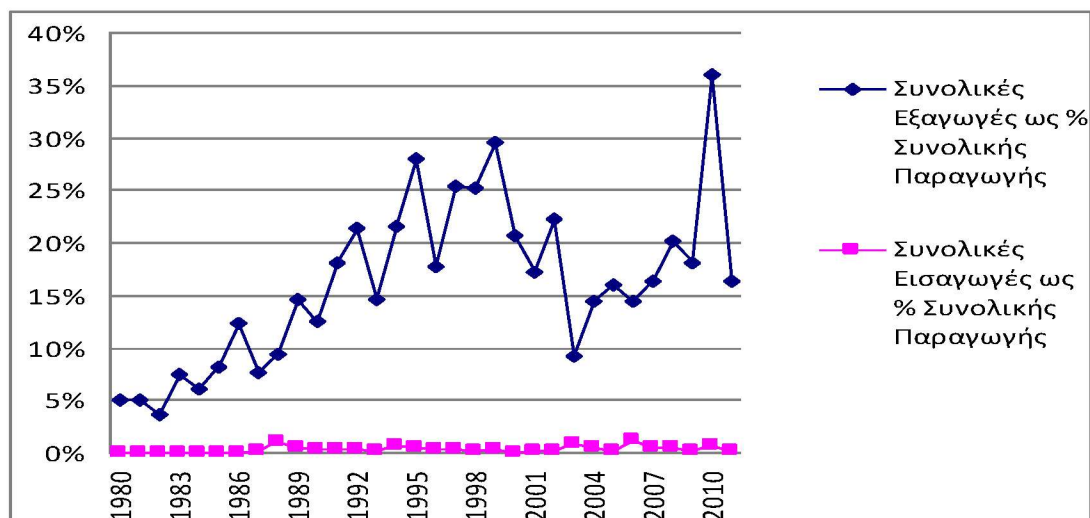
Διάγραμμα 3.13: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή καρπουζιών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Οι πλεονάζουσες μονάδες καρπουζιών εξαγόταν στο εξωτερικό. Η ανοδική τάση που παρουσίαζαν οι εξαγωγές αποδεικνύεται από την εξέταση τους ως προς την παραγωγή. Με το πέρασμα των ετών οι εξαγωγές ξεπέρασαν το $\frac{1}{4}$ της παραγωγής. Μάλιστα το 2010 παρά την μειωμένη παραγωγή του έτους οι εξαγωγές κρατήθηκαν και αποτέλεσαν το 36% της παραγωγής. Οι εισαγωγές όλα αυτά τα χρόνια ήταν πολύ χαμηλές, καθώς δεν υπήρχε η ανάγκη επιπλέον ποσοτήτων καρπουζιών.

Διάγραμμα 3.14: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011.

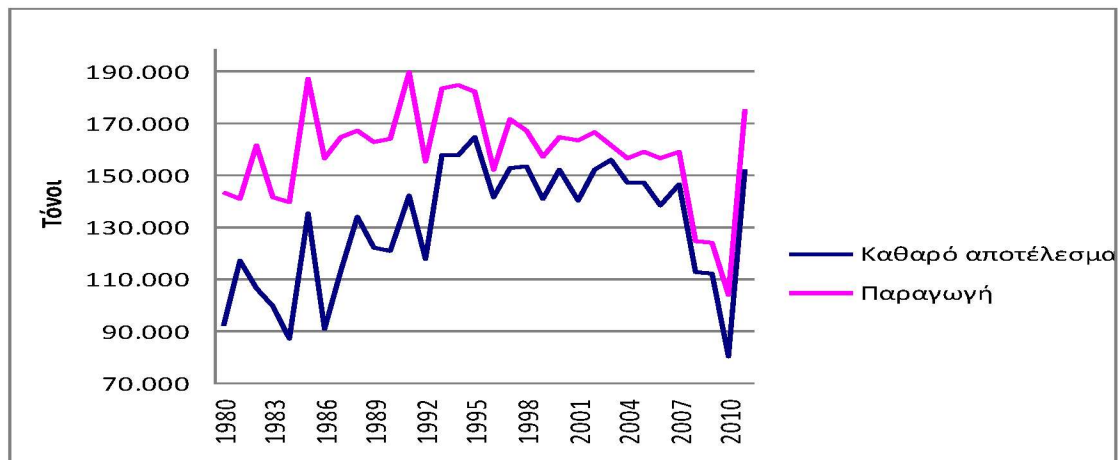
Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Από ομάδα των λαχανικών η παραγωγή των αγγουριών ξεπερνά το καθαρό αποτέλεσμα.

Το αγγούρι είναι μονοετές φυτό της οικογένειας των κολοκυνθωδών που καλλιεργείτε ευρέως σε ολόκληρο τον κόσμο. Η συστηματική καλλιέργεια αγγουριών έγκειται κυρίως στην παραγωγή πρώιμων καρπών στα θερμά μέρη της χώρας, όπως είναι οι Κυκλάδες, η Κρήτη και η Πελοπόννησος, σε εδάφη αμμοαργιλλώδη, επαρκώς λιπασμένα και δουλεμένα και σε θερμοκήπια. Όπως όλα τα κηπευτικά έτσι και αυτό χρειάζεται την ανάλογη φροντίδα αναφορικά με την λίπανση, το κλάδεμα κ.α.. Είναι ένα από τα λαχανικά που η βιολογική του καλλιέργεια γνωρίζει τρομερή ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια (Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων). Η χρήση συνθετικών φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων είναι απαγορευτική και αντικαθίσταται από φυσικές εισροές που στόχο έχουν την προστασία του περιβάλλοντος.

Η παραγωγή αγγουριών από το 1980 έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ήταν αυξανόμενη καθώς από τους 140.000 τόνους άγγιξε τους 190.000 τόνους. Τα επόμενα έτη η παραγωγή σημείωσε πτώση με αποκορύφωμα την περίοδο 2008-2010 όπου η παραγωγή μόλις που ξεπέρασε τους 100.000 τόνους. Οι κακές καιρικές συνθήκες της περιόδου έπληξαν δραματικά τα κηπευτικά και πιο συγκεκριμένα τα αγγούρια. Η ζήτηση της εγχώριας αγοράς για αγγούρια παρουσιάζει διαχρονικά αντίστοιχες διακυμάνσεις με αυτές της παραγωγή. Όταν η παραγωγή ήταν μειωμένη, μειωμένο ήταν και το καθαρό αποτέλεσμα.

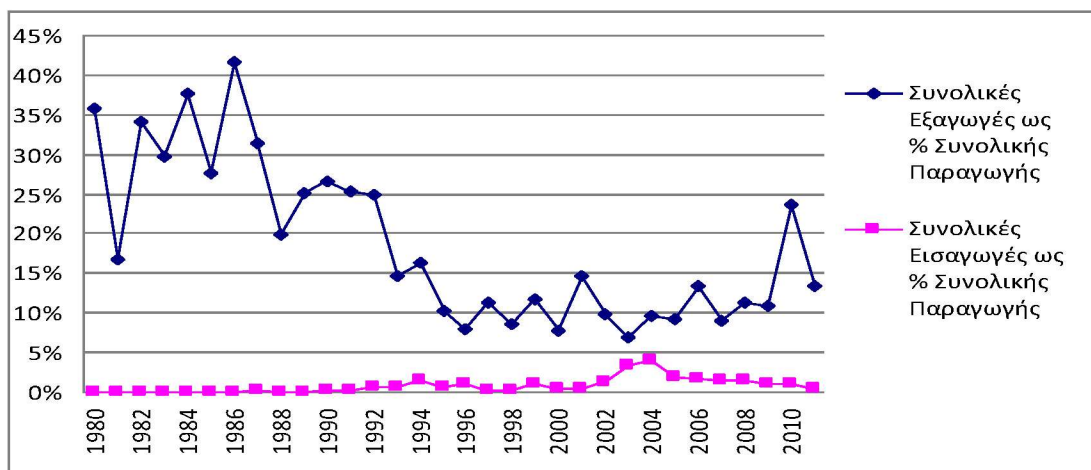
Διάγραμμα 3.15: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή αγγουριών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Από το προηγούμενο διάγραμμα αποδεικνύεται ότι η παραγωγή αγγουριών κάλυπτε την κατανάλωση σε ολόκληρο το εξεταζόμενο διάστημα. Ιδιαίτερα ορισμένα έτη, ο όγκος της παραγωγής ήταν πολύ μεγαλύτερος από την ποσότητα που χρειαζόταν η, με αποτέλεσμα οι πλεονασματικές μονάδες να εξάγονται στο εξωτερικό. Έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1990 το ποσοστό των εξαγωγών προς την παραγωγή ήταν αρκετά μεγάλο και σε ορισμένες περιπτώσεις ξεπέρασε το 40% της παραγωγής. Έκτοτε μειώθηκε και μόνο το 2010 ξεπέρασε το 20%. Οι εισαγωγές από την άλλη ανέκαθεν ήταν πολύ χαμηλές και σε καμία περίπτωση δεν ξεπέρασαν το 4% της παραγωγής.

Διάγραμμα 3.16: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Από ομάδα των οινοπνευματωδών ποτών η παραγωγή κρασιού ξεπερνά το καθαρό αποτέλεσμα.

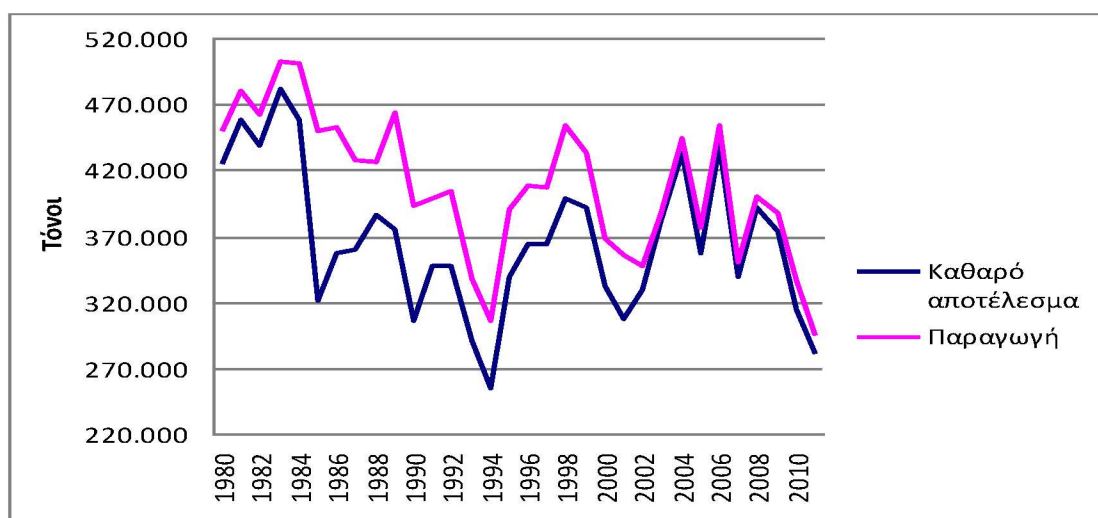
Το κρασί είναι παραδοσιακά συνδεδεμένο με την παράδοση και την κουλτούρα των Ελλήνων, γεγονός που συμβάλει ώστε να παραμείνει υψηλά στις προτιμήσεις των καταναλωτών και στην αυξημένη παραγωγή του. Η Ελλάδα ήταν η 12^η μεγαλύτερη παραγωγός κρασιού παγκοσμίως με βάση στοιχεία του ΟΙV(Διεθνής Οργάνωση Αμπέλου και Οίνου) για το 2011 με σημαντικές καλλιέργειες στις 10 από τις 13 περιφέρειες (Θράκη, Μακεδονία, Θεσσαλία, Ήπειρος, Ιόνια νησιά, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος, Νησιά Αιγαίου και Κρήτη). Διάφορες είναι και οι ποικιλίες που καλλιεργούνται με τις σπουδαιότερες να είναι οι Ελληνικές λευκές ποικιλίες, οι Ελληνικές ροδόχρωμες ποικιλίες και οι Ελληνικές ερυθρές ποικιλίες. Καλλιεργούνται επίσης και ξενικές λευκές, ροδόχρωμες και ερυθρές ποικιλίες. Πολλά είναι τα κρασιά που έχουν λάβει την σήμανση «Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης». Υπάρχουν επίσης οίνοι «Ονομασίας Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας» (ΟΠΑΠ) που ουσιαστικά αναφέρονται σε ιστορικές αμπελουργικές και οινοπαραγωγικές περιοχές (www.ellinikigeorgia.gr). Όταν ένας οίνος ανήκει σε αυτές τις κατηγορίες υπόκειται σε δεσμεύσεις αναφορικά με τις ενδείξεις και τα χαρακτηριστικά που πρέπει να αναγράφονται στην ετικέτα. Οι δεσμεύσεις αφορούν τους χρόνους παλαίωσης και στοιχεία που αφορούν την αμπελοοινική εκμετάλλευση όπου παράχθηκαν. Παράδειγμα ΠΟΠ οίνων είναι οι ΠΟΠ Αγχίλαος, ΠΟΠ Μαυροδάφνη Πατρών, ΠΟΠ Νεμέα, ΠΟΠ Σάμος, ΠΟΠ Σαντορίνη και πολλά ακόμα.

Η παρουσία μεγάλων συνεταιριστικών οινοποιείων και μεγάλων ιδιωτικών οινοποιητικών εταιριών που επένδυσαν στον εξοπλισμό, οδήγησαν στην απορρόφηση μεγάλων ποσοτήτων σταφυλιών και στην παραγωγή εμπορικών κρασιών υψηλής ποιότητας, αποτέλεσαν στοιχεία που ενίσχυσαν τον κλάδο. Την δεκαετία του 1990 δημιουργήθηκαν μικρές αμπελουργικές εκμεταλλεύσεις που παρήγαγαν κρασιά περιορισμένης παραγωγής, από ανθρώπους που έχουν σπουδάσει οινολογία ή απλά έχουν πάθος με το καλό κρασί. Αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών ήταν οι διακρίσεις για τα ελληνικά κρασιά (Τζίμας, 2014). Τα τελευταία χρόνια τα ελληνικά κρασιά κερδίζουν τις εντυπώσεις και στο εξωτερικό αφού δεν είναι λίγα αυτά που καταφέρνουν να μπουν στη λίστα με τα 100 καλύτερα του κόσμου παγκοσμίως του αμερικάνικου περιοδικού Wine & Spirits.

Η παραγωγή κρασιού στο σύνολο του εξεταζόμενου χρονικού διαστήματος παρουσιάζει πτωτική τάση. Η υψηλότερη παραγόμενη ποσότητα παρατηρήθηκε το

1983 που ξεπέρασε τους 500.000 τόνους. Το 1994 και το 2011 είναι τα έτη με τις μικρότερες παραγόμενες ποσότητες κρασιού. Να σημειωθεί ότι η παραγωγή οίνου στην Ελλάδα ήταν πλεονασματική στο σύνολο των ετών. Έπειτα από τις διάφορες αλλαγές της Agenda 2000, η παραγωγή κρασιού σταθεροποιήθηκε μεταξύ των 300.000-450.000 τόνων, ενώ σε ολόκληρο το χρονικό διάστημα ήταν υψηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα.

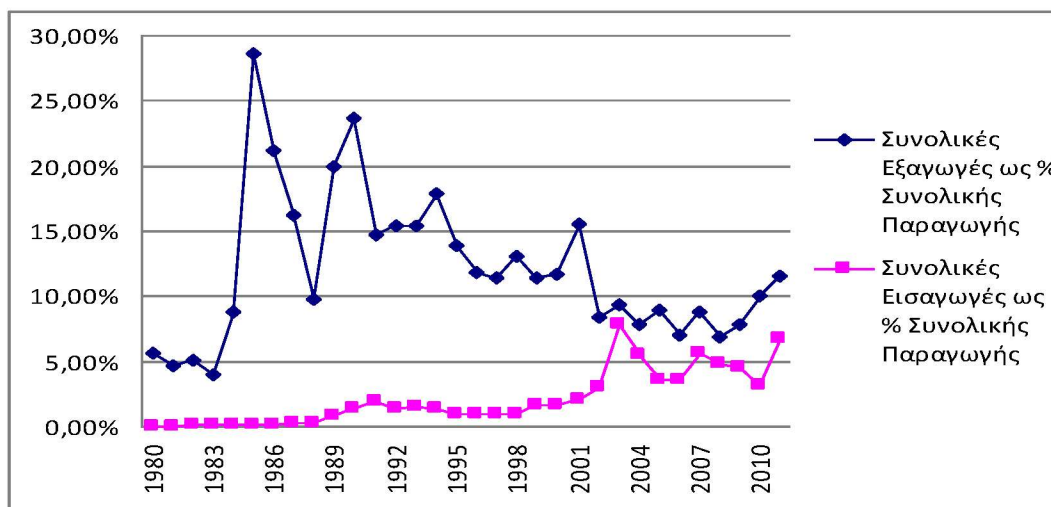
Διάγραμμα 3.17: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή κρασιού για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Ορισμένα έτη μάλιστα, η παραγόμενη ποσότητα ήταν τόσο μεγάλη που διενεργήθηκαν εξαγωγές. Όπως προκύπτει έως και το 1991 οι εξαγωγές αποτελούσαν το $\frac{1}{4}$ της παραγωγής και περισσότεροι από 100.000 τόνους εξαγόταν στο εξωτερικό. Με το πέρασμα των ετών το ποσοστό αυτό μειώθηκε παρόλο που από το 2008 και έπειτα παρουσιάστηκαν σημάδια ανάκαμψης με τις εξαγωγές κρασιού να ξεπερνούν το $\frac{1}{10}$ της παραγόμενης ποσότητας. Οι εισαγωγές κρασιού από την άλλη μόνο την περίοδο 2002-2011 κινήθηκαν μεταξύ του 3%-6%.

Διάγραμμα 3.18: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Η ανάλυση αυτή κλείνει με την παρουσίαση του καπνού, καθώς και για αυτό το αγαθό η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα.

Ο καπνός αποτελεί τη σημαντικότερη καλλιέργεια της χώρας ήδη από τον 16^ο αιώνα όπου ξεκινά να καλλιεργείται στην Ανατολική Μακεδονία, τη Θράκη, την Αιτωλοακαρνανία και τη Θεσσαλία. Πολλές πόλεις συνδέθηκαν στενά με αυτόν καθώς εξαρτιόταν οικονομικά από τις καπνοαποθήκες, τέτοιες πόλεις ήταν η Καβάλα, η Θεσσαλονίκη και ο Βόλος. Ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης στην περιφερειακή κατανομή των καπνικών δραστηριοτήτων λειτούργησε προς όφελος των παραγωγών με την δημιουργία ενός περιφερειακού συγκριτικού πλεονεκτήματος στην καλλιέργεια του (Σκούρας, 2001). Οι οικονομικές πτυχές του πλεονεκτήματος αυτού μπορούν να αναζητηθούν είτε στην ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας στην αγορά εισροών και την πώληση του τελικού προϊόντος, είτε στο πλαίσιο της εκτεταμένης στήριξης που αναπτύχθηκε διαχρονικά.

Η ανάπτυξη της παραγωγής και του εμπορίου του καπνού, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και άλλων δραστηριοτήτων όπως της επεξεργασίας, της διαλογής και της εμπορικής δεματοποίησης. Για τον σκοπό αυτό δημιουργήθηκαν καπναποθήκες όπου εργάζονταν εκατοντάδες γυναίκες και άνδρες καπνεργάτες. Ο καπνός γνώρισε άλλοτε περιόδους αυξημένης ζήτησης, οπότε η αγροτική οικονομία τονώθηκε και άλλοτε περιόδους κρίσης, οπότε δημιουργήθηκαν δυσκολίες, εντάσεις και διαμαρτυρίες (Σκούρας, 2001). Σταθμός στην αναδιάρθρωση της καλλιέργειας

αποτελέσει η δεκαετία του 1980 όπου οι παραγωγοί καπνού «αναγκάστηκαν» να αλλάξουν ποικιλία και να καλλιεργήσουν πλέον αυτή που αποτελούσε τη βάση των αμερικάνικων τσιγάρων τύπου Blend, τα οποία κατέκλυζαν τότε τη διεθνή αγορά. Η νέα αυτή καλλιέργεια απαιτούσε επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και διαφορετικές τεχνικές παραγωγής, ωστόσο ήταν ιδιαίτερα αποδοτική. Η αύξηση αυτή των αποδόσεων δεν οφειλόταν μόνο στην εισαγωγή νέων βελτιωμένων ποικιλιών, αλλά και στο γεγονός ότι η καλλιέργεια του καπνού μεταφέρθηκε σε πιο γόνιμα χωράφια, που έδιναν μεγαλύτερες αποδόσεις αν και παρήγαν καπνά κατώτερης ποιότητας. Έτσι, οι αποδόσεις, ανάλογα με την περιοχή και με τον καλλιεργούμενο τύπο καπνού, κυμαίνονταν από 40 μέχρι 200 κιλά ανά στρέμμα (Δημαρά, 1997).

Για πολλές δεκαετίες ο καπνός αποτελούσε μια από τις σημαντικότερες καλλιέργειες της ελληνικής γεωργίας, όντας μοχλός ανάπτυξης περιοχών με φτωχά εδάφη, εδάφη ακατάλληλα για πολλά άλλα φυτά, ξηρά, πετρώδη και χαλικώδη, ορεινά και ημιορεινά, με σημαντική κλίση και λίγες ευκαιρίες εναλλακτικής καλλιέργειας. Συνέβαλε ακόμη στην εξασφάλιση εισοδήματος δεκάδων νοικοκυριών και είχε πολλαπλασιαστικά οφέλη στην εθνική οικονομία (Δημαρά, 1997). Με την καλλιέργεια του καπνού ασχολούνταν την δεκαετία του 1980 περισσότερες από 200.000 αγροτικές οικογένειες και 50.000-60.000 ακόμα άτομα στους τομείς της εμπορίας, της εμπορικής επεξεργασίας και της βιομηχανοποίησης του προϊόντος. Ο καπνός καταλάμβανε την πρώτη θέση στα εξαγώγιμα ελληνικά αγροτικά προϊόντα, ενώ βοηθούσε στην αύξηση των εσόδων του κράτους από φόρους (Αυγουλάς, 2013).

Από το 1980 και έπειτα η μέση κατά παραγωγό καλλιεργούμενη έκταση ανερχόταν σε 10 στρέμματα και η συνολική παραγωγή ξεπερνούσε τους 150.000 τόνους. Η Ελλάδα αντιπροσώπευε το 32% της παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ήταν δεύτερη, με πρώτη την Ιταλία, που συμμετείχε με ποσοστό 48%. Για την Ελλάδα η καπνοπαραγωγή αποτελούσε το 7,3% της συνολικής αξίας της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής, ενώ για την Ιταλία μόλις το 1,2%. Φαίνεται δηλαδή ότι η Ελλάδα ήταν η μοναδική χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην οποία η καπνοπαραγωγή είχε μεγάλη σημασία, τόσο οικονομική όσο και κοινωνική (Αυγουλάς, 2013).

Ωστόσο, από τη δεκαετία του 1990 και μετά, η διεθνής ζήτηση μειώθηκε, τα αποθέματα καπνού αυξήθηκαν, οι τιμές έπεσαν και ο ανταγωνισμός εντάθηκε. Όλα αυτά ήταν απόρροια των ριζικών διαρθρωτικών αλλαγών που δέχτηκε ο τομέας της γεωργίας, οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις και κατ' επέκταση οι περιοχές που στηριζόταν στον καπνό (Κλαδική Μελέτη ICAP, 2010). Με την αναθεώρηση της κοινής αγροτικής

πολιτικής το 1992 και την ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων για τα μεσογειακά προϊόντα (καπνό, βαμβάκι και ελαιόλαδο) μειώθηκαν σημαντικά οι ενισχύσεις στο καπνό ενώ περιορίστηκε σημαντικά ο εγγυημένος όγκος παραγωγής για τις περισσότερες ελληνικές ποικιλίες ανατολικού τύπου. Για να μπορέσει να συμβαδίσει η ελληνική καπνοβιομηχανία με τις διεθνείς αλλαγές, έπρεπε να βελτιώσει την ποιότητα, την οργάνωση της παραγωγής αλλά και να μειώσει το κόστος (Κλαδική Μελέτη της ICAP, 2010). Την περίοδο εκείνη ήταν επιτακτική ανάγκη της τόνωσης της επαγγελματικής συνεργασίας των τριών βασικών συντελεστών (καπνοπαραγωγών, καπνεμπόρων και κρατικών φορέων) ώστε να επεξεργάζονται και να εφαρμόζουν κοινές αποτελεσματικές μεθόδους και πολιτικές για τη στήριξη του προϊόντος.

Με τη μεταρρύθμιση των μεσογειακών προϊόντων και τη συμφωνία του Απριλίου του 2004 δόθηκε η ευελιξία σε κάθε κράτος-μέλος να επιλέξει τα ποσοστά δεσμευμένης και αποδεσμευμένης ενίσχυσης στον καπνό. Το ποσοστό της αποδεσμευμένης ενίσχυσης κυμαινόταν από 40% (μερική αποδέσμευση-partial decoupling) μέχρι 100% (πλήρης αποδέσμευση-full decoupling) και αντίστοιχα της δεσμευμένης (coupled) από 0-60%. Στη Ελλάδα αποφασίστηκε η εφαρμογή της «πλήρους αποδέσμευσης» από το 2006 και μετά με αποτέλεσμα τη μείωση τόσο των καλλιεργούμενων εκτάσεων όσο και του όγκου παραγωγής, εξαιτίας της μικρής εμπορικής αξίας του παραγομένου προϊόντος και του υψηλού κόστους παραγωγής τους (Κλαδική Μελέτη ICAP, 2010).

Με μια γρήγορη ματιά οι επιπτώσεις που είχαν στον καπνό η είσοδο της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η Κοινή Αγροτική Πολιτική συνοψίζονται στα εξής:

Την περίοδο 1981-1991 παρατηρήθηκε:

- μεγάλη αύξηση της παραγόμενης ποσότητας λόγω της αυξημένης χρήσης λιπασμάτων και άρδευσης.
- υποβάθμιση της ποιότητας των καπνών, εξαιτίας της πριμοδότησης της παραγωγής δίχως διακρίσεις.
- κατάργηση του μέχρι τότε εφαρμοζόμενου συστήματος αδειών παραγωγής και του καθορισμού των καπνοπαραγωγικών περιοχών.
- κατάργηση κάθε μορφής οικονομικής διάκρισης ανάμεσα στις διάφορες ποικιλίες.

- Ενώ τέλος οι καπνοβιομηχανίες δε ήταν πια υποχρεωμένες να αγοράζουν καθορισμένες ποσότητες από συγκεκριμένες ποικιλίες και έτσι αποκαταστάθηκε η πραγματική ζήτηση (Σκούρας, 2001).

Την περίοδο 1992-1998 τα βασικά χαρακτηριστικά της αναθεώρησης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής αφορούσαν:

- Την κατάργηση των εξαγωγικών επιδοτήσεων.
- Την ταξινόμηση των 34 ποικιλιών σε 8 βασικές ομάδες και τον καθορισμό ενιαίας επιδότησης για κάθε ομάδα ποικιλιών.
- Την καθιέρωση του καθεστώτος ποσοτώσεων μεταποίησης.
- Την ενθάρρυνση της συλλογικής δράσης των παραγωγών με στόχο τη συγκέντρωση της παραγωγής και της προσαρμογή αυτής στις ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς.
- Την συγκρότηση φορέων ελέγχου (Σκούρας, 2001).

Η νομοθεσία και οι πολιτικές για τον καπνό χρειάστηκαν εκ νέου αναθεώρηση το 1998, έπειτα από την διαπίστωση ότι τα καπνά που παραγόταν ήταν χαμηλής ποιότητας, όπως υποδείκνυαν οι χαμηλές τιμές της αγοράς. Την περίοδο εκείνη μόνο το 1/5 των συνολικών εισπράξεων προερχόταν από την πώληση του προϊόντος ενώ τα υπόλοιπα 4/5 από επιδοτήσεις (Λατίφης, 2008). Οι αλλαγές που έγιναν αφορούσαν:

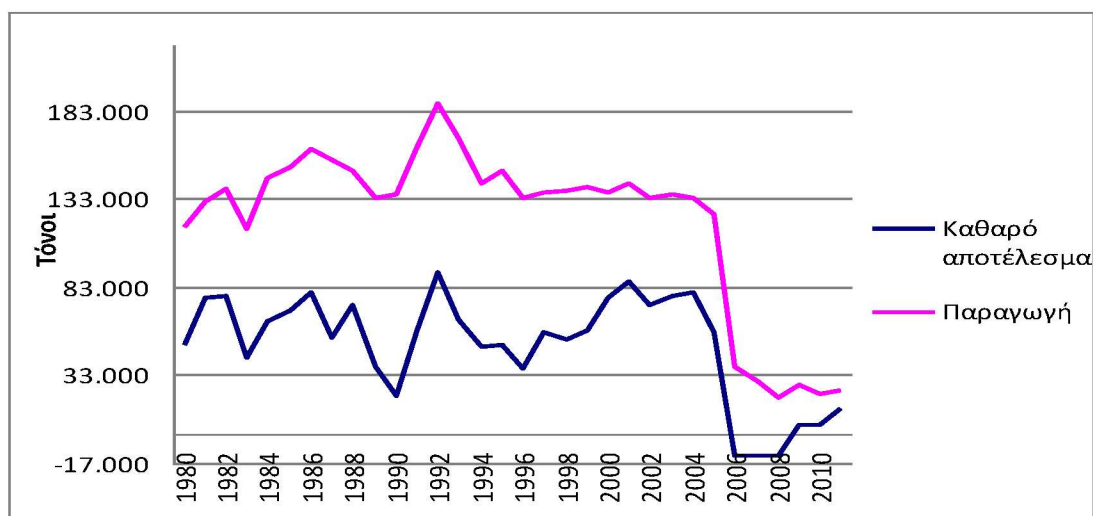
- Τη σύνδεση της επιδότησης με την ποιότητα τους προϊόντος, όπως αυτή εκφραζόταν από την τιμή αγοράς του ακατέργαστου καπνού.
- Το διπλασιασμό του ποσού που παρακρατούταν από τις επιδοτήσεις και προοριζόταν για τη χρηματοδότηση του Ταμείου Έρευνας και Πληροφόρησης σχετικά με τον καπνό.
- Τη δυνατότητα εξαγοράς ποσοτώσεων των παραγωγών που επιθυμούσαν να εγκαταλείψουν την καλλιέργεια και δεν έβρισκαν αγοραστή.
- Τη θέσπιση του συστήματος έγκρισης των μεταποιητών.
- Τη διευκόλυνση της μεταφοράς ποσοτώσεων παραγωγής μεταξύ ποικιλιών, τηρώντας την αρχή δημοσιονομικής ουδετερότητας.
- Την καθιέρωση της ανά τριετία κατανομής των ποσοτώσεων στις ομάδες παραγωγών.

Όλες αυτές οι αναθεωρήσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής επέδρασαν στον όγκο της παραγωγής καπνού από το 1980 έως και το 2011. Το διάγραμμα 2.19 απεικονίζει

τις διακυμάνσεις που δημιουργήθηκαν, από την τρομερή ανάπτυξη που γνώρισε ο καπνός ως και το 1992, έως τις σημαντικές μειώσεις που παρουσιάστηκαν στην παραγωγή τα επόμενα χρόνια. Οι μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν από το 2004 και έπειτα έπληξαν σοβαρά τον καπνό καθώς μέσα σε ένα έτος η παραγωγή μειώθηκε κατά 100.000 τόνους, εξαιτίας του μεγάλου κόστους παραγωγής και της μικρής εμπορικής αξίας του προϊόντος.

Το καθαρό αποτέλεσμα είναι το μέγεθος που δείχνει την ζήτηση για κατανάλωση, είναι ένα ακόμη μέτρο δηλαδή, που βοηθά να προσεγγίζουμε την κατανάλωση. Από το 1980 έως και το 2002 η παραγωγή ήταν τόσο αυξημένη που κάλυπτε την εγχώρια αγορά και οι πλεονάζουσες μονάδες εξαγόταν στο εξωτερικό. Από το 2005 έως και το 2011 ξανά η παραγωγή ικανοποιούσε την εγχώρια αγορά, αλλά αυτό πιθανότητα οφείλεται σε παράνομες δραστηριότητες και ελληνοποιήσεις καπνού από άλλες χώρες ή σε εκτεταμένη χρήση αποθεμάτων παλαιότερων εσοδίων (ICAP 2010).

Διάγραμμα 3.19: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή καπνού για την περίοδο 1980-2011

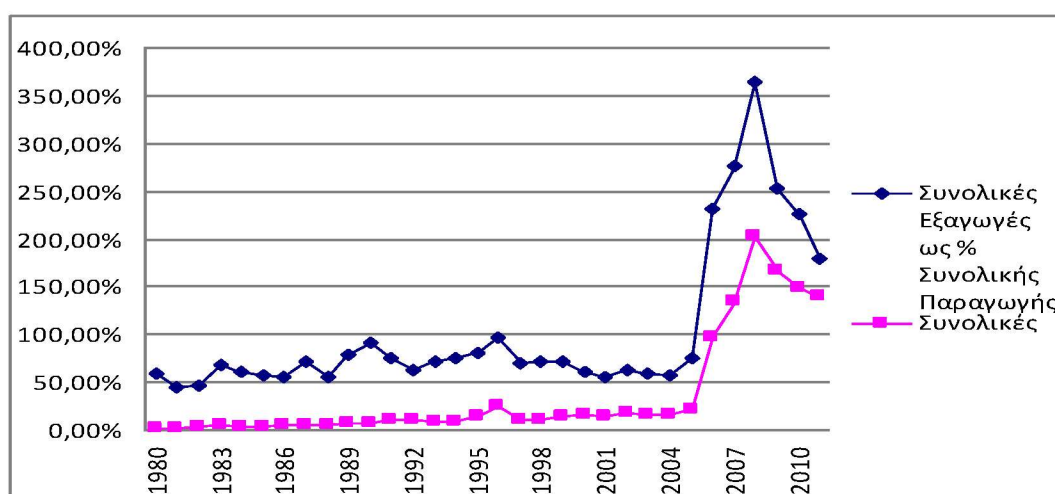

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Διαχρονικά οι εξαγωγές αποτελούσαν σημαντικό μέγεθος, κυρίως εξαιτίας του μεγάλο όγκου της παραγωγής. Έως και το 2004 κυμαινόταν μεταξύ του 50% και του 100% της παραγωγής. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία μεγάλο τμήμα της παραγωγής εξαγόταν στο εξωτερικό. Ενώ ακόμη και περιόδους όπου η παραγωγή ήταν μικρότερη, με τις απαραίτητες εισαγωγές, ο όγκος των εξαγωγών διατηρούταν στα ίδια επίπεδα. Από το 2005 και μετά, παρά την μειωμένη παραγωγή οι εξαγωγές συνεχίστηκαν. Έτσι

δικαιολογούνται και τα υψηλά ποσοστά των εξαγωγών ως προς την παραγωγή που το 2008 άγγιξαν το 364%. Για να ικανοποιηθούν οι εξαγωγικές ανάγκες σημειώθηκαν υψηλές εισαγωγές, όπως υποδεικνύει και το διάγραμμα 3.20. Το 2008 η χώρα εισήγαγε την διπλάσια ποσότητα από αυτή που παρήγαγε. Η άνοδος των συνολικών εισαγωγών παρουσιάζει μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής 19,8% και οφείλεται κυρίως στις ανάγκες κάλυψης της εγχώριας ζήτησης, δεδομένου ότι υπήρξε ραγδαία μείωση της εγχώριας παραγωγής (ICAP 2010).

Διάγραμμα 3.20: Σχέση συνολικών εξαγωγών και εισαγωγών με την συνολική παραγωγή

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Από το 2006 και μετά, η πτωτική τάση των εξαγωγών (όπως φαίνεται και από τον πίνακα 10 του παραρτήματος Ι) ήταν πιο έντονη, ωστόσο ο όγκος τους είναι υψηλότερος από την παραγωγή. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην άνοδο που σημειώνουν την ίδια περίοδο οι εισαγωγές. Με άλλα λόγια, είναι πιθανό να εισάγεται καπνός και στην πορεία αυτός να μεταπωλείται ως ελληνικός. Ένα ακόμη ενδεχόμενο είναι να πωλείται απόθεμα προηγούμενων ετών.

3.4 Η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 3.3 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής της παραγωγής για ένα πλήθος αγαθών της φυτικής παραγωγής των οποίων οι παραγόμενες ποσότητες κινούνται στα ίδια επίπεδα με τις ανάγκες της αγοράς, δηλαδή με το καθαρό

αποτέλεσμα. Στα αγαθά αυτά περιλαμβάνονται διάφορα φρούτα, όπως τα μήλα, τα αχλάδια, τα ροδάκινα και τα πεπόνια. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν διάφορα λαχανικά όπως τα ξερά κρεμμύδια, οι ελιές, οι τομάτες, το λάχανο, το κουνουπίδι και το μπρόκολο, το μαρούλι και τα καρότα. Ενώ τον κατάλογο συμπληρώνουν η ζάχαρη και η μύρα από κριθάρι.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η παραγωγή φρούτων είναι μειωμένη την τελευταία περίοδο, σε σύγκριση με την πρώτη. Αναφορικά με την παραγωγή λαχανικών παρατηρείται μια μικρή αύξηση στην παραγωγή από την πρώτη στην δεύτερη περίοδο, για να μειωθεί ξανά την τελευταία δεκαετία.

Πίνακας 3.3 Μέσοι ρυθμοί μεταβολής παραγωγής όταν η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΜΗΛΑ	-0,021	0,024	0,016
ΑΧΛΑΔΙΑ	-0,063	0,065	-0,032
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	0,061	0,058	0,168
ΠΕΠΟΝΙΑ	0,032	0,02	-0,03
ΖΑΧΑΡΗ	0,019	0,067	-0,097
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	0,026	0,019	-0,002
ΚΡΕΜΜΥΔΙΑ ΞΕΡΑ	-0,016	0,046	0,027
ΕΛΙΕΣ	0,095	0,019	-0,014
ΝΤΟΜΑΤΕΣ	0,011	-0,004	-0,049

Από την κατηγορία φρούτα αυτά για τα οποία η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με την κατανάλωση είναι τα μήλα, τα αχλάδια, τα ροδάκινα και τα πεπόνια.

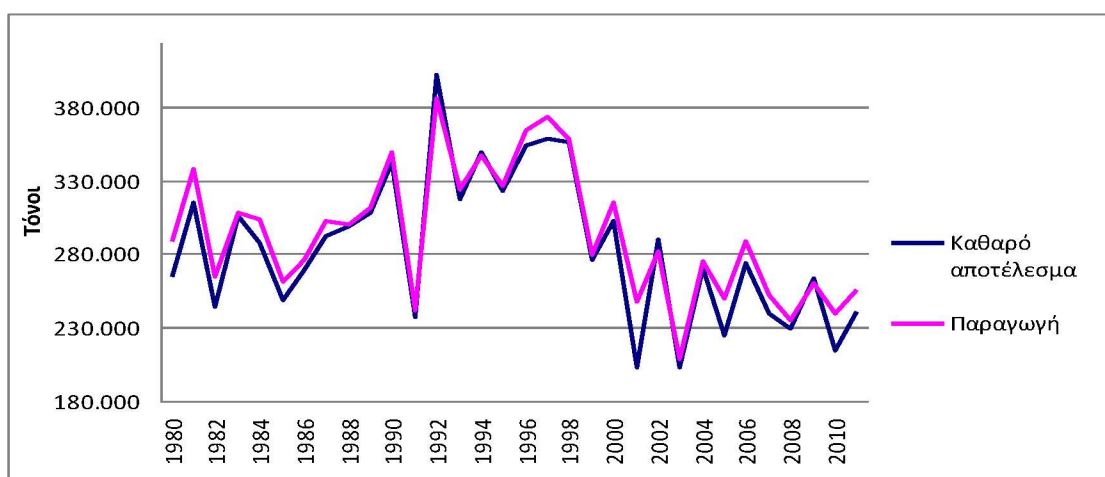
1. Μήλα

Μια από τις σημαντικότερες καλλιέργειες φρούτων είναι αυτή των μήλων. Τα μήλα καλλιεργούνται σε μεγάλες ποσότητες σε διάφορα μέρη της Ελλάδας όπως είναι η Κεντρική και Βόρεια Μακεδονία, η Αγία Λάρισα, η Ζαγορά Πηλίου και η Τρίπολη. Μερικές από αυτές τις περιοχές μάλιστα έχουν καταφέρει να κερδίσουν για τα προϊόντα τους την ετικέτα Προϊόν Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π). Η καλλιέργεια μήλων είναι μια από τις παραδοσιακές καλλιέργειες φρούτων στη χώρα, η οποία έως και τα τέλη της δεκαετίας του 1990 παρουσίαζε αύξηση. Από το 2001 και έπειτα η παραγωγή μειώθηκε, τόσο καθώς επηρεάστηκε άμεσα από τα έντονα καιρικά

φαινόμενα όπως είναι χαλαζοπτώσεις όσο και εξαιτίας των αλλαγών της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Η παραγωγή μήλων εμφανίζει διακυμάνσεις την περίοδο 1980-2011. Η γενική εικόνα φανερώνει ότι με το πέρασμα των ετών η παραγωγή μειώνεται. Από τους 300.000 παραγόμενους τόνους της δεκαετία του 1990, έπεσε στους 208.000 το 2004 τόνους, για να σημειώσει μια μικρή αύξηση τα επόμενα έτη. Η εικόνα που παρουσίαζε η ελληνική αγορά, το διάστημα αυτό, ως προς τη ζήτηση για κατανάλωση είναι παρόμοια με αυτή της παραγωγής, αφού και αυτή παρουσίαζε διακυμάνσεις τα ίδια έτη με την παραγωγή. Σε ορισμένα έτη μάλιστα φαίνεται ότι η παραγωγή ήταν υπεραρκετή για να καλύψει την ζήτηση και επομένως οι μονάδες που περισσεύουν εξαγόταν.

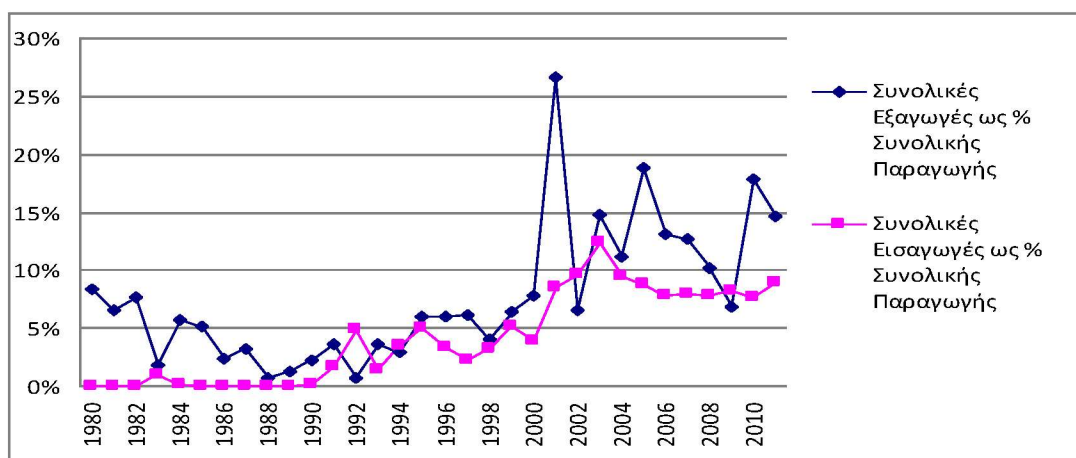
Διάγραμμα 3.21: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή μήλων για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Ο όγκος των εξαγωγών γίνεται περισσότερο εμφανής αν συγκριθεί με την παραγωγή, καθώς έως και τις αρχές της νέας χιλιετίας οι εξαγωγές κυμαινόταν μεταξύ του 0%-10% της παραγωγής. Την τελευταία δεκαετία όμως παρουσίασαν αύξηση που ξεπέρασε το 20%, δηλαδή περίπου το $\frac{1}{4}$ της παραγωγής εξάγεται. Το ποσοστό αυτό προέρχεται τόσο από την αύξηση που παρουσίασαν οι εξαγωγές προς την Αίγυπτο και τις χώρες της μέσης Ανατολής, αλλά και από τον μικρότερο, σε σχέση με τις προηγούμενες περιόδους, όγκο της παραγωγής.

Διάγραμμα 3.22: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

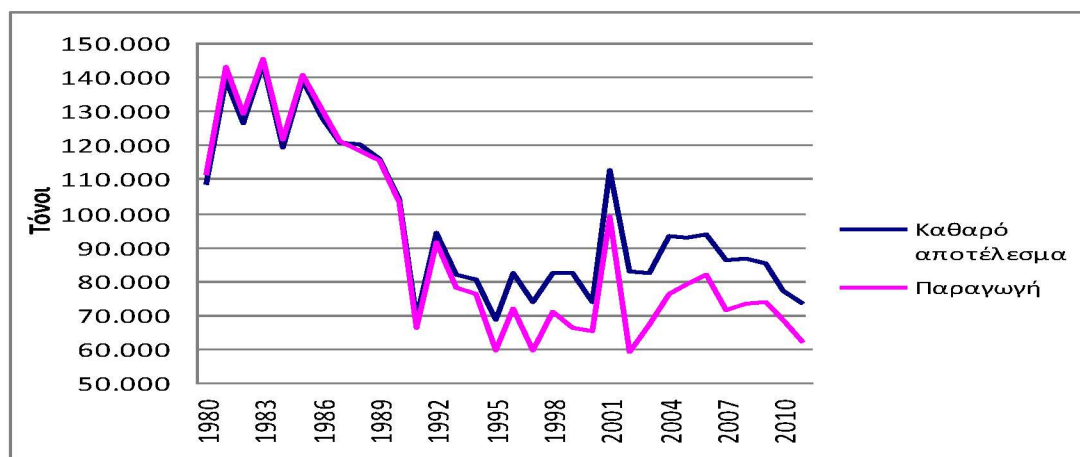
2. Αχλάδια

Το αχλάδι παράγεται από το φυλλοβόλο δέντρο της αχλαδιάς το οποίο είναι μακρόβιο μικρού ή μεγάλου μήκους με παραγωγική ζωή περίπου 30-40 χρόνια. Οι ποικιλίες της διακρίνονται ανάλογα με την εποχή ωρίμανσης των καρπών σε ποικιλίες καλοκαιρινές και φθινοπωρινές. Στην Ελλάδα η καλλιέργεια αχλαδιών είναι διαδεδομένη στη Μακεδονία, στην Πελοπόννησο, στη Θεσσαλία και τη Στερεά Ελλάδα. Ο μεγαλύτερος όγκος της παραγωγής οδηγείται απευθείας στην κατανάλωση, ενώ μικρό μέρος αυτής μεταποιείται σε κομπόστα (www.diatrofi.gr). Σύμφωνα με την νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως και την 01/01/2008 η ποσότητα των νωπών αχλαδιών που οδηγούταν σε μεταποίηση λάμβανε ενίσχυση (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1535/2003). Μετά από αυτή την ημερομηνία το προϊόν αποδεσμεύτηκε πλήρως από την ενίσχυση και εντάχθηκε στο καθεστώς της ενιαίας ενίσχυσης.

Η παραγόμενη ποσότητα αχλαδιών με το πέρασμα των ετών ήταν μειωμένη σε σχέση με τη δεκαετία του 1980 κυρίως εξαιτίας της έξαρσης της ασθένειας του βακτηριακού καψίματος αλλά και άλλων ασθενειών που επέδρασαν αρνητικά στην παραγωγή. Ήδη από το 1991 η παραγωγή ήταν μικρότερη κατά 50% σε σχέση με την δεκαετία του 1980. Έπειτα παρουσίασε ορισμένες μικρές αυξήσεις ωστόσο ποτέ δεν έφτασε τα επίπεδα εκείνης της δεκαετίας. Μόνο το 2001 προσέγγισε τους 100.000 τόνους, γεγονός ωστόσο που δεν συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια. Παρόλη την μείωση που υπήρξε στην παραγωγή, αυτή ήταν αρκετή ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες της εγχώριας αγοράς. Στο μεγαλύτερο διάστημα η παραγωγή και το καθαρό

αποτέλεσμα κινούνταν στα ίδια επίπεδα. Ωστόσο την τελευταία δεκαετία φαίνεται ότι η παραγωγή δεν επαρκεί για να καλύψει τις εγχώριες ανάγκες.

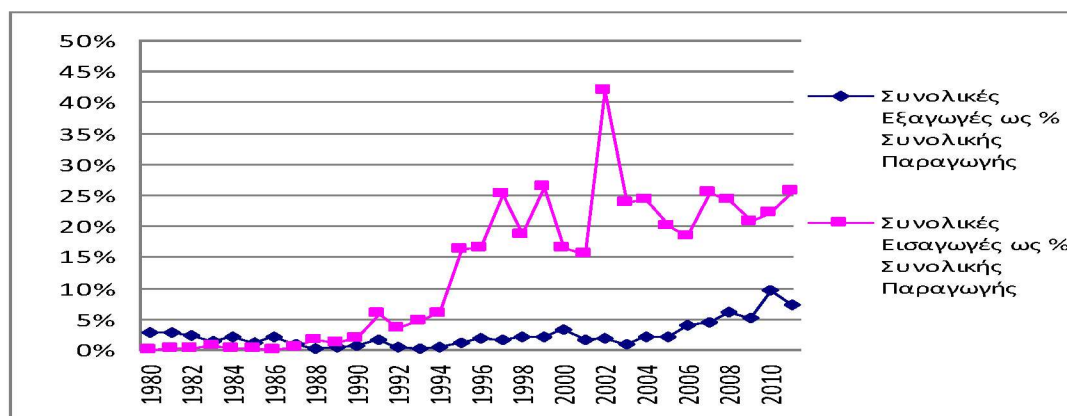
Διάγραμμα 3.23: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή αχλαδιών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Η ανεπάρκεια της παραγωγής γίνεται εμφανής και από την αύξηση των εισαγωγών που σημειώνεται τα τελευταία χρόνια. Το 2002 μάλιστα το ποσοστό των εισαγωγών ως προς την παραγωγή άγγιξε το 42%, ενώ και τα επόμενα έτη κινούνταν σε υψηλά επίπεδα (μεταξύ του 20%-25%). Επομένως, η ζήτηση για αχλάδια ήταν τόσο μεγάλη που η μικρή ελληνική παραγωγή δεν αρκούσε για να καλύψει και έτσι εισαγόταν σχεδόν η μισή παραγόμενη ποσότητα αχλαδιών από άλλες χώρες.

Διάγραμμα 3.24: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή αχλαδιών για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

3. Ροδάκινα

Τα ροδάκινα προέρχονται από το δένδρο της ροδακινιάς, το δεύτερο περισσότερο καλλιεργούμενο οπωροφόρο δένδρο μετά από τη μηλιά. Με μέσο όρο ζωής τα 30 έτη, η ροδακινιά κάτω από τις κατάλληλες συνθήκες αποδίδει από τον τρίτο χρόνο της φύτευσης της. Ωστόσο η καλλιέργεια αυτή είναι εξαιρετικά ευαίσθητη στο παγετό και στις ακραίες καιρικές συνθήκες, ενώ απαιτεί ιδιαίτερη φροντίδα, ως προς την λίπανση και τα φυτοφάρμακα. Στην Ελλάδα καλλιεργείται συστηματικά στους νομούς Ημαθίας, Πέλλας, Πιερίας, Κοζάνης, Λάρισας και πρόσφατα και στην Κόρινθο. Ονομαστά είναι τα ελληνικά ροδάκινα σε όλη την Ευρώπη, εξαιτίας της ποιότητάς τους και ορισμένα δε μάλιστα κατέχουν την σήμανση «Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης» (Π.Ο.Π) όπως για παράδειγμα τα ροδάκινα Νάουσας (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).

Με την ροδακινοπαραγωγή απασχολούνται και συντηρούνται περίπου 400.000 Έλληνες και αλλοδαποί εργάτες. Η συνεισφορά της είναι σημαντική τόσο για την ελληνική οικονομία όσο και για τις τοπικές κοινωνίες, καθώς μέσω των εξαγωγών ενισχύεται το αγροτικό εισόδημα. Όμως, το υψηλό κόστος παραγωγής (νερό, λιπάσματα, πετρέλαιο και εργατικά) και οι χαμηλές τιμές των τελευταίων ετών κάνουν την καλλιέργεια όλο και πιο δύσκολη (www.elinikigeorgia.gr). Τα ροδάκινα ως νωπά προϊόντα εξάγονται σε πολλές χώρες και ως μεταποιημένο προϊόν (κυρίως κομπόστες) εξάγονται παγκοσμίως και ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής όπου τείνουν να εκτοπίσουν την τοπική παραγωγή κομπόστας λόγω της χαμηλότερης τιμής της.

Η παραγόμενη ποσότητα ροδάκινων από το 1980 σημείωνε αύξηση και ως το 1991 είχε τριπλασιαστεί και προσέγγιζε τους 1.200.000 τόνους. Τα επόμενα χρόνια παρατηρήθηκαν διακυμάνσεις στην παραγόμενη ποσότητα με την περίοδο 1997-1998 να είναι μειωμένη στο μισό (588.574 και 527.580 τόνοι αντίστοιχα). Ωστόσο, παροδικά ανάκαμψε, για να μειωθεί ξανά το 2003 εξαιτίας των άσχημων καιρικών συνθηκών. Εκείνο το έτος η παραγωγή μετά βίας ξεπερνούσε τους 200.000 τόνους. Η πτώση αυτή δεν διήρκησε πολύ αφού τα επόμενα χρόνια η παραγωγή ροδάκινων σταθεροποιήθηκε κοντά στους 800.000 τόνους. Η κατανάλωση της εγχώριας αγοράς, όλο αυτό το διάστημα κινούταν στα ίδια επίπεδα με την παραγωγή. Τα έτη όπου υπήρχε μειωμένη παραγωγή η ζήτηση προσαρμοζόταν σε αυτή και ήταν και αυτή μικρότερη. Μόνο τις περιόδους ακραίων μειώσεων σημειώθηκαν κάποιες ελάχιστες εισαγωγές, ώστε να ικανοποιηθεί η ελληνική αγορά.

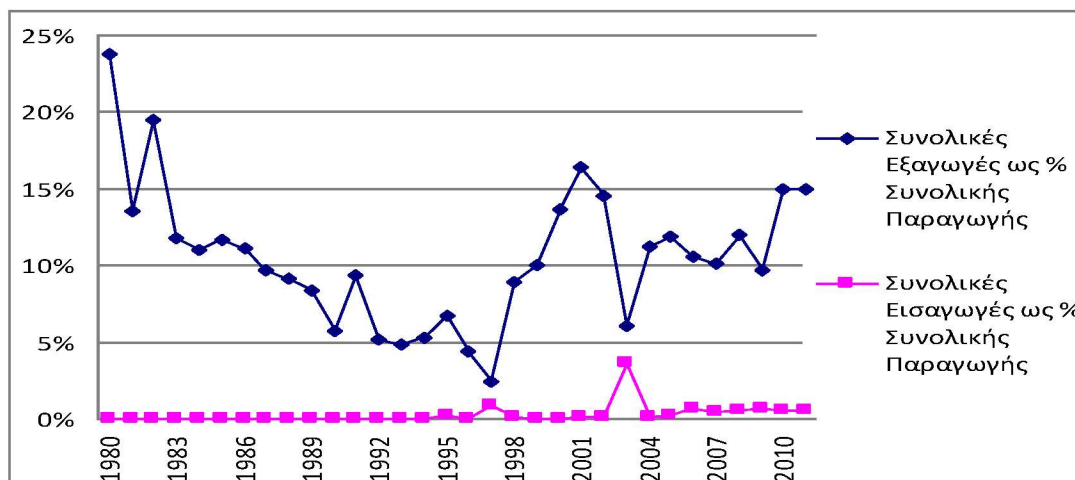
Διάγραμμα 3.25: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή ροδάκινων για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Ο μικρός όγκος των εισαγωγών αποκαλύπτεται και από τα ποσοστά που έχει ως προς την παραγωγή. Αντίθετα οι εξαγωγές ροδάκινων αποτελούσαν σχεδόν το $\frac{1}{4}$ της παραγόμενης ποσότητας την δεκαετία του 1980. Καθώς όμως μειώθηκε η παραγωγή την δεκαετία του 1990, μειώθηκαν και οι ποσότητες που εξαγόταν στο εξωτερικό. Ενώ μόλις ανάκαμψε η παραγωγή, αυξήθηκαν ξανά οι εξαγωγές. Αξίζει να τονιστεί ότι ο όγκος των εξαγωγών από το 2000 και έπειτα, κατά βάση ήταν υψηλότερος από αυτόν της δεκαετίας του 1980. Όμως αυτό δεν φαίνεται από τα ποσοστά που είχε ως προς την παραγωγή, καθώς οι παραγόμενες ποσότητες της τελευταίας δεκαετίας ήταν σχεδόν διπλάσιες από αυτές της δεκαετίας του 1980. Τα ποσοστά της περιόδου 2002-2011 κυμαινόταν μεταξύ 10%-15%, ενώ αυτά της περιόδου 1980-1986 κυμαινόταν μεταξύ του 10%-30%.

Διάγραμμα 3.26: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

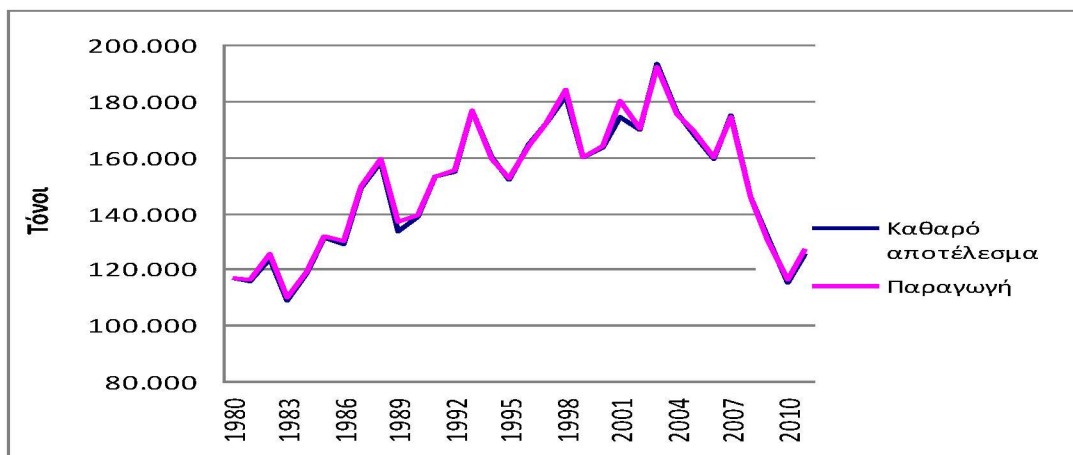
Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

4. Πεπόνια

Τα πεπόνια παράγονται από τα μονοετή φυτά, τις πεπονιές. Για να αναπτυχθούν απαιτούνται μεγάλες και ανοικτές εκτάσεις, ενώ στα κατάλληλα εδάφη μπορεί να καλλιεργηθούν με ή και χωρίς νερό. Στη χώρα μας καλλιεργούνται αρκετές ποικιλίες και παραλλαγές οι οποίες διαρκώς αυξάνονται ένεκα της ευκολίας που διασταυρώνονται. Οι πιο γνωστές ποικιλίες είναι το «Θρακιώτικο», που καλλιεργείται στον Έβρο με την μοναδική ποικιλία «Χρυσή Κεφαλή» να παράγεται με τη χρήση προστατευμένου σπόρου. Πεπόνια όμως καλλιεργούνται και στην Πελοπόννησο (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).

Μέχρι και το 2004 η παραγωγή παρουσίαζε αύξηση και ξεπέρασε μάλιστα τους 180.000 τόνους. Άλλωστε με την κατάλληλη φροντίδα, το κατάλληλο έδαφος και κλίμα το πεπόνι εγγυάται υψηλές αποδόσεις. Ωστόσο από το 2006 και έπειτα οι παραγόμενες ποσότητες μειωνόταν συνεχώς και άγγιξαν τα επίπεδα των παραγόμενων ποσοτήτων της δεκαετίας του 1980. Παρά την μείωση της παραγωγής, οι ποσότητες που καλλιεργούνταν επαρκούσαν για να καλύψουν την εγχώρια αγορά. Το καθαρό αποτέλεσμα παρουσίαζε την ίδια τάση με την παραγωγή. Αυτό σημαίνει ότι η χώρα έχει αυτάρκεια σε πεπόνια, ενώ μάλιστα από το 2004 και μετά σημειώνονται και μικρές εξαγωγές που ωστόσο δεν ξεπέρασαν τους 3.000 τόνους.

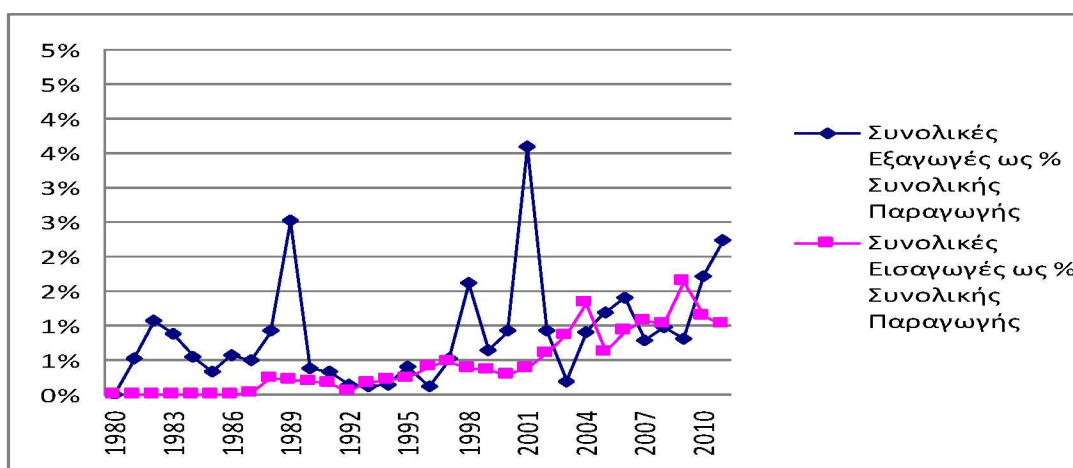
Διάγραμμα 3.27: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή πεπονιών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Οι μικρές εισαγόμενες και εξαγόμενες ποσότητες πεπονιών αντικατοπτρίζονται και από την σύγκριση αυτών των μεγεθών με την παραγωγή. Οι εισαγωγές ως ποσοστό της παραγωγής μετά βίας ξεπερνούν το 1%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των εξαγωγών παρουσιάζει διακυμάνσεις και ορισμένα έτη ξεπερνά και το 2%.

Διάγραμμα 3.28: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Από την κατηγορία γλυκαντικές ουσίες η περίπτωση της ζάχαρης ικανοποιεί την συγκεκριμένη συνθήκη, δηλαδή η παραγωγή της κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα.

Η ζάχαρη είναι η πιο διαδεδομένη γλυκαντική ουσία διεθνώς. Παράγεται έπειτα από βιομηχανική επεξεργασία του ζαχαρότευτλου και του ζαχαροκάλαμου. Σύμφωνα με στοιχεία του Food Standards Agency (2008) η παγκόσμια παραγωγή ζάχαρης ανέρχεται σε 110 εκατομμύρια τόνους ετησίως, από τους οποίους οι 70 εκατομμύρια τόνοι προέρχονται από το ζαχαροκάλαμο, ένα φυτό των τροπικών και υποτροπικών περιοχών, και οι 40 εκατομμύρια τόνοι από το ζαχαρότευτλο, ένα φυτό της εύκρατης ζώνης. Στην Ελλάδα η καλλιέργεια τεύτλων ξεκίνησε την δεκαετία του 1960 με την ίδρυση της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης και δραστηριότητα κυρίως σε περιοχές όπως η Θεσσαλία, η Μακεδονία και η Θράκη. Έως και το 1980 είχαν δημιουργηθεί εργοστάσια ζάχαρης στη Λάρισα, το Πλατύ Ημαθίας, τις Σέρρες, την Ξάνθη και την Ορεστιάδα.

Η σημασία της καλλιέργειας έχει μειωθεί έπειτα από την χρόνια ανυπαρξία διαρθρωτικών μέτρων από την πλευρά του κράτους, ώστε να μειωθεί το υψηλό λειτουργικό της κόστος και να γίνει η εταιρία ανταγωνιστική. Στα ήδη υπάρχοντα προβλήματα του κλάδου προστέθηκε και η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς Ζάχαρης, που στόχευε στο κλείσιμο των αντιπαραγωγικών και μη ανταγωνιστικών μονάδων (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 320/2006). Τότε αποφασίστηκε η μετατροπή των εργοστασίων της Λάρισας και της Ξάνθης σε μονάδες παραγωγής βιοαιθανόλης με ταυτόχρονη αποποίηση από την πλευρά της χώρας του 50% της ισχύουσας εθνικής ποσόστωσης των 317.502 τόνων ζάχαρης (το 50% = 158.755 τόνοι). Ωστόσο ποτέ δεν έγινε η μετατροπή αυτών των εργοστασίων αφήνοντας εκατοντάδες ανθρώπους άνεργους. Για την παραγωγή ζάχαρης παρέμεινε το υπόλοιπο 50% της ποσόστωσης και τα εργοστάσια της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης στο Πλατύ Ημαθίας, στις Σέρρες και στην Ορεστιάδα. Στις μέρες μας, το μοναδικό εν ενεργεία εργοστάσιο είναι αυτό στο Πλατύ Ημαθίας όπου συγκεντρώνεται ολόκληρη η παραγόμενη ποσότητα ζάχαρης τόσο από την Ελλάδα, όσο και από της δύο θυγατρικές της εταιρίας στη Σερβία.

Τα βασικά σημεία της μεταρρύθμισης της Κοινής Αγοράς Ζάχαρης ήταν η μείωση (35%) των θεσμικών τιμών για τη ζάχαρη και τα τεύτλα και η δημιουργία ταμείου αναδιάρθρωσης (Κανονισμός (ΕΚ) 318/2006). Με την είσοδο της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης στο κοινοτικό πρόγραμμα αναδιάρθρωσης κρίθηκε επιλέξιμη από την εμπορική περίοδο 2007/2008 (δεύτερη περίοδος ισχύος των τότε νέων μέτρων) η βασική ενίσχυση ύψους 86,9 εκατομμυρίων ευρώ από την οποία το 83% χορηγήθηκε στην εταιρεία (72 εκατομμύρια ευρώ) και το 17% (14,9 εκατομμύρια ευρώ) στους

τευτλοπαραγωγούς που εγκατέλειψαν την καλλιέργεια και στους χειριστές των μηχανημάτων της τευτλοκαλλιέργειας οι οποίοι υπέστησαν ζημιά από το κλείσιμο των εργοστασίων. Τον Σεπτέμβριο του 2007 με την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) 320/2006 από το Συμβούλιο, χορηγήθηκε στους τευτλοπαραγωγούς από την εμπορική περίοδο 2008/2009 πρόσθετο ποσό ενίσχυσης 237,5 ευρώ/τόνο αποποιούμενης ποσόστωσης ζάχαρης. Λόγω της αναδρομικότητας του μέτρου συμπεριελήφθη και η χώρα μας στα νέα δεδομένα, με αποτέλεσμα να τριπλασιασθεί σχεδόν η αρχικώς αποφασισθείσα ενίσχυση για τους τευτλοπαραγωγούς (των περιοχών Λάρισας και Ξάνθης) που διέκοψαν την καλλιέργεια. Επίσης, εξαιτίας του γεγονότος ότι το ποσοστό αποποίησης της εθνικής ποσόστωσης έφτασε το 50%, αυξημένα ήταν και τα επιπλέον ποσά για τους τευτλοπαραγωγούς που εγκατέλειψαν την καλλιέργεια, όπως προβλεπόταν από την αρχική συμφωνία, ενώ για τον ίδιο λόγο χορηγήθηκε δεσμευμένη ενίσχυση στους παραγωγούς που συνέχισαν την τευτλοκαλλιέργεια. Πιο συγκεκριμένα:

- Οι τευτλοπαραγωγοί που παρέδωσαν τα ζαχαρότευτλα στα εργοστάσια της Λάρισας και της Ξάνθης την περίοδο 2001-2006 και έπειτα σταμάτησαν την καλλιέργεια εισέπραξαν εφάπαξ αποζημίωση €285/στρέμμα. Οι κάτοχοι μηχανημάτων τευτλοκαλλιέργειας που εργαζόταν εργολαβικά εισέπραξαν συνολική αποζημίωση 1,5 εκατομμύριο ευρώ. Ενώ δόθηκε χρηματοδότηση ύψους 17,4 εκατομμύρια ευρώ για προγράμματα διαφοροποίησης της καλλιέργειας, εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων και ολοκληρωμένης διαχείρισης της παραγωγής.
- Όσοι συνέχισαν την καλλιέργεια τεύτλων την περίοδο 2007-2012 έλαβαν ενίσχυση περίπου €33/στρέμμα, ενώ χορηγήθηκε και ενίσχυση ποιοτικού παρακρατήματος, περίπου €12-15/στρέμμα (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 320/2006).

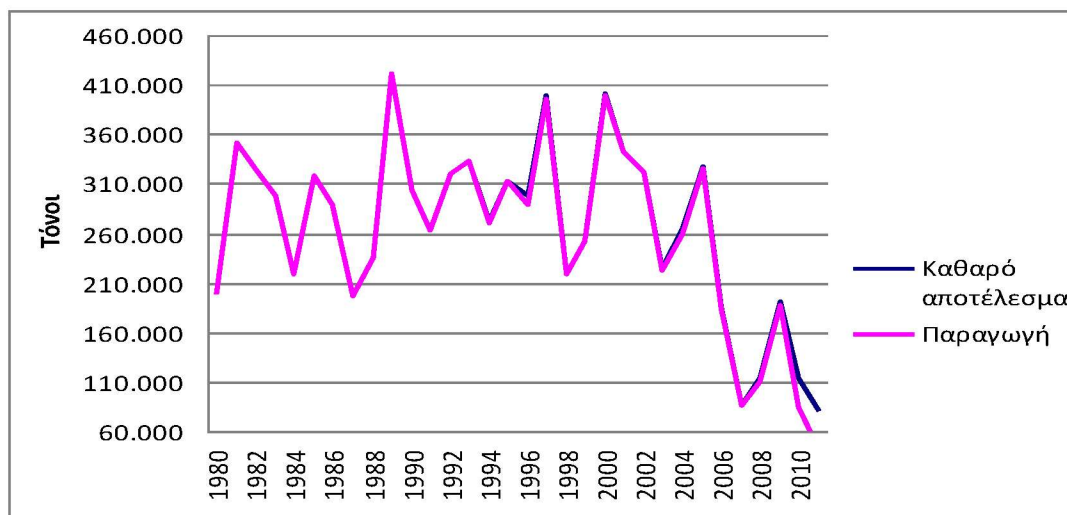
Οι επιπτώσεις αυτών των μεταρρυθμίσεων ήταν πολλές καθώς μειώθηκαν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις με αποτέλεσμα να μην καλύπτεται η ποσόστωση σε ζάχαρη που είχε μείνει. Σήμερα μόνο το ¼ της ποσότητας που δικαιούται η χώρα συνέχιζε να καλλιεργείται, ενώ τα κόστη λειτουργίας των τριών εργοστασίων (έως και το 2013) και του ενός σήμερα, έχουν ως αποτέλεσμα χαμηλές τιμές για τους παραγωγούς. Τιμές που δεν μπορούν να ανταγωνιστούν αντίστοιχες στη Γαλλία, στη Γερμανία και στην Ολλανδία.

Η διαχρονική εξέλιξη της παραγωγής της ζάχαρης παρουσιάζεται στο διάγραμμα 3.29. Ανέκαθεν μια «καλή» παραγωγική χρονιά ακολουθούταν από μια «κακή», λιγότερο παραγωγική χρονιά. Η παραγωγή ζάχαρης ήταν αρκετά υψηλή έως και το

2005 και κυμαινόταν μεταξύ των 200.000-400.000 τόνους. Όμως έπειτα από τις αλλαγές στην Κοινή Αγορά Ζάχαρης το 2005 έχει μειωθεί αισθητά. Το κόστος καλλιέργειας είναι αρκετά μεγάλο, σε αντίθεση με την ενίσχυση και οι τιμές που λαμβάνει ο παραγωγός, με αποτέλεσμα να μην τον συμφέρει να καλλιεργεί με την ίδια ένταση. Παρόλα αυτά γίνεται φανερό ότι οι παραγόμενες ποσότητες επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς, καθώς σε όλο το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα η παραγωγή και το καθαρό αποτέλεσμα κινούνται στα ίδια επίπεδα. Αυτό συμβαίνει καθώς όλα αυτά τα χρόνια ολόκληρος ο όγκος της παραγωγής κατευθυνόταν στην κατανάλωση και ελάχιστες ποσότητες εξαγόταν.

Τόσο οι εισαγωγές όσο και οι εξαγωγές από το 1980 έως το 2011 κινούνταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Εισαγωγές δεν διενεργούνταν καθώς η παραγωγή επαρκούσε για να καλύψει τη ζήτηση. Από το 2008 όμως που η παραγωγή ήταν πολύ χαμηλή, οι εισαγωγές αυξήθηκαν και προσέγγισαν τους 50.000 τόνους. Επιπλέον όλο το προηγούμενο διάστημα δε γινόταν εξαγωγές επειδή ήταν μεγάλη η εγχώρια ζήτηση και η ελληνική ζάχαρη δεν βίωνε έντονο ανταγωνισμό στο εξωτερικό λόγω της υψηλότερης τιμής της.

Διάγραμμα 3.29: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή ζάχαρης για την περίοδο 1980-2011

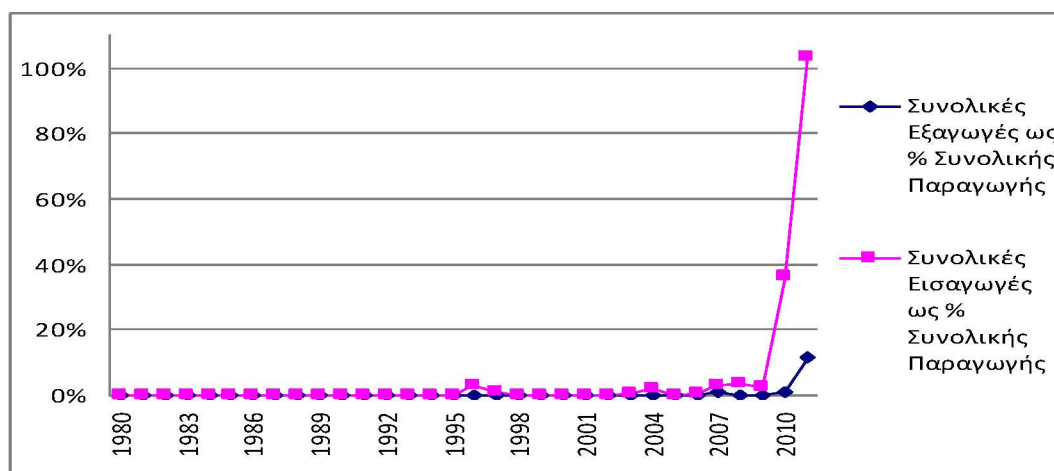

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Το γεγονός ότι η παραγωγή και το καθαρό αποτέλεσμα κινούνταν στα ίδια επίπεδα αποδεικνύει ότι ολόκληρος ο όγκος της παραγωγής προοριζόταν για την κατανάλωση και μόνο ελάχιστες ποσότητες εξαγόταν στο εξωτερικό. Αυτό αποδεικνύεται και από το

διάγραμμα 3.30, όπου οι παρουσιάζονται τα δύο αυτά μεγέθη ως προς την παραγωγή. Καθώς υπήρχε αυτάρκεια σε ζάχαρη δεν υπήρχε ανάγκη εισαγωγών. Μόνο όταν η παραγωγή μειώθηκε σε πολύ χαμηλά επίπεδα (2009-2011) έγιναν εισαγωγές. Μάλιστα οι εισαγωγές ως ποσοστό της παραγωγής το 2011 ξεπέρασαν το 100% καθώς ήταν τόσο μικρός ο όγκος της παραγωγής και τόσο μεγάλη η ζήτηση στην εσωτερική αγορά, που εισήχθη τόση ποσότητα όση είχε παραχθεί το συγκεκριμένο έτος.

Διάγραμμα 3.30: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

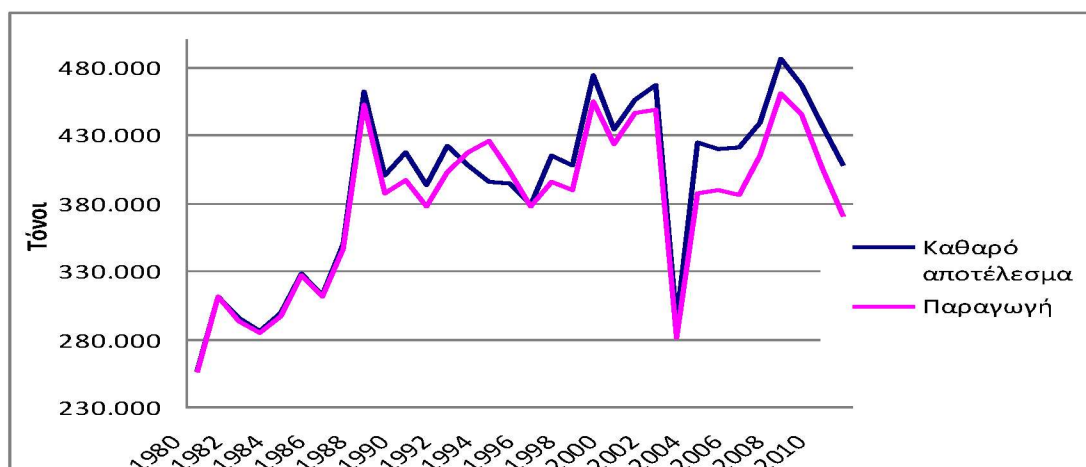
Από την κατηγορία οينوπνευματώδη ποτά η παραγωγή μύρας από κριθάρι κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα.

Το κριθάρι στην Ελλάδα καταλαμβάνει την τρίτη θέση σε έκταση μετά το μαλακό και το σκληρό σιτάρι και αποτελεί βασικό προϊόν κυρίως για τις ζωοτροφές. Υπάρχουν ποικιλίες που προορίζονται αποκλειστικά για την ζυθοποιία, είναι αυτές που έχουν χαμηλή πρωτεΐνη (Austin, 1977). Ο σπόρος που χρησιμοποιείται στη ζυθοποιία πρέπει να είναι δεύτερης γενιάς και πολλές είναι επιχειρήσεις που αναπτύσσουν την δική τους παραγωγή, μέσω των προγραμμάτων συμβολαιακής γεωργίας. Μέσω αυτών των προγραμμάτων χρηματοδοτούνται οι καλλιέργειες και δίνονται κίνητρα για να αναπτυχθούν. Επιπλέον υπάρχει συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη από εξειδικευμένες ομάδες γεωπόνων, ενώ η παραγωγή είναι ιδιαίτερα αυξημένη καθώς γίνεται με την χρήση πιστοποιημένων σπόρων. Τέλος οι παραγωγοί έχουν σίγουρο εισόδημα καθώς εκ των προτέρων είναι εγγυημένη η απορρόφηση της παραγωγής. Πολλές είναι οι ζυθοποιίες της χώρας που εφαρμόζουν προγράμματα της

συμβολαιακής γεωργίας. Η Αθηναϊκή Ζυθοποιία, υλοποιώντας ένα τέτοιο πρόγραμμα από το 2008 είναι σε θέση να παράγει και τους 12 τύπους μύρας που διαθέτει στο εμπόριο, από 100% ελληνικό κριθάρι. Και άλλες επιχειρήσεις όμως, όπως η Ολυμπιακή Ζυθοποιία, η ΕΑΣ Βόλου και η Βεργίνα υλοποιούν παρόμοια προγράμματα, για αυτό και η καλλιέργεια κριθαριού τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ανάκαμψη (www.tanea.gr).

Από το 1980 έως το 1992 η παραγωγή μύρας αυξήθηκε κατά 200.000 τόνους δίχως ωστόσο να σημειωθούν μεγάλες εξαγωγές. Την δεκαετία του 1990 η παραγωγή εμφάνισε διακυμάνσεις όμως σε κανένα έτος δεν έπεσε κάτω από τους 360.000 τόνους. Την επόμενη δεκαετία η παραγωγή μύρας σημείωσε τρομερή πτώση, κάτω από τους 300.000 τόνους, ενώ από το 2008 και μετά έγιναν προσπάθειες για την ανάπτυξη της παραγωγής. Αξίζει ωστόσο να τονιστεί ότι η παραγόμενη ποσότητα κάλυπτε την ζήτηση της εγχώριας αγοράς για μύρα από κριθάρι στο μεγαλύτερο μέρος του εξεταζόμενου χρονικού διαστήματος. Αυτό αποδεικνύεται από το διάγραμμα 3.31 όπου η παραγωγή ξεπερνά το καθαρό αποτέλεσμα. Όμως, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η εικόνα άλλαξε καθώς η εγχώρια αγορά ζητούσε μεγαλύτερη ποσότητα μύρας από αυτή που παραγόταν. Επομένως για να καλυφθεί η κατανάλωση έγιναν εισαγωγές μύρας από το εξωτερικό.

Διάγραμμα 3.31: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή μύρας από κριθάρι για την περίοδο 1980-2011

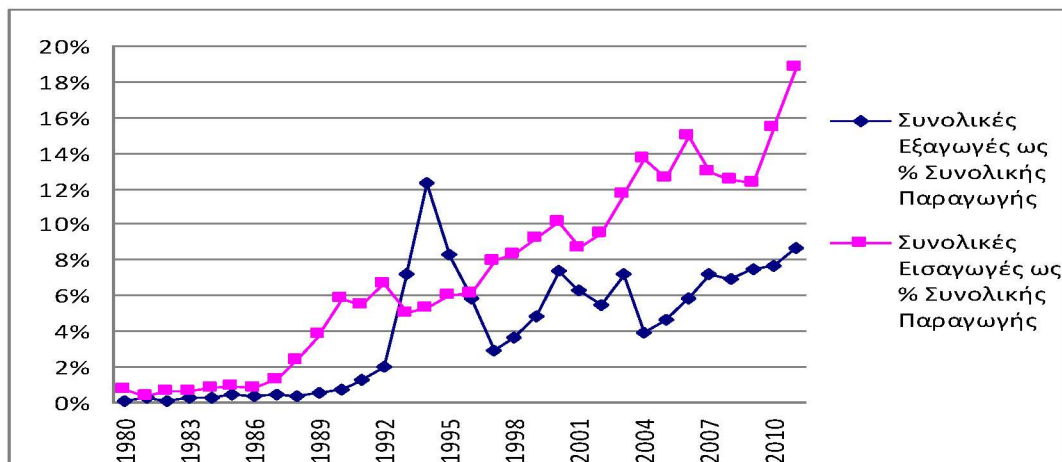

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Οι εισαγωγές μύρας από το εξωτερικό παρουσίασαν ανοδική τάση από το 1988 και μετά, καθώς άγγιξαν τους 70.000 τόνους, ενώ το 2011 αποτελούσαν σχεδόν το 20% της παραγωγής. Οι εξαγωγές αντίθετα κινούνταν σε χαμηλά επίπεδα και σε καμία

περίπτωση δεν ξεπερνούσαν τους 50.000 τόνους, δηλαδή το ¼ της παραγωγή. Το διάγραμμα 3.32 δείχνει ακριβώς αυτό, την δυναμική των εισαγωγών και των εξαγωγών ως προς την παραγωγή.

Διάγραμμα 3.32: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Από την κατηγορία των λαχανικών αυτά για τα οποία η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα είναι τα κρεμμύδια ξερά, οι ελιές και οι ντομάτες.

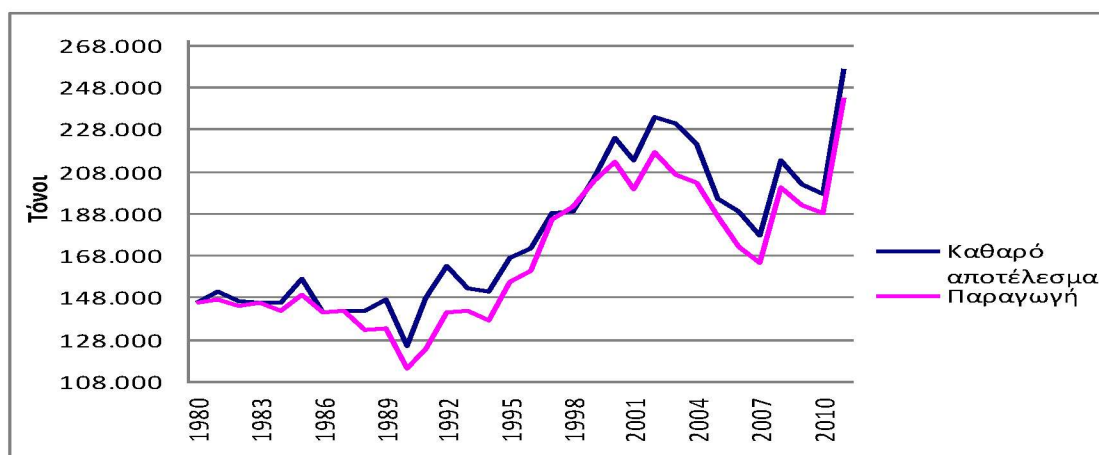
1. **Κρεμμύδια ξερά**

Τα ξερά κρεμμύδια είναι ένα λαχανικό που χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό στην μεσογειακή κουζίνα. Τα κρεμμύδια ευδοκιμούν σε όλα τα μέρη, θερμά και ψυχρά και αποδίδουν καλύτερα σε χώματα μέσης σύστασης, όχι πολύ αμμουδερά αλλά όχι και σφιχτά. Η λίπανση είναι αναγκαία για την δημιουργία καλής ποιότητας βολβών. Στη χώρα μας καλλιεργούνται τόσο το φθινόπωρο όσο και την άνοιξη κυρίως στις περιφέρειες Κοζάνης και Φλώρινας. Για την εμπορία, η παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού κρεμμυδιού ακολουθεί την νομοθεσία που προκύπτει από το νόμο πλαίσιο 1564/85 για το πολλαπλασιαστικό υλικό. Δηλαδή, η δραστηριότητα ασκείται από σποροπαραγωγικές επιχειρήσεις με άδεια από το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Η παραγωγή γίνεται ακολουθώντας τον σχετικό κανονισμό ελέγχου και πιστοποίησης, με την χρήση ποικιλιών που είναι γραμμένες στον Ευρωπαϊκό ή Εθνικό Κατάλογο Ποικιλιών Κηπευτικών.

Διαχρονικά η παραγωγή κρεμμυδιών ήταν αυξανόμενη, παρά τις όποιες διακυμάνσεις παρουσίαζε. Την δεκαετία του 1980 παραγόταν 148.000 τόνοι, ενώ στις

αρχές της δεκαετίας του 2000 η παραγωγή ξεπέρασε τους 200.000 τόνους, για να μειωθεί ξανά τα επόμενα έτη σχεδόν κατά 40.000 τόνους. Όλο αυτό το χρονικό διάστημα το καθαρό αποτέλεσμα κινούνταν στα ίδια περίπου επίπεδα με την παραγωγή. Ο όγκος του καθαρού αποτελέσματος ήταν λίγο μεγαλύτερος από αυτόν της παραγωγής, γεγονός που υποδηλώνει ότι για να ικανοποιηθεί η εγχώρια αγορά τις περισσότερες φορές διενεργούνταν εισαγωγές από άλλες χώρες.

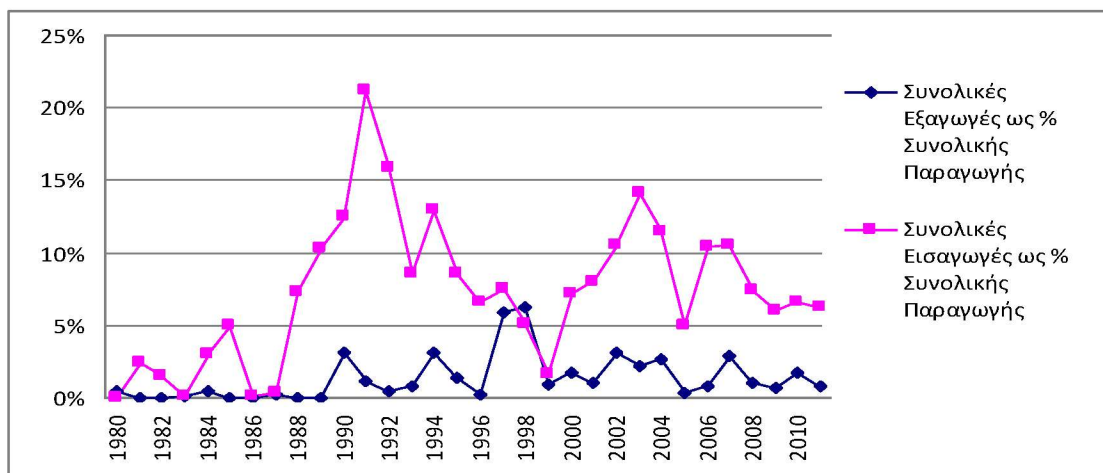
Διάγραμμα 3.33: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή ξερών κρεμμυδιών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Η χώρα εισήγαγε ξερά κρεμμύδια τις περιόδους όπου η παραγωγή ήταν μειωμένη και πιο συγκεκριμένα την διετία 1991-1992 όπου οι εισαγωγές ξεπέρασαν τους 20.000 τόνους, ποσό που αντιστοιχούσε στο 21% της παραγωγής. Το ποσοστό αυτό ήταν και το υψηλότερο που σημείωσαν οι εισαγωγές ως προς την παραγωγή. Οι εξαγωγές ως ποσοστό της παραγωγής ήταν αρκετά χαμηλές την δεκαετία του 1980, για να αυξηθούν την δεκαετία του 1990 και μάλιστα ορισμένα έτη να ξεπεράσουν τους 10.000 τόνους και να μειωθούν ξανά την δεκαετία του 2000. Ωστόσο, γενικά οι εξαγωγές αποτελούσαν ένα πολύ μικρό ποσοστό ως προς την παραγωγή που σε καμία περίπτωση δεν ξεπέρασε το 7%.

Διάγραμμα 3.34: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

2. Ελιές

Η ελαιοκαλλιέργεια διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία των χωρών που ευδοκιμεί, αφού αξιοποιεί εκτάσεις που είναι ακατάλληλες για άλλες καλλιέργειες, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην προστασία του εδάφους από τις διαβρώσεις. Ακόμη, αποτελεί υπολογίσιμο κλάσμα του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) των χωρών αυτών, μέσω των εξαγωγών ελαιόλαδου και επιτραπέζιων ελιών (Garrido-Fernandez, 1997).

Στην Ελλάδα καλλιεργούνται περίπου 30.000.000 ελαιόδενδρα επιτραπέζιας ελιάς σε έκταση 1.500.000 στρεμμάτων με μέση ετήσια παραγωγή τους 120.000 τόνους (Ραπαγού και συν. 2008). Η βασική κατανομή της παραγωγής επιτραπέζιων ελιών επικεντρώνεται κυρίως στη Στερεά Ελλάδα (56%), στη Θεσσαλία (12%), στη Πελοπόννησο (11%), στην Ήπειρο (10%), στη Μακεδονία (9%) καθώς και στα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου, τη Θράκη και την Κρήτη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί τον μεγαλύτερο παραγωγό επιτραπέζια ελιάς με την Ισπανία να είναι η κύρια παραγωγός χώρα πράσινων ελιών και την Ελλάδα κύρια παραγωγός χώρα ώριμων μαύρων ελιών (Garrido Fernandez και συν. 1997, Piga και συν. 2001). Οι βασικές ποικιλίες επιτραπέζιας ελιάς είναι :

- Η κονσερβολιά που είναι και η πιο διαδεδομένη καθώς αποτελεί το 60% της συνολικής παραγωγής και καλλιεργείται κατά κύριο λόγο στη κεντρική Ελλάδα. (Ντούστιας, 2000)

- Η νυχάτη καλαμών, που θεωρείται η καλύτερη επιτραπέζια ποικιλία και καλλιεργείται στη Μεσσηνία ως «Ελιά Καλαμάτας» και είναι προϊόν Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης, καθώς και στη Λακωνία, τη Φθιώτιδα και την Αιτωλοακαρνανία. Να σημειωθεί εδώ για να αποκτήσει ένα προϊόν την ένδειξη «Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης» (Π.Ο.Π) θα πρέπει να παράγεται, να επεξεργάζεται και να μεταποιείται σε μια οριοθετημένη περιοχή διαθέτοντας παράλληλα μια αναγνωρισμένη πρακτική παραγωγής (Κλαδική Μελέτη ICAP, 2005).
- Η ελιά Χαλκιδικής ή γαιόδουρολιά η οποία καλλιεργείται αποκλειστικά στο νομό Χαλκιδικής και πρόσφατα αναγνωρίστηκε ως προϊόν Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης με τον διακριτικό τίτλο «Πράσινη ελιά Χαλκιδικής».
- Η Θρουμπολιά που καλλιεργείται κυρίως στην Αττική, τη Βοιωτία, τα νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη.
- Η Μεγαρίτικη, μια ποικιλία που έχει διπλή χρήση (παραγωγή ελιάς τύπου «ξηράλατος» και πράσινων τσακιστών σε άλμη) και καλλιεργείται στην Αττική, τη Βοιωτία και την Κορινθία.
- Το Μανάκι, μια επίσης διπλής χρήσης ελιάς που καλλιεργείται στη Φωκίδα και σε ορισμένες περιοχές της Πελοποννήσου και σημειώνει ζήτηση στις αγορές των τρίτων χωρών.

Ο πίνακας 3.4 παρουσιάζει την λίστα με τις διάφορες επιτραπέζιες ελιές που έχουν χαρακτηριστεί ως προϊόν προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης.

Πίνακας 3.4: Ελληνικές επιτραπέζιες ελιές χαρακτηρισμένες ως Π.Ο.Π

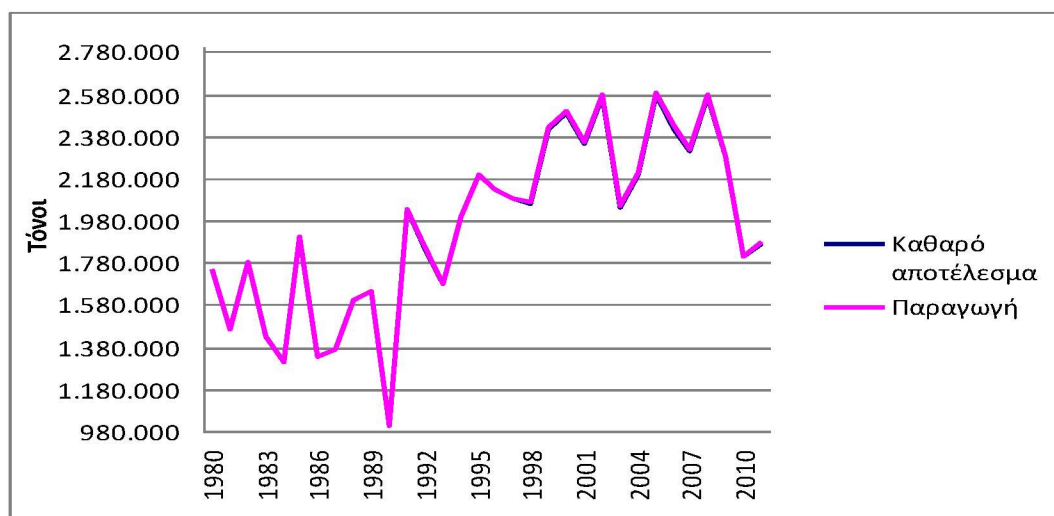
Ελληνικές επιτραπέζιες ελιές χαρακτηρισμένες ως Π.Ο.Π.
Ελιά Καλαμάτας
Κονσερβολιά Αμφίσσης
Κονσερβολιά Άρτας
Κονσερβολιά Αταλάντης
Κονσερβολιά Ροβίων
Κονσερβολιά Στυλίδας
Κονσερβολιά Πηλίου Βόλου
Θρούμπα Θάσου
Θρούμπα Χίου
Θρούμπα Αμπαδιάς Ρεθύμνης Κρήτης

Πηγή: Κλαδική Μελέτη ICAP, 2005

Πάνω από το 55% των ελιών διατίθενται στην εγχώρια αγορά σε χύμα μορφή, ενώ οι υπόλοιπες διατίθενται τυποποιημένες ανάλογα με την ζήτηση, και συσκευάζονται είτε σε δοχεία 13 κιλών, είτε σε κουβαδάκι 5 κιλών, είτε σε βάζα και σακούλες. Περίπου το 30% των εξαγωγών αφορά χύμα ελιές, το 50% αφορά τις συσκευασίες 20 λίτρων και απευθύνονται στους χονδρέμπορους που τις διαθέτουν στον τελικό ενδιάμεσο πωλητή, ενώ μόνο το 20% διακινείται σε μικρότερες συσκευασίες (Κλαδική Μελέτη ICAP, 2005).

Η καλλιέργεια των ελαιόδενδρων είναι αρκετά διαδεδομένη στη χώρα μας. Η παραγωγή των επιτραπέζιων ελιών σημείωνε αύξηση από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έως και το 2011. Ειδικότερα το 1991 και έπειτα ξεπέρασε τους 2.000.000 τόνους. Καθώς παραγόταν τόσο μεγάλη ποσότητα ελιών, καταλαβαίνει κανείς ότι η χώρα έχει αυτάρκεια στο συγκεκριμένο αγαθό. Αυτό αποδεικνύεται και από την εξέταση του καθαρού αποτελέσματος καθώς τόσο αυτό όσο και η παραγωγή κινούνταν στα ίδια επίπεδα σε όλη την διάρκεια του εξεταζόμενου χρονικού διαστήματος.

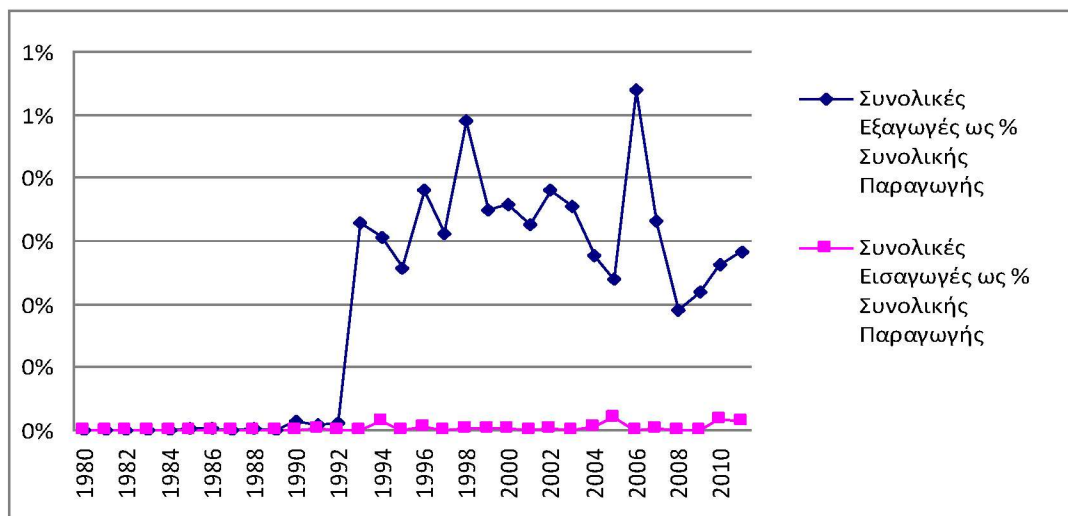
Διάγραμμα 3.35: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή ελιών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Καθώς η παραγωγή ήταν τόσο μεγάλη η εγχώρια αγορά ικανοποιούνταν από αυτή, για αυτό και δεν σημειώθηκαν σημαντικές εισαγωγές. Από την άλλη όμως, σημειώθηκαν εξαγωγές κυρίως από το 1994 και μετά όπου η παραγωγή ήταν αρκετά αυξημένη. Το ποσοστό των εξαγωγών ως προς της παραγωγή ωστόσο σε καμία περίπτωση δεν ξεπέρασε το 1%. Το διάγραμμα 3.36 δείχνει το ποσοστό των εισαγωγών και των εξαγωγών ως προς τη παραγωγή.

Διάγραμμα 3.36. Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

3. Ντομάτα

Η βιομηχανική ντομάτα καλλιεργείται για τον καρπό της, που χρησιμοποιείται στη διατροφή του ανθρώπου ως νωπός, συμπυκνωμένος χυμός, αποφλοιωμένα τοματάκια σε κονσέρβα ολόκληρα ή κομμένα, τοματοπολτός, φυσικός χυμός τομάτας ή αποξηραμένο προϊόν σε σκόνη (αποφλοιωμένη τομάτα σε νιφάδες). Είναι μια καλλιέργεια η οποία σε καλές συνθήκες μπορεί να εξασφαλίσει για τον παραγωγό σημαντικά οφέλη. Το κέρδος ανά στρέμμα μπορεί να ξεπεράσει τα 350 ευρώ, ένα ποσό το οποίο υπό προϋποθέσεις θεωρείται ικανοποιητικό (ΠΑΣΕΓΕΣ).

Ο τομέας παραγωγής ντομάτας κατείχε περίοπτη θέση μεταξύ των κλάδων της αγροτικής οικονομίας της χώρας για πολλά έτη έως και το 2004, χρονιά που αποτέλεσε αφετηρία της συνεχούς πτωτικής πορείας. Το 2004 καλλιεργήθηκαν 183.000 στρέμματα με παραγωγή 1.962.575 τόνους, το 2011 κατέληξε να καλλιεργηθεί έκταση μόλις 40.000 στρεμμάτων με παραγωγή 1.169.900 τόνους (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Η μείωση της καλλιέργειας της βιομηχανικής ντομάτας οφείλεται σε διάφορους λόγους:

- Η αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και της Κοινής Αγοράς Οπωροκηπευτικών το 2007 και η επιλογή του κράτους για τη διατήρηση της συνδεδεμένης ενίσχυσης σε ποσοστό 30% έως και τις 31/12/2012 δημιούργησε

συγκριτικό μειονέκτημα με αποτέλεσμα πολλοί παραγωγοί να εγκαταλείψουν τις καλλιέργειες τους (www.agronews.gr).

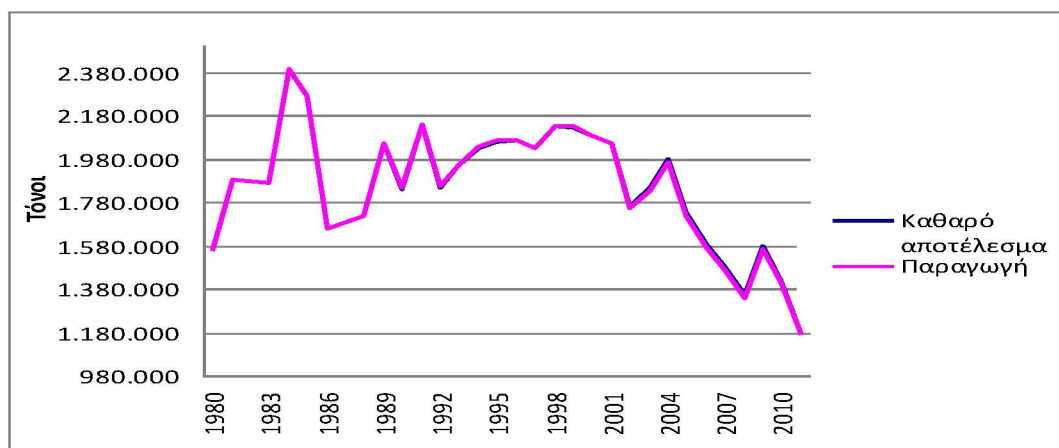
- Ο έντονος ανταγωνισμός από την Κίνα η οποία αύξησε σε μεγάλο βαθμό την παραγωγή και τις εξαγωγές της, προσφέροντας τιμές πολύ κατώτερες του κόστους παραγωγής ελληνικών ντοματών.

- Τα διαρθρωτικά προβλήματα της γεωργίας (μικρός κλήρος, μεγάλοι σε ηλικία αγρότες κ.α.) σε συνδυασμό με την μη αξιοποίηση κοινοτικών πόρων μέσω επιχειρησιακών προγραμμάτων.

- Η εφαρμογή της πλήρους αποδέσμευσης της ενίσχυσης και η ενσωμάτωση στο καθεστώς της Ενιαίας Ενίσχυσης από την 01/01/2011 (www.agronews.gr).

Από το διάγραμμα 3.37 φαίνεται ότι η παραγωγή ντομάτας σημείωνε εκρηκτική άνοδο έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1980 για να μειωθεί κάτω από τους 1.700.000 τόνους το 1986. Σταδιακά υπήρξε ανάκαμψη όμως ποτέ ξανά η παραγωγή δεν ξεπέρασε τους 2.200.000 τόνους. Παρά τις όποιες διακυμάνσεις την περίοδο 1982-2001 η παραγωγή ήταν σε υψηλά επίπεδα, όμως από το 2004 για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω η παραγωγή ντομάτας ήταν μειωμένη. Σε ολόκληρο το υπό εξέταση χρονικό διάστημα το καθαρό αποτέλεσμα κινούταν όπως και η παραγωγή αφού παρουσίαζε ανεβοκατεβάσματα τα ίδια έτη που τα παρουσιάζει και η παραγωγή. Γεγονός που σημαίνει ότι ο όγκος της παραγωγής κάλυπτε, έστω και οριακά, την εγχώρια αγορά, δίχως να υπάρχει ανάγκη για εισαγωγές.

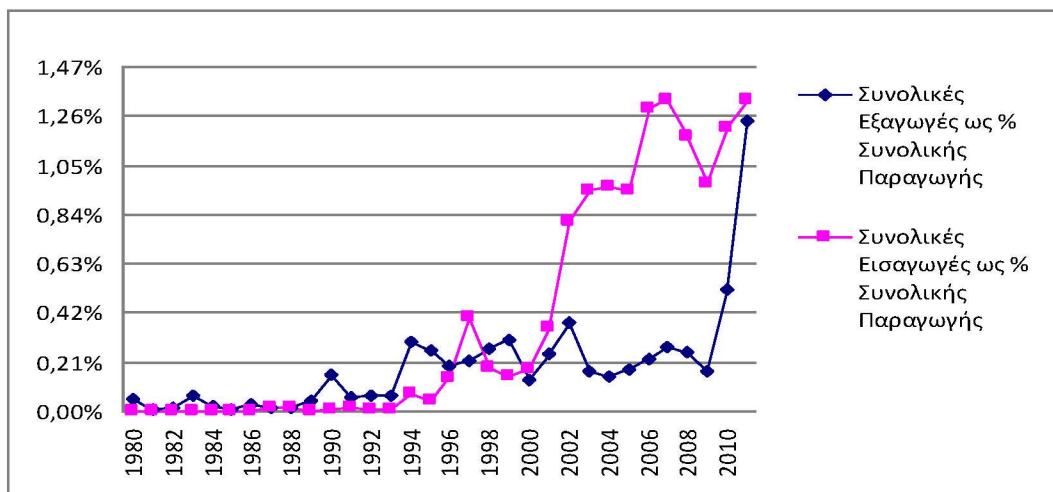
Διάγραμμα 3.37: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή ντομάτας για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Αφότου αποδείχτηκε ότι υπήρχε αυτάρκεια στην περίπτωση της ντομάτας για την εξεταζόμενη περίοδο η παραγόμενη ποσότητα που περισσεύει, εξαγόταν. Όμως οι εξαγόμενες ποσότητες μόνο το 2011 ξεπέρασαν τους 14.000 τόνους αποδεικνύοντας έτσι τον μικρό τους όγκο. Όπως φαίνεται και από το ποσοστό που είχαν ως προς την παραγωγή καθώς κανένα έτος δεν ξεπερνούν το 2%. Παρόμοια είναι και η εικόνα των εισαγωγών, οι οποίες στο μεγαλύτερο μέρος του εξεταζόμενου διαστήματος ήταν πολύ χαμηλές και μόνο μετά το 2004 αυξήθηκαν και επομένως αυξήθηκε και το ποσοστό τους ως προς την παραγωγή.

Διάγραμμα 3.38: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Στις μέρες μας ο τομέας της μεταποίησης της βιομηχανικής ντομάτας ενισχύεται στο πλαίσιο του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, Άξονας 1 «διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα», Μέτρο 123 «προστιθέμενη αξία των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων» τομέας 9 «Οπωροκηπευτικά» Τμήμα II για τη δράση 9.7 που αφορά επενδύσεις στη μεταποίηση (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).

Ωστόσο έπειτα από την ιδιωτική πρωτοβουλία και πιο συγκεκριμένα μέσω του προγράμματος Nutritom στο οποίο συμμετέχουν ιδιωτικές εταιρίες και οργανισμοί δημόσιου τομέας έγιναν προσπάθειες ώστε να αξιοποιηθούν υφιστάμενοι πληθυσμοί ντομάτας από την Τράπεζα Γενετικού Υλικού του ΕΛΓΟ – Δήμητρα, να αναδειχθούν

και να παραχθούν νέες ελληνικές ποικιλίες με σπουδαία ποιοτικά χαρακτηριστικά (Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «Δήμητρα»). Ενώ δυναμική εμφάνιση κάνουν και τα προγράμματα συμβολαιακής γεωργίας για την βιομηχανική ντομάτα, στο πλαίσιο των «Ευέλικτων Προγραμμάτων Συμβολαιακής Επιχειρηματικότητας» της Alpha Bank με επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση της βιομηχανικής ντομάτας.

3.5 Η παραγωγή είναι χαμηλότερη του καθαρού αποτελέσματος

Στον πίνακα 3.5 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής της παραγωγής για τα αγαθά της φυτικής παραγωγής των οποίων οι παραγόμενες ποσότητες είναι χαμηλότερες αυτές που ζητά η εγχώρια αγορά, και για τις τρεις περιόδους. Τα αγαθά αυτά είναι από την ομάδα των ειδών διατροφής το κριθάρι και το σιτάρι και από τα λαχανικά, η πατάτα, τα φασόλια και η φακή. Για όλα αυτά τα αγαθά οι μέσοι ρυθμοί μεταβολής ήταν υψηλότεροι την πρώτη περίοδο. Με την εφαρμογή της ΚΑΠ παρατηρείται μείωση της παραγωγής, μείωση που είτε συνεχίζεται και την τρίτη περίοδο, όπως συνέβη στην περίπτωση του σιταριού και της πατάτας, είτε ανακόπτεται, όπως συνέβη για τα υπόλοιπα αγαθά των οποίων η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα.

Πίνακας 3.5: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής παραγωγής όταν η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΚΡΙΘΑΡΙ	0,003	-0,051	0,031
ΣΙΤΑΡΙ	0,043	-0,027	-0,018
ΠΑΤΑΤΑ	0,003	-0,008	-0,021
ΦΑΣΟΛΙΑ	-0,022	-0,018	0,027
ΦΑΚΕΣ	-0,121	-0,027	0,126

Από την κατηγορία είδη διατροφής αυτά για τα οποία η κατανάλωση προσεγγιστικά ξεπερνά την παραγωγή είναι το κριθάρι και το σιτάρι.

1. Κριθάρι

Το κριθάρι καλλιεργείται σε πολλές χώρες του κόσμου καθώς είναι από τα λίγα σιτηρά που έχει τόσο μεγάλη προσαρμοστικότητα (Ινστιτούτο Σιτηρών). Στην Ελλάδα καταλαμβάνει την 3^η θέση σε έκταση έπειτα από το μαλακό και το σκληρό σιτάρι, με

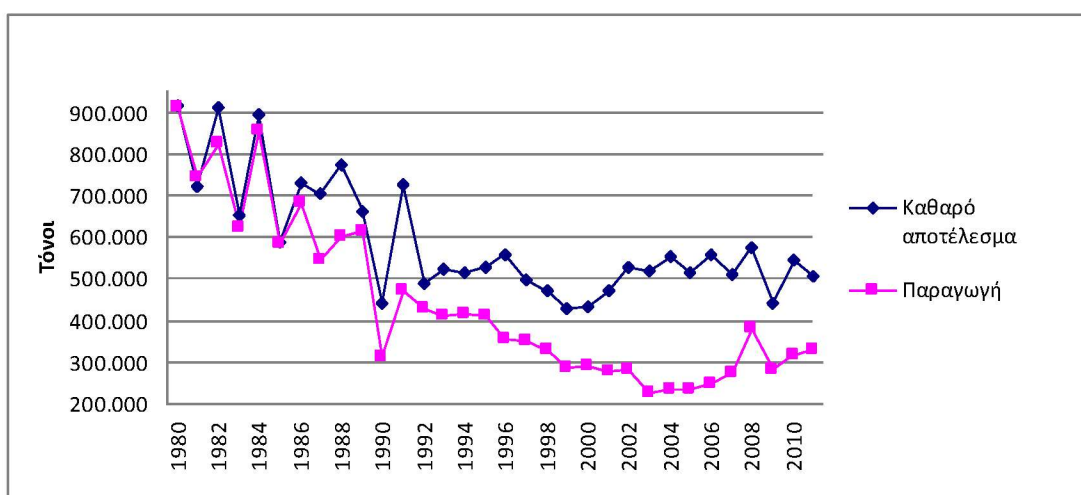
την καλλιέργεια του να εκτείνεται από τις βόρειες μέχρι τις νότιες και νησιωτικές περιοχές της χώρας. Η προσαρμοστικότητα του αυτή οφείλεται στους πρώιμους τύπους του, που ωριμάζουν νωρίς και αποφεύγουν τις δυσάρεστες επιπτώσεις που προκαλεί η απότομη άνοδος της θερμοκρασίας και η ξηρασία στην απόδοση και την ποιότητα του καρπού. Χάρη σε αυτούς τους πρώιμους τύπους αξιοποιούνται χωράφια που δεν μπόρεσαν να αξιοποιηθούν εξαιτίας της βαρυχειμωνιάς, το φθινόπωρο. Οι κλιματικές συνθήκες επηρεάζουν πάρα πολύ τόσο την απόδοση όσο και την ποιότητα του προϊόντος καθώς η ξηρασία και η απότομη άνοδος της θερμοκρασίας συντομεύουν το βιολογικό κύκλο των φυτών που στην περίπτωση αυτή ξηραίνονται χωρίς να μπορέσουν οι κόκκοι να ωριμάσουν φυσιολογικά. Στις μέρες μας καλλιεργούμενη έκταση κυμαίνεται μεταξύ 1-1,3 εκατομμύρια στρέμματα με το μεγαλύτερο μέρος να καλλιεργείται σε ημιορεινές και ορεινές περιοχές (Αυγουλάς, 2013). Ο μεγαλύτερος όγκος της ετήσιας παραγωγής κριθαριού απορροφάται από την κτηνοτροφία και μόνον ένα μικρό μέρος διατίθεται στην ζυθοποιία. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο γίνονται προσπάθειες, μέσω προγραμμάτων συμβολαιακής γεωργίας, οι ζυθοποιίες να ενισχύσουν το ποσοστό της ελληνικής πρώτης ύλης στο προϊόν τους.

Ο περιορισμός της καλλιεργούμενης έκτασης επέδρασε στη μείωση της στρεμματικής απόδοσης δεδομένου ότι τα καλύτερα χωράφια της ζώνης του κριθαριού χρησιμοποιήθηκαν για την καλλιέργεια άλλων περισσότερο προσοδοφόρων ή επιδοτούμενων, καλλιεργειών. Η καλλιέργεια του κριθαριού άλλωστε έχει μετατοπισθεί στα πιο φτωχά για τα σιτηρά εδάφη με σοβαρές επιπτώσεις στην απόδοση κατά τις ξηρικές χρονιές.

Λύση για το μέλλον μπορεί να αποτελέσει η βιολογική καλλιέργεια. Το Ινστιτούτο Σιτηρών λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις για τα βιολογικά προϊόντα ξεκίνησε ήδη από το 1994, την εφαρμογή μια τροποποιημένης κλασικής γενεαλογικής μεθόδου, κάτω από συνθήκες βιολογικής καλλιέργειας σε συνδυασμό με ένα εναλλασσόμενου συστήματος αμειψισποράς με ψυχανθή. Έτσι αξιολογούνταν οι «κατάλληλοι γονείς», το διασπώμενο και σταθεροποιημένο γενετικό υλικό με κλασικά κριτήρια επιλογής συγχρόνως για απόδοση, ποιότητα, προσαρμοστικότητα, αντοχή σε βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες, καταπονήσεις και αξιοποίηση οργανικών εισροών. Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία μιας νέας ομάδας ειδών για βιολογικά συστήματα αμειψισποράς, κάτω από τις εδαφοκλιματικές συνθήκες της χώρας μας ανταγωνιζόμενες τα ζιζάνια τους μύκητες και τα έντομα (Ινστιτούτο Σιτηρών).

Με την πάροδο του χρόνου η παραγωγή σιταριού ήταν μειωμένη, όπως αποδεικνύεται και από το διάγραμμα 3.39. Σε αυτό το διάγραμμα γίνεται σύγκριση ανάμεσα στην παραγωγή και στη ζήτηση της εγχώριας αγοράς. Η ζήτηση για κατανάλωση εκφράζεται μέσα από το καθαρό αποτέλεσμα. Από το 1985 και μετά το καθαρό αποτέλεσμα ξεπερνούσε την παραγωγή, μάλιστα στις αρχές της νέας χιλιετίας το κενό ανάμεσα στα δύο μεγέθη προσέγγιζε τους 200.000 τόνους. Από αυτά τα δύο μεγέθη γίνεται εύκολα κατανοητό ότι δεν πραγματοποιούνταν εξαγωγές κριθαριού. Το αντίθετο μάλιστα, ήταν επιτακτική η ανάγκη εισαγωγών μεγάλων ποσοτήτων. Οι εισαγωγές αυτές οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στη μείωση της παραγωγής, εξαιτίας των αιτιών που παρουσιάστηκαν παραπάνω, αλλά και στη μεγάλη καταναλωτική ζήτηση.

Διάγραμμα 3.39: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή κριθαριού για την περίοδο 1980-2011

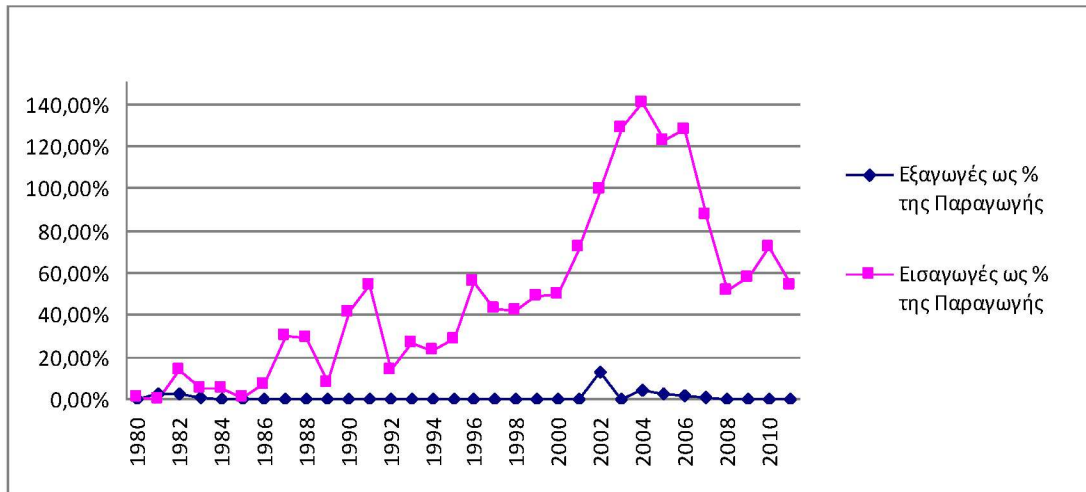

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Μια ακόμη απόδειξη της ανυπαρξίας εξαγωγών είναι και το διάγραμμα 3.40 που απεικονίζει το ποσοστό των εξαγωγών ως προς την παραγωγή. Μέσα στο διάστημα των 30 ετών, σε κανένα έτος το ποσοστό αυτό δεν ξεπέρασε το 15%. Αντίθετα οι εισαγωγές κυρίως από το 1990 και μετά έφτασαν έως και το 1/3 της παραγωγής. Με αποκορύφωμα την περίοδο 2003-2006 όπου άγγιζαν το 140% της παραγωγής. Ήταν τόσο μεγάλη η ζήτηση για κριθάρι που σε συνδυασμό με την μικρή παραγωγή, οδήγησαν σε τρομερά μεγάλες εισαγωγές. Ευτυχώς, για την ελληνική οικονομία, η κατάσταση άλλαξε από το 2007 και μετά. Αυτό το γεγονός πιθανότατα οφείλεται στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Παρόλα αυτά το 2011, οι εισαγωγές

εξακολουθούσαν να αποτελούν ένα μεγάλο τμήμα της παραγωγής, ωστόσο το ποσοστό αυτό είναι αρκετά μειωμένο σε σχέση με προηγούμενα έτη.

Διάγραμμα 3.40: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή κριθαριού για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Ωστόσο, μια λύση στο πρόβλημα των μεγάλων εισαγωγών θα μπορούσε να δώσει η αύξηση της παραγόμενης ποσότητας. Οι επιδράσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και η μείωση των επιδοτήσεων στους γεωργούς είχε ως αποτέλεσμα την μείωση των εκμεταλλεύσεων όπου καλλιεργούνταν το κριθάρι και κατά συνέπεια την μείωση της παραγόμενης ποσότητας. Τα τελευταία χρόνια, το κράτος σε συνεργασία με διάφορους φορείς και τράπεζες προωθεί προγράμματα συμβολαιακής καλλιέργειας. Μέσω αυτών των εγχειρημάτων γίνεται ευκολότερη η επιχορήγηση καλλιεργειών και δίνονται κίνητρα για την ανάπτυξη της καλλιέργειας.

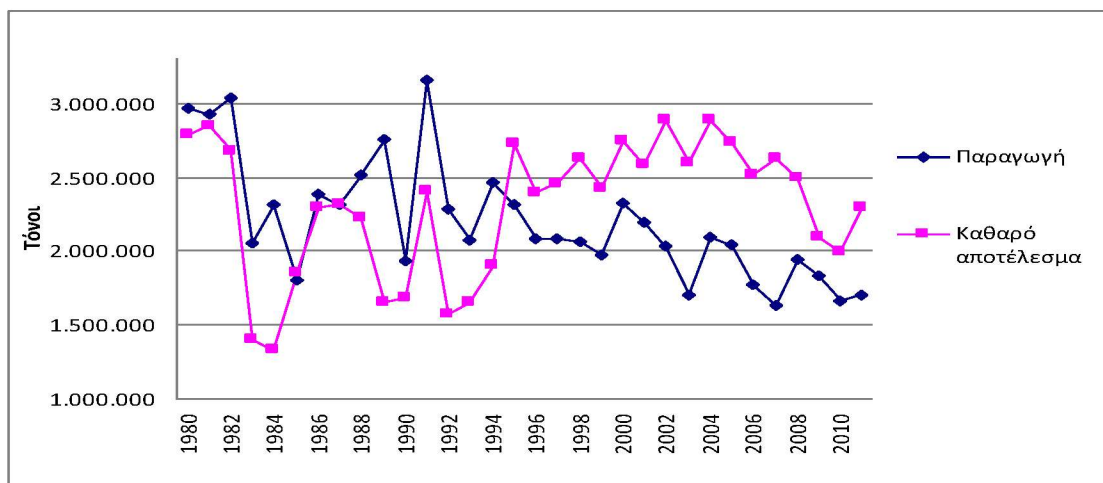
2. Σιτάρι

Η παγκόσμια παραγωγή σιταριού παρουσιάζει αύξηση με το πέρασμα των ετών με τις μεγαλύτερες ποσότητες να αφορούν το σκληρό σιτάρι, ενώ σημαντική παραγόμενη ποσότητα σημειώνει και το μαλακό (Ινστιτούτο Σιτηρών). Στην Ευρώπη ο μεγαλύτερος παραγωγός (σκληρού) σιταριού είναι η Ιταλία και ακολουθούν η Γαλλία και η Ισπανία. Η Ελλάδα είναι η τέταρτη μεγαλύτερη παραγωγός σίτου στην Ευρώπη, με την παραγωγή της ωστόσο να μειώνεται από 899.000 τόνους το 2005 σε 803.000 τόνους το 2011. Στη χώρα μας η περιφέρεια με τη μεγαλύτερη παραγωγή είναι η Θεσσαλία, ενώ

ακολουθεί η περιφέρεια κεντρικής Μακεδονίας, η περιφέρεια ανατολικής Μακεδονίας και ο νομός Έβρου (Υπουργείο Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης).

Η παραγωγή του σιταριού έχει περάσει από διάφορα στάδια με ορισμένες μεγάλες μεταπτώσεις. Ωστόσο η γενική εικόνα είναι ότι, παρά τις μεμονωμένες αυξήσεις σε ορισμένα έτη, η παραγωγή του σταδιακά μειώνεται. Έως και το 1994 η παραγωγή ξεπερνούσε την κατανάλωση, γεγονός που μεταφράζεται ως την πλήρη κάλυψη των αναγκών των καταναλωτών. Ωστόσο, από το 1994 και μετά, οι καταναλισκόμενες ποσότητες σιταριού ήταν πολύ υψηλότερες από τις παραγόμενες, γεγονός που οδήγησε σε εισροές μεγάλων ποσοτήτων από το εξωτερικό. Η αυξανόμενη ζήτηση της εγχώριας αγοράς για σιτάρι απεικονίζεται από το καθαρό αποτέλεσμα. Η διαφορά ανάμεσα στην παραγωγή και το καθαρό αποτέλεσμα κυμαινόταν στους 500.000 τόνους. Για να καλυφθεί αυτή η τόσο μεγάλη ζήτηση η χώρα εισήγαγε σιτάρι από χώρες του εξωτερικού.

Διάγραμμα 4.41: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή σιταριού για την περίοδο 1980-2011

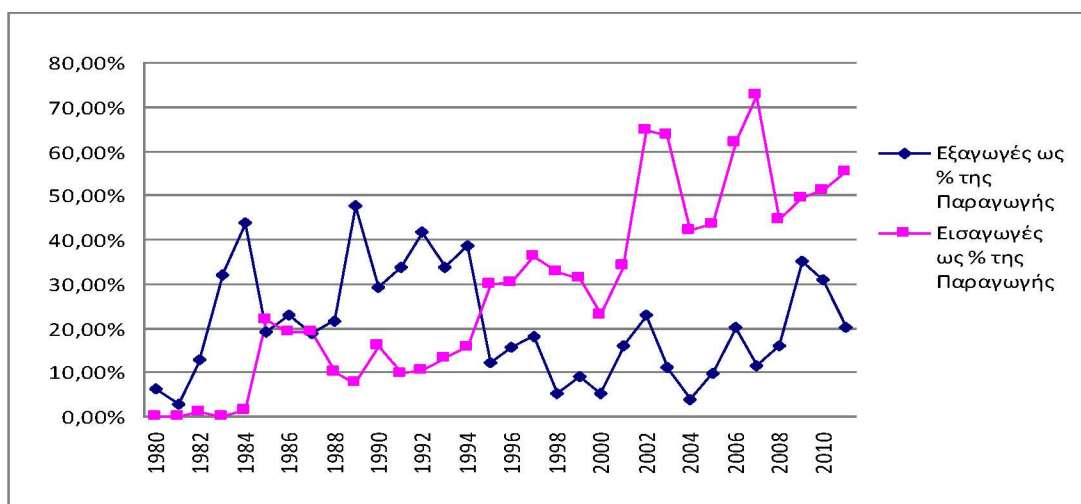

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Η μοναδική περίοδος σε ολόκληρο το υπό εξέταση χρονικό διάστημα όπου σημειώθηκαν υψηλές εξαγωγές σιταριού ήταν η τετραετία 1989-1992. Από το 1993 και έπειτα οι εξαγωγές μειώθηκαν δραματικά, ενώ οι εισαγωγές παρουσίασαν άνθηση και κινούνταν σε υψηλά επίπεδα ακόμη και την περίοδο της κρίσης. Οι εισαγωγές σιταριού οι οποίες ήταν πολύ χαμηλές την δεκαετία του 1980, σημείωσαν αλματώδη αύξηση στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και κατάφεραν να διατηρηθούν σε υψηλά τους

επίπεδα έως και το 2011. Αυτή η δυναμική των εισαγωγών φαίνεται και από την σχέση που παρουσιάζουν ως ποσοστό της παραγωγής. Την δεκαετία του 1990 οι εισαγωγές αποτελούσαν σχεδόν το 1/3 της παραγόμενης ποσότητας. Με το πέρασμα των ετών, το ποσοστό αυτό αυξήθηκε και άγγιξε το 50% της παραγωγής. Ανάκαμψη ωστόσο φαίνεται ότι δημιουργήθηκε τα χρόνια της κρίσης, καθώς από το 2007 και έπειτα τα ποσοστά των εξαγωγών ως προς την παραγωγή ολοένα και αυξανόταν.

Διάγραμμα 3.41: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή σιταριού για την περίοδο 1980-2011.

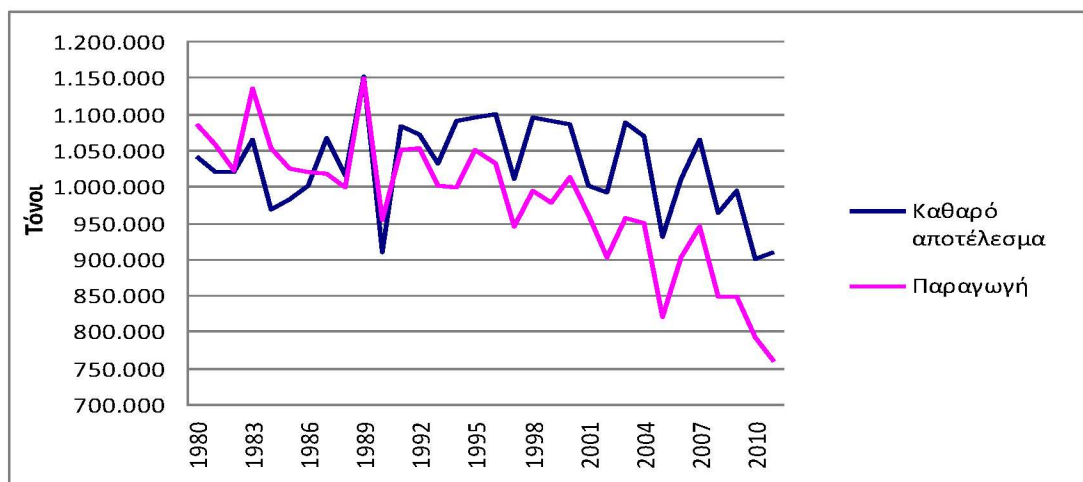

Πηγή: Faostat, ιδία επεξεργασία

Από την κατηγορία των λαχανικών η κατανάλωση πατάτας ξεπερνά την παραγωγή. Η πατάτα άλλωστε είναι βασικό τρόφιμο και η τέταρτη σημαντικότερη συγκομιδή τροφίμων παγκοσμίως με παραγωγή που προσεγγίζει τους 300 εκατομμύρια τόνους. Καλλιεργείται σε περισσότερες από 125 χώρες με το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής της να προορίζεται στην ανθρώπινη κατανάλωση και το υπόλοιπο να χρησιμοποιείται ως ζωική τροφή, για τα βιομηχανικά προϊόντα ή ως βολβοί σπόροι (www.agronews.gr). Στην Ελλάδα είναι το δεύτερο σημαντικότερο φυτό μετά την ντομάτα και οι διάφορες ποικιλίες διακρίνονται ανάλογα τον τόπο καλλιέργειας τους, την εποχή που γίνεται η συγκομιδή και από το αν τις πλένουν ή όχι. Οι ανοιξιάτικες πατάτες καλλιεργούνται στην Αχαΐα, την Καλαμάτα, τον Πύργο και την Κρήτη. Οι καλοκαιρινές στην Κόρινθο, την Εύβοια, τις Σέρρες, τη Δράμα και την Ορεστιάδα και οι φθινοπωρινές στη Θήβα και τον Πύργο.

Η παραγωγή πατάτας έως και τα τέλη της δεκαετίας του 1980 κινούνταν πάνω από το 1.000.000 τόνους, σταδιακά όμως άρχισε να μειώνεται με αποκορύφωμα το 2011 που οριακά ξεπέρασε τους 750.000 τόνους. Η μείωση αυτή της παραγωγή οφείλεται στις αλλαγές στην κοινή αγροτική πολιτική καθώς πολλοί παραγωγοί εγκατέλειψαν την καλλιέργεια πατάτας και την αντικατέστησαν με άλλες που λάμβαναν υψηλότερες επιδοτήσεις. Επιπλέον το κόστος για τον παραγωγό ήταν πολύ υψηλό συγκριτικά με την τιμή που αυτός λάμβανε. Μπορεί όμως η παραγωγή να σημείωσε μεγάλη πτώση, αλλά το καθαρό αποτέλεσμα που προσεγγίζει την κατανάλωση δεν έχει την ίδια τάση. Στο μεγαλύτερο τμήμα του υπό εξέταση χρονικού διαστήματος η παραγωγή πατάτας δεν επαρκούσε για να καλύψει την εσωτερική αγορά και επομένως η χώρα αναγκαζόταν να εισάγει μεγάλες ποσότητες από το εξωτερικό.

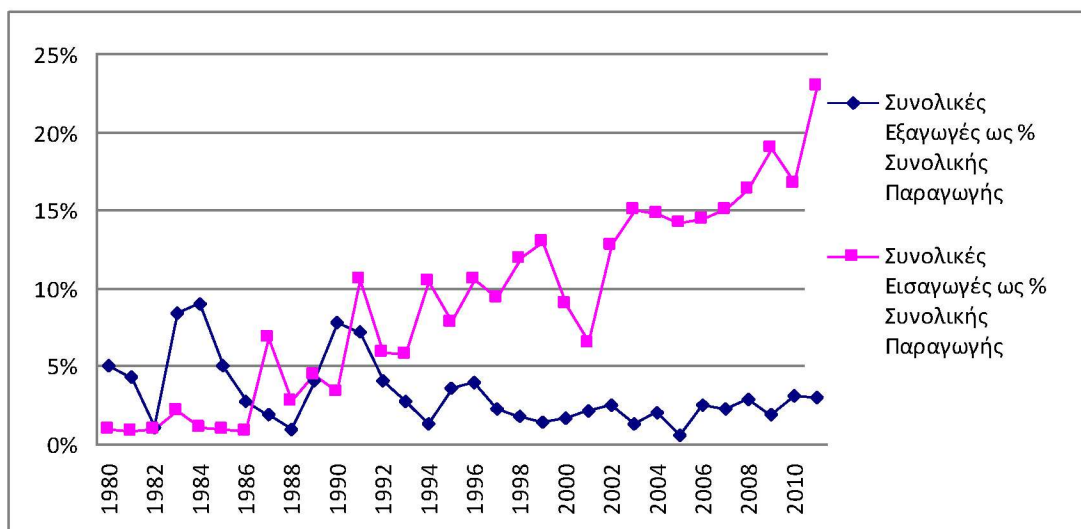
Διάγραμμα 3.42: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή πατάτας για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Ο όγκος των εξαγωγών γίνεται ακόμη πιο εμφανής αν συγκριθεί με την παραγωγή. Διαχρονικά λοιπόν το μερίδιο των εισαγωγών προς την παραγωγή αυξανόταν και το 2011 άγγιξε το 25%. Δηλαδή εισήχθη περίπου το ¼ της παραγόμενης ποσότητας πατάτας. Οι εξαγωγές παρουσίαζαν αντίθετη πορεία, καθώς ολοένα και μειωνόταν όπως αποδεικνύει και το ποσοστό που κατείχαν ως προς την παραγωγή, που δεν ξεπερνούσε το 10% στο διάστημα των 30 ετών.

Διάγραμμα 3.43: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή πατάτας για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Από την κατηγορία των λαχανικών, τα όσπρια για τα οποία η κατανάλωση προσεγγιστικά ξεπερνά την παραγωγή είναι τα φασόλια και οι φακές.

Τα όσπρια λόγω της μεγάλης περιεκτικότητάς τους σε πρωτεΐνες για χρόνια κάλυπταν τις ανάγκες του ελληνικού πληθυσμού σε πρωτεΐνες. Με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου στη χώρα και την αντικατάσταση των οσπρίων από το κρέας για την κάλυψη των αναγκών σε πρωτεΐνες, άρχισαν να εγκαταλείπονται από το τραπέζι της ελληνικής οικογένειας. Ενώ στην αγορά του κρέατος δημιουργήθηκε υπερκατανάλωση προκαλώντας προβλήματα τόσο στον ανθρώπινο οργανισμό όσο και στην ελληνική οικονομία.

Οι κύριες χώρες παραγωγοί οσπρίων είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, ο Καναδάς και η Τουρκία, ενώ η καλλιέργεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζει συνεχή μείωση. Βασικοί λόγοι της μείωσης των καλλιεργούμενων εκτάσεων οσπρίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν:

- Ο προσανατολισμός της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για επιδοτούμενες καλλιέργειες που οδήγησε πολλούς αγρότες να στραφούν στην καλλιέργεια σιτηρών και βαμβακιού.
- Η έλλειψη επιδοτήσεων στην καλλιέργεια των οσπρίων.
- Ο υψηλός ανταγωνισμός από τα εισαγόμενα χαμηλότερων τιμών και ποιότητας οσπρίων.

- Η ανυπαρξία τυποποίησης και ενός αξιόπιστου συστήματος εμπορίας καθώς και το φαινόμενο της «ελληνοποίησης» εισαγόμενων ποσοτήτων οσπρίων.

Πάνω από το 60% των ετήσιων αναγκών σε όσπρια, για το 2011, καλυπτόταν από εισαγωγές, ενώ οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στη χώρα δεν ξεπερνούσαν τα 180.000 στρέμματα (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Παρόλα αυτά μεγέθη ο ετήσιος τζίρος της αγοράς οσπρίων εκτιμάται σε μόλις €200 εκατομμύρια δημιουργώντας έτσι προοπτικές ανάπτυξης, καθώς πέρα από την κάλυψη της εσωτερικής κατανάλωσης ο κλάδος μπορεί να γίνει εξαγωγικός. Τα προβλήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξη της καλλιέργειας των οσπρίων είναι οι χαμηλές τιμές που απολαμβάνουν οι παραγωγοί εξαιτίας των μεγάλων εισαγωγών από χώρες χαμηλού κόστους, το φαινόμενο «ελληνοποίησης» των εισαγόμενων οσπρίων αλλά και η έλλειψη τυποποίησης των ελληνικών οσπρίων.

Τα τελευταία χρόνια το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προωθεί ελληνικές παραδοσιακές ποικιλίες οσπρίων με στόχο τη μείωση των εισαγωγών. Οι παραδοσιακές ποικιλίες έχουν προσαρμοστεί σε ένα ευρύ φάσμα εδαφολογικών συνθηκών που η καλλιέργεια τους απαιτεί λιγότερες εισροές και έχουν μικρότερο κόστος παραγωγής. Άλλωστε με την καλλιέργεια παραδοσιακών ποικιλιών αξιοποιούνται εδάφη λιγότερο γόνιμα σε ορεινές περιοχές. Ενώ το ευνοϊκό κλίμα της χώρας δύναται να αυξήσει σημαντικά την παραγωγή και να καλύψει την εγχώρια αγορά. Δίνεται λοιπόν η δυνατότητα παραγωγής και αξιοποίησης πιστοποιημένου σπόρου από ελληνικές εταιρίες σποροπαραγωγής και ερευνητικά ιδρύματα. Αλλά και χρήσης αυτού του υλικού σε προγράμματα προώθησης στα πλαίσια της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Σύμφωνα με την νέα ΚΑΠ οι παραγωγοί θα ωφεληθούν από την παροχή συνδεδεμένης ενίσχυσης ύψους 2% ετησίως επί του δημοσιονομικού φακέλου, επιπλέον της βασικής των 8% που ισχύει για τις υπόλοιπες περιπτώσεις συνδεδεμένης ενίσχυσης (www.tovima.gr). Καθώς η παραγωγή οσπρίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ελλειμματική τα ελληνικά όσπρια θα μπορούσαν να αποτελέσουν εξαγωγίμο προϊόν. Άλλωστε και η οικονομική κρίση μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για την ανάπτυξη αυτής της καλλιέργειας. Ενώ τέλος η ανάπτυξη της καλλιέργειας των βιολογικών οσπρίων μπορεί να ενισχύσει το εισόδημα των παραγωγών, καθώς αυτά δεν δέχονται πίεση από τις εισαγωγές και οι τιμές πώλησης τους είναι υψηλότερες από αυτά που καλλιεργούνται με συμβατικό τρόπο.

Διάφορες ενισχύσεις σχετικά με την καλλιέργεια οσπρίων είναι οι εξής

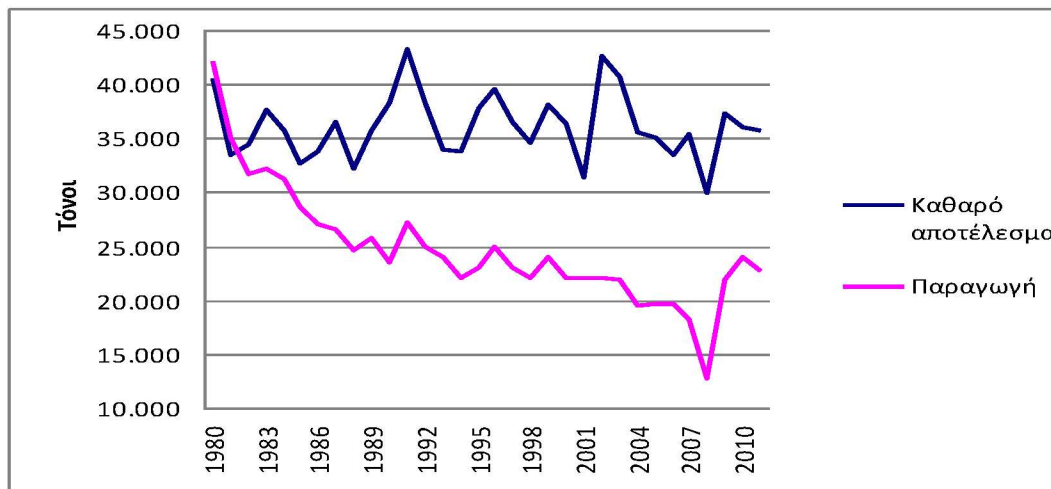
- Σύμφωνα με το Μέτρο 3.8 «Διατήρηση Εκτατικών Καλλιεργειών που κινδυνεύουν από Γενετική Διάβρωση» στα πλαίσια του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, ενισχύθηκε η καλλιέργεια, διατήρηση και αναπαραγωγή επιλέξιμων τοπικών ποικιλιών οσπρίων (φακής, φασολιών και φάβας) με μία ενίσχυση 46€ το στρέμμα και έτος.
- Στα πλαίσια του Μέρους 2.1.4 –Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις του ΠΑΑ 2007-2013 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013 προβλέπεται να ενισχυθούν οι καλλιέργειες των φασολιών, ρεβυθιών και φακής.
- Στα πλαίσια του «Προγράμματος Στήριξης των μικρών νησιών του Αιγαίου Πελάγους» ενισχύονται οι παραγωγοί φασολιών σε όλα τα νησιά του Αιγαίου και βρώσιμου λαθουριού (φάβας) στα νησιά Θήρα και Θηρασιάς με 50€ το στρέμμα.

1. Φασόλια ξερά

Τα φασόλια είναι τα όσπρια που καλλιεργούνται σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τα υπόλοιπα όσπρια. Στην Ελλάδα σημαντικές καλλιέργειες συναντώνται στους νομούς Φλώρινας, Καστοριάς και Καβάλας. Η σπορά τους γίνεται μετά την πάροδο των όψιμων παγετών σε εδάφη γόνιμα με καλή στράγγιση. Οι βασικές ποικιλίες που καλλιεργούνται στη χώρα είναι οι μικρόσπερμες, οι μετρίου μεγέθους και οι μεγαλόσπερμες, με κυριότερες ποικιλίες τις «Πυργετός», «Αριδαία», «Σεμέλη» κ.α (www.agronews.gr).

Όλα τα παραπάνω αποδεικνύονται από το διάγραμμα 3.53 όπου παρουσιάζεται καθοδική πορεία της παραγόμενης ποσότητας φασολιών την περίοδο 1980-2011. Η παραγωγή από το 1980 έως το 2008 ήταν μειωμένη σχεδόν κατά 40.000 τόνους. Ωστόσο τα τελευταία έτη παρατηρήθηκε μικρή ανάκαμψη της παραγωγής. Παρόλα αυτά, στο διάστημα των 30 αυτών ετών η εγχώρια κατανάλωση δεν ικανοποιείται από τις παραγόμενες ποσότητες, αντίθετα σημειώνονται ορισμένες μεγάλες εισαγωγές.

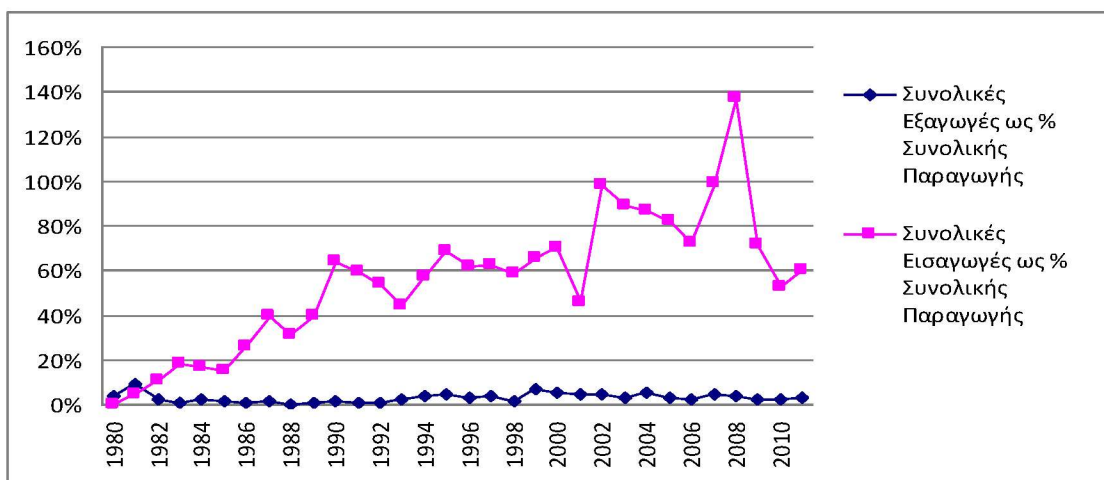
Διάγραμμα 3.44: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή φασολιών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, για να ικανοποιηθεί η εσωτερική αγορά έγιναν εισαγωγές φασολιών από άλλες χώρες. Ο όγκος των εισαγωγών με το πέρασμα των ετών αυξανόταν και το 2000 άγγιξε το 100% της παραγωγής, δηλαδή εισήχθη τόση ποσότητα φασολιών όση είχε παραχθεί. Το 2008 το ποσοστό αυτό άγγιξε το 140% δείχνοντας έτσι τον μεγάλο όγκο εισαγόμενων φασολιών που κατέκλυζαν την ελληνική αγορά.

Διάγραμμα 3.45: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή φασολιών για την περίοδο 1980-2011

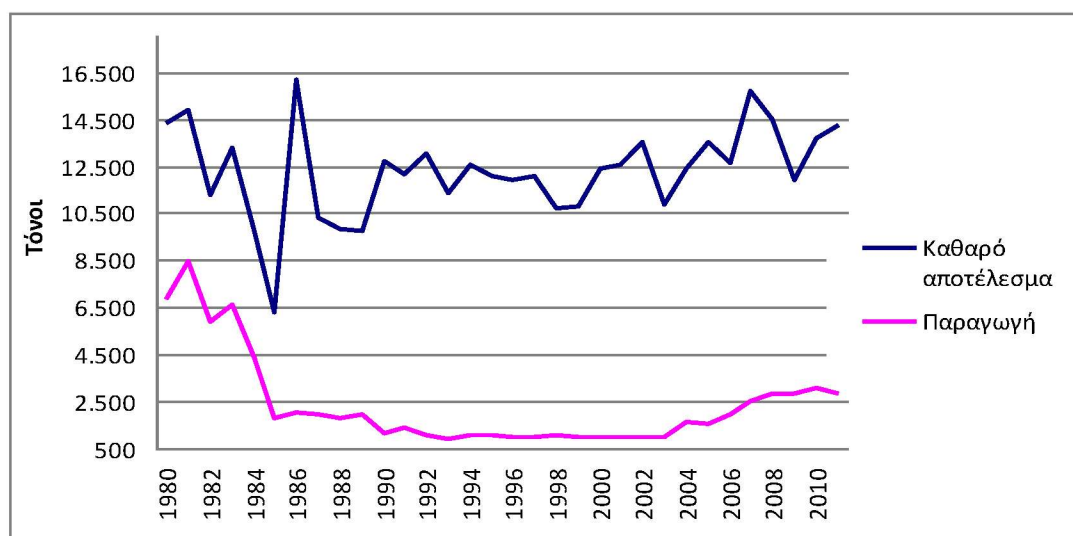
Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

2. Φακές

Οι φακές ανήκουν και αυτές στην ομάδα των οσπρίων και καλλιεργούνται στη χώρα μας στους νομούς Λάρισας, Βοιωτίας και Λευκάδας, ενώ αναπτύσσονται καλά σε ψυχρά περιβάλλοντα καθώς είναι ανθεκτικές στις εναλλαγές των καιρικών φαινομένων και των θερμοκρασιών. Οι ποικιλίες φακής διακρίνονται στις λεπτόσπερμες και στις πλατύσπερμες με κυριότερες ελληνικές ποικιλίες της «Σάμος», «Δήμητρα», «Θεσσαλία» αλλά και την φακή Εγκλουβής που παραδοσιακά καλλιεργείται στην Λευκάδα (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Οι ποσότητες φακής που παράγονται όμως είναι ελάχιστες σε σχέση με το ύψος της κατανάλωσης με αποτέλεσμα ένα ποσοστό υψηλότερο του 95% των αναγκών να καλύπτεται από εισαγωγές.

Όπως φαίνεται από το διάγραμμα 3.46 η παραγωγή φακής ακολουθεί την ίδια πορεία που έχουν όλα τα όσπρια της ελληνικής γεωργίας. Μόνο στις αρχές της δεκαετίας του 1980 άγγιξε τους 8.500 τόνους. Στο μεγαλύτερο μέρος του υπό εξέταση διαστήματος δεν ξεπερνούσε τους 2.500 τόνους, ενώ από το 2008 παρατηρήθηκαν σημάδια ανάκαμψης. Γεγονός όμως αποτελεί ότι η κατανάλωση φακής στην εγχώρια αγορά, όπως προσεγγίζεται μέσα από το καθαρό αποτέλεσμα, ξεπερνά τους 10.500 τόνους, δημιουργώντας έτσι έλλειμμα. Για να καλυφθεί αυτή η τόσο μεγάλη ζήτηση φακής διενεργούνται μεγάλες εισαγωγές από χώρες του εξωτερικού.

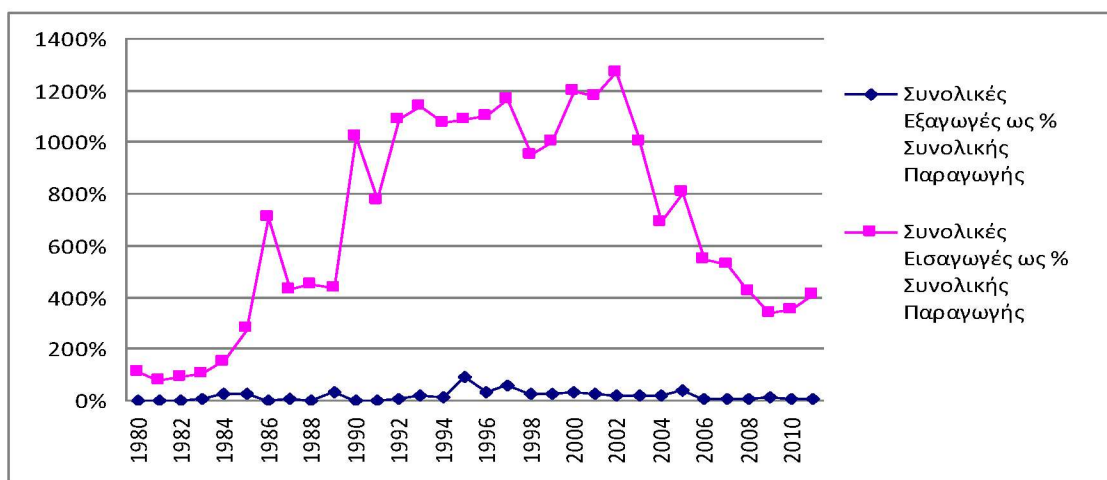
Διάγραμμα 3.46: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή φακής για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Για να αντιληφθεί κανείς τον όγκο των εισαγωγών, αξίζει να συσχετιστεί το μέγεθος αυτό με την παραγωγή. Το ποσοστό των εισαγωγών φακής ως προς την παραγωγή κινείται σε πολύ υψηλά επίπεδα και το 2003 ξεπέρασε το 1200% της παραγωγής, δηλαδή εισήχθη 12 φορές η παραγόμενη ποσότητα. Το ποσοστό αυτό είναι τόσο μεγάλο καθώς ήταν απίστευτα μικρή η παραγόμενη ποσότητα εκείνου του έτους. Από το 2003 και μετά το ποσοστό αυτό σταδιακά μειώθηκε όμως εξακολούθησε να είναι υψηλό καθώς για το 2011 άγγιξε το 400% της παραγωγής.

Διάγραμμα 3.47: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή φακής για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Κεφάλαιο 4^ο Ζωική Παραγωγή

4.1 Κατηγορίες ζωικής παραγωγής

Στη ζωική παραγωγή ανήκουν οι κατηγορίες κρέας, γαλακτοκομικά προϊόντα και αυγά και μερικά προϊόντα από την κατηγορία γλυκαντικές ουσίες.

- Γαλακτοκομικά προϊόντα

Τα προϊόντα που ανήκουν στην ομάδα με τα γαλακτοκομικά προϊόντα είναι οι διάφοροι τύποι γάλακτος, οι διάφοροι τύποι τυριών, τα αυγά το βούτυρο.

Στην αγορά υπάρχουν διαφορετικοί τύποι γάλακτος, με βασικότερους το κατσίκι γάλα, το πρόβειο και το αγελαδινό. Υπάρχουν επίσης κατηγοριοποιήσεις που βασίζονται στα λιπαρά που περιέχει το γάλα, στα πρόσθετα που περιλαμβάνει το τελικό προϊόν, στη μορφή παστερίωσης ακόμη και στη ράτσα της αγελάδας από την οποία προήλθε το γάλα. Παρόμοιες κατηγοριοποιήσεις υπάρχουν και στο βιολογικό γάλα, το οποίο τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μεγάλη άνοδο (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Αναφορικά με την κατανάλωση γάλακτος υπάρχει μια σημαντική γεωγραφική προκατάληψη καθώς το αιγοπρόβειο γάλα είναι το πρώτο σε παγκόσμια κατανάλωση, όχι όμως στις δυτικές χώρες όπου υπερτερεί το αγελαδινό.

Οι περισσότεροι καταναλωτές έχουν την δυνατότητα επιλογής μεταξύ πλήρους, μερικούς αποβουτυρωμένου και πλήρως αποβουτυρωμένου γάλακτος (Πίνακας 4.1).

Πίνακας 4.1: Διάφοροι τύποι γάλακτος

Φρέσκο πλήρες γάλα-νωπό ή επεξεργασμένο	Γάλα στο οποίο δεν έχει προστεθεί ή αφαιρεθεί τίποτα, με 3,5-5% λιπαρά ανάλογα με τη φυλή της αγελάδας
Τυποποιημένο ή κανονικό πλήρες γάλα	Γάλα τυποποιημένο σε 3,5 με 4% λιπαρά
Ημιαποβουτυρωμένο γάλα	Έχει αφαιρεθεί η μισή ποσότητα λίπους. Περιέχει 1,5-1,8% λιπαρά.
Αποβουτυρωμένο (χαμηλών λιπαρών) γάλα	Σχεδόν όλο το λίπος έχει αφαιρεθεί. Περιέχει λιγότερο από 0,5% λιπαρά.
Γάλα με μειωμένη λακτόζη ή γάλα ελεύθερο λακτόζης	Το σάκχαρο του γάλακτος (λακτόζη) έχει μερικώς ή ολικώς απομακρυνθεί προορίζεται για ανθρώπους με δυσανοχή στη λακτόζη.

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Ωστόσο για να είναι το γάλα ασφαλές στην κατανάλωση παστεριώνεται. Ο Πίνακας 4.2 παρουσιάζει τις διάφορες επεξεργασίες που αυτό λαμβάνει.

Πίνακας 4.2: Κοινές επεξεργασίες, προκειμένου να καταστεί το γάλα ασφαλές για κατανάλωση

Παστεριωμένο γάλα	Γάλα που έχει υποστεί ήπια θερμική επεξεργασία για να θανατωθούν οι παθογόνοι μικροοργανισμοί
Γάλα UTH(Γάλα υπερυψηλής θερμοκρασίας)	Γάλα που θερμένεται σε υψηλότερη θερμοκρασία για να καταστραφούν οι περισσότεροι μικροοργανισμοί που περιέχει.
Αποστειρωμένο γάλα	Γάλα που υπόκειται σε επεξεργασία για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα (20-30 λεπτά) για να καταστραφούν όλοι οι μικροοργανισμοί που περιέχει.
Γάλα μακράς διάρκειας	Μικρο-φιλτραρισμένο ή/και επεξεργασμένο με θερμότητα.

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Ο κλάδος των γαλακτοκομικών όντας ένας από τους βασικότερους της γεωργίας έχει περάσει από διάφορα στάδια στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Σύμφωνα με την νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης το καθεστώς των ποσοστώσεων στα γαλακτοκομικά προϊόντα δεν ισχύει από τις 31 Μαρτίου 2015 (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1165/2014).

Το 1984 την περίοδο όπου η παραγωγή ξεπερνούσε κατά πολύ την ζήτηση θεσπίστηκε το καθεστώς των ποσοστώσεων, αποτελώντας έτσι ένα από τα μέσα για την αντιμετώπιση των πλεονασμάτων. Με τις διάφορες μεταρρυθμίσεις αυξήθηκε ο προσανατολισμός του τομέα προς την αγορά και για την διευκόλυνση της στήριξης των παραγωγών σε ευαίσθητες περιοχές (Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ.536/93). Αρχικά είχε αποφασιστεί με την μεταρρύθμιση του 2003 να καταργηθεί το καθεστώς των ποσοστώσεων ώστε οι παραγωγοί να ανταποκριθούν καλύτερα στην αυξανόμενη ζήτηση, ενώ το 2008 επιβεβαιώθηκε με μια σειρά μέτρων που στόχο είχαν την επίτευξη «ομαλής προσγείωσης». Το 2012 θεσπίστηκε από την Κοινή Οργάνωση Αγοράς Γαλακτοκομικών Προϊόντων η σύμβαση με βάση την οποία παρεχόταν γραπτές συμβάσεις μεταξύ παραγωγών και μεταποιητών γάλακτος ώστε να διαπραγματεύονται τους όρους της σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου και της τιμής. Επίσης καθορίστηκαν οι κανόνες για τις διεπαγγελματικές οργανώσεις ώστε να διευκολύνονται οι φορείς εφοδιασμού, ενώ τέλος περιλήφθηκαν και μέτρα για την ενίσχυση της διαφάνειας της αγοράς και την καλύτερη

διαχείριση προϊόντων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (ΦΕΚ Β 3054-2012). Το 2014 η Ευρωπαϊκή Ένωση δημοσίευσε το πλαίσιο για τον διαμερισμό γάλακτος στα σχολεία. Στόχος της ενέργειας αυτής ήταν η αντιμετώπιση της κακής διατροφής, η καταπολέμηση της παχυσαρκίας, η εκπαίδευση των παιδιών αναφορικά με τα γαλακτοκομικά προϊόντα και η αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Από την 1η Απριλίου 2015 το καθεστώς των ποσοτώσεων στα γαλακτοκομικά προϊόντα καταργήθηκε (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1165/2014). Πολλοί υποστήριξαν ότι με την κατάργηση των ποσοτώσεων θα επηρεαστεί ελάχιστα η παραγωγή γάλακτος στο άμεσο μέλλον, ωστόσο βραχυπρόθεσμα αναμένονται αλλαγές μικρής έκτασης στο κλάδο των γαλακτοκομικών. Το σημαντικότερο πρόβλημα εκτιμάται ότι θα είναι η αστάθεια τιμών για τους γαλακτοπαραγωγούς (www.paragogi.net). Οι χαμηλότερες τιμές και οι μεγαλύτερες διαθεσιμότητες σε γάλα θα οδηγήσουν στην παραγωγή περισσότερων ποσοτήτων γαλακτοκομικών προϊόντων και επομένως σε μεγαλύτερη προσφορά για εξαγωγές που συνεπάγονται πτώση των διεθνών τιμών.

Στη χώρα μας η μέση τιμή παραγωγού αγελαδινού γάλακτος είναι αυξανόμενη την στιγμή που η εγχώρια παραγωγή μειώνεται, σύμφωνα με στοιχεία του Ελληνικού Οργανισμού Γάλακτος. Η αυξητική αυτή τάση οφείλεται κυρίως στον συνδυασμό μειωμένης ελληνικής παραγωγής και αυξημένου κόστους εισροών στην κτηνοτροφία. Μάλιστα για το 2013 η Ελλάδα κατέχει την 4^η υψηλότερη τιμή παραγωγού αγελαδινού γάλακτος μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αξίζει να αναφερθεί ότι την ίδια περίοδο (2013-2014) η χώρα παρήγαγε περίπου 60.000 τόνους αγελαδινού γάλακτος ενώ κάθε χρόνο εισαγόταν περίπου 300.000 τόνοι γάλακτος σε διάφορες μορφές. Μεγάλες ποσότητες που προερχόταν από γειτονικές βαλκανικές χώρες «πιστοποιούταν» και «βαφτιζόταν» ως φρέσκο ή ως ελληνικό γάλα. Οι ποσότητες αυτές αντιστοιχούσαν σε μια τεράστια αγορά εντός της χώρας, «παράδεισο» για τους ευρωπαίους εμπόρους αγελαδινού γάλακτος καθώς η ελληνική αγελαδοτροφία σταδιακά εγκαταλείπεται, την στιγμή που θα μπορούσε να είναι αρκετά ανεπτυγμένη καθώς όλες οι ζώνες γύρω από τους υγροβιότοπους, τις λίμνες, τα δέλτα των ποταμών είναι μέρη όπου μπορούν να εκτραφούν διάφορες φυλές ζώων, με σημαντικά οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη για τον τόπο και τις τοπικές κοινωνίες (www.ellinikigeorgia.gr).

- Για το κρέας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αυτάρκεια σε βόειο κρέας, με τις Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο να αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 56% της συνολικής παραγωγής. Είναι επίσης ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός χοιρινού κρέατος μετά την Κίνα και ο μεγαλύτερος εξαγωγέας, ενώ αποτελεί και ένα από τους κορυφαίους παραγωγούς και εξαγωγείς κρέατος από πουλερικά (www.europa.eu).

Στόχος της ένωσης είναι η οργάνωση και διασφάλιση σταθερότητας των τιμών στην αγορά κρέατος, προκειμένου να διευκολυνθεί το εμπόριο και να τεθούν οι κανόνες εμπορίου με τρίτες χώρες (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1234/2007). Επίσης στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ευρύτερη παρακολούθηση της αγοράς κρέατος, ξεκινώντας από ένα ασφαλές σύστημα σφαγίων έως και την δίκαιη πληρωμή για τους παραγωγούς. Σταδιακά με την πάροδο του χρόνου οι διάφορες οργανώσεις αγοράς για τα είδη κρέατος αναπτύχθηκαν, ενώ πλέον εξασφαλίζουν την ποιότητα των φυτοπροστατευτικών προϊόντων και των καταναλωτών.

Με την μεταρρύθμιση «Έλεγχος Υγείας» χορηγήθηκαν στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας, αλλά και στους μετακινούμενους κτηνοτρόφους, πρόσθετες ενισχύσεις που εκπλήρωναν τις συγκεκριμένες προδιαγραφές με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των βοοτροφικών εκμεταλλεύσεων κρεοπαραγωγικής κατεύθυνσης και την αποτροπή της εγκατάλειψης της παραγωγής του τομέα του βόειου και μοσχαρίσιου κρέατος (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Ενώ με την μεταρρύθμιση 2014-2020 αναμένεται να μεταφερθούν πόροι στην κτηνοτροφία έως και 25% των κονδυλίων του εθνικού φακέλου, ώστε να εξαλειφθούν οι αδικίες του παρελθόντος μεταξύ ζωικής και φυτικής παραγωγής.

4.2 Η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

Ο πίνακας 4.3 παρουσιάζει τους μέσους ρυθμούς μεταβολής για τις τρεις περιόδους για το τυρί από πρόβειο γάλα, καθώς αυτό είναι το μοναδικό αγαθό ζωικής παραγωγής του οποίου η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα. Έπειτα από την εφαρμογή της ΚΑΠ, παρατηρείται οριακή αύξηση του μέσου ρυθμού μεταβολής την δεύτερη περίοδο, αύξηση ωστόσο που δεν διατηρείται την τρίτη περίοδο, όπου η παραγωγή ήταν μειωμένη.

Πίνακας 4.3: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής παραγωγής όταν η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	0,009	0,011	-0,001

Η παραγωγή τυριού από πρόβειο γάλα ξεπερνά το καθαρό αποτέλεσμα. Η φέτα είναι το τυρί που προέρχεται από αιγοπρόβειο γάλα σε καθορισμένη αναλογία και από φυλές που είναι παραδοσιακά εκτρεφόμενες από την τοπική χλωρίδα και προσαρμοσμένες στην περιοχή παραγωγής του τυριού (Κανονισμός (ΕΚ) 1107/96). Το τυρί που ικανοποιεί αυτές τις προδιαγραφές κατοχυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως προϊόν προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (Π.Ο.Π) με βάση τον κοινοτικό κανονισμό της 12^{ης} Ιουνίου 1996.

Το φθινόπωρο του 2013, με την εμπορική συμφωνία (CETA) μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Καναδά, δημιουργήθηκε μεγάλη συζήτηση για την εμπορική χρήση του όρου «φέτα» από τρίτες χώρες (www.europa.eu). Η μάχη για την φέτα φαινόταν χαμένη ωστόσο έπειτα από διαμαρτυρίες της ελληνικής πλευράς επιτεύχθηκε μια καλή συμφωνία για τα ελληνικά και ευρωπαϊκά συμφέροντα, καθώς στη χρήση του όρου «φέτα» θα υπάρχει ρήτρα «κεκτημένων δικαιωμάτων» και επιτρέπεται μόνο αν συνοδεύεται από διατυπώσεις όπως «τύπου φέτας, στυλ φέτας κ.ο.κ. Ωστόσο ακόμη υφίστανται αντιδράσεις καθώς θεωρούν ότι αυτή η συμφωνία αποτελεί πληγή για την ελληνική φέτα και τις εξαγωγές.

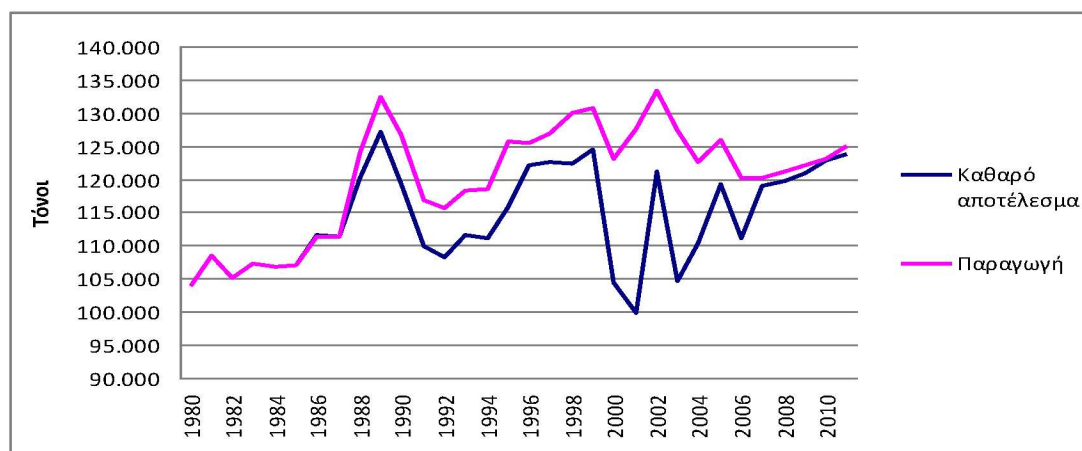
Καθώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα έγκυρα στοιχεία για την παγκόσμια κατανάλωση φέτας η κυρίαρχη λογική πίσω από την προστασία Π.Ο.Π είναι ότι αν περιοριστούν οι παράνομοι παραγωγοί θα δημιουργηθεί κενό στην αγορά και η Ελλάδα θα μπορέσει να αυξήσει τις εξαγωγές της (www.ellinikigeorgia.gr). Γεγονός που θα είχε πολλαπλά οφέλη για την εγχώρια κτηνοτροφία που σταθερά παρουσιάζει πτώση. Ωστόσο το σενάριο φαντάζει εξωπραγματικό αν αναλογιστεί κανείς ότι μέχρι πριν λίγα χρόνια, πριν την δημιουργία ισοζύγιο γάλακτος (με το οποίο οι τυροκόμοι δηλώνουν κάθε μήνα πόσους τόνους γάλα προμηθεύονται και από πού) η νοθεία διαφόρων ειδών γάλακτος ήταν τόσο μεγάλη που η παραγωγή φέτας ήταν διπλάσια από αυτή που δικαιολογούσε η παραγωγή αιγοπρόβειου γάλακτος.

Η φέτα παρότι προϊόν Π.Ο.Π και προϊόν παγκοσμίως γνωστό υστερεί στις εξαγωγές εξαιτίας της μικρής παραγόμενης ποσότητας φρέσκου αιγοπρόβειου γάλακτος, λόγω της εγκατάλειψης της κτηνοτροφίας. Ωστόσο για να ενισχυθεί η παραγωγή της έπειτα από την λήξη του επενδυτικού νόμου στις 31/12/2012 αναμενόταν η δυνατότητα επιδότησης έως και 50% στους

κτηνοτρόφους που ήθελαν να δημιουργήσουν δική τους μονάδα παραγωγής και τυποποίησης τυριών καθώς θα επωφελούνταν από το καθεστώς περιφερειακής συνοχής. Ανάλογα με την ζώνη που βρισκόταν η μονάδα και το μέγεθος της η επιδότηση κυμαινόταν από 15%-50%(Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).

Διαχρονικά από το 1980 έως και το 2011 η παραγωγή τυριού από πρόβειο γάλα ήταν σταθερά υψηλότερη από τη ζήτηση της εσωτερικής αγοράς. Μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η παραγόμενη ποσότητα ήταν αυξανόμενη, έπειτα παρουσίασε διακυμάνσεις ωστόσο δεν έπεσε κάτω από τους 115.000 τόνους. Οι διάφορες μεταρρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2006 για τα γαλακτοκομικά προϊόντα είχαν ως αποτέλεσμα την μείωση της παραγόμενης ποσότητας στους 120.000 τόνους. Ποσότητα που σχεδόν ταυτίστηκε με αυτή που χρειαζόταν την ίδια περίοδο η εγχώρια αγορά. Το διάγραμμα 4.1 απεικονίζει την κατάσταση τόσο της παραγωγής όσο και του καθαρού αποτελέσματος από το 1980 έως και το 2011.

Διάγραμμα 4.1: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή τυριού από πρόβειο γάλα την περίοδο 1980-2011

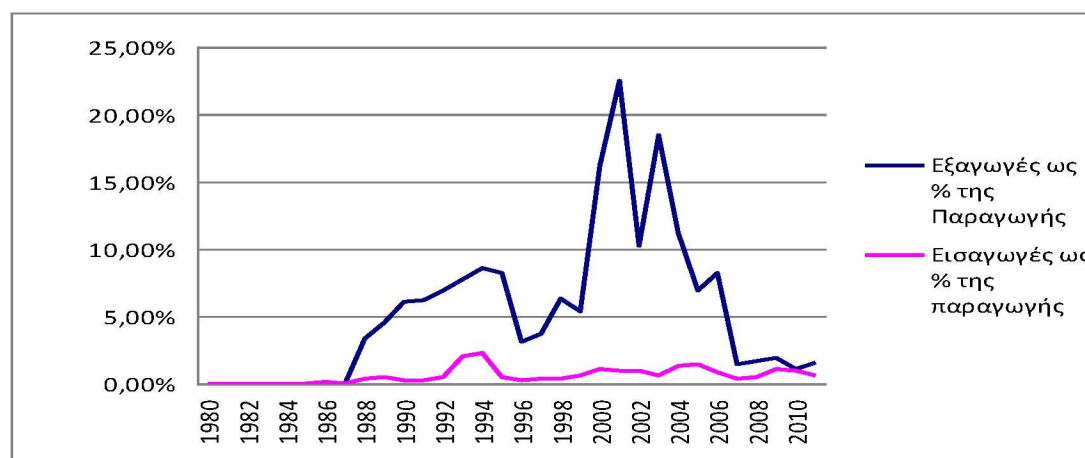

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Οι εξαγωγές τυριού από πρόβειο γάλα στο σύνολο του χρονικού διαστήματος ήταν πολύ υψηλότερες από τις αντίστοιχες εισαγωγές, οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν ξεπέρασαν τους 2.500 τόνους. Από τα της δεκαετίας του 1990 ως τις αρχές τους 2000 οι εξαγωγές κινούνταν σε υψηλά, μάλιστα το 2001 ξεπέρασαν τους 28.000 τόνους (Πίνακας 25 Παράρτημα Ι). Ο όγκος των δύο αυτών μεγεθών γίνεται εμφανής αν συγκριθεί με την παραγωγή, αφού οι εισαγωγές ως

προς την παραγωγή δεν ξεπερνούσα το 2,5% ενώ αντίθετα οι εξαγωγές σε έτη που ήταν αυξημένες ξεπέρασαν το 22% ως προς την παραγωγή. Δηλαδή ορισμένα έτη (2001) οι εξαγωγές σχεδόν κάλυπταν το ¼ της παραγωγής.

Διάγραμμα 4.2: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή τυριού από πρόβριο γάλα για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

4.3 Η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 4.4 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής της παραγωγής των αγαθών που η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα για τις τρεις προαναφερόμενες περιόδους. Για όλα τα αγαθά οι ρυθμοί μεταβολής αυξάνονται από την πρώτη στη δεύτερη περίοδο, γεγονός που αποκαλύπτει τις αυξήσεις στην παραγωγή. Όμως, οι αυξήσεις αυτές δεν διαρκούν πολύ καθώς από το 2002 και έπειτα οι ρυθμοί μεταβολής μειώνονται ξανά.

Πίνακας 4.4: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής παραγωγής όταν η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

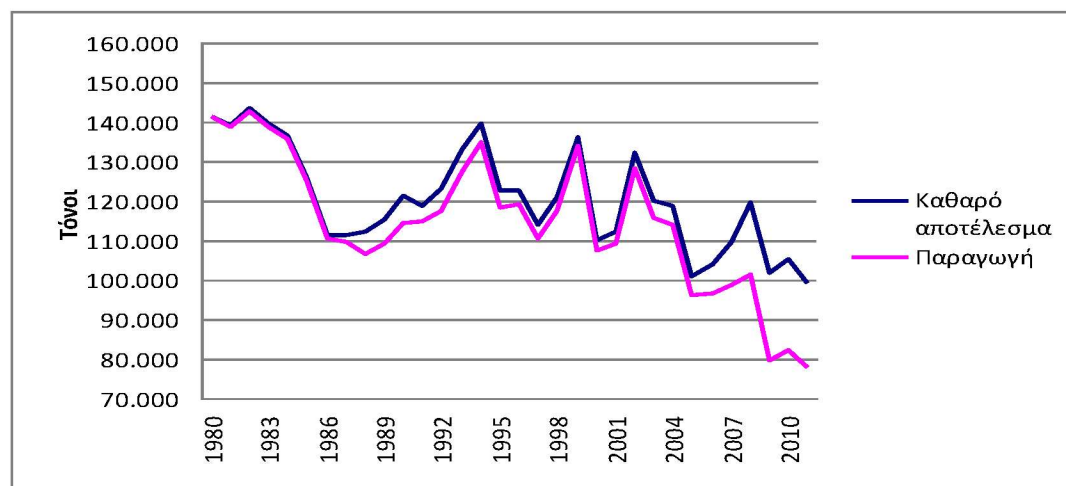
	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΓΑΛΑ ΑΠΟΒΟΥΤΥΡΩΜΕΝΟ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	-0,018	0,0002	-0,028
ΓΑΛΑ ΦΡΕΣΚΟ ΠΛΗΡΕΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	-0,005	0,021	0,005
ΑΥΓΑ	-0,001	-0,007	-0,008

Η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα για τα γαλακτοκομικά προϊόντα και πιο συγκεκριμένα για το αποβουτυρωμένο αγελαδινό γάλα, για το φρέσκο πλήρες αγελαδινό γάλα και για τα αυγά.

1. Αποβουτυρωμένο γάλα αγελαδινό

Το αποβουτυρωμένο αγελαδινό γάλα είναι αυτό του οποίου έχει αφαιρεθεί το λίπος. Με την αφαίρεση του λίπους το γάλα έχει λιγότερες θερμίδες από το πλήρες, ωστόσο δεν συνίσταται να καταναλώνεται από μικρά παιδιά που χρειάζονται την απαραίτητη ενέργεια αλλά και τα θρεπτικά στοιχεία του γάλακτος για την σωστή ανάπτυξη του νευρικού τους συστήματος. Στην Ελλάδα η παραγωγή αποβουτυρωμένου γάλακτος από την δεκαετία του 1980 έως και το 2011 παρουσίαζε πτωτική τάση. Μέσα σε αυτά τα 30 χρόνια έχει μειωθεί κατά 60.000 τόνους. Την ίδια τάση με την παραγωγή, παρουσίαζε και το καθαρό αποτέλεσμα, το μέγεθος δηλαδή που προσεγγίζει την εγχώρια κατανάλωση.

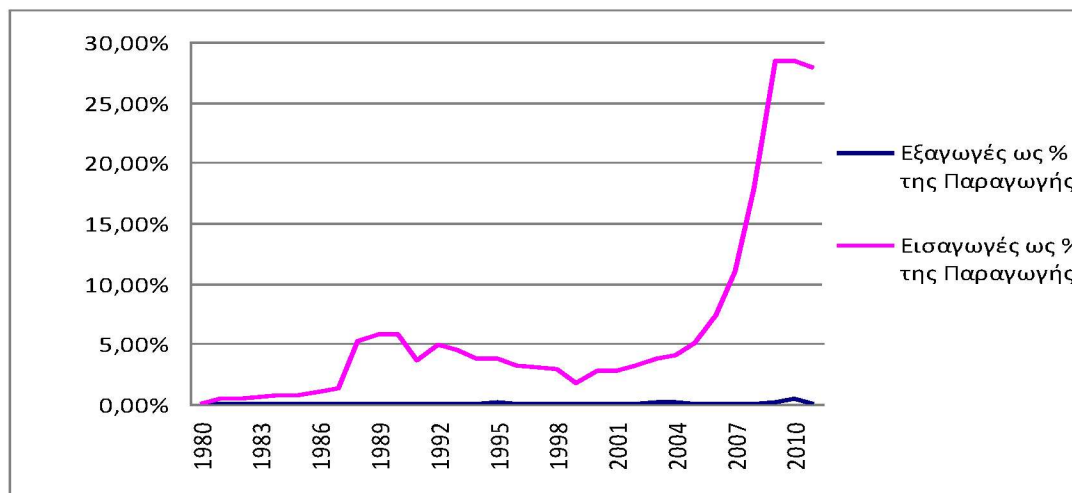
Διάγραμμα 4.3: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή αποβουτυρωμένου αγελαδινού γάλακτος την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Όλο αυτό το διάστημα οι εξαγωγές αποβουτυρωμένου γάλακτος ήταν πολύ χαμηλές έως μηδενικές. Αντίθετα, οι εισαγωγές από το εξωτερικό, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 εμφάνιζαν αύξηση. Ειδικά από το 2007 και μετά οι εισαγωγές άγγιξαν τους 20.000 τόνους, ποσό που αντιστοιχούσε στο 18%-28% επί της παραγωγής.

Διάγραμμα 4.4: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή αποβουτυρωμένου αγελαδινού γάλακτος για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

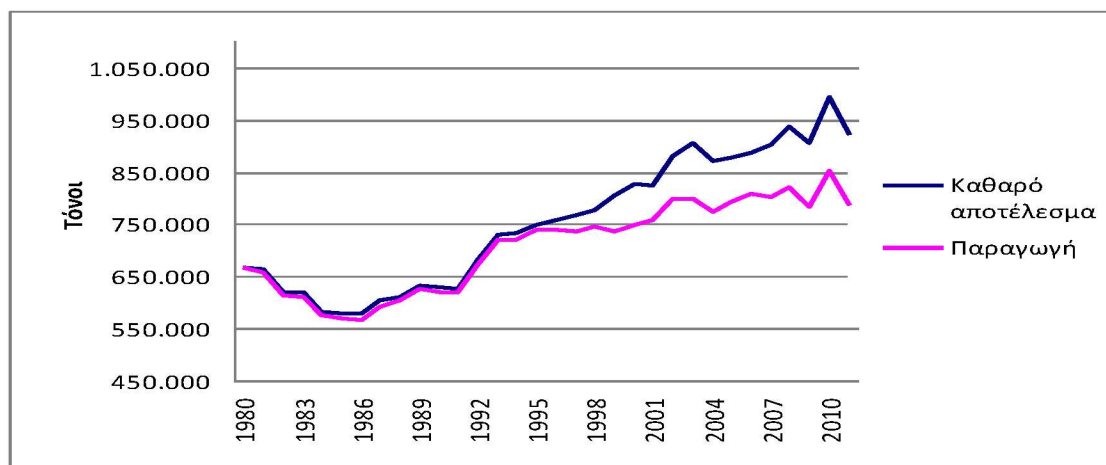
2. Φρέσκο πλήρες αγελαδινό γάλα

Σύμφωνα με τον Κώδικα Τροφίμων και Ποτών φρέσκο πλήρες αγελαδινό γάλα είναι αυτό που δεν έχει υποστεί αφυδάτωση ή συμπύκνωση και δεν περιέχει προστιθέμενες έξτρα ύλες. Στη συσκευασία αναγράφονται υποχρεωτικά:

- Η προέλευση όταν είναι από άλλο ζώο πέρα από αγελάδα.
- Η όποια θερμική επεξεργασία έχει υποβληθεί π.χ. παστερίωση.
- Η όποια διαδικασία αφαίρεσης λίπους π.χ. αποβουτυρωμένο.
- Η όποια διαδικασία συμπύκνωσης π.χ. αφυδατωμένο ή εβαπορέ.
- Η όποια προσθήκη ζάχαρης π.χ. σακχαρούχο

Το διάγραμμα 4.5 απεικονίζει διαχρονικά την πορεία της παραγωγής και της ζήτησης της εγχώρια αγοράς για γάλα αγελαδινό (φρέσκο και πλήρες). Μετά από μια ύφεση την δεκαετία του 1980 όπου η παραγωγή συνεχώς μειωνόταν, παρατηρήθηκε ανάκαμψη έως και το 2011 όπου η παραγόμενη ποσότητα γάλακτος κυμάνθηκε γύρω στους 850.000 τόνους. Η ζήτηση της εγχώριας αγοράς για γάλα κινούταν στα ίδια επίπεδα με την παραγωγή το μεγαλύτερο διάστημα, ενώ από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 η παραγωγή φαίνεται ότι αρκούσε για να καλύψει την εσωτερική κατανάλωση, για αυτό και σημειώθηκαν εισαγωγές από το εξωτερικό.

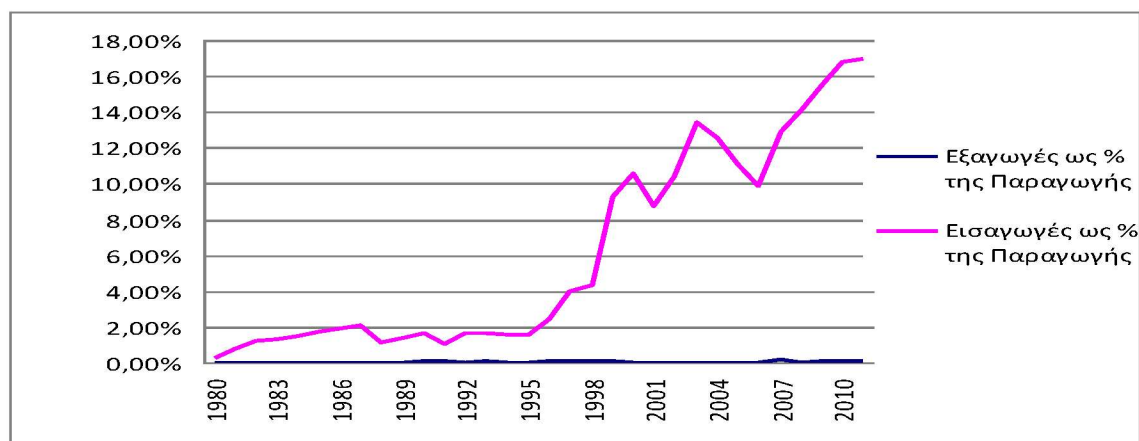
Διάγραμμα 4.5: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή φρέσκου πλήρες αγελαδινού γάλακτος την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Οι εισαγωγές που δημιουργήθηκαν για να ικανοποιήσουν την αγορά κινούνταν σε υψηλά επίπεδα, ενώ μετά το 2000 ξεπέρασαν τους 66.000 τόνους. Ιδιαίτερα, έως το 2011 οι εισαγόμενες ποσότητες γάλακτος διπλασιαστεί και αντιστοιχούσαν στο 16% της παραγωγής. Ο όγκος των εισαγωγών ως προς την παραγωγή απεικονίζεται στο διάγραμμα 4.6. Οι εξαγωγές γάλακτος από την άλλη δεν ξεπέρασαν τους 1.000 τόνους, για αυτό και καταλαμβάνουν τόσο μικρό ποσοστό σε σχέση με την παραγωγή.

Διάγραμμα 4.6: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή φρέσκου πλήρες αγελαδινού γάλακτος για την περίοδο 1980-2011.

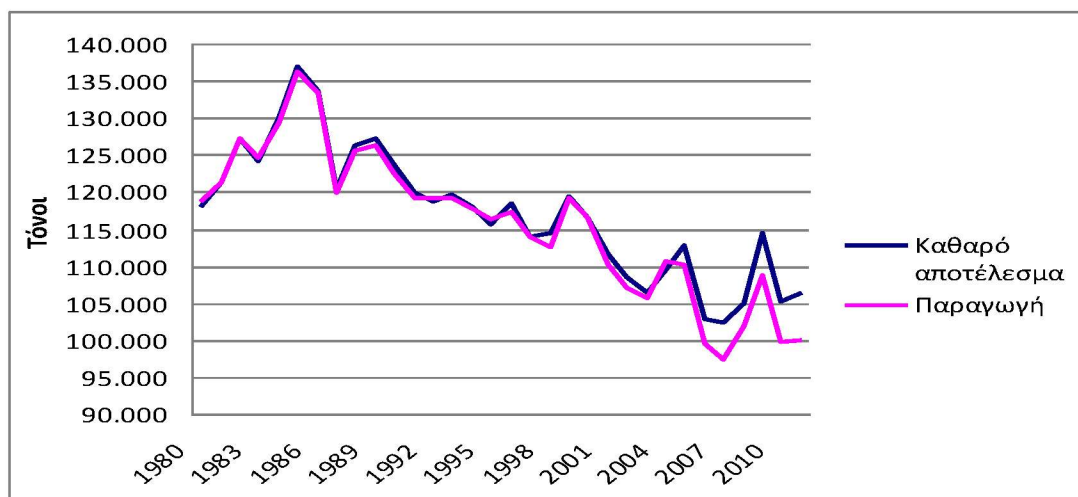
Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

2. Αυγά

Τα αυγά προέρχονται από την εκτροφή των πουλερικών, μια διαδικασία διαδεδομένη σε ολόκληρο τον κόσμο. Σε ορισμένα κράτη μάλιστα, κυρίως της Αφρικάνικης ηπείρου, βοηθούν τους κατοίκους να επιτεύξουν οικονομική και κοινωνική ανεξαρτησία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ορίσει διάφορους κανονισμούς για την σωστή σήμανση των αυγών. Για παράδειγμα ο μονοψήφιος αριθμός δηλώνει τη μέθοδο εκτροφής (0 «Βιολογική παραγωγή», 1 «Ελευθέρως βοσκής», 2 «Δάπεδο με στρωμένη», 3 «Εμπλουτισμένοι κλωβοί»). Επίσης η σήμανση μπορεί να αφορά την χώρα προέλευσης και τον κωδικό αριθμό εκτροφής (www.euroopa.eu).

Η παραγωγή αυγών στην Ελλάδα από τα τελευταία 30 χρόνια εμφάνισε μεταπτώσεις, καθώς έως τα μέσα της δεκαετίας του 1980 αυξανόταν, μάλιστα ξεπέρασε τους 135.000 τόνους. Από τότε και έπειτα, παρά τα μεμονωμένα έτη ανάπτυξης, η συνολική εικόνα δείχνει την μείωση της παραγωγής, με αποκορύφωμα το 2011 όπου οριακά άγγιξε τους 100.000 τόνους. Με το πέρασμα των ετών και την μείωση της παραγωγής, μειωμένη ήταν και η ζήτηση της εγχώριας αγοράς για αυγά, αποδεικνύοντας έτσι ότι τα δύο αυτά μεγέθη κινούνταν στα ίδια επίπεδα.

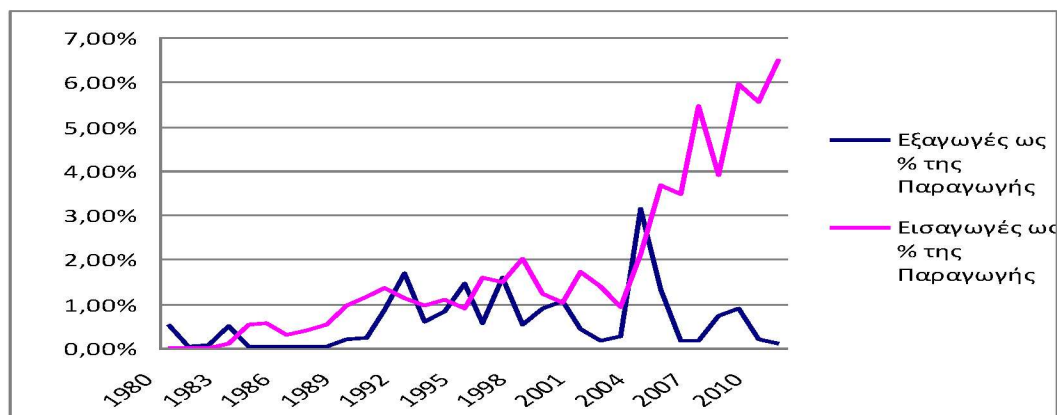
Διάγραμμα 4.7: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή αυγών την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Μπορεί, όπως αποδείχτηκε, οι εγχώριες ανάγκες σε αυγά να ικανοποιούνται, ωστόσο δεν περίσσευε παραγωγή για εξαγωγές. Οι εξαγωγές είναι τόσο χαμηλές που μόλις άγγιζαν το 3% της παραγωγής, αντίθετα με τις εισαγωγές που παρουσίασαν σταδιακή άνοδο και την περίοδο 2010-2011 ξεπέρασαν το 6% της παραγωγής.

Διάγραμμα 4.8: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή αυγών για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

4.4 Η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 4.5 παρουσιάζονται οι μέσοι ρυθμοί μεταβολής παραγωγής των προϊόντων της ζωικής παραγωγής που η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα. Τα αγαθά αυτά είναι το τυρί πλήρες από αγελαδινό γάλα, και όλα τα είδη κρέατος. Για όλα τα αγαθά του πίνακα παρατηρείται μια μείωση των ρυθμών κυρίως από την πρώτη περίοδο στην δεύτερη. Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι η εφαρμογή της ΚΑΠ μετά το 1992 επηρέασε αρνητικά τις παραγόμενες ποσότητες.

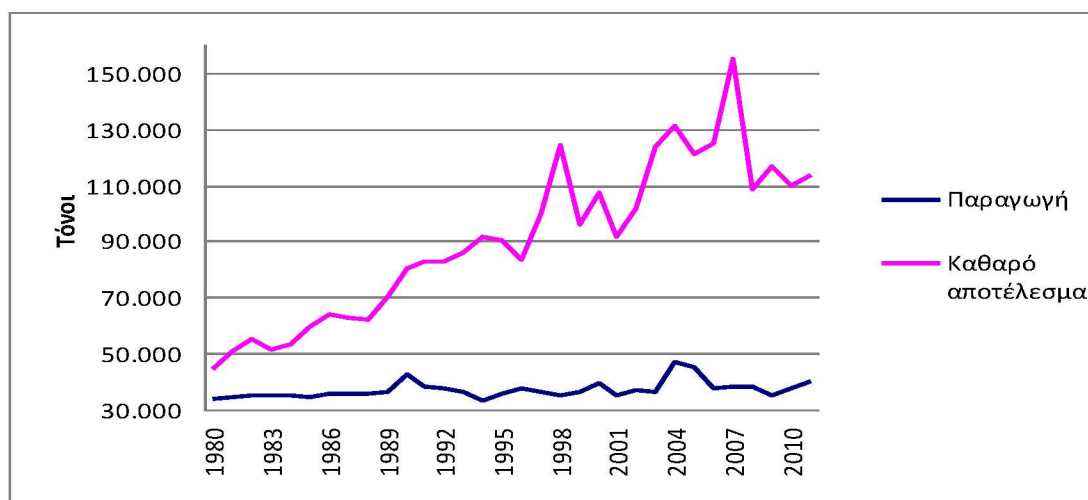
Πίνακας 4.5: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής παραγωγής όταν η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	0,012	-0,006	0,02
ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ	-0,028	-0,027	0,037
ΧΟΙΡΙΝΟ ΚΡΕΑΣ	-0,02	-0,02	-0,028
ΚΡΕΑΣ ΑΠΟ ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ	0,013	-0,026	0,007

Γαλακτοκομικά προϊόντα - Τυρί από αγελαδινό γάλα

Αφότου έγινε προηγουμένως παρουσίαση του κλάδου των γαλακτοκομικών προϊόντων, σε αυτό το σημείο θα εξεταστεί η περίπτωση του τυριού από αγελαδινό γάλα. Η παραγωγή του οποίου όλα αυτά τα χρόνια ήταν σχετικά σταθερή και σε καμία περίπτωση δεν ξεπέρασε τους 50.000 τόνους. Αντίθετα, με το πέρασμα των ετών έγινε επιτακτική η ανάγκη εισαγωγών τυριού από αγελαδινό γάλα από τρίτες χώρες, εξαιτίας της ραγδαίας αύξησης της ζήτησης στην εσωτερική αγορά. Μάλιστα το 2008 το έλλειμμα μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης ξεπέρασε τους 100.000 τόνους.

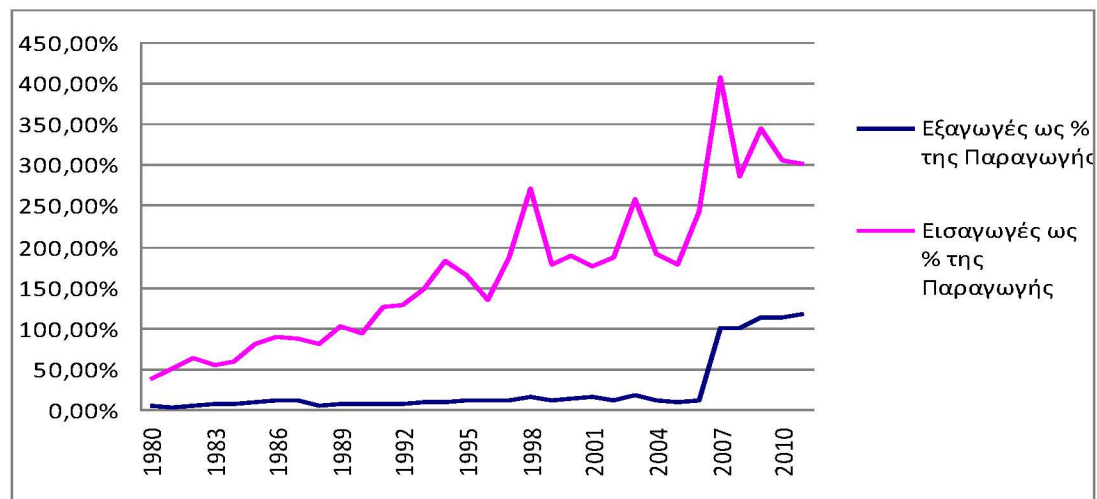
Διάγραμμα 4.9: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή τυριού από αγελαδινό γάλα την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Καθώς η παραγωγή δεν επαρκούσε για να καλύψει τις αυξανόμενες ανάγκες της αγοράς, έγιναν εισαγωγές. Αυτές μάλιστα ως ποσοστό της παραγωγής ορισμένα έτη ξεπέρασαν το 400%, δηλαδή εισήχθησαν τέσσερις φορές περισσότερες ποσότητες τυριού από αγελαδινό γάλα, από αυτές που παραγόταν στη χώρα. Το ποσοστό αυτό ήταν τόσο μεγάλο εξαιτίας και της μικρής ετήσιας παραγόμενης ποσότητας τυριού από αγελαδινό γάλα. Οι εξαγωγές στο σύνολο του χρονικού διαστήματος ήταν σχεδόν ανύπαρκτες. Μόνο από το 2007 και μετά παρατηρήθηκε αύξηση που έφτασε τους 40.000 τόνους και ξεπέρασε το 100% της παραγωγής. Αυτό που μπορεί να υποθέσει κάποιος είναι ότι η χώρα έκανε εισαγωγές μεγάλων ποσοτήτων τυριού από αγελαδινό γάλα και στη συνέχεια το μεταπωλούσε για ελληνικό.

Διάγραμμα 4.10: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή τυριού από αγελαδινό γάλα για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Κρέας

1. Βόειο κρέας

Η αγορά του βόειου κρέατος έχει περάσει από διάφορα στάδια και έχει επηρεαστεί από τις διατάξεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Από το 2003 και έπειτα η αγορά βόειου κρέατος έχει εισέλθει σε φάση ανάκαμψης, αναφορικά με την κατανάλωση, την παραγωγή και τις εξαγωγές, μετά τις κρίσεις που σημειώθηκαν το 2000 και 2001 λόγω της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας και του αφθώδους πυρετού. Η παραγωγή μοσχαρίσιου κρέατος ακολουθεί κανονικά ένα κυκλικό πρότυπο, με την αύξηση της παραγωγής να οδηγεί σε χαμηλότερες τιμές οι οποίες ακολουθούνται από μείωση της προσφοράς και ανάκαμψη των τιμών (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ.2247/2003).

Το βόειο κρέας υπόκειται σε καθεστώς στήριξης των τιμών. Με την στήριξη των τιμών αυξήθηκε η τιμή με την οποία πληρώνονται οι παραγωγοί, ενώ δόθηκαν κίνητρα για αύξηση της παραγωγής και τη χρήση της γης (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1308/2003). Η στήριξη των τιμών και οι άμεσες ενισχύσεις:

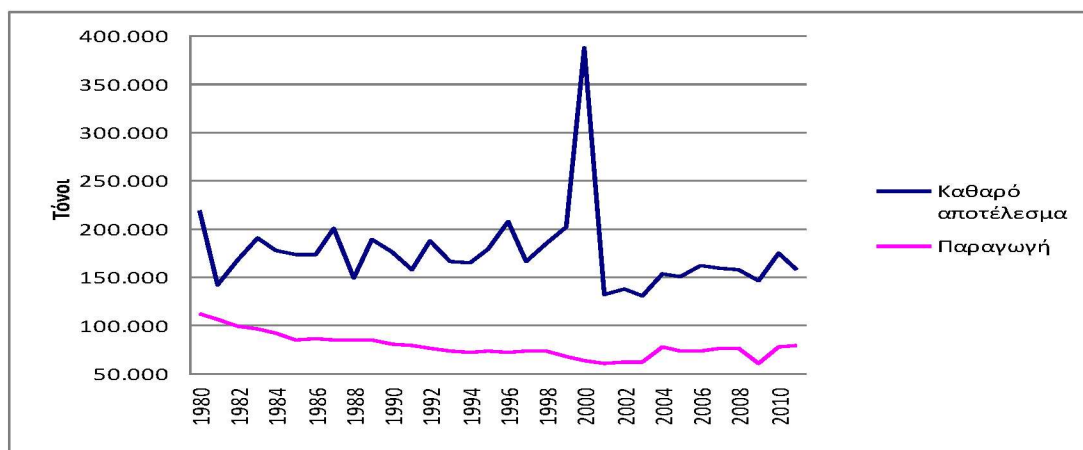
- Αύξησαν το εισόδημα από την παραγωγή βόειου κρέατος.
- Έχουν αυξήσει τον αριθμό των βοοειδών.
- Βοήθησαν στη διατήρηση ευρύτερης κατανομής της παραγωγής βόειου κρέατος.

- Βοήθησαν στη διατήρηση μεγαλύτερου αριθμού γεωργικών εκμεταλλεύσεων και εκτροφών στην παραγωγή βοείου κρέατος.

Από το 2015 και μετά το βόειο κρέας υπόκειται σε καθεστώς ενιαίας συνδεδεμένης ενίσχυσης (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 252/2014). Με αυτό τον τρόπο η Ευρωπαϊκή Ένωση ελπίζει να ενισχύσει την παραγωγή και παράλληλα την αξιοποίηση του αναπαραγωγικού δυναμικού της χώρας με σταδιακή βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου. Δικαιούχοι της συνδεδεμένης ενίσχυσης είναι οι γεωργοί που είναι κάτοχοι βοοτροφικών εκμεταλλεύσεων. Ακόμη είναι αυτοί που εκτρέφουν στην εκμετάλλευσή τους τουλάχιστον 6 επιλέξιμα θηλυκά βοοειδή, ενώ τηρούν τις απαιτήσεις για την αναγνώριση και καταγραφή των ζώων. Τέλος η ενίσχυση καταβάλλεται υπό μορφή πρόσθετης ενίσχυσης στους δικαιούχους, ενώ το ακριβές ύψος της ενίσχυσης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργείου Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ένα μεγάλο αριθμό μονάδων βοοτροφίας, σχετικά μικρής δυναμικότητας. Οι μονάδες αυτές ασχολούνται συνήθως με την πάχυνση ζώων που εισάγονται σε μικρή ηλικία και εν συνεχεία με την σφαγή αυτών. Η βόσκηση για τα βοοειδή είναι περιορισμένη στις περισσότερες περιοχές της χώρας και κατά συνέπεια η παραγωγή βοείου κρέατος γίνεται με βάση τα δημητριακά, λόγω της έλλειψης βοσκοτόπων (www.paragogi.net). Τα τελευταία 30 χρόνια η παραγωγή εμφανιζόταν μειωμένη εξαιτίας της μείωσης του αριθμού των εκτρεφόμενων αγελάδων, καθώς οι ντόπιες αγελάδες δεν ξεπερνούσαν τις 180.000 όταν πριν από χρόνια ξεπερνούσαν τις 250.000. Η μείωση στη παραγωγή άγγιζε το 40% σχεδόν, γεγονός που δημιουργούσε ακόμη μεγαλύτερο πρόβλημα στο ήδη ελλειμματικό αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο (Ζωιόπουλος, 2000). Η παραγόμενη ποσότητα, όπως αποκαλύπτεται και από το διάγραμμα 4.11 δεν επαρκεί για να καλύψει την εγχώρια αγορά.

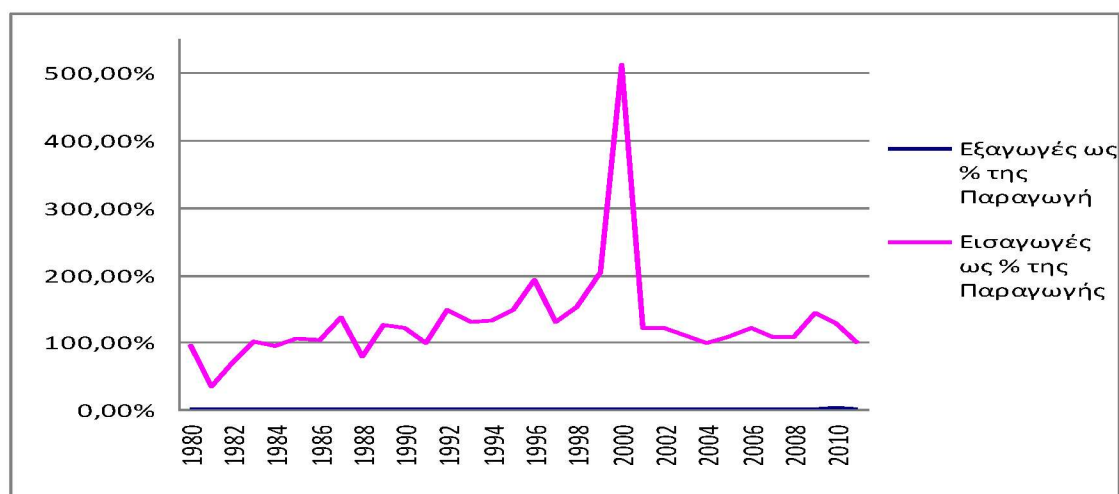
Διάγραμμα 4.11: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή βόειο κρέατος την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Εξαιτίας της μεγάλης ζήτησης για βόειο κρέας η χώρα στο διάστημα των 30 αυτών ετών εισήγαγε βόειο κρέας από το εξωτερικό. Οι εισαγωγές αυτές ήταν τρομερά μεγάλες, όπως αποδεικνύεται αφού το 2000 ξεπέρασαν το 500% της παραγωγής. Με άλλα λόγια, εισήχθη πέντε φορές η παραγόμενη ποσότητα ελληνικού βόειου κρέατος. Τα μεγέθη αυτά είναι τόσο μεγάλα τόσο εξαιτίας της μειωμένης παραγωγής όσο και της αυξημένης ζήτησης βόειου κρέατος στην ελληνική αγορά.

Διάγραμμα 4.12: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή βόειου κρέατος για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

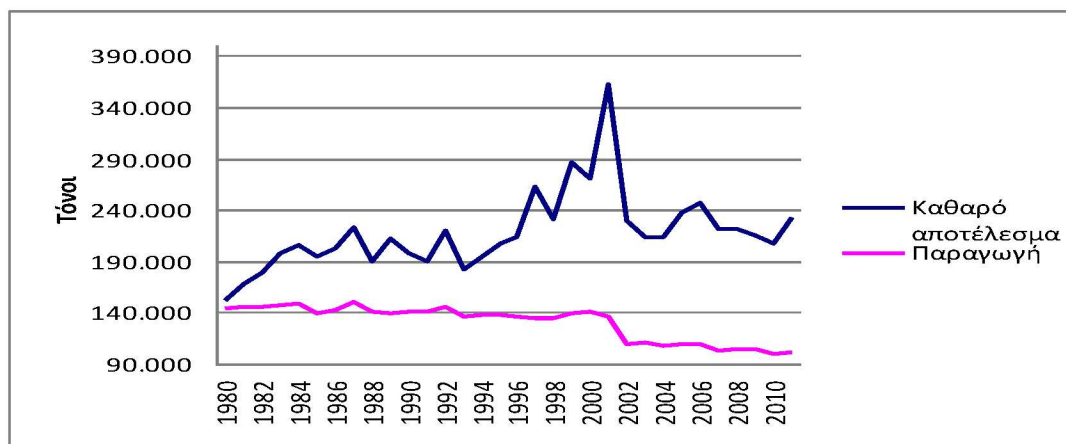
2. Χοιρινό κρέας

Η παραγωγή χοιρινού κρέατος κυριαρχείται από συστήματα διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων που βασίζονται στο στάβλισμα των χοίρων και στη διατροφή τους με έτοιμες ζωοτροφές οι οποίες περιλαμβάνουν όλα τα απαιτούμενα συστατικά. Αυτά τα συστήματα δεν βασίζονται στο έδαφος και η διατροφή των ζώων αποτελεί τη μεγαλύτερη δαπάνη για τους παραγωγούς (Ζαρμπούτης, 1993). Για τον λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχει στους παραγωγούς περιορισμένα μέτρα στήριξης της αγοράς, ωστόσο κατά βάση τα εισοδήματα των παραγωγών εξαρτώνται από την ανταγωνιστικότητα των χοιροτροφείων και από την δυνατότητα που έχουν να παράγουν ζωοτροφές φυτικής προέλευσης, καλής ποιότητας και χαμηλού κόστους. Για αυτό και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί συνδέονται λιγότερο με την Κοινή Αγροτική Πολιτική και περισσότερο με την ποιότητα του κρέατος, τις σωστές συνθήκες διαβίωσης των ζώων και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροφής χοίρων.

Με το πέρασμα των ετών η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπάθησε να συμμορφώσει, τόσο μέσα από την νομοθεσία της όσο και μέσα από τις εθνικές νομοθεσίες, τους παραγωγούς ως προς τα περιβαλλοντικά πρότυπα και τις συνθήκες διαχείρισης και διαβίωσης των ζώων.

Στην Ελλάδα παράγεται χοιρινό κρέας από χοίρους που εκτρέφονται αποκλειστικά με φυτικά προϊόντα. Καθιστώντας έτσι το ελληνικό χοιρινό κρέας από τα πιο ποιοτικά παγκοσμίως. Ωστόσο παρά τις όποιες προσπάθειες έχουν γίνει όλα αυτά τα χρόνια, η παραγωγή χοιρινού δεν επαρκεί για να καλύψει της εσωτερική κατανάλωση. Μάλιστα το «χάσμα» ανάμεσα στην παραγωγή και το καθαρό αποτέλεσμα, ειδικά την δεκαετία του 1990 ξεπέρασε τους 200.000 τόνους. Τα τελευταία έτη της δεκαετίας του 2000 η ζήτηση της εγχώριας αγοράς μειώθηκε αλλά εξακολουθεί να είναι υψηλότερη από την ποσότητα που μπορεί να ικανοποιήσει η παραγωγή.

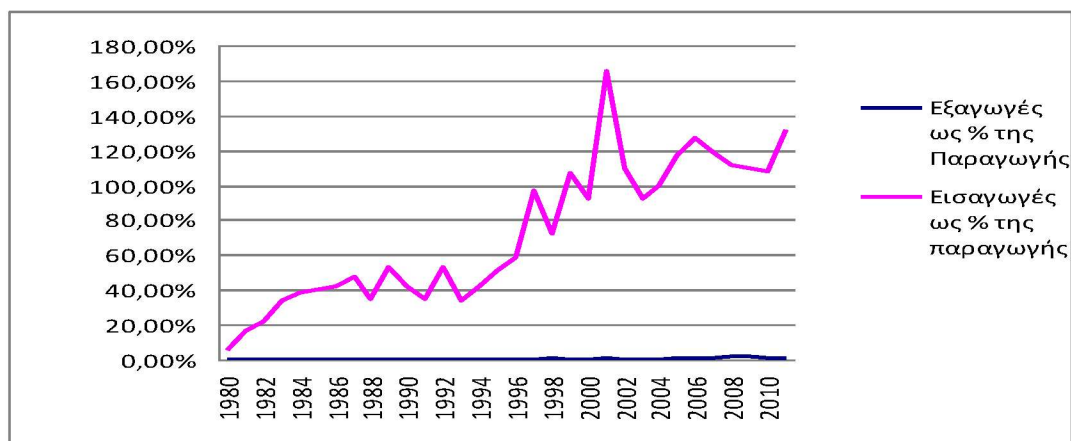
Διάγραμμα 4.13: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή χοιρινού κρέατος την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Καθώς η παραγόμενη ποσότητα χοιρινού δεν επαρκούσε να καλύψει τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς εύκολα καταλαβαίνει κανείς ότι δεν διενεργούνταν εξαγωγές. Από την άλλη εισαγόταν μεγάλες ποσότητες κρέατος για να ικανοποιηθεί η εσωτερική κατανάλωση. Οι εισαγωγές χοιρινού κρέατος παρουσίαζαν αύξηση από την δεκαετία του 1980 έως και τις αρχές του 2000. Μάλιστα έφτασαν σε ορισμένα σημεία να ξεπεράσουν το 160% της παραγωγής, αποδεικνύοντας έτσι την μεγάλη ζήτηση που για χοιρινό κρέας. Τα τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί ωστόσο και πάλι ξεπερνούσε το 100% της παραγωγής.

Διάγραμμα 4.14: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή χοιρινού κρέατος για την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός και ανασυγκρότηση του κλάδου, ώστε να προσεγγίσει την παραγωγικότητα που αυτός είχε στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί προϋπόθεση για την επιβίωσή του. Η χαμηλή παραγωγικότητα προσδιορίζεται εκτός από το χαμηλό γενετικό δυναμικό των χοιρομητέρων και από τον χαμηλό συντελεστής εκμετάλλευσης της τροφής, το χαμηλό επίπεδο ζωοτεχνικής διαχείρισης των ζώων και οργάνωσης και σωστής διαχείρισης των χοιροτροφικών μονάδων.

Η παραγωγή πιστοποιημένης ποιότητας κρέατος αξιοποιώντας τα «συστήματα ολοκληρωμένης διαχείρισης παραγωγής» και το «συγκριτικό πλεονέκτημα» της ελληνικής χοιροτροφίας σχετικά με τη ποιότητα του ελληνικού χοιρινού κρέατος αποτελούν μερικές από τις λύσεις για την ανάκαμψη του κλάδου. Ενώ τέλος σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή δύναται να παίζει η δημιουργία κάθετων ολοκληρωμένων σύγχρονων επιχειρήσεων έναντι των μικρών οικογενειακού χαρακτήρα μονάδων.

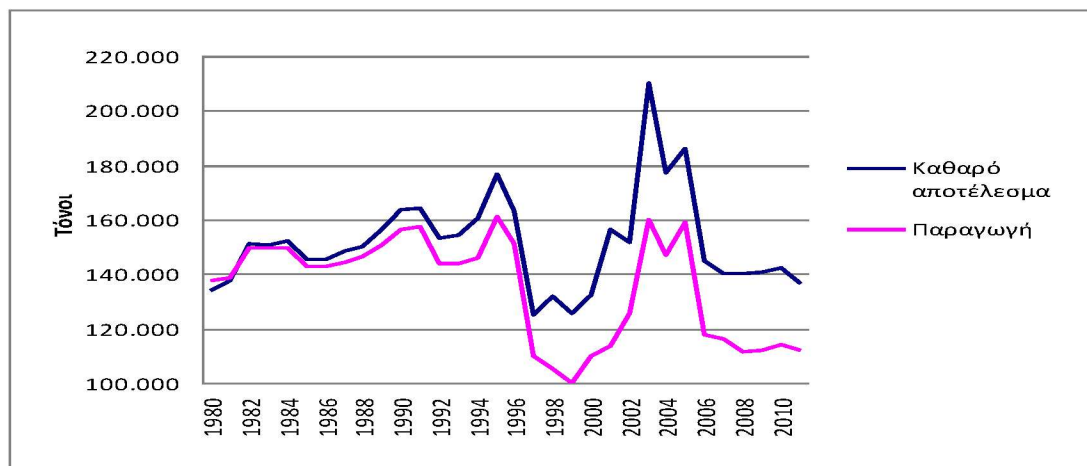
3. Κρέας από κοτόπουλο

Η παραγωγή κρέατος πουλερικών λαμβάνει χώρα σε στεγασμένους χώρους ή άλλου είδους κλειστές εγκαταστάσεις προκειμένου να ελέγχονται καλύτερα τυχόν ασθένειες και παράσιτα αλλά και για να είναι αποδοτικότερη η παραγωγή. Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη χρηματοδότηση του τομέα είναι περιορισμένη και αφορά κυρίως το εμπόριο, την υγεία, το περιβάλλον και την καλή μεταχείριση (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1234/2007). Καθώς ο κύκλος παραγωγής είναι ταχύς ο πληθυσμός των πτηνών και οι διαθέσιμες ποσότητες μπορούν να αυξηθούν ταχέως.

Στην Ελλάδα η πτηνοτροφία μπορεί να αποτελέσει σημαντικό κλάδο της οικονομίας καθώς καλύπτει μεγάλο μέρος των αναγκών της εσωτερικής αγοράς. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής προέρχεται από συστηματικές εκτροφές ενώ το υπόλοιπο τμήμα από εκτροφές που καλύπτουν τις τοπικές ανάγκες σε ορεινές απομακρυσμένες περιοχές. Οι σημαντικότερες παραγωγικές μονάδες βρίσκονται στην Ήπειρο και την Στερεά Ελλάδα όμως αυτές δεν επαρκούν για να καλύψουν την ζήτηση της εσωτερικής αγοράς.

Όπως υποδεικνύει το διάγραμμα 4.15 στο σύνολο των 30 ετών η παραγωγή ήταν χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα, δηλαδή από το μέγεθος που προσεγγίζει την εγχώρια αγορά. Ειδικότερα από το 2000 και μετά το έλλειμμα μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης ήταν ιδιαίτερα αυξημένο και κυμαινόταν μεταξύ 30.000-40.000 τόνους. Οι ποσότητες αυτές καλυπτόταν από εισαγωγές κρέατος από κοτόπουλο από το εξωτερικό.

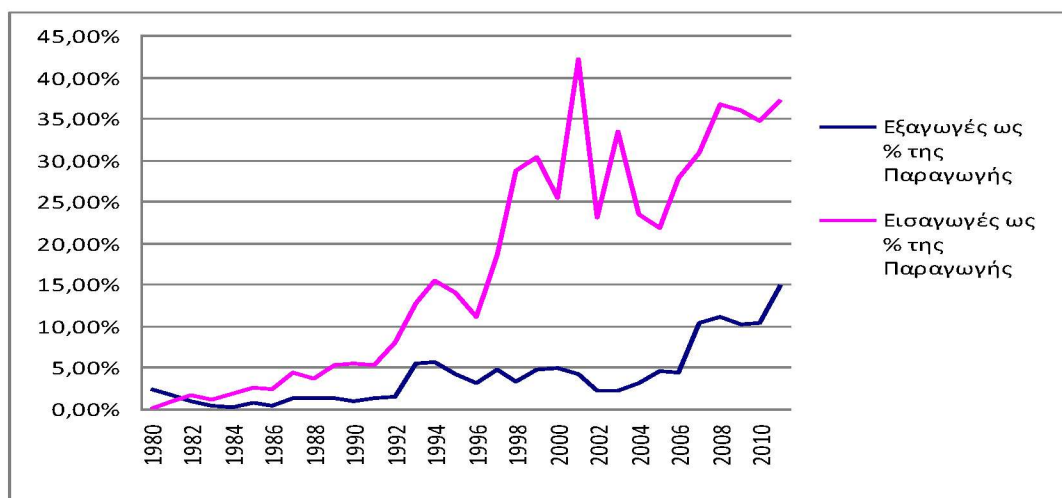
Διάγραμμα 4.15: Καθαρό αποτέλεσμα και παραγωγή κρέατος από κοτόπουλο την περίοδο 1980-2011

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Με την πάροδο του χρόνου οι εισαγωγές αυξήθηκαν τόσο που ξεπέρασαν το 40% της παραγωγής. Ήδη αύξηση των εισαγωγών σημειωνόταν από την δεκαετία του 1990 που άγγιζε το 15%, ενώ το 2000 ξεπέρασε το 40% της παραγωγής, για να μειωθεί ξανά τα επόμενα έτη. Οι εξαγωγές κρέατος από κοτόπουλο κινούνται σε χαμηλά επίπεδα και μόνο τα τελευταία χρόνια άγγιξαν το 15% της παραγωγής.

Διάγραμμα 4.16: Σχέση εξαγωγών και εισαγωγών με την παραγωγή κρέατος από κοτόπουλο για την περίοδο 1980-2011.

Πηγή: Faostat, ίδια επεξεργασία

Κεφάλαιο 5^ο Εξαγωγικό εμπόριο

5.1 εισαγωγικές παρατηρήσεις

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστεί το εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο για το σύνολο των αγαθών και σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση τους, όπως ακριβώς παρουσιάστηκε στα δύο προηγούμενα κεφάλαια.

Εξαιτίας του όγκου των δεδομένων, για την δημιουργία και την ανάλυση των στοιχείων, από όλες τις χώρες με τις οποίες η Ελλάδα έχει εμπορικές συναλλαγές χρησιμοποιήθηκαν τα δεδομένα από εκείνες με τα μεγαλύτερα ποσά και μερίδια. Από το σύνολο των επιλεγμένων χωρών, αποφασίστηκε ο σχηματισμός διαφόρων ομάδων. Έτσι, η πρώτη ομάδα αποτελείται από τα ιδρυτικά και τα μετέπειτα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (**ΕΕ-15**).

Πίνακας 5.1: Τα δεκαπέντε (15) πρώτα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έτος εισαγωγής	Μέλη
1952/1958	Βέλγιο
	Γερμανία
	Γαλλία
	Ιταλία
	Λουξεμβούργο
	Ολλανδία
1973	Δανία
	Ιρλανδία
	Ηνωμένο Βασίλειο
1981	Ελλάδα
1986	Ισπανία
	Πορτογαλία
1995	Αυστρία
	Φινλανδία
	Σουηδία

Η επόμενη ομάδα χωρών, αποτελείται από όλα τα υπόλοιπα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την μορφή που έχει σήμερα, δηλαδή τα δέκα κράτη που εισήχθησαν το 2004, αλλά και τις υπόλοιπες τρεις χώρες, με τελευταία την Κροατία, που αποτελεί και το νεότερο μέλος της Ένωσης (**ΕΕ-28**).

Πίνακας 5.2: Τα δεκατρία (13) νεοεισερχόμενα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έτος εισαγωγής	Μέλη
2004	Τσεχία
	Εσθονία
	Κύπρος
	Λετονία
	Λιθουανία
	Ουγγαρία
	Μάλτα
	Πολωνία
	Σλοβενία
	Σλοβακία
2007	Βουλγαρία
	Ρουμανία
2013	Κροατία

Μία άλλη ομάδα αποτελείται από χώρες της Ευρωπαϊκής ηπείρου οι οποίες ωστόσο δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (**Rest European**). Ενώ τέλος έχουν ομαδοποιηθεί όλες οι χώρες, που δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή ήπειρο (**Rest Countries**) και παρουσιάζουν συναλλαγές με την Ελλάδα. Να σημειωθεί, ότι οι εμπορικές συναλλαγές αφορούν την περίοδο 1986-2011 και αυτό γιατί αυτό είναι το χρονικό διάστημα που ήταν εφικτή η άντληση στοιχείων από την βάση δεδομένων του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τα Τρόφιμα και την Γεωργία.

5.2 Εξαγωγές

5.2.1 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.3 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των εξαγωγών για ένα αριθμό προϊόντων της φυτικής παραγωγής, που η παραγωγή ξεπερνά το καθαρό αποτέλεσμα, για τις τρεις προκαθορισμένες περιόδους. Για όλα αυτά τα αγαθά οι ρυθμοί μεταβολής ήταν υψηλότεροι την πρώτη περίοδο. Με την εφαρμογή της ΚΑΠ, από το 1992 παρατηρείται μείωση για όλα τα αγαθά, ενώ την τρίτη περίοδο ο δείκτης είναι θετικός για όλα τα αγαθά εκτός από τα λεμόνια, τα σταφύλια, το κρασί και τον καπνό, καθώς οι εξαγωγές τους παρουσίασαν μείωση.

Πίνακας 5.3: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εξαγωγών όταν η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΡΥΖΙ	0,671	0,24	0,201
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	1,073	0,292	0,036
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	0,42	0,085	0,018
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	1,416	0,127	0,127
ΛΕΜΟΝΙΑ	0,282	0,1	-0,014
ΣΤΑΦΥΛΙΑ	0,093	0,031	-0,015
ΚΑΡΠΟΥΖΙΑ	0,239	0,019	0,065
ΑΓΓΟΥΡΙΑ	0,141	0,006	0,051
ΚΡΑΣΙ	0,296	0,006	-0,027
ΚΑΠΝΟΣ	0,087	-0,036	-0,05

Ο πίνακας 5.4 παρουσιάζει τα μερίδια της κάθε ομάδας χωρών για κάθε ένα από τα αγαθά της φυτικής παραγωγής που η παραγωγή τους υπερβαίνει τη ζήτηση της εγχώριας αγοράς. Από αυτή την κατηγορία, όλα τα αγαθά εκτός από τα καρπούζια και τα αγγούρια είναι σημαντικές και μεγάλες σε όγκο. Μερικά από τα σημαντικότερα είναι το ρύζι, το ελαιόλαδο και τα πορτοκάλια. Για παράδειγμα οι εξαγωγές ρυζιού το άγγιζαν τους 4.427 τόνους, το 1992 έφτασαν τους 9.840 τόνους, το 2002 κινήθηκαν στους 28.115 τόνους και το 2011 εξήχθησαν 124.947 τόνοι ρυζιού. Περισσότερα στοιχεία για τις εξαγωγές ρυζιού δίνονται στον Πίνακα 1 του παραρτήματος Ι. Δεν θα μπορούσε να μείνει ασχολίαστη η περίπτωση του ελαιολάδου, καθώς το 1982 εξήχθησαν 41.504 τόνοι, το 1992 οι εξαγόμενες ποσότητες άγγιζαν τους 156.148 τόνους, το 2002 εξήχθησαν 74.174 τόνοι και το 2011 εξήχθησαν 86.807 τόνοι. Τέλος, τα πορτοκάλια εμφάνισαν σπουδαίες εξαγωγές καθώς το 1982 αυτές έφτασαν τους 180.834 τόνους, το 1992 άγγιζαν τους 386.073 τόνους, το 2002 έπεσαν στους 274.746 τόνους και το 2011 άγγιζαν το 400.046 τόνους. Περισσότερα στοιχεία για τις εξαγωγές πορτοκαλιού δίνονται στον Πίνακα 3 του παραρτήματος Ι.

Δεν έχουμε συμπεριλάβει την περίπτωση των αγγουριών και των καρπουζιών καθώς όπως φαίνεται και από τους πίνακες 7 και 8 του παραρτήματος Ι, σημειώνουν πολύ μικρές εξαγωγές.

Πίνακας 5.4: Μερίδια εξαγωγών προϊόντων φυτικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
ΕΕ(15)			
ΡΥΖΙ	5.64%	18.26%	22.45%
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	91.36%	93.68%	94.14%
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	27.78%	14.72%	19.51%
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	24.22%	25.84%	13.72%
ΛΕΜΟΝΙΑ	1.55%	6.40%	17.94%
ΣΤΑΦΥΛΙΑ	59.86%	75.87%	68.65%
ΚΡΑΣΙ	53.17%	86.98%	81.41%
ΚΑΠΝΟΣ	36.15%	30.27%	31.73%
ΕΕ(28)			
ΡΥΖΙ	2.92%	5.80%	54.18%
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	0.55%	0.46%	2.00%
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	28.13%	41.58%	55.27%
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	21.45%	39.86%	48.35%
ΛΕΜΟΝΙΑ	54.16%	40.28%	49.23%
ΣΤΑΦΥΛΙΑ	1.40%	18.27%	21.43%
ΚΡΑΣΙ	0.05%	0.55%	3.60%
ΚΑΠΝΟΣ	7.89%	9.10%	11.44%
REST EUROPEAN			
ΡΥΖΙ	0.00%	6.97%	1.04%
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	2.49%	0.53%	1.72%
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	0.02%	36.78%	15.37%
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	0.00%	23.93%	26.07%
ΛΕΜΟΝΙΑ	0.00%	49.77%	30.53%
ΣΤΑΦΥΛΙΑ	0.03%	5.58%	6.33%
ΚΡΑΣΙ	1.42%	2.60%	2.40%
ΚΑΠΝΟΣ	4.69%	16.12%	14.93%
REST COUNTRIES			
ΡΥΖΙ	91.44%	68.96%	22.33%
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	5.59%	5.34%	10.48%
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	44.07%	6.92%	9.85%
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	54.33%	8.98%	9.60%
ΛΕΜΟΝΙΑ	44.29%	3.54%	2.30%
ΣΤΑΦΥΛΙΑ	38.71%	0.29%	3.59%
ΚΡΑΣΙ	45.37%	6.78%	12.60%
ΚΑΠΝΟΣ	52.28%	44.51%	41.20%

Στην πλειονότητα των αγαθών το μερίδιο της ομάδας Rest Countries είναι μειωμένο τις δύο τελευταίες δεκαετίες, σε σχέση με την πρώτη περίοδο. Από τα πιο τραγικά παραδείγματα είναι

αυτά του ρυζιού και των λεμονιών, ενώ σχεδόν για όλα τα αγαθά, εκτός από το ελαιόλαδο οι μειώσεις του μεριδίου αυτής της ομάδας είναι τρομερές από το 1992 και μετά.

Πιο αναλυτικά, για το **ρύζι** την περίοδο 1986-1991 η ομάδα Rest Countries, που αποτελείται από χώρες της Αφρικής, της μέσης Ανατολής και της Λατινικής Αμερικής, λαμβάνει το υψηλότερο μερίδιο. Μερίδιο που μειώθηκε την επόμενη περίοδο, παρόλα αυτά εξακολουθούσε να είναι το υψηλότερο. Την περίοδο 1992-2001 παρουσίασαν άνοδο και οι εξαγωγές προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο τα δεκαπέντε πρώτα κράτη όσο και τα νεότερα. Την τελευταία δεκαετία ο βασικότερος προορισμός του ρυζιού ήταν τα νεοεισερχόμενα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-28), με ποσοστό που ξεπερνούσε το 54%, ενώ οι υπόλοιπες εξαγωγές μοιραζόταν ανάμεσα στα νεότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις Rest Countries. Αυτό που προκύπτει από την εικόνα των εξαγωγών είναι ότι η κοινή αγορά ευνόησε τις συναλλαγές μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ χάθηκαν, καθώς έγιναν ακριβότερες, οι συναλλαγές με χώρες εκτός Ευρώπης.

Αναφορικά με το **ελαιόλαδο**, πλήθος εξαγωγών διενεργούνται όλα αυτά τα χρόνια με πλήθος χωρών, Ευρωπαϊκών και μη. Όπως φαίνεται από τον πίνακα 5.4 τα μερίδια εξαγωγών ελαιόλαδου προς τα δεκαπέντε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-15) ήταν και τα υψηλότερα καθώς και τις τρεις περιόδους ξεπερνούσαν το 90%. Αφήνοντας έτσι το υπόλοιπο περίπου 10% στις υπόλοιπες ομάδες χωρών. Αξίζει να γίνει αναφορά και στο μερίδιο της ομάδας Rest Countries καθώς τις δύο πρώτες περιόδους κυμαινόταν στο 5% και την τρίτη περίοδο σχεδόν διπλασιάστηκε.

Καθώς το ελαιόλαδο εξάγεται σε περισσότερες από 40 χώρες παγκοσμίως, λίγες είναι αυτές που κατέχουν υψηλά μερίδια. Στον Πίνακα 2 του παραρτήματος I παρουσιάζονται αναλυτικά οι χώρες και τα μερίδια τους από τις εξαγωγές ελαιόλαδου. Ωστόσο, οι οχτώ χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά είναι από την Ευρωπαϊκή Ένωση των δεκαπέντε, η Ιταλία, η Γερμανία, η Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία. Ενώ οι υπόλοιπες τρεις (Ρωσία, Καναδάς και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής) αποτελούν χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ιταλία την περίοδο 1982-1991 είχε μερίδιο 86,31%, την περίοδο 1992-2001 το μερίδιο της έπεσε στο 76,66%, για να μειωθεί περαιτέρω την περίοδο 2002-2001 στο 73,21%. Σημαντικά μερίδια λάμβανε και η Γαλλία η οποία το διάστημα 1986-1991 είχε μερίδιο της τάξης του 2,63%, την επόμενη περίοδο αύξησε το ποσοστό της στο 7,41%, για να μειωθεί ξανά στο 0,61% την τελευταία δεκαετία. Αντίθετα το μερίδιο των ΗΠΑ ήταν αυξανόμενο στο διάστημα των τριών

αυτών περιόδων, από το 1,44% της περιόδου 1986-1991, στο 1,94% τη δεκαετία 1992-2001, στο 3,63% την τελευταία δεκαετία.

Η σημασία του ελαιόλαδου για την ελληνική οικονομία είναι τεράστια, όντας το νούμερο ένα εξαγωγίμο προϊόν θα περίμενε κανείς τρομερά κέρδη από αυτό, ωστόσο το μόνο που προσφέρει είναι η τιμή του παραγωγού. Το μεγαλύτερο μέρος του εξάγεται στην Ιταλία χύμα, στερώντας έτσι πολύτιμα κεφάλαια και θέσεις εργασίας (σε τυποποίηση, μεταφορές, μάρκετινγκ και σχεδίαση) που θα δημιουργούταν αν το ελαιόλαδο εξαγόταν ως προϊόν «made in Greece» (Κλαδική ανάλυση ICAP, 2011). Εκατομμύρια είναι οι τόνοι που εξάγονται στο εξωτερικό, ελάχιστοι όμως είναι εκείνοι που καταλήγουν στο ράφι ως ελληνικό προϊόν, γεγονός που αποδεικνύεται από στοιχεία της Αρχής Τελωνείων Γαλλίας και του Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων της ελληνικής πρεσβείας στο Λονδίνο.

Σε σύγκριση με άλλες χώρες που παράγουν μικρότερες ποσότητες ελαιόλαδου, η Ελλάδα εξαγει λιγότερο καθώς οι περισσότεροι ελαιοπαραγωγοί εστιάζουν στην εγχώρια αγορά. Η τάση αυτή επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι ο μίσος όγκος της συνολικής εγχώριας κατανάλωσης καλύπτεται από την διακίνηση χύμα ελαιόλαδου, που προωθείται στον καταναλωτή δίχως την παρέμβαση οργανωμένου δικτύου διανομής, δίχως τυποποίηση και έλεγχο. Οι έλλειψη εσωτερικού μηχανισμού έλεγχου και εθνικής πολιτικής για το ελαιόλαδο αποτελεί πλήγμα για την ελληνική οικονομία. Όπως και η ύπαρξη πολλών μικρών παραγωγών και πολλών προϊόντων με ετικέτες σχετιζόμενες με το ελαιόλαδο αποτελεί αγκάθι για τις εξαγωγές εξαιτίας της έλλειψης οργανωμένης και συντονισμένης στρατηγικής (Κλαδική ανάλυση ICAP, 2011). Την περίοδο της κρίσης δημιουργήθηκαν πολλές επιχειρήσεις που επικεντρώθηκαν στις εξαγωγές ελαιολάδου, όμως λίγες κατάφεραν να διατηρηθούν στο χώρο, εξαιτίας της μικρής τους δυναμικής (www.paragogi.net). Ο συντονισμός αυτών των προσπαθειών αποτελεί επιτακτική ανάγκη και λύση για το μέλλον.

Μια ακόμη λύση είναι η δημιουργία του χρηματιστηρίου εμπορευμάτων (www.fortunegreece.com). Το χρηματιστήριο εμπορευμάτων είναι η αγορά όπου θα διαπραγματεύονται παράγωγα (δηλαδή συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης) των οποίων η αξία, η επενδυτική συμπεριφορά και η απόδοση εξαρτώνται από την χρηματική αξία (spot price) ενός συγκεκριμένου υποκείμενου εμπορεύματος (underlier). Στο χρηματιστήριο εμπορευμάτων οι συναλλαγές που πραγματοποιούνται έχουν ως υποκείμενα εμπορεύματα στην πρωτογενή μορφή τους. «Soft» εμπορεύματα είναι τα γεωργικά προϊόντα όπως το σιτάρι, ο καφές, η ζάχαρη

και το κακάο. «Σκληρά» εμπορεύματα είναι όσα εξορύσσονται όπως ο χρυσός, το πετρέλαιο και το καουτσούκ. Ωστόσο το χρηματιστήριο εμπορευμάτων ενέχει τον κίνδυνο της κερδοσκοπίας αφού οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές υπερτερούν έναντι αυτών που καταλήγουν σε φυσική παράδοση των υποκείμενων αγαθών. Για να λειτουργήσει σωστά το χρηματιστήριο εμπορευμάτων θα πρέπει να υπάρχει οργανωμένη αγορά, που να υποστηρίζει τις συναλλαγές. Θα πρέπει επίσης να υπάρχουν διαμεσολαβητές μεταξύ αγοραστών και πωλητών αλλά και τα κατάλληλα «εργαλεία», δηλαδή τα συμβόλαια που θα περιγράφουν επακριβώς τους όρους της συναλλαγής. Από το πλήθος των αγροτικών προϊόντων που διαθέτει η χώρα το εξαιρετικά παρθένο ελαιόλαδο και όλα τα εμπορεύματα με την ετικέτα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του χρηματιστηρίου εμπορευμάτων και κατ' επέκταση της αγοράς και την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας (Κλαδική ανάλυση ICAP, 2011).

Σημαντικό εξαγωγίμο προϊόν αποτελούν και τα **εσπεριδοειδή φρούτα** και πιο συγκεκριμένα τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια και τα λεμόνια. Προηγουμένως παρουσιάστηκαν οι εξαγόμενες ποσότητες **πορτοκαλιών** για συγκεκριμένα έτη. Σε αυτό το σημείο θα γίνει αναφορά στις χώρες προορισμούς τους. Την περίοδο 1986-1991 πάνω από το 40% των εξαγωγών κατευθυνόταν στις χώρες που αποτελούν την ομάδα Rest Countries, μερικές εκ των οποίων είναι οι Μπαχάμες, το Μπαχρέιν, ο Καναδάς, η Τουρκία, η Λιβερία, η Σιέρα Λεόνε, η Κορέα, η Εσθονία, η Ισλανδία, η Πορτογαλία και η Λετονία. Το ίδιο χρονικό διάστημα σημαντικό μερίδιο λάμβαναν οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο τα δεκαπέντε αρχικά μέλη (EE-15) όσο και τα νεοεισερχόμενα δεκατρία (EE-28). Την επόμενη περίοδο παρατηρήθηκαν αλλαγές, εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων της κοινής αγροτικής πολιτικής, αφού μειώθηκε ριζικά το μερίδιο της ομάδας Rest Countries και πλέον ο μεγαλύτερος εισαγωγέας των ελληνικών πορτοκαλιών ήταν τα δεκατρία νεότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-28). Το μερίδιο των δεκαπέντε κρατών (EE-15) μειώθηκε, ενώ αυτό των Ευρωπαϊκών χωρών που δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Rest European) παρουσίασε αύξηση κυρίως λόγω της μεγάλης εξαγωγίμης ποσότητας πορτοκαλιών προς την Ρωσία. Την τρίτη εξεταζόμενη περίοδο (2002-2011) το μερίδιο των νεοεισερχόμενων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-28) συνέχισε να αυξάνεται, ενώ την δεύτερη θέση καταλάμβαναν ξανά οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των δεκαπέντε (EE-15). Οι χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά εντός Ευρωπαϊκής ηπείρου (Rest European) είχαν το τρίτο μεγαλύτερο μερίδιο, ξανά λόγω των εξαγωγών πορτοκαλιών προς την Ρωσία.

Αυτό που συμπεραίνει κανείς είναι ότι τα 30 αυτά χρόνια, τα ελληνικά πορτοκάλια εξαγόταν κυρίως στις Ευρωπαϊκές χώρες, ωστόσο από το 1992 οι εξαγωγές και έπειτα προσανατολίστηκαν στις αγορές των Βαλκανίων και των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, με σημαντικότερες αγορές τις Βουλγαρία, Αλβανία, Ρουμανία, Πολωνία και ΠΓΔΜ.

Παρόμοια ήταν και η εικόνα στις εξαγωγές **μανταρινιών** καθώς σε μεγάλο βαθμό και αυτά εξαγόταν σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, σημαντικές εμπορικές σχέσεις δημιουργήθηκαν και με τις χώρες της ομάδας Rest Countries, που περιλαμβάνει κυρίως χώρες της Αμερικάνικης ηπείρου.

Την περίοδο 1986-1991 περισσότερες από τις μισές εξαγωγές κατευθυνόταν προς την ομάδα Rest Countries, ενώ το υπόλοιπο σχεδόν 50% μοιραζόταν μεταξύ των χωρών, παλαιότερων και νέων, της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Την επόμενη δεκαετία (1992-2002) τα μερίδια στις εξαγωγές άλλαξαν, με το υψηλότερο να κατέχεται από τα νεότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την στιγμή που τα αρχικά της μέλη αυτής το μερίδιο τους, ενώ παρουσιάστηκε αύξηση και σε αυτό των Ευρωπαϊκών χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις χώρες αυτές περιλαμβάνονται η Αλβανία, η ΠΓΔΜ, η Ρωσία και η Ουκρανία. Την δεκαετία 2002-2011 τα νεοεισερχόμενα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αύξησαν περαιτέρω το μερίδιο τους, ενώ το υπόλοιπο σχεδόν 50% μοιράστηκε μεταξύ των υπόλοιπων τριών ομάδων.

Ολοκληρώνοντας με την κατηγορία των εσπεριδοειδών η περίπτωση των **λεμονιών** παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς την περίοδο 1986-1991 πάνω από τον μισό όγκο των εξαγωγών κατευθυνόταν προς τα δεκατρία νεότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-28) ενώ η ομάδα Rest Countries κατείχε το 44% των εξαγωγών. Η ομάδα αυτή αποτελείται από χώρες όπως η Τουρκία, η Σαουδική Αραβία και άλλες χώρες της Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Την επόμενη περίοδο σημειώθηκαν αλλαγές καθώς σχεδόν οι μισές εξαγωγές λεμονιών κατευθυνόταν προς τις Ευρωπαϊκές χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σημαντικότερες αγορές τις: Αλβανία, Σερβία, ΠΓΔΜ, Ρωσία και Ουκρανία. Ενώ, δεύτερη στη λίστα με τις περισσότερες εξαγωγές ακολουθούσαν τα νεότερα μέλη της ΕΕ (EE-28) με μερίδιο που προσέγγιζε το 40%. Τέλος, την τρίτη περίοδο (2002-2011) το μόνο που άλλαξε ήταν η πρωτιά καθώς πάλι οι νεοεισερχόμενες χώρες (EE-28) αποτέλεσαν το βασικό προορισμό των ελληνικών λεμονιών, ακολουθούμενες από την ομάδα Rest European που το ποσοστό της άγγιξε το 1/3 των συνολικών εξαγωγών. Αυτό που προκαλεί εντύπωση είναι η εξαφάνιση των αγορών των χωρών που ανήκουν στην ομάδα Rest Countries. Φαίνεται λοιπόν ότι με την εφαρμογή της ΚΑΠ χάθηκαν αγορές, ενώ

ενισχύθηκαν οι εμπορικές συναλλαγές με χώρες της κοινότητας. Όμοια είναι η εικόνα για ολόκληρη την ομάδα των εσπεριδοειδών φρούτων, ωστόσο η περίπτωση των λεμονιών αποτελεί το πιο τρανταχτό παράδειγμα.

Ένα ακόμη φρούτο του οποίου η παραγωγή υπερβαίνει την ζήτηση της εγχώριας αγοράς είναι τα **σταφύλια**. Με εξαγωγές το 1982 της τάξης των 75.231 τόνων, το 1992 της τάξης των 106.875 τόνων, το 2002 της τάξης των 57.610 και το 2011 της τάξης των 72.063 τόνων, φαίνεται ότι αποτελεί σημαντικό εξαγωγικό προϊόν. Τα ελληνικά σταφύλια στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα εξάγονται σε πλήθος χωρών τόσο εντός Ευρώπης, όσο και εκτός. Στην περίπτωση αυτή η ομάδα Rest Countries περιλαμβάνει χώρες όπως ο Παναμάς, η Τουρκία, η Σαουδική Αραβία και η Λιβερία. Την πενταετία 1986-1991 περισσότερες από τις μισές εξαγωγές σταφυλιών προοριζόταν προς τα δεκαπέντε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-15) με το υπόλοιπο σχεδόν 40% να αφορά την ομάδα Rest Countries. Την επόμενη δεκαετία το μερίδιο των EE-15 αυξήθηκε περαιτέρω, ενώ για πρώτη φορά παρατηρήθηκαν εξαγωγές προς τα νεότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-28) και τις Ευρωπαϊκές χώρες που δεν ανήκουν στην κοινότητα. Τέλος, την περίοδο 2002-2011 το ποσοστό των δεκαπέντε κρατών μελών ξεπέρασε το 65%, ενώ αυξημένο ήταν και το ποσοστό των υπόλοιπων ομάδων. Εύκολα βγαίνει το συμπέρασμα ότι η εφαρμογή της ΚΑΠ ελάττωσε έως και εξαφάνισε το εμπόριο με μη Ευρωπαϊκές χώρες, ενώ αντίθετα ευνόησε την ανάπτυξη του εμπορίου στην Ευρωπαϊκή αγορά. Η εξαφάνιση των αγορών εκτός Ευρώπης οφείλεται και στην επιβολή μείωσης της παραγόμενης ποσότητας σταφυλιών.

Η παραγωγή **κρασιού** και αυτή ξεπερνά την ζήτηση για κατανάλωση της εγχώριας αγοράς, όπως αυτή προσεγγίζεται μέσω του μεγέθους του καθαρού αποτελέσματος. Μέσα σε αυτά τα 30 χρόνια, τα ελληνικά κρασιά εξάγονται σε πλήθος χωρών, σε χώρες δηλαδή που ανήκουν στις τέσσερις ομάδες που έχουν παρουσιαστεί. Η ομάδα Rest Countries αποτελείται κυρίως από χώρες όπως η Αλγερία, η Νότιος Αφρική, η Λιβερία και διάφορα άλλα κράτη της Μέσης Ανατολής.

Την περίοδο 1986-1991 ο μισός όγκος των εξαγωγών κρασιού προοριζόταν προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 κρατών, ενώ σημαντικό μερίδιο λάμβαναν και οι Rest Countries. Την επόμενη περίοδο όμως, σχεδόν το 90% των εξαγωγών κατευθυνόταν στα αρχικά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφήνοντας το υπόλοιπο σχεδόν 10% στις υπόλοιπες 3 ομάδες χωρών. Φαινόμενο που συνεχίστηκε σχεδόν με την ίδια ένταση και την επόμενη περίοδο, όπου

και πάλι οι ΕΕ-15 είχαν το υψηλότερο μερίδιο. Ενώ το μερίδιο της ομάδας Rest Countries παρουσίασε μικρή αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία. Και σε αυτή την περίπτωση φαίνεται ότι η εφαρμογή της ΚΑΠ έχει επηρεάσει τις αγορές εκτός Ευρώπης, καθώς το μερίδιο των χωρών αυτών μειώθηκε πολύ μετά το 1992. Από την άλλη άνοδο σημείωσαν οι Ευρωπαϊκές χώρες με τρανταχτό παράδειγμα αυτό της Γερμανίας της οποίας το μερίδιο από τις εξαγωγές την περίοδο 1986-1991 άγγιζε το 5,69% για να εκτοξευτεί στο 44,16% και 52,13% τις περιόδους 1992-2001 και 2002-2011 αντίστοιχα.

Την περίοδο της οικονομικής κρίσης, σε μια προσπάθεια δημιουργίας νέων αγορών, οι οινοπαραγωγοί επικεντρώθηκαν στις εξαγωγές ποιοτικών, καλοφτιαγμένων, οικονομικά προσιτών κρασιών από σπάνιες ποικιλίες (www.kathimerini.gr). Η αναβίωση γηγενών ποικιλιών και η δημιουργία νέων οινοποιών, όπως και η δημιουργία του πρώτου τηλεοπτικού σποτ για την προώθηση και ενίσχυση της αμπελουργίας, από το υπουργείο αγροτικής ανάπτυξης και τροφίμων σε συνεργασία με τη «Συμμαχία για την Ελλάδα», αποτέλεσαν μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση.

Το τελευταίο αγαθό του οποίου η παραγωγή ξεπερνά το καθαρό αποτέλεσμα είναι ο **καπνός**. Όλα αυτά τα χρόνια ο καπνός εξάγεται σε πλήθος χωρών και επομένως σε όλες τις ομάδες χωρών που έχουν δημιουργηθεί. Την πενταετία 1986-1991 πάνω από το 50% των εξαγωγών προοριζόταν προς τις Rest Countries, με την ομάδα των δεκαπέντε πρώτων μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-15) να ακολουθεί. Η ομάδα rest Countries αποτελείται από χώρες της Ασίας, όπως η Κίνα, η Ιαπωνία και οι Φιλιππίνες, από χώρες της Λατινικής Αμερικής όπως η Αργεντινή και η Βραζιλία, και από χώρες της Αφρικής όπως η Αίγυπτος, η Λιβύη και η Νότιος Αφρική. Η επόμενη δεκαετία παρουσίασε την ίδια περίπου εικόνα, με το μερίδιο της ομάδας Rest Countries να είναι ελαφρώς μειωμένο, όπως μειωμένο ήταν και αυτό των δεκαπέντε μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-15). Αντίθετα αισθητή αύξηση παρουσίασε το μερίδιο των Rest European, εξαιτίας της αύξησης των εξαγωγών προς την Ρωσία. Παρόμοια ήταν η εικόνα και την τελευταία δεκαετία με το μερίδιο των Rest Countries να μειώνεται και άλλο, ενώ για πρώτη φορά αυτό των νεότερων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεπέρασε το 10%. Στο παράρτημα Ι παρουσιάζεται αναλυτικά ο Πίνακας 10 που περιέχει περισσότερες από 50 χώρες όπου εξάγεται ο καπνός. Ωστόσο τα υψηλότερα μερίδια είχαν η Ιταλία, καθώς την περίοδο 1996-1991 το ποσοστό της έφτασε το 21,57%, για να μειωθεί τις επόμενες δύο δεκαετίες στο 4,79% και 1,63% αντίστοιχα. Από την άλλη οι ΗΠΑ την περίοδο 1986-1991 είχαν μερίδιο της τάξης του 15,47%

για να μειωθεί τις επόμενες δύο περιόδους στα 11,51% και 8,22% αντίστοιχα. Αντίθετη πορεία παρουσίαζε το μερίδιο της Ρωσίας καθώς την περίοδο 1986-1991 ήταν 0%, για να αυξηθεί στο 10,4% την δεκαετία 1992-2001 και στο 10,32% την δεκαετία 2002-2011.

5.2.2 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.5 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των εξαγωγών για τα προϊόντα της φυτικής παραγωγής, που η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα, για τις τρεις προκαθορισμένες περιόδους. Για ορισμένα αγαθά της κατηγορίας αυτής (μήλα, ξερά κρεμμύδια, ελιές, ντομάτες, κουνουπίδι και μπρόκολο) οι ρυθμοί μεταβολής των εξαγωγών είναι υψηλότεροι την πρώτη περίοδο σε σχέση με τις επόμενες δύο. Ενώ για τα υπόλοιπα οι μέσοι ρυθμοί μεταβολής αυξάνονται από το 1992 και μετά.

Πίνακας 5.5: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εξαγωγών όταν η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΜΗΛΑ	5.2888	0.549	0.019
ΑΧΛΑΔΙΑ	-0.005	0.313	0.247
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	0.058	0.284	0.503
ΠΕΠΟΝΙΑ	0.238	0.974	0.27
ΖΑΧΑΡΗ	-0.667	1.906	60.568
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	0.286	0.411	0.029
ΚΡΕΜΜΥΔΙΑ ΞΕΡΑ	6.51	3.268	0.494
ΕΛΙΕΣ	3.384	2.424	0.029
ΝΤΟΜΑΤΕΣ	0.929	0.459	0.243

Από τα αγαθά που περιλαμβάνονται στον πίνακα οι εξαγωγές σε πεπόνια, κρεμμύδια ξερά και ντομάτες κινούνται σε πολύ χαμηλές ποσότητες. Παρόμοια είναι και η εικόνα αναφορικά με την ζάχαρη, καθώς οι εξαγόμενες ποσότητες, όπως φαίνεται και από τον πίνακα 15 του παραρτήματος Ι δεν ξεπερνούν τους 1.000 τόνους. Η τόσο μεγάλη αύξηση του μέσου ρυθμού των εξαγωγών την περίοδο 2002-2011 οφείλεται στους 4.798 εξαγόμενους τόνους του 2011.

Από τα παραπάνω αγαθά αξίζει να γίνει αναφορά στα μήλα, στα ροδάκινα και την μπύρα από κριθάρι καθώς οι εξαγωγές αυτών των αγαθών ήταν αρκετά υψηλές. Αυτό αποδεικνύεται από καθώς το 1982 εξήχθησαν 21.910 τόνοι μήλα, το 1992 εξήχθησαν 2.776 τόνοι, το 2002

εξήχθησαν 18.317 τόνοι, ενώ το 2011 οι εξαγόμενες ποσότητες μήλων άγγιξαν τους 37.641 τόνους. Όσο αφορά τα ροδάκινα το 1982 εξήχθησαν 92.821 τόνοι, το 1992 εξήχθησαν 57.191 τόνοι, το 2002 εξήχθησαν 99.997 τόνοι και το 2011 εξήχθησαν 103.695 τόνοι. Ενώ αναφορικά με την μύρα από κριθάρι το 1982 εξήχθησαν 389 τόνοι, το 1992 εξήχθησαν 8,084 τόνοι, το 2002 εξήχθησαν 24.600 τόνοι και τέλος το 2011 εξήχθησαν 32.022 τόνοι.

Ο πίνακας 5.6 περιλαμβάνει τα μερίδια εξαγωγών των διαφόρων χωρών για τα μήλα, τα ροδάκινα και τη μύρα από κριθάρι για τις τρεις εξεταζόμενες περιόδους.

Πίνακας 5.6: Μερίδια εξαγωγών προϊόντων φυτικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
(EE-15)			
ΜΗΛΑ	74.34%	6.72%	0.75%
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	36.74%	41.70%	10.91%
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	0.99%	2.81%	5.46%
(EE-28)			
ΜΗΛΑ	1.30%	42.27%	30.36%
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	8.74%	31.38%	43.31%
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	14.59%	7.88%	13.80%
REST EUROPRAN			
ΜΗΛΑ	0.06%	46.34%	54.73%
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	0.00%	24.97%	44.07%
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	0.06%	76.78%	57.31%
REST COUNTRIES			
ΜΗΛΑ	24.31%	4.86%	14.15%
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	54.51%	1.95%	1.72%
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	84.37%	12.52%	23.44%

Πιο αναλυτικά, τα ελληνικά **μήλα** εξάγονται σε πλήθος χωρών, ακόμη και προς την ομάδα Rest Countries, η οποία αποτελείται από χώρες όπως η Αίγυπτος, το Ισραήλ, η Τουρκία, η Λιβερία, οι Μπαχάμες και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Την περίοδο 1986-1991 πάνω από το 70% των εξαγωγών κατευθυνόταν προς τα αρχικά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-15), ενώ το υπόλοιπο μερίδιο αντιπροσώπευε τις Rest Countries. Την επόμενη περίοδο παρατηρήθηκαν μεταβολές καθώς τα αρχικά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-15) κατείχαν μόνο το 6% από τις συνολικές εξαγωγές, με τα νεότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-18)

και τις Rest European να μοιράζονται τις υπόλοιπες εξαγωγές μήλων. Την τελευταία δεκαετία, οι Rest European κατείχαν τον μισό όγκο των εξαγωγών, ενώ σημαντικό επίσης μερίδιο κατείχαν και τα δεκατρία νέα μέλη της Ευρωπαϊκής ένωσης (EE-28).

Οι χώρες με τα σημαντικότερα μερίδια από τις εξαγωγές μήλων για τις τρεις εξεταζόμενες περιόδους είναι, όπως αποδείχτηκε κυρίως Ευρωπαϊκές. Με την Ιταλία την περίοδο 1986-1991 να λαμβάνει σχεδόν το 50% των εξαγωγών, για να μειωθεί δραματικά στο 1,55% την επόμενη δεκαετία και να παρουσιάσει άνοδο ξανά (23%) το διάστημα 2002-2011. Άλλο τρανταχτό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Αλβανίας όπου οι εξαγωγές από την πρώτη στη δεύτερη περίοδο εκτινάχτηκαν από το 0% στο 43,43%, για να παρουσιάσουν πτώση την τελευταία δεκαετία στο 37,27%. Φαίνεται λοιπόν, ότι οι εξαγωγές μήλων δεν έχουν επηρεαστεί άμεσα από την επιβολή της ΚΑΠ. Μπορεί να έχουν χαθεί ορισμένες αγορές εκτός Ευρώπης, για τις οποίες γίνονται προσπάθειες να ανακτηθούν, τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα μετά την οικονομική κρίση και την πιο πρόσφατη εξέλιξη, την επιβολή του ρώσικου εμπάργκο. Ωστόσο, από το 1992 και μετά άνοδο παρουσίασαν οι αγορές με τις Βαλκανικές χώρες.

Τα **ροδάκινα** από την άλλη στο διάστημα αυτών των ετών κατευθυνόταν προς όλες τις δημιουργημένες ομάδες χωρών. Ειδικότερα την πενταετία 1986-1991 πάνω από το 50% κατευθυνόταν στις χώρες της ομάδας Rest Countries. Η ομάδα αυτή αποτελείται από χώρες της Αφρικής, όπως η Λιβερία και από χώρες της Μέσης Ανατολής όπως το Κατάρ, η Σαουδική Αραβία, η Τουρκία και το Κουβέιτ. Την επόμενη περίοδο η κατάσταση άλλαξε με τα ελληνικά ροδάκινα να εξάγονται αποκλειστικά σε Ευρωπαϊκές χώρες και ιδιαίτερα στα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενώ και την δεκαετία 2002-2011 παρατηρήθηκαν αλλαγές με τα κράτη της EE-15 να λαμβάνουν μόνο το 1/10 των εξαγωγών, και το υπόλοιπο ποσοστό να μοιράζεται σχεδόν ισόποσα ανάμεσα στα νεότερα μέλη της ένωσης και στα Ευρωπαϊκά κράτη εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και σε αυτή την περίπτωση οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ ευνόησαν το ενδοκοινοτικό εμπόριο, ενώ αγορές με άλλες χώρες εγκαταλείφθηκαν. Αυτό αποδεικνύεται και από τα ποσοστά με χώρες όπως η Ρουμανία και η Πολωνία των οποίων τα μερίδια αυξήθηκαν από το 1992 και μετά (όπως φαίνεται και από τον πίνακα 13 του παραρτήματος Ι) ενώ οι συναλλαγές με χώρες όπως η Γερμανία και η Ολλανδία παρουσίασαν πτώση με το πέρασμα των ετών.

Ξεχωριστή περίπτωση αποτελεί η περίπτωση της Ρωσίας, της οποίας το μερίδιο από το 0% έφτασε στο 11,32% από την πρώτη στη δεύτερη περίοδο, για να καταλήξει στο 24,71% την

τελευταία δεκαετία. Με το ρώσικο εμπάργκο να βρίσκεται σε ισχύ στις μέρες μας, τα ελληνικά ροδάκινα αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα, με τους παραγωγούς να αναγκάζονται να ρίξουν τις τιμές ώστε να πωληθούν τα προϊόντα τους σε άλλες αγορές, ενώ δεν είναι λίγοι αυτοί που προσπαθούν να βρουν αγορές στη Μέση Ανατολή και στην Αίγυπτο. Καθώς αυτή η διαδικασία απαιτεί χρόνο, η Ευρωπαϊκή Ένωση ενέκρινε αποζημιώσεις ύψους €33 εκατομμυρίων ώστε να αντισταθμιστούν οι εισοδηματικές απώλειες από την πτώση των τιμών του 2014 (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). (Οι αποζημιώσεις θα καταβληθούν με την μορφή της στρεμματικής ενίσχυσης ανάλογα με την τιμή πώληση των ροδάκινων με βάση την αίτηση Ενιαίας Ενίσχυσης (ΟΣΔΕ) του 2014 για κάθε παραγωγό).

Επιπρόσθετη λύση στο πρόβλημα των απούλητων ροδάκινων και των ροδάκινων που πωλούνται σε χαμηλή τιμή μπορούν να δώσουν τα προγράμματα συμβολαιακής γεωργίας. Μέσω αυτών δίνεται η ευκαιρία χρηματοδότησης ολόκληρης της αλυσίδα, από τον παραγωγό έως και την επεξεργασία τους από εταιρίες μεταποίησης. Ο παραγωγός έχει στην διάθεση του την απαραίτητη ρευστότητα, με ανταγωνιστικούς όρους και εγγυημένη πληρωμή της παραγωγή που έχει συμφωνήσει να παραδώσει στην εταιρία/συνεταιρισμό μεταποίησης. Πολλά προγράμματα συμβολαιακής γεωργίας υποστηρίζονται από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως η τράπεζα Πειραιώς, σε συνεργασία με διάφορους συνεταιρισμούς της Κεντρικής Μακεδονίας.

Κλείνοντας, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η **μπύρα από κριθάρι** παρουσίασε σημαντικές εξαγωγές προς διάφορες χώρες, την εξεταζόμενη περίοδο. Πάνω από το 80% των εξαγωγών την περίοδο 1986-1991 κατευθυνόταν προς τις Rest Countries. Οι χώρες αυτές ήταν ο Καναδάς, οι ΗΠΑ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, η Νιγηρία, η Νότιος Αφρική και η Σιγκαπούρη. Το υπόλοιπο σχεδόν 20% μοιραζόταν ανάμεσα στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Την επόμενη δεκαετία, το μεγαλύτερο μερίδιο είχαν οι Rest European και κατά βάση την Αλβανία, όπως αποδεικνύεται και από τον πίνακα 16 του παραρτήματος Ι. Ενώ τέλος το διάστημα 2002-2011 το μερίδιο τους ήταν ελαφρώς μειωμένο, ενώ αυτό των Rest Countries σημείωσε άνοδο, εξαιτίας της αύξησης των εξαγωγών μπύρας προς το Ισραήλ.

5.2.3 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.7 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των εξαγωγών των προϊόντων φυτικής παραγωγής, που η παραγωγή δεν επαρκεί για να καλύψει το καθαρό αποτέλεσμα, για τις τρεις προκαθορισμένες περιόδους. Για όλα τα αγαθά της κατηγορίας αυτής εκτός από το κριθάρι

οι ρυθμοί μεταβολής την πρώτη περίοδο ήταν υψηλότεροι, ενώ με την εφαρμογή της ΚΑΠ αυτοί μειώνονται. Παρόλα αυτά ο δείκτης της Τρίτη περίοδο είναι θετικός και αυξήθηκε μάλιστα για το σιτάρι και την πατάτα, ενώ μειώθηκε για τα όσπρια. Εξαίρεση αποτελεί το κριθάρι, του οποίου ο δείκτης ήταν αρνητικός την πρώτη περίοδο, για να αυξηθεί και να εκτιναχθεί στα ύψη την τρίτη περίοδο. Ο δείκτης λαμβάνει τόσο μεγάλη τιμή καθώς το 2002 εξήχθησαν 36.739 τόνοι κριθαριού, την στιγμή που τα προηγούμενα έτη οι εξαγωγές ήταν σχεδόν μηδενικές (πίνακας 20 παράρτημα Ι).

Πίνακας 5.7: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εξαγωγών όταν η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΚΡΙΘΑΡΙ	-0.675	0.021	214.702
ΣΙΤΑΡΙ	0.674	0.12	0.214
ΠΑΤΑΤΑ	0.954	0.026	0.3
ΦΑΣΟΛΙΑ	0.093	0.497	0.055
ΦΑΚΗ	5.527	0.898	0.129

Από τα αγαθά του πίνακα οι εξαγωγές των οσπρίων και του κριθαριού είναι σχεδόν ασήμαντες. Μικρή αναφορά θα γίνει για το σιτάρι καθώς έως και το 1994 οι εξαγωγές του ξεπερνούσαν τις εισαγωγές, αλλά και για την περίπτωση της πατάτας καθώς κατά μέσο όρο εξαγόταν 20.000 τόνοι ετησίως.

Ο πίνακας 5.8 περιλαμβάνει τα μερίδια εξαγωγών των διαφόρων χωρών για το σιτάρι και την πατάτα για τις τρεις εξεταζόμενες περιόδους.

Πίνακας 5.8: Μερίδια εξαγωγών προϊόντων φυτικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
(ΕΕ-15)			
ΣΙΤΑΡΙ	86.01%	82.03%	56%
ΠΑΤΑΤΕΣ	55.86%	35.28%	8.04%
(ΕΕ-28)			
ΣΙΤΑΡΙ	0.70%	0.39%	3.93%
ΠΑΤΑΤΕΣ	12.02%	24.95%	76.71%
Rest European			
ΣΙΤΑΡΙ	0%	1.46%	2.18%
ΠΑΤΑΤΕΣ			

Rest Countries			
ΣΙΤΑΡΙ	12.53%	14.76%	31.78%
ΠΑΤΑΤΕΣ	32.12%	39.76%	15.25%

Την πενταετία 1986-1991 πάνω από το 80% των εξαγωγών σιταριού κατευθυνόταν προς την ΕΕ-15, με το υπόλοιπο σχεδόν 10% να αφορά τις Rest Countries και πιο συγκεκριμένα την Τουρκία, την Αλγερία, τη Τυνησία, την Νιγηρία, την Ιορδανία, το Ισραήλ, τη Λιβύη και το Λίβανο. Την επόμενη περίοδο οι εξαγωγές δεν παρουσίασαν σημαντικές αλλαγές με τις δύο ομάδες χωρών να κινούνται στα ίδια με την προηγούμενη περίοδο, επίπεδα. Αντίθετα, την τελευταία δεκαετία, το μερίδιο των ΕΕ-15 έπεσε στο 56% ενώ αυτό των Rest Countries αυξήθηκε λόγω της αύξηση των εξαγωγών προς την Τυνησία. Επομένως, η εφαρμογή της ΚΑΠ δεν επηρέασε τις εξαγωγές σιταριού, με την έννοια ότι δεν χάθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι αγορές εκτός Ευρωπαϊκής ένωσης, ωστόσο επηρέασε σημαντικά την παραγωγή.

Η περίπτωση της πατάτας παρουσιάζει ενδιαφέρον καθώς παρότι η παραγωγή ήταν χαμηλότερη από την εγχώρια κατανάλωση, γινόταν εξαγωγές. Όπως αποδεικνύεται από τον πίνακα 22 του παραρτήματος Ι έως το 1992 οι εξαγωγές ήταν περισσότερες από τις εισαγωγές. Στη πορεία οι εξαγωγές μειώθηκαν, ενώ αυξήθηκαν οι εισαγωγές για να ικανοποιείται η εγχώρια αγορά. Ακόμη και έτσι όμως συνέχισαν να υφίστανται εξαγωγές μικρής δυναμικής που σε καμία περίπτωση δεν ξεπέρασαν τους 50.000 τόνους.

Το διάστημα 1986-1991 το υψηλότερο μερίδιο κατείχαν τα δεκαπέντε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-15) με μερίδιο που ξεπερνούσε το 55%, ενώ το μερίδιο των Rest Countries άγγιζε το 31%. Η ομάδα αυτή περιελάμβανε χώρες της Αφρικής όπως η Αίγυπτος και η Λιβύη, και χώρες της Μέσης Ανατολής όπως το Ισραήλ και ο Λίβανος. Την επόμενη δεκαετία οι μεγαλύτερες ποσότητες πατάτας εξαγόταν στις Rest European, με κύριο προορισμό την Αλβανία, ενώ ακολουθούσαν, με αρκετά μειωμένο ποσοστό τα δεκαπέντε μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-15). Αυτή την περίοδο ήταν αυξημένο και το μερίδιο των νεοεισερχόμενων στην Ευρωπαϊκή Ένωση χωρών, καθώς προσέγγιζε το 25%, εξαιτίας της αύξησης των εξαγωγών προς τη Βουλγαρία και την Πολωνία. Την τελευταία δεκαετία (2002-2011) το ενδοκοινοτικό εμπόριο ξεπερνούσε το 80% ενώ το υπόλοιπο μερίδιο λάμβαναν οι Rest Countries. Συμπεραίνεται λοιπόν ότι η ΚΑΠ ενίσχυσε το ενδοκοινοτικό εμπόριο, ενώ τα τελευταία χρόνια στροφή παρατηρείται προς τις Βαλκανικές χώρες.

5.2.4 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.9 δίνεται ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εξαγωγών του τυριού από πρόβειο γάλα, καθώς είναι το μοναδικό προϊόν ζωικής παραγωγής που η παραγωγή του ξεπερνά την ζήτηση της εγχώριας αγοράς, για τις τρεις προκαθορισμένες περιόδους. Ο δείκτης με την πάροδο του χρόνου μειώνεται, ενώ την τρίτη περίοδο είναι αρνητικός, αποδεικνύοντας έτσι την μείωση στις εξαγόμενες ποσότητες.

Πίνακας 5.9: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εξαγωγών όταν η παραγωγή υπερβαίνει καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	14.736	0.305	-0.089

Ο πίνακας 5.10 δείχνει τα μερίδια εξαγωγών των διαφόρων χωρών για το τυρί από πρόβειο γάλα.

Πίνακας 5.10: Μερίδια εξαγωγών προϊόντων φυτικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
(EE-15)			
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	30.31%	92.14%	89.83%
(EE-28)			
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	0.14%	0.12%	4.80%
REST EUROPEAN			
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	0.42%	0.40%	0.03%
REST COUNTRIES			
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	69.13%	7.34%	5.34%

Όπως φαίνεται την περίοδο 1986-1991 οι εξαγωγές τυριού κατευθυνόταν σε μεγαλύτερο βαθμό προς τις Rest Countries και πιο συγκεκριμένα σε χώρες όπως η Αυστραλία, ο Καναδάς και οι ΗΠΑ, ενώ το υπόλοιπο 30% αφορούσε τα δεκαπέντε μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με την εφαρμογή της ΚΑΠ η εικόνα στις εξαγωγές άλλαξε, καθώς τις επόμενες δύο περιόδους το ενδοκοινοτικό εμπόριο αυξήθηκε δραματικά, ενώ οι αγορές εκτός Ευρώπης σχεδόν εξαφανίστηκαν.

5.2.5 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.11 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής εξαγωγών για το γάλα (αποβουτυρωμένο ή πλήρες) και για τα αυγά. Την πρώτη περίοδο οι μέσοι ρυθμοί μεταβολής για το φρέσκο και πλήρες αγελαδινό γάλα και τα αυγά ήτα υψηλότεροι. Με την εφαρμογή της ΚΑΠ παρατηρήθηκε μείωση, παρόλα αυτά την τελευταία δεκαετία ο δείκτης ήταν θετικός για τα αυγά δείχνοντας την μικρή αύξηση που σημειώθηκε στις εξαγωγές. Από την άλλη ο δείκτης για το αποβουτυρωμένο αγελαδινό γάλα αυξήθηκε από την πρώτη στη δεύτερη περίοδο, για να μειωθεί δραματικά την τελευταία δεκαετία.

Πίνακας 5.11: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εξαγωγών όταν η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΓΑΛΑ ΑΠΟΒΟΥΤΥΡΩΜΕΝΟ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	1.068	9.712	0.911
ΓΑΛΑ ΦΡΕΣΚΟ ΠΛΗΡΕΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	2.03	0.121	0.928
ΑΥΓΑ	1.295	0.234	1.223

Όπως αποδεικνύεται και από τους πίνακες του παραρτήματος (Πίνακες 26,27,28 Παράρτημα Ι) για αυτά τα αγαθά οι εξαγωγές ήταν πάρα πολύ χαμηλές για αυτό και δε θα γίνει ανάλυση για τις χώρες που αυτά εξαγόταν.

5.2.6 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.12 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής εξαγωγών για τα αγαθά της ζωικής παραγωγής που η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως τα αγαθά αυτά είναι το τυρί πλήρες από αγελαδινό γάλα και όλα τα είδη κρέατος. Για όλα τα αγαθά του πίνακα, την πρώτη περίοδο οι ρυθμοί μεταβολής ήταν υψηλότεροι. Με την εφαρμογή της ΚΑΠ παρατηρήθηκε μείωση, ενώ την τρίτη περίοδο αύξηση παρουσίασε ο δείκτης για όλα τα αγαθά εκτός από το κρέας από κοτόπουλο.

Πίνακας 5.12: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εξαγωγών όταν η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	0.144	0.086	0.816
ΒΟΥΤΥΡΟ ΑΠΟ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ ΓΑΛΛΑ	1.614	0.18	0.93
ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ	1.42	0.129	0.277
ΧΟΙΡΙΝΟ ΚΡΕΑΣ	2.579	0.182	0.341
ΚΡΕΑΣ ΑΠΟ ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ	0.421	0.246	0.22

Οι εξαγωγές όλων των ειδών κρέατος ήταν πολύ χαμηλές, όπως αποδεικνύουν και οι σχετικοί πίνακες στο παράρτημα, για αυτό και δεν θα αναλυθούν οι χώρες προορισμοί τους διεξοδικά. Ενώ αυτές του πλήρες τυριού από αγελαδινό γάλα το 1982 άγγιζαν τους 1.311 τόνους, το 1992 τους 2.657 τόνους, το 2002 αυξήθηκαν στους 3.737 τόνους για να εκτοξευτούν το 2011 στους 47.732 τόνους. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 2007 και έπειτα οι εξαγωγές τυριού παρουσίασαν εκρηκτική άνοδο. Ο πίνακας 5.13 δείχνει τα μερίδια εξαγωγών των διαφόρων χωρών για το τυρί.

Πίνακας 5.13: Μερίδια εξαγωγών προϊόντων φυτικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
(EE-15)			
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	8.28%	45.27%	69.85%
(EE-28)			
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	1.70%	1.96%	12.95%
REST EUROPEAN			
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	0.32%	1.97%	1.79%
REST COUNTRIES			
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	85.70%	50.79%	15.41%

Όπως φαίνεται την πρώτη περίοδο οι Rest Countries λάμβαναν το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών. Δηλαδή, ο μεγαλύτερος όγκος των εξαγωγών τυριού πλήρες από αγελαδινό γάλα κατευθυνόταν προς τις ΗΠΑ, την Αυστραλία, τον Καναδά και τον Λίβανο. Την επόμενη περίοδο το μερίδιο αυτών των χωρών μειώθηκε, ενώ αντίθετα οι εξαγωγές προς τα μέλη της κοινότητας αυξήθηκαν. Δραματική ήταν η εξέλιξη την τελευταία περίοδο καθώς χάθηκαν μεγάλες αγορές

εκτός Ευρώπης, αφού το ποσοστό των Rest Countries έπεσε στο 15,41%, με το υπόλοιπο ποσοστό να λαμβάνεται από τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή ήταν και η περίοδος όπου ενισχύθηκε το εμπόριο με τις Βαλκανικές χώρες μέλη της ΕΕ.

5.3 Εισαγωγές

5.3.1 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.14 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των εισαγωγών για ένα πλήθος προϊόντων της φυτικής παραγωγής, που η παραγωγή ξεπερνά το καθαρό αποτέλεσμα, για τις τρεις προκαθορισμένες περιόδους. Για όλα αυτά τα αγαθά, εκτός από τα πορτοκάλια, οι ρυθμοί μεταβολής ήταν υψηλότεροι την πρώτη περίοδο. Ο δείκτης παρουσίασε μείωση τις επόμενες δύο περιόδους για το ρύζι, το ελαιόλαδο, τα μανταρίνια, τα σταφύλια, τα αγγούρια και τον καπνό. Ενώ η μείωση που παρατηρήθηκε την δεύτερη περίοδο για τα λεμόνια, τα καρπούζια και το κρασί δεν συνεχίστηκε την τελευταία δεκαετία. Εξαίρεση παρουσιάζει η περίπτωση των πορτοκαλιών, των οποίων ο δείκτης αυξανόταν έως και το 2001, ενώ έπειτα σημείωσε κατακόρυφη πτώση. Η μεγάλη διακύμανση που παρουσιάζουν οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής εισαγωγών ελαιολάδου οφείλεται στη μεγάλη εισροή ελαιόλαδου το 1987 και το 1991 από την Ιταλία και την Ισπανία. Αν παραβλέψουμε αυτό το γεγονός οι εισαγωγές ελαιόλαδου κινούνταν σε πολύ χαμηλά ποσά όλα αυτά τα χρόνια.

Πίνακας 5.14: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εισαγωγών όταν η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΡΥΖΙ	0.223	0.11	0.061
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	326.071	0.35	0.061
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	3.979	6.689	0.436
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	2.44	0.927	0.305
ΛΕΜΟΝΙΑ	4.68	0.0642	0.269
ΣΤΑΦΥΛΙΑ	2.502	0.484	0.145
ΚΑΡΠΟΥΖΙΑ	0.421	0.259	0.792
ΑΓΓΟΥΡΙΑ	42.469	0.496	0.187
ΚΡΑΣΙ	0.485	0.013	0.244
ΚΑΠΝΟΣ	0.213	0.081	0.056

Οι εισαγωγές αγαθών των οποίων η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα είναι σχετικά μικρές και ασήμαντες, ενώ για ορισμένα αγαθά, όπως τα αγγούρια και τα μανταρίνια αυτές δεν ξεπερνούν τους 5.000 τόνους. Ο πίνακας 5.15 δείχνει τα μερίδια εισαγωγών των διαφόρων χωρών για τα εσπεριδοειδή φρούτα και τον καπνό.

Πίνακας 5.15: Μερίδια εισαγωγών προϊόντων φυτικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
(ΕΕ-15)			
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	12.34%	53.62%	19.62%
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	7.59%	83.54%	49.01%
ΛΕΜΟΝΙΑ	32.92%	66.09%	14.52%
ΚΑΠΝΟΣ	32.95%	44.31%	14.58%
(ΕΕ-28)			
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	18.44%	1.16%	3.84%
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	0.15%	0.00%	11.77%
ΛΕΜΟΝΙΑ	20.01%	0.07%	0.95%
ΚΑΠΝΟΣ	0.00%	0.83%	21.61%
REST EUROPEAN			
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ			
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ			
ΛΕΜΟΝΙΑ			
ΚΑΠΝΟΣ	0.12%	1.75%	12.79%
REST COUNTRIES			
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	69.21%	45.22%	76.54%
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	92.26%	16.46%	39.22%
ΛΕΜΟΝΙΑ	47.07%	33.84%	84.53%
ΚΑΠΝΟΣ	66.92%	53.10%	51.02%

Όπως δείχνει και ο πίνακας οι περισσότερες εισαγωγές **εσπεριδοειδών φρούτων** (πορτοκαλιών, μανταρινιών, λεμονιών) τις τρεις εξεταζόμενες περιόδους προερχόταν από την ομάδα Rest Countries, δηλαδή από χώρες της Αμερικάνικης ηπείρου, της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής. Παραδείγματα τέτοιων χωρών είναι η Αργεντινή, η Βραζιλία, η Νότιος Αφρική, η Τουρκία και το Ισραήλ. Την περίοδο 1986-1991 οι εισαγωγές από αυτές τις χώρες είναι οι υψηλότερες, ενώ τις επόμενες δύο δεκαετίες αύξηση παρουσιάστηκε στο μερίδιο των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ωστόσο και η περίπτωση του **καπνού** παρουσιάζει ενδιαφέρον. Αυτό μπορεί να μην γίνεται εμφανή από τους μέσους ετήσιου ρυθμούς μεταβολής των εισαγωγών, ωστόσο με το πέρασμα

των ετών σημειώνεται αύξηση των εισαγόμενων ποσοτήτων. Ιδιαίτερα την περίοδο 1986-1991 πάνω από το 60% των εισαγωγών προερχόταν από τις Rest Countries και πιο συγκεκριμένα από χώρες όπως η Κίνα, η Ινδία, η Βραζιλία, η Αργεντινή και η Ζιμπάμπουε. Ενώ ο υπόλοιπος όγκος των εισαγωγών προερχόταν από τα δεκαπέντε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-15) και πιο συγκεκριμένα την Ολλανδία. Η επόμενη δεκαετία κυμαινόταν στα ίδια περίπου επίπεδα με την ομάδα Rest Countries να έχει ελαφρώς μειωμένο μερίδιο και τα δεκαπέντε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αυξάνουν και άλλο τις εισαγωγές καπνού στη χώρα μας. Την τελευταία δεκαετία σημειώθηκε εκρηκτική άνοδος των εισαγωγών καπνού, εξαιτίας και της μειωμένης παραγωγής. Οι εισαγωγές αυτές προερχόταν από την ομάδα Rest Countries και πιο συγκεκριμένα από την Βραζιλία, ενώ για πρώτη φορά είναι αυξημένο ήταν και το μερίδιο των νεότερων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς μεγάλες εισαγωγές καπνού σημειώθηκαν από την Βουλγαρία. Αναλυτικά τα μερίδια της κάθε χώρας παρουσιάζονται στον Πίνακα 18 του παραρτήματος II.

5.3.2 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.16 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των εισαγωγών για τα αγαθά της φυτικής παραγωγής, που η παραγωγή τους κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα, για τις τρεις προκαθορισμένες περιόδους. Την πρώτη περίοδο οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί για τα μήλα, τα αχλάδια, τα πεπόνια, τη μύρα από κριθάρι και τα ξερά κρεμμύδια είναι υψηλότεροι σε σχέση με τις επόμενες δύο δεκαετίες, ωστόσο ο δείκτης παρέμεινε θετικός γεγονός που υποδεικνύει την ύπαρξη εισαγωγών. Για τα υπόλοιπα αγαθά (ροδάκινα, ζάχαρη, ελιές, ντομάτες) οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των εισαγωγών αυξήθηκαν από το 1992 και έπειτα, αύξηση ωστόσο που δεν διατηρήθηκε και την τελευταία δεκαετία. Την τρίτη περίοδο ο δείκτης παρέμεινε θετικός, αν και ελαφρώς μειωμένος.

Πίνακας 5.16: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εισαγωγών όταν η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΜΗΛΑ	0.227	0.055	0.092
ΑΧΛΑΔΙΑ	0.641	0.21	0.03
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	4.442	9.73	1.188
ΠΕΠΟΝΙΑ	8.795	0.361	0.147
ΖΑΧΑΡΗ	0.101	3.914	1.377

ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	0.391	0.078	0.08
ΚΡΕΜΜΥΔΙΑ ΞΕΡΑ	5.612	0.31	0.075
ΕΛΙΕΣ		9.555	7.302
ΝΤΟΜΑΤΕΣ	-0.01	1.303	0.114

Ο πίνακας 5.17 παρουσιάζει τα μερίδια εισαγωγών των διαφόρων χωρών για τα σημαντικότερα αγαθά της κατηγορίας αυτής. Παρουσιάζονται λοιπόν τα μερίδια για τα μήλα, αχλάδια, ζάχαρη, μύρα από κριθάρι και ξερά κρεμμύδια γιατί από όλα τα αγαθά της κατηγορίας αυτής, αυτά παρουσίαζαν τις υψηλότερες εισαγωγές στο διάστημα αυτών των ετών.

Πίνακας 5.17: Μερίδια εισαγωγών προϊόντων φυτικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
(ΕΕ-15)			
ΜΗΛΑ	44.47%	47.27%	70.29%
ΑΧΛΑΔΙΑ	19.96%	12.92%	75.20%
ΖΑΧΑΡΗ	76.52%	90.04%	84.02%
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	58.87%	82.29%	85.49%
(ΕΕ-28)			
ΜΗΛΑ	0.00%	0.04%	0.71%
ΑΧΛΑΔΙΑ			
ΖΑΧΑΡΗ	0.00%	1.47%	7.41%
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	2.88%	4.04%	4.83%
REST EUROPEAN			
ΜΗΛΑ	0.00%	0.41%	0.70%
ΑΧΛΑΔΙΑ			
ΖΑΧΑΡΗ			
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	0.00%	0.04%	1.34%
REST COUNTRIES			
ΜΗΛΑ	55.53%	52.28%	28.30%
ΑΧΛΑΔΙΑ	80.05%	87.08%	24.80%
ΖΑΧΑΡΗ	23.47%	8.50%	8.56%
ΜΠΥΡΑ ΑΠΟ ΚΡΙΘΑΡΙ	38.15%	13.64%	8.34%

Οι εισαγωγές φρούτων και ιδιαίτερα των μήλων και των αχλαδιών παρουσιάζουν ενδιαφέρον καθώς και για τα δύο αυτά αγαθά κύριοι εισαγωγείς είναι είτε τα δεκαπέντε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-15) είτε οι Rest Countries, που περιλαμβάνει χώρες όπως η Αργεντινή, η Νότιος Αφρική, οι ΗΠΑ, η Χιλή, η Τουρκία και η Νιγηρία. Τις δύο πρώτες περιόδους οι Rest Countries ήταν ο μεγαλύτερος εισαγωγέας και των δύο αυτών φρούτων, ενώ την τελευταία δεκαετία η εικόνα άλλαξε καθώς οι εισαγωγές από τα δεκαπέντε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεπέρασαν το 70%.

Οι εισαγόμενες ποσότητες ζάχαρης στο σύνολο του χρονικού διαστήματος ήταν πάρα πολύ χαμηλές (κάτω από τους 5.000 τόνους) και μόνο την διετία 2010-2011 ξεπέρασαν τους 40.000 τόνους και αυτό εξαιτίας της μειωμένης ελληνικής παραγωγής. Βασικός εισαγωγέας ζάχαρης και τις τρεις περιόδους ήταν τα δεκαπέντε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-15) και ειδικότερα η Γαλλία και η Γερμανία.

Οι εισαγωγές μύρας από κριθάρι διαχρονικά παρουσίασαν άνοδο. Βασικοί εισαγωγείς μύρας ήταν τα δεκαπέντε μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ομάδα Rest Countries που αποτελείται από το Μεξικό, την Κίνα και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Όλες τις εξεταζόμενες περιόδους το μερίδιο των δεκαπέντε χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν υψηλότερο και μάλιστα τα τελευταία είκοσι χρόνια ξεπέρασε το 80% ενώ αυτό της ομάδας Rest Countries μόνο την πενταετία 1986-1991 προσέγγισε το 40%.

5.3.3 Φυτική παραγωγή-η παραγωγή είναι χαμηλότερη από καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.18 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των εισαγωγών για τα αγαθά της φυτικής παραγωγής που η παραγωγή δεν επαρκεί για να καλύψει την εγχώρια αγορά, για τις τρεις προαναφερόμενες περιόδους. Για όλα τα αγαθά του πίνακα παρατηρείται ότι την πρώτη περίοδο οι ρυθμοί μεταβολής ήταν υψηλότεροι. Με την εφαρμογή της ΚΑΠ αυτοί σημειώνουν πτώση, μάλιστα ο δείκτης για τα φασόλια παίρνει αρνητική τιμή, γεγονός που υποδεικνύει την μείωση των εισαγωγών. Την τελευταία δεκαετία ο δείκτης είναι θετικός για όλα τα αγαθά οπότε οι εισαγωγές αυτών συνεχίστηκαν.

Πίνακας 5.18: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εισαγωγών όταν η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΚΡΙΘΑΡΙ	29.41	0.104	0.15
ΣΙΤΑΡΙ	17.962	0.13	0.555
ΠΑΤΑΤΑ	1.063	0.003	0.14
ΦΑΣΟΛΙΑ	0.314	-0.027	0.076
ΦΑΚΕΣ	0.157	0.014	0.011

Ο πίνακας 5.19 απεικονίζει τα μερίδια εισαγωγών για τις διάφορες ομάδες χωρών για αυτά τα πέντε αγαθά. Οι περιπτώσεις του κριθαριού και του σιταριού εμφανίζουν παρόμοια εικόνα αφού τις δύο πρώτες περιόδους σχεδόν όλος ο όγκος των εισαγωγών προερχόταν από τα δεκαπέντε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυρίως την Γαλλία και την Γερμανία, όπως υποδεικνύει και ο αντίστοιχος πίνακας στο παράρτημα II. Ενώ μόνο από το 2002 και έπειτα το μερίδιο τους μειώθηκε και αυξήθηκε αυτό των νεότερων μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ευρωπαϊκών χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξαιτίας της αυξημένης εισαγωγής δημητριακών από την Ρωσία.

Από την άλλη οι εισαγωγές πατάτας αυτά τα 30 χρόνια μοιραζόταν μεταξύ των δεκαπέντε μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ομάδας Rest Countries. Η ομάδα αυτή αποτελούταν από την Αίγυπτο, της Μπαχάμες, τον Παναμά, την Αργεντινή και την Τουρκία.

Τέλος αναφορικά με τα όσπρια, παρόμοια είναι η εικόνα μεταξύ των φασολιών και της φακής καθώς και τις τρεις περιόδους οι περισσότερες εισαγωγές προέρχονται από τις χώρες της ομάδας Rest Countries. Για την περίπτωση της φακής μάλιστα σχεδόν το σύνολο των εισαγωγών προερχόταν από τον Καναδά και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ενώ για την περίπτωση των φασολιών βασικός εισαγωγέας ήταν η Αργεντινή, ο Καναδάς και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Γενικά για τα αγαθά όπου η παραγωγή υστερεί σε σχέση με το καθαρό αποτέλεσμα προκύπτει ότι η κοινή αγορά και η εφαρμογή της ΚΑΠ έχει ενισχύσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο, ωστόσο δεν έχει περιορίσει δραστικά τις εισαγωγές από χώρες εκτός ΕΕ και Ευρωπαϊκής ηπείρου γενικότερα.

Πίνακας 5.19: Μερίδια εισαγωγών προϊόντων φυτικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
(ΕΕ-15)			
ΚΡΙΘΑΡΙ	99.25%	93.59%	35.78%
ΣΙΤΑΡΙ	98.18%	85.97%	27.44%
ΠΑΤΑΤΑ	61.36%	56.37%	45.86%
ΦΑΣΟΛΙΑ	2.92%	5.14%	6.41%
ΦΑΚΕΣ	0.95%	0.43%	4.49%
(ΕΕ-28)			
ΚΡΙΘΑΡΙ	0.00%	0.12%	28.87%
ΣΙΤΑΡΙ	0.22%	1.89%	26.46%
ΠΑΤΑΤΑ	3.06%	0.58%	8.87%
ΦΑΣΟΛΙΑ	18.70%	13.60%	3.59%
ΦΑΚΕΣ	0.00%	0.07%	0.02%
REST EUROPEAN			
ΚΡΙΘΑΡΙ	0.00%	6.28%	30.61%
ΣΙΤΑΡΙ	0.00%	4.17%	31.91%
ΠΑΤΑΤΑ			
ΦΑΣΟΛΙΑ	11.00%	7.47%	2.48%
ΦΑΚΕΣ			
REST COUNTRIES			
ΚΡΙΘΑΡΙ	0.75%	0.01%	4.73%
ΣΙΤΑΡΙ	1.64%	7.98%	14.21%
ΠΑΤΑΤΑ	35.58%	43.06%	45.27%
ΦΑΣΟΛΙΑ	67.36%	73.63%	87.52%
ΦΑΚΕΣ	99.05%	99.50%	95.49%

5.3.4 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή υπερβαίνει καθαρό αποτέλεσμα

Ο πίνακας 5.20 απεικονίζει τους μέσους ρυθμούς εισαγωγών για το τυρί από πρόβειο γάλα για τις τρεις προαναφερθείσες περιόδους. Την πρώτη περίοδο ο δείκτης ήταν πολύ υψηλός, ωστόσο με την εφαρμογή της ΚΑΠ από το 1992 και έπειτα σταδιακά μειωνόταν. Γενικά στο σύνολο του εξεταζόμενου χρονικού διαστήματος οι εισαγωγές τυριού από πρόβειο γάλα είναι πολύ χαμηλές και κανένα έτος δεν ξεπερνούν τους 2.000 (Πίνακας 25 Παράρτημα Ι) Οι λιγοστές εισαγωγές που παρατηρήθηκαν προερχόταν κυρίως από χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αποδεικνύει και ο πίνακας 5.21.

Πίνακας 5.20: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εισαγωγών όταν η παραγωγή υπερβαίνει το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	14.358	0.39	0.075

Πίνακας 5.21: Μερίδια εισαγωγών προϊόντων ζωικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
	(EE-15)		
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	12.24%	46.91%	52.36%
	(EE-28)		
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	73.53%	51.83%	46.94%
	REST EUROPEAN		
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ			
	REST COUNTRIES		
ΤΥΡΙ ΑΠΟ ΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ	14.23%	1.26%	0.69%

5.3.5 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

Στον πίνακα 5.22 δίνονται οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των εισαγωγών για τα αγαθά της ζωικής παραγωγής που η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα. Την πρώτη περίοδο οι ρυθμοί μεταβολής για το αποβουτυρωμένο αγελαδινό γάλα και τα αυγά είναι υψηλότεροι σε σχέση με τις δύο επόμενες. Στην πορεία αυτοί μειώνονται και μάλιστα αυτός του αποβουτυρωμένου αγελαδινού γάλακτος είναι αρνητικός την δεκαετία 1992-2001, αποδεικνύοντας έτσι την μείωση που παρατηρείται στις εισαγωγές. Για να αυξηθούν και πάλι την τελευταία δεκαετία, υποδεικνύοντας έτσι την μικρή αλλά σημαντική άνοδο που σημείωσαν οι εισαγωγές αυτών των δύο αγαθών. Από την άλλη ο δείκτης του πλήρες, φρέσκου αγελαδινού γάλακτος αυξήθηκε από την πρώτη στη δεύτερη περίπτωση, για να μειωθεί λίγο την τελευταία περίοδο. Αυτό δεν σημαίνει ότι μειώθηκαν οι εισαγωγές, απλά ελαττώθηκε η έντασή τους.

Πίνακας 5.22: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εισαγωγών όταν η παραγωγή κινείται στα ίδια επίπεδα με το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΓΑΛΑ ΑΠΟΒΟΥΤΥΡΩΜΕΝΟ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	0.352	-0.012	0.239
ΓΑΛΑ ΦΡΕΣΚΟ ΠΛΗΡΕΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	0.055	0.311	0.083
ΑΥΓΑ	2.054	0.071	0.237

Οι εισαγωγές αυγών κινούταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα, όπως φαίνεται και από τον αντίστοιχο πίνακα του παραρτήματος. Αντίθετα αυτές στις αγορές του γάλακτος είναι αρκετά υψηλές. Το 1982 εισήχθησαν 673 τόνοι αποβουτυρωμένου γάλακτος, το 1992 εισήχθησαν 5.692 τόνοι, μετά από μια δεκαετία εισήχθησαν 4.157 τόνοι για να σημειώσουν εκρηκτική άνοδο το 2011 που άγγιξαν τους 21.596 τόνους. Από την άλλη, οι εισαγωγές πλήρες, φρέσκου γάλακτος κινούταν σε υψηλότερα ακόμη επίπεδα καθώς το 1982 εισήχθησαν 7.583 τόνοι, το 1992 εισήχθησαν 10.877 τόνοι, το 2002 οι εισαγόμενες ποσότητες γάλακτος άγγιξαν τους 82.568 τόνους, ενώ τέλος το 2011 αυξήθηκαν περαιτέρω στους 133.173 τόνους. Για αυτούς τους λόγους αξίζει να παρουσιαστεί ο πίνακας 5.23, αυτός με τα μερίδια των χωρών από τις εισαγωγές των προϊόντων αυτών.

Πίνακας 5.23: Μερίδια εισαγωγών προϊόντων ζωικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
	(EE-15)		
ΓΑΛΑ ΑΠΟΒΟΥΤΥΡΩΜΕΝΟ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	88.46%	98.84%	92.09%
ΓΑΛΑ ΦΡΕΣΚΟ ΠΛΗΡΕΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	91.61%	99.94%	97.09%
	(EE-28)		
ΓΑΛΑ ΑΠΟΒΟΥΤΥΡΩΜΕΝΟ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	0.00%	0.00%	2.72%
ΓΑΛΑ ΦΡΕΣΚΟ ΠΛΗΡΕΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	0.00%	0.00%	0.44%
	REST EUROPEAN		
ΓΑΛΑ ΑΠΟΒΟΥΤΥΡΩΜΕΝΟ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ			
ΓΑΛΑ ΦΡΕΣΚΟ ΠΛΗΡΕΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	0.00%	0.00%	1.60%
	REST COUNTRIES		
ΓΑΛΑ ΑΠΟΒΟΥΤΥΡΩΜΕΝΟ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	11.54%	1.16%	5.18%
ΓΑΛΑ ΦΡΕΣΚΟ ΠΛΗΡΕΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	8.39%	0.06%	0.87%

Οι εισαγόμενες ποσότητες και στις δύο περιπτώσεις προερχόταν από τα δεκαπέντε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EE-15) και κυρίως από το Βέλγιο και τη Γερμανία, ενώ μόνο την πρώτη πενταετία οι χώρες της ομάδας Rest Countries παρουσιάζουν μικρά μερίδια. Οι χώρες αυτές

είναι κυρίως χώρες της Αμερικάνικης ηπείρου. Φαίνεται λοιπόν ότι η είσοδος της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και οι διάφορες μεταρρυθμίσεις της κοινής αγροτικής πολιτικής ευνόησαν τις εμπορικές συναλλαγές με τα κράτη της ένωσης, καθώς είναι σχεδόν ασήμαντες οι εισαγωγές γάλακτος από μη Ευρωπαϊκές χώρες.

5.3.6 Ζωική παραγωγή-η παραγωγή είναι χαμηλότερη από το καθαρό αποτέλεσμα

Ο πίνακας 5.25 δείχνει τους μέσους ετήσιους ρυθμούς μεταβολής των εισαγωγών για το τυρί πλήρες από αγελαδινό γάλα και για όλα τα είδη κρέατος, δηλαδή για τα αγαθά που η παραγωγή είναι χαμηλότερη από την ζήτηση της εγχώριας αγοράς. Για όλα τα αγαθά εκτός από το χοιρινό κρέας οι ρυθμοί μεταβολής την πρώτη περίοδο είναι υψηλότεροι σε σχέση με την δεκαετία 1992-2001. Ενώ την τρίτη περίοδο αυτοί του πλήρες τυριού από αγελαδινό γάλα και του κρέατος από κοτόπουλο παρέμειναν θετικοί και σημείωσαν μικρές αυξήσεις, ενώ αντίθετα αυτός για το βόειο κρέας μειώθηκε περαιτέρω. Γεγονός που σημαίνει ότι η ένταση των εισαγωγών βόειου κρέατος την τρίτη περίοδο ήταν χαμηλότερη από την ένταση των εισαγωγών της δεύτερης περιόδου. Το χοιρινό κρέας αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση καθώς στο διάστημα αυτών των ετών ο μέσος ετήσιος ρυθμός εισαγωγών μειωνόταν, ώσπου την τελευταία δεκαετία έγινε αρνητικός, καθώς σταδιακά μειώθηκαν οι εισαγωγές.

Πίνακας 5.24: Μέσοι ρυθμοί μεταβολής εισαγωγών όταν η παραγωγή είναι χαμηλότερη από με το καθαρό αποτέλεσμα

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	0.117	0.05	0.098
ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ	0.144	0.138	0.014
ΧΟΙΡΙΝΟ ΚΡΕΑΣ	0.114	0.228	-0.03
ΚΡΕΑΣ ΑΠΟ ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ	0.27	0.227	0.03

Οι εισαγωγές τυριού ήταν αυξανόμενες καθώς το 1982 εισήχθησαν στη χώρα 21.643 τόνοι, το 1992 εισήχθησαν 48.096 τόνοι. Το μέγεθος των εισαγωγών αυξήθηκε και άλλο το 2002 αφού άγγιξε τους 68.428 τόνους, ενώ τέλος το 201 εκτοξεύτηκε στους 120.109 τόνους. Περισσότερα στοιχεία για τις εισαγωγές των προϊόντων αυτών παρουσιάζονται στο παράρτημα.

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 5.25 οι εισαγωγές πλήρες τυριού από αγελαδινό γάλα και τις τρεις περιόδους προερχόταν με ποσοστό που ξεπερνούσε το 90%, από τα δεκαπέντε κράτη της

Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ σχεδόν το υπόλοιπο 10% προερχόταν από τα νεότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Φαίνεται λοιπόν ότι ακόμη και πριν την εφαρμογή της ΚΑΠ η ελληνική αγορά γάλακτος κατακλυζόταν από το «κοινοτικό» γάλα.

Αναφορικά με το κρέας, όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, σημειώνονται τρομερά μεγάλες εισαγωγές με το πέρασμα των ετών. Οι εισαγωγές αυτές (και για τα τρία είδη κρέατος) προέρχονται κατά βάση από τα δεκαπέντε μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-15). Για το **βόειο κρέας** την πενταετία 1986-1991 οι εισαγωγές μοιραζόταν μεταξύ των δεκαπέντε μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-15) και της ομάδας Rest Countries που αποτελείται από χώρες της Αμερικής και της Αφρικής. Τα επόμενα έτη ωστόσο οι εμπορικές συναλλαγές με αυτές τις χώρες χάθηκαν, ενώ ενισχύθηκαν αυτές με τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυρίως με την Γαλλία και την Γερμανία. Αξίζει να σημειωθεί ότι την τελευταία δεκαετία οι εισαγωγές βόειου κρέατος ήταν μειωμένες σε σχέση με τις δύο προηγούμενες περιόδους.

Από την άλλη οι αγορές του χοιρινού και του κρέατος από κοτόπουλο παρουσιάζουν ομοιότητες καθώς και τις τρεις εξεταζόμενες περιόδους εισαγωγές γινόταν από τα δεκαπέντε μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-15). Μάλιστα την πενταετία 1986-1991 το ποσοστό των χωρών αυτών άγγιζε το 70% για να εκτοξευθεί αργότερα σχεδόν στο 100%.

Πίνακας 5.25: Μεριδία εισαγωγών προϊόντων ζωικής παραγωγής ανά ομάδα χωρών

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
	(ΕΕ-15)		
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	91.79%	96.10%	92.62%
ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ	49.92%	99.57%	96.56%
ΧΟΙΡΙΝΟ ΚΡΕΑΣ	72.76%	99.61%	99.25%
ΚΡΕΑΣ ΑΠΟ ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ	75.34%	97.38%	95.28%
	(ΕΕ-28)		
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	8.25%	4.58%	8.52%
ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ	0.12%	0.09%	1.63%
ΧΟΙΡΙΝΟ ΚΡΕΑΣ	3.63%	0.20%	0.49%
ΚΡΕΑΣ ΑΠΟ ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ	17.41%	0.74%	2.24%
	REST EUROPEAN		
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	0.27%	0.31%	0.11%
ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ	3.76%	0.01%	0.00%
ΧΟΙΡΙΝΟ ΚΡΕΑΣ	0.01%	0.13%	0.03%
ΚΡΕΑΣ ΑΠΟ ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ	0.00%	0.06%	0.20%

	REST COUNTRIES		
ΤΥΡΙ ΠΛΗΡΕΣ ΑΠΟ ΓΑΛΛΑ ΑΓΕΛΑΔΟΣ	0.32%	0.05%	0.08%
ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ			
ΧΟΙΡΙΝΟ ΚΡΕΑΣ	23.61%	0.06%	0.23%
ΚΡΕΑΣ ΑΠΟ ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ	7.25%	1.81%	2.27%

Κεφάλαιο 6^ο Συμπεράσματα

Η εργασία αυτή στόχο είχε να εξετάσει τα οφέλη και της ζημίες που παρουσίασε ο πρωτογενής τομέας της χώρας από την εποχή της ένταξης της στην Ευρωπαϊκή Ένωση έως και το 2011. Όλα αυτά τα χρόνια η Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης πέρασε από διάφορα στάδια και αλλαγές ώστε να εναρμονιστεί με τις επιταγές της αγοράς, να καταφέρει να εντάξει στο δυναμικό της νέα μέλη και ταυτόχρονα να επιτύχει τον σημαντικότερο της ρόλο. Αυτός δεν ήταν άλλος από την επισιτιστική ασφάλεια και παραγωγή ποιοτικών προϊόντων σε ανεκτές τιμές για τους κατοίκους της ευρωπαϊκής κοινότητας.

Ο στόχος αυτός της κοινής αγροτικής πολιτικής επιτεύχθηκε, καθώς μετά από αλλαγές η Ευρωπαϊκή Ένωση κατάφερε να παράγει τις αναγκαίες ποσότητες για τον πληθυσμό της και να μειώσει τις σπατάλες που δημιουργούνταν από την υπερπαραγωγή ορισμένων τροφίμων. Οι σπατάλες αυτές πίεζαν τον ήδη πιεσμένο κοινοτικό προϋπολογισμό, ενώ ταυτόχρονα αύξαναν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Για αυτό και με το πέρασμα των ετών ενισχύθηκε ο «πράσινος χαρακτήρας» της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της κοινοτικής πολιτικής και αυξήθηκαν τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι διάφορες αλλαγές στη νομοθεσία της αγροτικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση επηρέσαν τόσο την παραγωγή, όσο και το εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο των κρατών μελών της. Με την σύναψη διάφορων συμφωνιών άλλοτε ενισχύθηκαν οι εμπορικές συναλλαγές με τρίτες χώρες (συμφωνία ΕΒΑ) και άλλοτε χαθηκαν αγορές προς και από χώρες εκτός της κοινότητας. Τις επιδράσεις αυτές, τις είδαμε από την πλευρά της Ελλάδας για ένα αρκετά μεγάλο φάσμα προϊόντων του πρωτογενούς τομέα. Στα προϊόντα περιλήφθηκαν αγαθά τόσο της φυτικής όσο και της ζωικής παραγωγής.

Οι αλλαγές στη νομοθεσία της κοινής αγροτικής πολιτικής και οι επιδοτήσεις που δόθηκαν για την ενίσχυση ορισμένων καλλιεργειών είχαν τόσο ανάμεικτες επιδράσεις για την γεωργία και την οικονομία. Πολλοί Έλληνες παραγωγοί στο κυνήγι των επιδοτήσεων εγκατέλειψαν καλλιέργειες, όπως το σιτάρι, με στόχο την ανάπτυξη καλλιεργειών που λάμβαναν υψηλότερες επιδοτήσεις. Ενώ με συστήματα όπως αυτά των οι ποσοστώσεων, καθορίστηκε ένα ορισμένο ύψος παραγωγής για συγκεκριμένα αγαθά, μην αφήνοντας τους παραγωγούς να καλλιεργήσουν όσο πιθανώς θα ήθελαν. Άλλες μεταρρυθμίσεις αφορούσαν την παύση λειτουργίας μη

αποδοτικών βιομηχανιών, όπως ήταν η Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης, ή ακόμη και την επιχορήγηση για την παύση καλλιέργειών, όπως έγινε με την αμπελοκαλλιέργεια. Και μπορεί όλες αυτές οι κινήσεις να στόχευαν στην βελτίωση, ανταγωνιστικότητα και περαιτέρω ανάπτυξη όμως στα πλαίσια της ελληνική οικονομίας αυτές οι κινήσεις δημιούργησαν προβλήματα. Και αυτό γιατί δεν έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες ώστε να ωφεληθούν μακροπρόθεσμα οι αγρότες. Το ελληνικό κράτος δεν αξιοποίησε τα εργοστάσια της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης και δεν έκανε τις απαραίτητες ενέργειες ώστε να αξιοποιήσει το εργατικό δυναμικό, ούτε έδωσε κίνητρα σε όσους αμπελλουργούς κατέστρεψαν τις καλλιέργειες τους, ώστε να ασχοληθούν με άλλες.

Επιπλέον η κοινή αγροτική πολιτική επηρέασε και τις εξαγωγές του ελληνικού αγροτικού τομέα. Όπως έχει αναφερθεί πολλές φορές, σταδιακά το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας από πλεονασματικό μετατράπηκε σε ελλειμματικό και αυτό δεν οφείλεται μόνο στην μείωση της παραγωγής αλλά και στην μείωση των εξαγόμενων ποσοστών και συνάμα στην τρομερή αύξηση των εισαγωγών. Μέσω της κοινής αγοράς ευνοήθηκαν οι εμπορικές συναλλαγές με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ χάθηκαν άλλες αγορές. Αγορές της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της Αμερικής, που μέχρι το 1992 αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων για ελληνικό το κράτος. Ενώ και στον τομέα των εισαγωγών παρατηρήθηκε παρόμοια κατάσταση, όχι όμως στον ίδιο βαθμό με τις εξαγωγές. Με την εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής και ακόμη περισσότερο, με την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ, έγιναν πιο φθηνές οι εισαγωγές από τις χώρες της ευρωπαϊκής κοινότητας. Στο σύνολο του εξεταζόμενου διαστήματος ειδικότερα για τα προϊόντα της ζωικής παραγωγής (κρέας, γάλα, τυρί), οι εισαγωγές προέρχονταν από τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πιο συγκεκριμένα από τα δεκαπέντε πρώτα.

Σπουδαιότερο ρόλο στο ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο του πρωτογενούς τομέα έπαιξε η ελληνική γεωργία και τα διαχρονικά της προβλήματα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των διατάξεων της έδωσε τις κατευθύνσεις πάνω στις οποίες έπρεπε να είχε επικεντρωθεί το ελληνικό κράτος. Ωστόσο όλα αυτά τα χρόνια το κράτος και οι διάφορες κυβερνήσεις δεν υλοποίησαν ένα οργανωμένο σχέδιο στατηγικής ανάπτυξης και αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του πρωτογενούς τομέα. Δε βρέθηκαν οι λύσεις στα προβλήματα που μακροπρόθεσμα θα δημιουργούσαν οι μεταρρυθμίσεις ΚΑΠ. Ενώ εξίσου σημαντικό πλήγμα για την ελληνική γεωργία και οικονομία αποτελεί η χρόνια μη αξιοποίηση των δυνατών χαρακτηριστικών της ελληνικής γεωργίας. Τρανταχτό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του

ελαιόλαδου, που όπως παρουσιάστηκε μένει ανεκμετάλλευτο, στερώντας έτσι από την ελληνική οικονομία τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που έχει να προσφέρει.

Ο ελληνικός αγροτικός τομέας έχει τη δυνατότητα να αναπτυχθεί και να επιφέρει σημαντικά οφέλη τόσο στις τοπικές οικονομίες, όσο και στη συνολική οικονομία της χώρας. Αυτό που λείπει από τον κλάδο είναι η οργάνωση και ο σχεδιασμός, καθώς όπως αποδείχτηκε μόνο οι μεμονωμένες δράσεις από ιδιώτες και από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν αρκούν. Η αξιοποίηση της τεχνολογίας, των προγραμμάτων βιολογικής και συμβολαιακής γεωργίας, η σωστή αξιοποίηση και διαχείριση των κονδυλίων και επιχορηγήσεων που ακόμη και σήμερα δίνονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση για ορισμένες καλλιέργειες και η στροφή προς την πράσινη ανάπτυξη είναι μερικά από τα βήματα που πρέπει να γίνουν στον πρωτογενή τομέα. Άλλωστε με το σωστό σχεδιασμό, ο αγροτικός τομέας θα μπορούσε να γίνει ξανά η «βαριά» βιομηχανία της χώρας και να αποτελέσει το ενακτήριο βήμα για την έξοδο της χώρας από την κρίση.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

1. Αλεξιάδης Σ., Κοκκίδης Σ., Σπανελλης Λ.,(2007) «Τα βασικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού πρωτογενούς τομέα». Κείμενο ομιλίας στα πλαίσια διημερίδας με τίτλο: «Διεκδικήστε το δικαίωμα στη τροφή», στα πλαίσια της Παγκόσμιας της Ημέρας της Αγρότισσα, Λάρισα
2. Αυγουλάς Χ. (2013), «Αναδρομή στην ιστορία του καπνού στην Ελλάδα», εφημερίδα Παραγωγή (<http://www.paragogi.net/1430/anadromh-sthn-istoria-toy-kapnoy-sthn-ellada>)
3. Αυγουλάς Χ. (2013), «Σιτηρά: Τα πιο σημαντικά φυτά στον κόσμο», εφημερίδα Παραγωγή (<http://www.paragogi.net/1430/anadromh-sthn-istoria-toy-kapnoy-sthn-ellada>)
4. Βούτσινος Γ., Ηλιάδης Ν. (1999) «Τεχνολογία και Ανάπτυξη», Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων
5. Γιαννίτσης Τ., Ζωγραφάκης Στ., Καστέλλη Ι. και Δ. Μαυρή (2009): «Ανταγωνιστικότητα και τεχνολογία στην Ελλάδα», Εκδόσεις Παπαζήση
6. Γέμτος Π. (1978), «Η Οργάνωση των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων», Εκδόσεις Αντ. Σακκούλα
7. Γκέκας Ρ. (2005) «Οι κλάδοι της ελληνικής οικονομίας: Διαρθρωτικά προβλήματα και προοπτικές», στο Κόλλιας Χ., Ναζάκης Χ. και Χλέτσος Μ. (επιμ.), Σύγχρονες Προσεγγίσεις της Ελληνικής Οικονομίας, Εκδόσεις Πατάκης
8. Δημαρά Ε., Δ. Σκούρας.(1997): «Η καλλιέργεια του καπνού στην Ελλάδα» Εκδόσεις Όμβρος
9. Δημόπουλος Δ., Περδικάρης Α., (2006) «Η Εφαρμογή της Νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στην Ελλάδα», εφημερίδα Γεωργία – Κτηνοτροφία, τεύχος 2
10. Ζαρμπούτης Β (1993), «Κτηνοτροφία – Κτηνοτροφικά προϊόντα», Εκδόσεις Ίων
11. Ζωιόπουλος Π., Παπαθεοδώρου Α., (2000) «Βιολογική Κτηνοτροφία», Εκδόσεις Αγρότυπος
12. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Ετήσια Γεωργική Στατιστική Έρευνα έτους 1999

13. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Ετήσια Γεωργική Στατιστική Έρευνα έτους 2006
14. Ελληνική Στατιστική Αρχή [ΕΛΣΤΑΤ] (2011): Βάση Στατιστικών Δεδομένων [Εθνικοί Λογαριασμοί, Οικονομικοί Λογαριασμοί της Γεωργίας, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού], www.statistics.gr.
15. Καρανικόλας Ν. (2005), «Στρεβλώσεις τιμών και δημόσια στήριξη της γεωργίας», στο Διεθνές Εμπόριο Γεωργικών Προϊόντων και Πολυλειτουργική Γεωργία, Καρανικόλας Ν, Μαρτίνος Ν (επιμέλεια) σελ.73-106
16. Καρανικόλας Π., Πεζάρης Π., Χανιώτης Τ., (2006) «Οι γεωργικές διαπραγματεύσεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και η Κοινή Αγροτική Πολιτική», σημειώσεις
17. Καρανικόλας, Π., Ζωγραφάκης, Στ. και Ν. Μαρτίνος (2008): 'Εισοδηματικές αποκλίσεις και επίπεδα ευημερίας αγροτικών και μη αγροτικών νοικοκυριών', στο: Κριμπάς, Κ. και Λ. Λουλούδης (Επιμ.) «Ελληνική Γεωργία και Αγροτική Πολιτική» Έκδοση Ακαδημίας Αθηνών
18. Κιόχος Π., (2008) «Σύγχρονη μακροοικονομική: Θεωρία και Πολιτική» Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική
19. Κλαδική Μελέτη ICAP (2005). «Ελαιόλαδο - Πυρηνέλαιο –Επιτραπέζιες ελιές», Διεύθυνση Οικονομικών Κλαδικών Μελετών
20. Κλαδική Μελέτη ICAP (2007) «Ελαιόλαδο - Πυρηνέλαιο», Διεύθυνση Οικονομικών Κλαδικών Μελετών
21. Κλαδική ανάλυση ICAP (2011) « Ελαιόλαδο – Πυρηνέλαιο», Διεύθυνση Οικονομικών Κλαδικών Μελετών
22. Κλαδική Μελέτη της ICAP (2010) «Group για τα Καπνά – Τσιγάρα – Πούρα », Διεύθυνση Οικονομικών Κλαδικών Μελετών
23. Κλαδική μελέτη ICAP (2014) «Οι συνέπειες της κρίσης στους διάφορους κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας», Διεύθυνση Οικονομικών Κλαδικών Μελετών _δημοσιεύθηκε από την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ
24. Κορασίδης, Μ. (2008): «Προοπτικές (πρώην;) καπνοπαραγωγικών περιοχών μετά το 2009. Ανάλυση στοιχείων από την εφαρμογή της Νέας ΚΑΠ», Παρουσίαση στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 17-4-2008
25. Κωνσταντίνος Ε. (2005), «Διεθνές Εμπόριο», Εκδόσεις Έλλην

26. Λατίφης (2008) «Η ελληνική καπνοκαλλιέργεια μετά τον «καπνικό σεισμό» του 2006»
Αγροτικός Συνεργατισμός Τεύχος 62 Φεβρουάριος 2008. ΠΑΣΕΓΕΣ
27. Λιάμης, Λ. (2011) «Προκλήσεις και εμπόδια στο στοίχημα των εξαγωγών ελαιολάδου»,
Τρόφιμα και Ποτά, τ. 351, Φεβρουάριος 2011
28. Λιανός Θ, Δαμιανός Γ, Μέργος Γ, Μτεμούσης Μ, Κατρανίδης Σ., (2007), «Αγροτική
Οικονομική: Θεωρία και Πολιτική», Εκδόσεις Μπένου
29. Μαρτίνος, Ν., Μαραβέγιας, Ν., Παπαγεωργίου, Κ. και Κ. Τσιμπούκας (1998):
«Συνοπτική έκθεση προς το ΥΠΕΘΟ πολιτικής και προσανατολισμού για τον τομέα της
γεωργίας για την προγραμματική περίοδο 2000-2006», Αδημοσίευτο κείμενο
30. Μέργος, Γ. (1998): «Εξωτερικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων. Ανάλυση
και προτάσεις πολιτικής», Εκδόσεις Υπουργείου Γεωργίας και Γεωπονικό Πανεπιστήμιο
Αθηνών
31. Μπελίτσου Α., (2009) Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής & Τεκμηρίωσης του Υπουργείου
Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Οι νέες ρυθμίσεις στα πλαίσια του «Ελέγχου
Υγείας» της Κ.Α.Π – Τομέας των άμεσων ενισχύσεων», Εφημερίδα Agrenda
32. Μπαλατσούρα Γ. (1995) «Η επιτραπέζια ελιά. Ποικιλίες, χημική σύσταση, εμπορικοί
τύποι, ποιοτικά χαρακτηριστικά, συσκευασία, εμπορία», Έκδοση Γεωπονικού
Πανεπιστημίου Αθηνών
33. Μπαλατσούρας, Γ.Δ (1984) «Το ελαιόδενδρο», Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
34. Μπουρδάρας Δ., (2005), «Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής – Μια νέα
σελίδα για την Ελληνική Γεωργία», εκδόσεις Παπαζήση
35. Μπουρδάρας, Δ. (2007): «Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα των οπωροκηπευτικών και η
εφαρμογή της στην Ελλάδα», www.minagric.gr
36. Ντούτσιας Γ.(2000), «Η Ελληνική επιτραπέζια ελιά. Προβλήματα και προοπτικές», Ελιά
και ελαιόλαδο, τεύχος 14, σελ.29-3
37. Παϊσιάδης Σ (2009), «Κοινή οργάνωση Αγοράς (ΚΟΑ) και Κοινή Αγροτική Πολιτική
(ΚΑΠ):τι ισχύει για το ελαιόλαδο και τις επιτραπέζιες ελιές», περιοδικό Γεωργία και
Κτηνοτροφία, τεύχος 6, σελ.172-176
38. Παπαγεωργίου Κ.,(2005) «Αγροτική Πολιτική», Εκδόσεις Σταμούλης
39. Παπαδιοδώρου Γ.Β (2002), Διεθνές Εμπόριο, Εκδόσεις Ζυγός
40. Πανηγυράκης Γ. (1999), Διεθνές Εξαγωγικό Marketing, Εκδόσεις Α. Σταμούλης

41. Πέζαρος Π.Δ (2009) «Η ελληνική δημόσια διοίκηση στη διαμόρφωση και υλοποίηση της Κ.Α.Π.» στο βιβλίο των: Πασσάς Α.Γ. – Τσέκος Θ. Ν. (επιμ.) :«Εθνική Διοίκηση & Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση – Η Ελληνική Εμπειρία», Εκδόσεις Παπαζήσης, σελ. 369-413
42. Ρέππας Π. (2002), «Οικονομική Ανάπτυξη. Θεωρίες και Στρατηγικές», Εκδόσεις Παπαζήση
43. Σκούρας Δ.(2001): «Ο Καπνός στην ελληνική οικονομία.», Εκδόσεις Gutenberg
44. Στογιάννης Β. και Π. Δηλανά (2001) «Η Οδύσσεια της Ελληνικής Αγροτικής Βιοποικιλότητας» Εκδόσεις Νέα Οικολογία.
45. Τζίμας Σ, (2014) «Β. Γεροβασιλείου: Τα ελληνικά κρασιά γίνονται μόδα διεθνώς», εφημερίδα Καθημερινή
46. Τράπεζα της Ελλάδος (2011): «Νομισματική Πολιτική 2010-2011», Φεβρουάριος 2011.

Ξένη

47. Austin J.E (1977) «Cereal fortification: an overview» In: Austin JE, ed. «Global malnutrition and cereal fortification». Cambridge, Mass, USA: Harvard University Press, pp.1-7
48. Blandford D. and B. Hill (2006): «Adjustment Policy for Agriculture in Developed Countries», in Blandford D. and B. Hill (Eds.): «Policy Reform and Adjustment in the Agricultural Sectors of Developed Countries», pp. 255-270, CABI, Oxfordshire, UK
49. Delbaere B. (2002) «The Impact of Agricultural Policies on Biological Diversity and Landscape». Background report to the High-Level European Conference on Agriculture and Biodiversity, 5-7 June, Paris, STRA- Council of Europe/UNEP.
50. De Grauwe P., Skudenly F. (2000), «The impact of EMU on trade flows», Weltwirtschaftliches Archive 136(3): 381-402.
51. De Grauwe P. (2003), «Economics of monetary Integration». Oxford University Press 5th edition.
52. European Union-Dictorate-General for Agriculture and Rural Development (2010), «Agriculture in the European Union», statistical and economic information 2009
53. European Commission (1999) «Europe's Agenda 2000. Strengthening and widening the European Union». Priority Publications Programme 1999, X/D/5

54. European Commission (2001) «The Agricultural Situation in the European Union -1999 Report» Luxembourg
55. European Commission (2003) «Agriculture in the EU – Statistical and Economic Information 2002» Luxembourg
56. European Commission (2003a) «Agriculture and Environment» Fact Sheet
57. European Commission (2010): «The CAP towards 2020: Meeting the food, natural resources and territorial challenges of the future», Brussels, 18 November 2010, COM (2010)672 final.
58. Eurostat (2011): «Economic Accounts of Agriculture»
59. Food Standards Agency (2008). «The Manual of Nutrition», 11th ed. UK
60. Garrido-Fernandez, A, Fernandez Diez, M.J and Adams M.R (1997) «Table olives: Production and Processing», Chapman & Hall, London
61. Krugman P.(2011), «Διεθνές Οικονομική: Θεωρία και Πολιτική», Εκδόσεις Κριτική
62. Moussis N. (2000), «Guide to European Policies» 6th edition, European Study Service, Rixensart (B)
63. Panagou E.Z, Skandmis P.N, Nychas G (2008), «Modeling the combines effect of temperature, pH and aw on the growth of *Monascus ruber*, a heat-resistant fungus isolated from green table olives», Journal of Applied Microbiology, 94, pp.146-156
64. Pezaros P. (1995) «The agricultural situation in Greece and the Common Agricultural Policy», in MEDIT, Rivista di Economia, Agricoltura e Ambiente, M.A.I.Bari (I), Anno 6, No 3, Sept. 1995, pp. 38-42
65. Pezaros P. (Ed.) (2000) «Negotiating the Future of Agricultural Policies», Kluwer Law International, The Hague, pp. 51 -80
66. Pezaros P. and Martin Unfried (eds) (2002) «The Common Agricultural Policy and the Environmental Challenge» European Institute of Public Administration, Maastricht (NL), pp 9-44
67. Pezaros P. (2000a), «The Agenda 2000 CAP reform agreement in the light of the future EU enlargement», MEDIT, Journal of Economics, Agriculture and Environment, CIHEAM/I.A.M.-B., Bari (I), Anno 11, No 03, Settembre 2000, pp. 8-20.

68. Pezaros P. (2004b), «The Common Agricultural Policy in the Greek Context». In Dimitrakopoulos D.G., and A.G. Passas (eds): «Greece in the European Union», Routledge, London, pp. 19-34,
69. Piga A., Gambella F., Vacca V. and Agabbio M. (2001), «Response of the three Sardinian olives cultivars to the Greek-style processing», Italian Journal of Food Science, 13, pp. 29-40
70. Ricardo D. (1817) The Principles of Political Economy, London: John Murray
71. Rose A. (2000), «One money, one market: the effect of common currencies on trade». Economic Policy, 30, 9-45.
72. Vicarelli, C. (2008), «The single currency's effect on Eurozone sectoral trade: Winners and losers, Institute for studies and economic analysis», Discussion paper 2008-1, Rome
73. World Trade Organization, International Trade 2007

Διάφοροι Οργανισμοί

74. Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων – Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών (KEEM)
75. Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)
76. Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ)
77. Ινστιτούτο Σιτηρών (<http://www.cerealinstitute.gr/index.php/en/>)
78. Διεθνές Συμβούλιο Ελαιόλαδου (<http://www.internationaloliveoil.org/>)
79. Αμερικάνικο Υπουργείο Γεωργίας (<http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>)
80. Διεθνής Οργάνωση Αμπέλου και Οίνου (OIV) (<http://www.oiv.int/oiv/cms/index?lang=en>)
81. Ινστιτούτο Ελέγχου Ποικιλιών Καλλιεργούμενων Φυτών (<http://www.varinst.gr/default.asp?id=1>)
82. Υπουργείο Αγροτική Ανάπτυξης και Τροφίμων (<http://www.minagric.gr/index.php/el/>)
83. Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «Δήμητρα» (<http://www.elgo.gr/main.html>)
84. Ευρωπαϊκή Ένωση (<http://ec.europa.eu/>)
85. Γαλακτοκομικό Συμβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου (www.milk.co.uk)
86. Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Αγορά Γαλακτοκομικών Προϊόντων (http://ec.europa.eu/agriculture/milk-market-observatory/index_en.htm)

87. Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων της ελληνικής πρεσβείας στη Γαλλία
(www.agora.mfa.gr/fr61)

Ιστοσελίδες

- 88. www.fortunegreece.com
- 89. www.tovima.gr
- 90. www.kathimerini.gr
- 91. www.faostat.org
- 92. <http://www.ethnos.gr/>
- 93. <http://news.in.gr/>
- 94. www.ellinikigeorgia.gr
- 95. www.agrotypos.gr
- 96. www.paragogi.net
- 97. www.bankofgreece.gr
- 98. www.wto.org
- 99. www.imf.org
- 100. www.unctad.org
- 101. <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>
- 102. http://www.minagric.gr/greek/agro_pol/KAP/Kanonismoi.htm
- 103. <http://www.mof.gov.cy/mof/customs/customs.nsf/All/95DF6751EC579815C225729F0030F842?OpenDocument>

Διάφοροι κανονισμοί του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

- 104. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1165/2014
- 105. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1001/98
- 106. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 536/93
- 107. (ΦΕΚ Β 3054-2012).
- 108. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.1257/1999
- 109. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1251/1999
- 110. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.2704/1999

111. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1672/2000
112. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1765/92
113. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 416/2001
114. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2568/91
115. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 865/04
116. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 510/2006
117. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2201/1999
118. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1535/2003
119. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1234/2007
120. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1249/2008
121. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1308/2013
122. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 546/2003
123. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1234/2007
124. Κανονισμός ΕΕ αριθ. 2247/2003
125. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1308/2003
126. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 252/2014
127. Κανονισμός (Εκ) αριθ. 1307/2013
128. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1307/2013
129. Κανονισμός (ΕΚ) 318/2006
130. Κανονισμός (ΕΚ) 319/2006
131. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1760/2000
132. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 911/2004
133. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 320/2006
134. Κανονισμός (ΕΚ) 73/2009
135. Κανονισμός (ΕΚ) 1120/2009
136. Κανονισμός (ΕΚ) 1121/2009
137. ΚΥΑ 262385 ΦΕΚ Β 509/21-4-2010
138. ΚΥΑ 262345 ΦΕΚ Β 323/ 22-3-10
139. ΚΥΑ 262346 ΦΕΚ Β 325/24-3-10
140. ΚΥΑ 262347 ΦΕΚ Β 324/24-3-10
141. ΦΕΚ Β' 1425/12.06.2013, Αριθμ. 2688/68993/06.06.2013

Παράρτημα Ι

Πίνακες διαχρονικής εξέλιξης εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής των αγαθών της φυτικής και ζωικής παραγωγής

Πίνακας 1. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής ρυζιού (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	27,570	18	80,100
1981	4,948	2,366	85,900
1982	4,427	7,845	82,500
1983	3,928	7,235	86,300
1984	17,367	8,761	95,000
1985	12,527	6,984	103,765
1986	31,881	5,411	121,000
1987	36,167	4,948	137,000
1988	22,648	5,810	125,000
1989	29,936	4,373	106,202
1990	5,587	4,564	99,000
1991	22,185	6,061	89,000
1992	9,840	7,182	106,000
1993	36,311	6,982	149,000
1994	57,008	5,951	142,000
1995	49,605	6,330	211,599
1996	35,788	10,475	222,000
1997	63,643	7,346	217,000
1998	58,874	6,672	189,000
1999	39,768	9,902	170,000
2000	41,669	10,284	140,000
2001	28,115	12,745	150,192
2002	28,990	16,978	166,000
2003	24,664	14,256	163,000
2004	37,289	17,868	188,417
2005	73,601	15,817	167,247
2006	93,346	24,945	179,166
2007	94,410	22,187	195,340
2008	78,562	23,631	208,800
2009	81,041	20,235	205,000
2010	112,676	22,592	229,500

2011	124,947	17,899	255,000
------	---------	--------	---------

Πίνακας 2. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής ελαιόλαδου (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	10,556	0	328,830
1981	12,895	84	249,839
1982	41,504	0	343,842
1983	147,520	0	268,151
1984	108,417	0	251,593
1985	53,569	2,006	324,069
1986	114,119	6	262,677
1987	91,282	13,667	288,273
1988	13,893	7,829	304,679
1989	115,246	1,258	309,000
1990	86,139	6,920	197,000
1991	51,837	37,563	396,000
1992	156,148	1,891	331,000
1993	98,994	1,656	330,000
1994	98,750	4,762	299,686
1995	133,936	2,572	359,967
1996	124,241	1,895	370,000
1997	97,795	4,222	411,285
1998	107,575	3,319	396,973
1999	202,781	763	398,000
2000	104,139	1,238	408,375
2001	178,152	4,402	302,230
2002	74,174	4,086	381,620
2003	96,709	4,026	374,903
2004	43,318	8,493	321,338
2005	98,821	3,753	386,385
2006	105,582	2,187	385,552
2007	96,108	3,555	318,201
2008	77,288	2,047	328,273
2009	88,399	3,077	305,000
2010	80,854	4,336	341,200
2011	86,807	1,956	331,200

Πίνακας 3. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής πορτοκαλιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	169,307	0	656,221
1981	52,844	39	728,195
1982	180,834	1,137	740,509
1983	181,097	165	664,943
1984	108,533	182	805,344
1985	261,418	245	631,609
1986	260,002	2,985	848,241
1987	201,006	9,022	486,730
1988	95,184	6,291	778,344
1989	187,994	2,663	946,041
1990	258,809	1,801	878,185
1991	304,462	1,866	788,300
1992	386,073	888	942,900
1993	420,934	46	905,700
1994	555,142	2,719	931,614
1995	257,220	1,370	938,235
1996	270,444	3,039	971,832
1997	349,438	1,059	1,010,910
1998	291,164	3,236	813,553
1999	263,922	1,750	1,123,420
2000	246,868	1,139	945,765
2001	416,875	11,316	1,112,310
2002	274,746	4,134	1,193,000
2003	285,572	7,196	951,892
2004	211,119	39,904	698,294
2005	209,821	12,199	936,094
2006	227,298	8,064	899,122
2007	202,292	22,983	815,668
2008	215,152	10,862	802,000
2009	261,433	8,164	845,000
2010	369,650	7,417	901,300
2011	400,046	5,641	894,600

Πίνακας 4. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής μανταρινιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
------	----------	-----------	----------

1980	4,785	0	47,126
1981	1,116	0	49,075
1982	832	158	60,023
1983	479	175	59,249
1984	1,391	23	65,473
1985	1,311	6	67,810
1986	2,927	36	76,657
1987	1,017	778	55,179
1988	283	877	83,004
1989	510	292	95,724
1990	6,020	61	88,844
1991	15,236	11	88,400
1992	14,105	0	107,300
1993	17,426	39	95,600
1994	17,677	75	101,377
1995	16,300	323	94,231
1996	26,658	436	99,725
1997	24,422	205	107,257
1998	39,044	1,112	96,485
1999	28,949	193	105,593
2000	32,745	208	119,000
2001	37,754	544	130,341
2002	33,511	1,168	130,000
2003	25,234	960	105,000
2004	20,996	1,888	91,367
2005	37,960	4,241	126,570
2006	39,268	2,883	108,991
2007	35,298	3,733	119,077
2008	28,533	4,355	104,000
2009	57,487	4,170	115,000
2010	76,052	4,712	109,500
2011	68,854	3,017	129,200

Πίνακας 5. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής λεμονιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	89,659	0	184,243
1981	43,896	0	216,874
1982	76,360	1,182	181,551
1983	43,605	226	192,306

1984	52,989	944	183,466
1985	83,710	765	207,384
1986	90,312	249	197,748
1987	45,707	10,810	113,700
1988	8,902	4,517	189,500
1989	22,884	2,200	231,017
1990	41,238	1,684	192,512
1991	64,463	894	151,140
1992	23,004	284	147,500
1993	65,474	698	147,600
1994	56,249	1,777	177,674
1995	32,145	8,074	171,104
1996	54,478	5,763	178,558
1997	51,087	11,304	163,666
1998	36,904	11,519	182,545
1999	34,983	10,776	183,214
2000	33,727	12,838	109,642
2001	37,199	9,361	178,968
2002	11,459	24,617	166,000
2003	20,909	23,583	144,197
2004	9,137	62,287	68,058
2005	4,356	62,936	84,053
2006	2,129	42,796	87,518
2007	6,080	51,594	86,265
2008	4,332	51,878	75,000
2009	6,866	54,983	75,047
2010	4,956	32,123	58,000
2011	2,223	29,463	66,100

Πίνακας 6. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής σταφυλιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	60,656	0	1,521,010
1981	78,078	0	1,602,190
1982	75,231	0	1,569,140
1983	108,360	16	1,680,690
1984	108,488	24	1,710,810
1985	112,618	0	1,680,468
1986	106,546	5	1,603,384
1987	93,419	68	1,387,081
1988	49,824	56	1,474,232

1989	89,138	20	1,588,605
1990	70,295	133	1,122,435
1991	109,296	211	1,292,400
1992	106,875	232	1,263,340
1993	74,136	230	1,261,836
1994	100,437	439	1,234,690
1995	108,285	392	1,128,000
1996	102,132	1,023	1,174,732
1997	102,577	608	1,213,160
1998	118,389	861	1,310,175
1999	87,160	1,395	1,187,667
2000	84,635	944	1,251,463
2001	117,831	2,859	1,287,955
2002	57,610	1,205	1,100,000
2003	68,772	1,229	1,200,000
2004	65,556	2,170	1,250,000
2005	90,792	2,453	1,130,000
2006	86,346	1,610	1,142,500
2007	69,400	5,051	940,600
2008	75,468	5,556	852,900
2009	82,503	4,125	955,000
2010	64,968	4,001	1,002,900
2011	72,063	2,016	856,600

Πίνακας 7. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής καρπουζιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	31,685	0	630,250
1981	32,716	0	643,960
1982	20,115	0	544,785
1983	45,351	40	609,343
1984	36,351	32	595,769
1985	49,939	0	616,949
1986	75,291	0	607,000
1987	50,823	1,110	666,000
1988	53,335	6,155	564,000
1989	77,636	3,024	530,000
1990	79,289	2,596	630,253
1991	129,398	2,165	712,900
1992	136,280	1,697	638,000
1993	101,860	1,458	694,000
1994	140,420	4,247	650,100
1995	174,098	3,518	622,500
1996	127,487	2,678	719,800
1997	169,027	2,002	667,000

1998	174,231	1,580	693,000
1999	202,717	2,707	684,740
2000	136,719	510	662,790
2001	115,125	1,535	669,000
2002	155,329	826	697,000
2003	66,371	5,855	714,000
2004	104,009	3,335	723,040
2005	112,244	1,692	703,558
2006	92,325	8,018	636,271
2007	108,425	3,014	663,389
2008	127,271	3,065	629,000
2009	113,204	1,241	623,000
2010	176,960	3,024	492,700
2011	106,404	747	648,000

Πίνακας 8. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής αγγουριών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	51,392	0	143,295
1981	23,646	0	140,592
1982	55,053	0	161,258
1983	42,150	21	141,406
1984	52,441	116	139,067
1985	51,651	0	186,469
1986	65,051	1	155,966
1987	51,340	289	164,050
1988	33,021	54	166,800
1989	40,806	45	162,500
1990	43,446	337	163,770
1991	47,767	422	189,200
1992	38,734	1,007	155,200
1993	26,803	1,311	182,900
1994	30,234	2,862	184,500
1995	18,717	1,119	181,700
1996	12,198	1,660	151,900
1997	19,239	457	171,000
1998	14,378	366	167,000
1999	18,295	1,693	157,000
2000	12,701	711	164,000
2001	23,764	778	163,000
2002	16,478	2,166	166,000

2003	11,261	5,517	161,000
2004	15,144	6,063	156,108
2005	14,479	2,961	158,520
2006	20,797	2,647	156,048
2007	14,383	2,254	158,448
2008	14,065	1,916	124,300
2009	13,608	1,235	124,000
2010	24,396	1,041	103,600
2011	23,502	903	174,700

Πίνακας 9. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής κρασιού (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	25,502	270	449,900
1981	22,335	250	479,300
1982	23,754	320	461,840
1983	19,947	352	501,400
1984	44,023	468	500,700
1985	129,078	700	449,900
1986	96,030	496	452,102
1987	69,477	929	427,650
1988	41,687	1,395	425,776
1989	92,067	3,787	462,760
1990	93,005	5,428	392,900
1991	58,564	7,655	398,450
1992	62,107	5,424	404,100
1993	52,043	4,959	337,800
1994	54,610	4,222	305,100
1995	54,411	3,967	390,000
1996	48,464	3,957	408,500
1997	46,206	4,025	406,650
1998	59,342	4,664	453,560
1999	49,266	6,984	433,320
2000	42,974	6,287	368,000
2001	55,261	7,215	355,800
2002	29,071	10,718	347,700
2003	36,445	30,460	387,046
2004	35,044	24,351	443,305
2005	33,637	13,315	376,866

2006	31,721	16,027	454,051
2007	30,745	19,836	350,028
2008	27,736	19,255	400,409
2009	30,434	17,596	386,910
2010	33,603	10,843	336,500
2011	34,093	19,784	295,000

Πίνακας 10. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής καπνού (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	69,923	2,479	117,339
1981	58,032	3,427	130,900
1982	64,846	4,140	138,368
1983	78,248	5,602	115,844
1984	87,825	5,702	145,260
1985	86,750	5,585	150,600
1986	88,639	7,626	161,000
1987	110,159	8,849	155,000
1988	83,727	7,326	149,000
1989	105,989	10,244	133,000
1990	123,335	9,162	135,685
1991	120,987	17,623	161,900
1992	115,535	20,279	186,600
1993	119,057	15,274	167,900
1994	106,426	13,298	141,647
1995	118,770	20,338	148,543
1996	129,854	33,028	133,750
1997	95,137	14,872	136,977
1998	98,301	14,461	137,114
1999	100,889	19,554	139,791
2000	82,885	23,005	136,593
2001	77,922	21,479	142,000
2002	84,124	23,987	133,000
2003	80,831	22,131	136,000
2004	76,544	22,759	133,937
2005	94,165	27,465	124,351
2006	86,324	36,156	37,405
2007	81,285	39,315	29,370
2008	74,795	41,719	20,500

2009	68,296	45,394	27,098
2010	49,859	32,694	22,000
2011	42,895	33,235	23,900

Πίνακας 11. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής μήλων (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	24,046	0	288,217
1981	21,910	0	337,091
1982	20,438	118	264,747
1983	5,790	3,110	308,002
1984	17,343	532	303,725
1985	13,419	0	261,532
1986	6,698	0	275,311
1987	9,564	46	301,523
1988	1,967	35	300,110
1989	3,729	80	311,526
1990	7,968	657	348,800
1991	8,909	4,095	242,000
1992	2,776	18,770	384,900
1993	11,881	4,561	324,054
1994	9,904	12,268	346,095
1995	19,411	16,338	325,798
1996	21,918	12,132	363,142
1997	22,971	8,187	373,323
1998	14,283	11,315	358,090
1999	18,000	14,456	279,113
2000	24,629	12,261	314,510
2001	66,125	21,022	247,666
2002	18,317	27,201	281,000
2003	30,730	25,794	208,000
2004	30,712	25,977	274,702
2005	47,132	22,135	250,019
2006	37,766	22,459	288,703
2007	32,055	20,123	251,650
2008	23,862	18,479	234,700
2009	17,628	21,449	259,637
2010	42,616	18,205	239,100
2011	37,641	22,705	255,800

Πίνακας 12. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής αχλαδιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	3,056	0	111,214
1981	4,082	504	142,805
1982	3,046	277	129,050
1983	2,166	955	145,183
1984	2,504	166	121,627
1985	1,707	310	140,438
1986	2,683	0	130,263
1987	1,144	449	121,204
1988	383	2,049	118,406
1989	565	1,331	115,179
1990	833	1,853	103,000
1991	1,147	3,933	66,300
1992	376	3,161	91,100
1993	112	3,655	78,000
1994	344	4,535	76,000
1995	712	9,753	59,600
1996	1,319	11,839	71,600
1997	982	15,092	59,600
1998	1,441	13,162	70,694
1999	1,358	17,398	66,000
2000	2,116	10,670	65,000
2001	1,680	15,479	98,819
2002	1,073	24,824	59,000
2003	589	15,884	67,000
2004	1,553	18,575	76,240
2005	1,636	15,786	78,687
2006	3,181	15,075	81,732
2007	3,249	18,129	71,132
2008	4,478	17,798	73,000
2009	3,896	15,370	73,784
2010	6,622	15,219	68,400
2011	4,461	15,936	61,900

Πίνακας 13. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής ροδάκινων (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	94,682	0	398,600
1981	63,951	0	472,264
1982	92,821	0	475,535
1983	58,264	0	495,275
1984	62,805	10	570,482
1985	64,051	28	547,607
1986	64,966	1	585,927
1987	61,797	30	634,132
1988	60,000	28	656,012
1989	54,878	7	658,413
1990	45,170	17	786,939
1991	78,257	28	835,061
1992	57,191	24	1,096,867
1993	54,625	25	1,123,300
1994	61,852	45	1,174,000
1995	69,668	2,679	1,034,421
1996	44,676	136	1,003,000
1997	14,276	5,454	588,574
1998	47,079	444	527,580
1999	102,771	257	1,024,595
2000	129,453	472	949,943
2001	155,148	670	943,336
2002	99,997	710	687,000
2003	13,911	8,273	228,000
2004	97,946	1,257	875,544
2005	102,788	1,645	864,406
2006	80,829	4,750	767,938
2007	82,728	3,530	816,009
2008	102,300	4,305	855,200
2009	79,349	5,036	821,900
2010	110,576	3,671	738,400
2011	103,695	3,531	690,200

Πίνακας 14. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής πεπονιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	0	0	116,500
1981	610	0	116,361
1982	1,345	0	125,166
1983	963	0	109,817
1984	658	0	119,300
1985	429	0	131,511
1986	756	1	129,800

1987	765	36	149,600
1988	1,473	370	159,000
1989	3,461	298	136,600
1990	546	256	139,000
1991	498	265	153,000
1992	205	70	155,000
1993	225	279	176,500
1994	226	344	159,500
1995	602	356	152,100
1996	185	663	163,800
1997	893	811	172,000
1998	2,998	709	184,000
1999	1,042	577	160,000
2000	1,509	460	164,100
2001	6,459	700	180,000
2002	1,595	1,010	170,000
2003	384	1,661	192,000
2004	1,573	2,342	175,043
2005	2,019	1,038	168,766
2006	2,257	1,466	159,902
2007	1,355	1,873	174,033
2008	1,411	1,474	145,300
2009	1,049	2,147	130,000
2010	1,977	1,316	115,900
2011	2,852	1,296	126,900

Πίνακας 15. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής ζάχαρης (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	0	0	198,200
1981	0	69	350,600
1982	0	84	325,545
1983	1	127	297,522
1984	0	162	217,856
1985	0	122	318,016
1986	0	141	288,322
1987	3	108	197,000
1988	0	224	235,000
1989	0	124	421,000
1990	2	101	303,929
1991	2	90	262,304
1992	34	178	319,944
1993	39	453	333,000

1994	0	194	271,000
1995	34	233	312,000
1996	72	9,095	288,000
1997	13	3,718	396,000
1998	21	333	218,000
1999	25	361	252,000
2000	0	269	400,000
2001	3	437	342,000
2002	0	493	321,000
2003	0	695	223,000
2004	1	4,596	260,000
2005	1	808	326,000
2006	2	815	184,000
2007	952	2,491	85,000
2008	72	3,820	109,000
2009	375	4,973	187,000
2010	775	30,380	84,000
2011	4,798	43,482	42,000

Πίνακας 16. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής μύρας από κριθάρι (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	338	1,909	255,516
1981	848	1,257	310,431
1982	389	1,993	292,948
1983	863	1,703	284,670
1984	920	2,309	296,886
1985	1,525	3,031	326,177
1986	1,214	2,590	310,263
1987	1,528	4,578	346,134
1988	1,508	10,618	452,382
1989	2,189	14,850	386,901
1990	2,747	23,240	396,122
1991	4,711	20,766	377,232
1992	8,084	26,949	402,533
1993	30,187	20,957	416,500
1994	52,471	22,647	425,000
1995	33,299	24,226	402,500
1996	21,980	23,102	376,600

1997	11,407	31,415	395,000
1998	14,207	32,337	388,600
1999	22,153	41,871	453,600
2000	31,334	42,667	422,300
2001	27,988	38,503	445,400
2002	24,600	42,578	448,600
2003	20,115	32,746	280,360
2004	15,084	52,940	386,324
2005	18,139	48,954	388,800
2006	22,658	57,673	385,000
2007	30,028	53,777	415,000
2008	31,850	57,724	460,000
2009	33,359	54,925	445,000
2010	31,145	62,428	405,000
2011	32,022	69,698	370,000

Πίνακας 17. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής ξερών κρεμμυδιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	700	0	145,588
1981	43	3,517	147,096
1982	35	2,208	144,089
1983	92	113	145,617
1984	720	4,271	141,707
1985	26	7,413	149,108
1986	57	185	140,388
1987	382	510	141,490
1988	11	9,601	132,000
1989	75	13,702	133,000
1990	3,575	14,210	113,861
1991	1,388	26,104	123,000
1992	624	22,374	141,000
1993	1,174	12,100	141,200
1994	4,305	17,867	137,271
1995	2,111	13,248	155,518
1996	370	10,597	160,763
1997	10,936	13,862	185,000
1998	12,046	9,804	191,000
1999	1,913	3,247	203,407
2000	3,583	15,322	212,000

2001	2,112	15,863	199,000
2002	6,732	22,920	217,000
2003	4,466	29,097	206,000
2004	5,331	23,093	202,524
2005	665	9,181	186,175
2006	1,306	17,961	171,929
2007	4,670	17,266	164,593
2008	2,092	14,845	200,400
2009	1,310	11,584	191,607
2010	3,297	12,359	188,200
2011	2,096	15,095	243,000

Πίνακας 18. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής ελιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	0	0	1,746,370
1981	0	0	1,466,990
1982	0	0	1,783,230
1983	2	0	1,430,530
1984	4	0	1,306,623
1985	36	0	1,907,000
1986	48	0	1,336,761
1987	5	0	1,372,315
1988	42	0	1,603,430
1989	11	0	1,646,725
1990	142	0	1,003,724
1991	151	62	2,031,000
1992	228	21	1,847,000
1993	5,506	14	1,681,000
1994	6,128	282	2,001,800
1995	5,671	14	2,199,300
1996	8,106	143	2,131,000
1997	6,497	1	2,087,165
1998	10,137	72	2,068,167
1999	8,455	70	2,419,000
2000	8,968	66	2,502,000
2001	7,664	14	2,350,033
2002	9,813	62	2,577,635
2003	7,263	22	2,050,257

2004	6,081	105	2,204,020
2005	6,212	503	2,583,185
2006	13,071	1	2,425,149
2007	7,671	48	2,313,055
2008	4,902	26	2,575,000
2009	5,007	16	2,286,139
2010	4,766	298	1,809,900
2011	5,292	266	1,873,900

Πίνακας 19. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής ντομάτας (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	857	0	1,551,911
1981	106	0	1,884,600
1982	225	0	1,873,241
1983	1,315	0	1,868,795
1984	525	49	2,388,410
1985	207	0	2,264,000
1986	531	0	1,656,000
1987	255	250	1,688,546
1988	215	199	1,717,000
1989	925	63	2,052,000
1990	2,818	144	1,844,000
1991	1,251	289	2,134,000
1992	1,214	154	1,850,000
1993	1,250	164	1,945,000
1994	5,987	1,483	2,031,000
1995	5,301	917	2,064,160
1996	4,012	2,863	2,062,000
1997	4,349	8,081	2,026,000
1998	5,630	4,031	2,131,000
1999	6,478	3,178	2,127,000
2000	2,720	3,727	2,085,000
2001	5,037	7,251	2,048,000
2002	6,672	14,136	1,752,000
2003	3,162	17,190	1,830,000
2004	2,923	18,779	1,962,575
2005	3,074	16,202	1,713,580
2006	3,550	20,317	1,568,731
2007	4,043	19,494	1,464,844

2008	3,337	15,674	1,338,600
2009	2,639	15,217	1,561,311
2010	7,307	17,011	1,406,200
2011	14,470	15,537	1,169,900

Πίνακας 20. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής κριθαριού (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	0	4,935	911,000
1981	20,201	390	742,100
1982	23,595	110,869	823,000
1983	3,154	31,380	624,000
1984	0	41,219	854,000
1985	0	5,642	583,000
1986	100	48,570	681,000
1987	0	161,508	544,000
1988	0	173,747	599,000
1989	0	45,363	614,000
1990	0	129,126	312,000
1991	0	254,739	472,000
1992	20	57,262	430,000
1993	6	111,166	413,000
1994	0	97,105	416,000
1995	0	115,207	411,500
1996	0	198,852	357,000
1997	0	149,083	349,000
1998	20	139,095	331,000
1999	17	140,890	287,000
2000	62	144,100	290,000
2001	19	197,600	276,070
2002	36,739	280,938	282,000
2003	0	290,920	226,000
2004	9,201	329,476	233,882
2005	5,947	285,861	233,551
2006	3,215	314,412	245,471
2007	1,686	239,225	274,373
2008	938	194,213	380,000
2009	127	161,484	280,000
2010	657	228,309	317,900
2011	71	176,789	328,180

Πίνακας 21. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής σιταριού (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	189,195	2,573	2,970,000
1981	81,599	183	2,932,000
1982	390,557	29,449	3,039,000
1983	660,372	3,279	2,059,000
1984	1,011,430	28,512	2,316,000
1985	344,781	396,104	1,807,000
1986	545,690	452,978	2,389,000
1987	438,492	442,202	2,314,000
1988	541,300	251,148	2,514,000
1989	1,320,780	211,645	2,762,000
1990	563,260	307,222	1,939,000
1991	1,070,460	310,604	3,162,000
1992	957,389	240,329	2,288,000
1993	699,343	273,676	2,078,000
1994	952,735	382,631	2,470,000
1995	278,294	694,678	2,314,840
1996	325,502	631,783	2,086,000
1997	377,827	752,492	2,081,000
1998	104,204	672,838	2,063,000
1999	176,472	621,020	1,977,000
2000	119,249	536,923	2,326,000
2001	351,392	745,019	2,196,000
2002	468,544	1,321,120	2,039,000
2003	190,721	1,083,800	1,703,000
2004	80,724	880,792	2,092,100
2005	197,644	890,545	2,044,150
2006	361,805	1,100,040	1,778,170
2007	189,507	1,182,950	1,629,070
2008	312,805	866,318	1,939,300
2009	644,167	906,392	1,830,000
2010	512,476	847,844	1,663,070
2011	342,058	939,021	1,702,020

Πίνακας 22. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής πατάτας (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	54,438	9,893	1,084,000
1981	45,278	9,445	1,056,000
1982	11,396	10,013	1,021,000
1983	96,030	24,878	1,135,000
1984	94,663	11,413	1,051,000
1985	52,063	9,887	1,024,000
1986	28,261	8,055	1,020,000
1987	18,966	69,393	1,016,520
1988	9,403	27,937	997,000
1989	47,103	50,520	1,148,000
1990	74,897	31,677	953,035
1991	76,092	110,554	1,049,000
1992	43,508	62,373	1,052,000
1993	27,258	57,418	1,000,000
1994	12,698	103,865	998,000
1995	37,781	82,056	1,050,827
1996	40,675	109,649	1,031,000
1997	22,013	88,769	943,000
1998	18,074	118,150	994,000
1999	14,522	126,974	978,000
2000	17,324	91,315	1,012,000
2001	20,504	61,859	959,819
2002	23,271	114,456	901,000
2003	12,289	143,811	955,000
2004	19,588	140,444	948,361
2005	5,288	115,681	818,727
2006	22,741	129,799	901,705
2007	21,627	141,307	943,196
2008	24,352	138,979	848,000
2009	16,419	161,028	848,000
2010	24,351	132,643	791,500
2011	22,933	174,361	757,820

Πίνακας 23. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής φασολιών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	1,558	101	42,040
1981	3,294	1,713	34,990

1982	805	3,456	31,700
1983	340	5,782	32,233
1984	735	5,290	31,163
1985	379	4,398	28,691
1986	177	6,896	27,000
1987	420	10,471	26,471
1988	93	7,650	24,557
1989	264	10,189	25,700
1990	281	15,046	23,526
1991	175	16,214	27,198
1992	260	13,587	25,000
1993	620	10,534	24,000
1994	816	12,637	22,000
1995	1,015	15,848	23,000
1996	772	15,367	25,000
1997	807	14,308	23,000
1998	335	12,873	22,000
1999	1,598	15,643	24,000
2000	1,110	15,472	22,000
2001	944	10,142	22,120
2002	1,045	21,600	22,025
2003	592	19,421	21,834
2004	1,008	17,023	19,514
2005	642	16,127	19,617
2006	443	14,182	19,689
2007	807	17,994	18,183
2008	452	17,514	12,800
2009	435	15,786	21,950
2010	468	12,528	23,949
2011	668	13,680	22,744

Πίνακας 24. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής φακής (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	9	7,503	6,813
1981	28	6,455	8,451
1982	13	5,349	5,884
1983	351	7,015	6,588
1984	1,138	6,525	4,373
1985	471	4,988	1,800

1986	10	14,196	2,000
1987	135	8,460	1,983
1988	34	8,082	1,799
1989	653	8,480	1,942
1990	32	11,569	1,129
1991	36	10,753	1,389
1992	61	11,990	1,101
1993	210	10,586	930
1994	127	11,608	1,079
1995	965	11,923	1,094
1996	347	11,201	1,015
1997	611	11,672	1,002
1998	284	9,907	1,041
1999	238	10,051	1,000
2000	327	11,691	978
2001	275	11,828	1,006
2002	220	12,720	1,000
2003	219	10,045	1,000
2004	354	11,143	1,622
2005	629	12,604	1,565
2006	153	10,800	1,967
2007	197	13,351	2,545
2008	224	11,921	2,800
2009	393	9,478	2,800
2010	295	10,874	3,092
2011	273	11,665	2,858

Πίνακας 25. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής τυριού από πρόβειο γάλα (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	0	0	103,828
1981	0	0	108,420
1982	0	0	105,161
1983	23	44	107,320
1984	0	0	106,756
1985	3	0	106,971
1986	24	144	111,411
1987	43	5	111,306
1988	4,158	445	123,894
1989	6,029	643	132,388

1990	7,706	276	126,705
1991	7,197	342	116,817
1992	7,945	616	115,592
1993	9,145	2,410	118,225
1994	10,128	2,710	118,524
1995	10,371	549	125,623
1996	3,886	345	125,499
1997	4,690	447	126,778
1998	8,131	447	129,863
1999	6,996	779	130,786
2000	19,862	1,347	122,934
2001	28,708	1,174	127,452
2002	13,621	1,330	133,407
2003	23,454	833	127,232
2004	13,756	1,576	122,449
2005	8,647	1,783	125,947
2006	9,817	940	120,036
2007	1,721	495	120,077
2008	2,020	570	121,000
2009	2,316	1,286	122,000
2010	1,295	1,163	123,000
2011	1,955	701	125,000

Πίνακας 26. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής γάλα αποβουτυρωμένο αγελαδινό (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	0	0	141,141
1981	0	667	138,593
1982	0	673	142,779
1983	0	751	138,684
1984	41	903	135,590
1985	1	844	125,307
1986	2	1,139	110,383
1987	18	1,456	109,655
1988	15	5,559	106,652
1989	8	6,305	109,109
1990	6	6,640	114,478
1991	8	4,134	114,669
1992	0	5,692	117,552
1993	1	5,625	127,317

1994	87	5,014	134,664
1995	100	4,414	118,296
1996	42	3,826	118,947
1997	6	3,384	110,391
1998	19	3,361	117,552
1999	38	2,303	133,920
2000	31	2,886	107,229
2001	53	3,053	109,275
2002	74	4,157	128,154
2003	105	4,291	115,599
2004	88	4,650	113,972
2005	58	4,844	96,162
2006	26	7,096	96,627
2007	5	10,885	98,673
2008	39	18,196	101,463
2009	91	22,608	79,422
2010	353	23,389	82,212
2011	51	21,596	77,714

Πίνακας 27. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής γάλα πλήρες φρέσκο αγελαδινό (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	0	1,949	665,792
1981	4	5,330	657,398
1982	1	7,583	612,553
1983	5	8,166	610,072
1984	41	8,341	574,836
1985	8	9,862	570,427
1986	4	10,977	567,116
1987	26	12,099	591,318
1988	150	6,957	603,478
1989	231	8,743	624,668
1990	326	10,025	618,947
1991	305	6,583	621,101
1992	104	10,877	672,312
1993	313	11,992	718,950
1994	204	11,479	719,809
1995	279	11,705	737,751
1996	547	17,940	739,890

1997	497	29,547	736,692
1998	375	32,498	743,670
1999	415	68,258	735,722
2000	315	79,199	748,387
2001	109	66,454	757,814
2002	29	82,568	797,140
2003	145	107,094	797,800
2004	155	97,173	774,244
2005	217	87,567	790,764
2006	280	79,885	807,730
2007	1,125	103,023	801,185
2008	163	115,875	820,000
2009	650	121,722	784,000
2010	991	143,164	852,000
2011	579	133,173	787,000

Πίνακας 28. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής αυτών (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	636	9	118,618
1981	40	2	121,267
1982	95	10	127,291
1983	605	106	124,608
1984	38	705	129,430
1985	34	750	136,240
1986	30	409	133,320
1987	28	485	119,854
1988	51	680	125,565
1989	257	1,213	126,138
1990	296	1,430	122,466
1991	1,012	1,609	119,256
1992	2,025	1,341	119,251
1993	723	1,132	119,243
1994	974	1,265	117,725
1995	1,696	1,022	116,322
1996	641	1,847	117,168
1997	1,813	1,691	114,003
1998	586	2,278	112,627
1999	1,075	1,453	119,105
2000	1,218	1,202	116,643

2001	481	1,888	110,208
2002	183	1,498	107,073
2003	285	974	105,576
2004	3,475	2,328	110,555
2005	1,438	4,029	110,100
2006	178	3,461	99,480
2007	159	5,304	97,268
2008	750	3,967	101,762
2009	963	6,453	108,800
2010	194	5,543	99,800
2011	90	6,516	100,000

Πίνακας 29. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής τυριού πλήρες από αγελαδινό γάλα (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	1,679	12,341	33,577
1981	1,111	17,171	34,544
1982	1,311	21,643	35,063
1983	2,292	18,831	34,942
1984	2,465	20,647	34,989
1985	3,309	27,912	34,628
1986	3,680	31,798	35,944
1987	4,047	30,758	35,678
1988	1,701	28,347	35,474
1989	2,489	36,723	36,132
1990	2,523	40,047	42,836
1991	2,490	47,227	37,852
1992	2,657	48,096	37,454
1993	3,254	53,176	35,989
1994	2,838	60,831	33,312
1995	3,545	58,512	35,635
1996	3,792	49,780	37,239
1997	3,886	67,315	36,201
1998	4,963	94,338	35,012
1999	4,301	63,966	36,228
2000	5,426	73,362	39,194
2001	5,126	61,567	35,006
2002	3,737	68,428	36,659
2003	6,359	93,650	36,270

2004	5,468	89,453	47,136
2005	3,722	79,752	45,222
2006	4,273	91,541	37,825
2007	37,672	154,825	38,000
2008	38,097	108,368	38,000
2009	39,036	120,423	35,000
2010	41,790	114,286	37,500
2011	46,732	120,109	40,000

Πίνακας 30. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής βόειου κρέατος (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	1	107,826	111,323
1981	26	35,943	105,663
1982	36	68,260	98,514
1983	15	94,932	95,406
1984	22	86,406	91,206
1985	13	87,971	84,365
1986	7	87,333	85,073
1987	14	115,909	84,468
1988	207	65,252	83,870
1989	256	104,781	84,318
1990	188	96,158	79,431
1991	196	78,403	79,188
1992	229	111,841	75,825
1993	302	93,963	72,667
1994	260	93,296	70,865
1995	278	106,404	72,262
1996	332	136,824	70,989
1997	359	94,353	72,427
1998	680	111,263	73,134
1999	366	135,524	66,605
2000	135	323,665	63,300
2001	242	72,093	59,900
2002	372	75,447	62,000
2003	143	68,226	61,800
2004	334	75,579	77,030
2005	677	77,818	72,429
2006	317	88,562	72,874
2007	293	82,118	76,046

2008	473	81,180	75,800
2009	570	86,459	60,000
2010	959	98,538	77,370
2011	567	78,523	79,000

Πίνακας 31. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής χοιρινού κρέατος (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	0	7,580	144,409
1981	28	23,333	144,712
1982	2	31,923	146,115
1983	12	50,204	146,897
1984	12	57,442	148,174
1985	9	55,445	138,267
1986	5	59,366	142,344
1987	11	71,995	150,693
1988	240	49,202	139,903
1989	352	73,034	138,868
1990	298	58,725	139,839
1991	322	49,151	140,216
1992	307	76,119	144,650
1993	178	45,922	136,170
1994	267	57,960	136,818
1995	310	69,753	136,886
1996	380	78,815	135,510
1997	431	129,282	133,496
1998	782	96,641	134,356
1999	408	148,051	138,300
2000	289	129,924	141,400
2001	642	225,569	136,600
2002	335	120,667	109,604
2003	200	102,237	111,090
2004	478	106,756	107,521
2005	1,434	128,371	109,409
2006	589	138,192	108,470
2007	746	120,673	101,867
2008	1,746	117,376	105,000
2009	1,711	113,521	103,700
2010	966	108,371	100,200
2011	1,292	132,592	101,000

Πίνακας 32. Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών, εισαγωγών και παραγωγής κρέατος από κοτόπουλο (ποσότητες σε τόνους)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Παραγωγή
1980	3,301	16	137,431
1981	2,262	1,319	138,716
1982	1,365	2,491	149,799
1983	611	1,695	149,724
1984	223	2,748	149,674
1985	951	3,672	142,611
1986	490	3,395	142,562
1987	1,931	6,212	144,480
1988	1,732	5,204	146,427
1989	1,849	7,814	150,385
1990	1,529	8,544	156,420
1991	1,954	8,392	157,520
1992	2,154	11,530	144,000
1993	7,797	18,243	144,000
1994	8,227	22,641	146,000
1995	6,817	22,445	161,000
1996	4,793	16,700	151,000
1997	5,145	20,340	110,000
1998	3,429	30,165	105,000
1999	4,790	30,317	100,000
2000	5,485	27,920	110,000
2001	4,788	47,838	113,548
2002	2,729	28,887	125,740
2003	3,533	53,398	160,000
2004	4,424	34,540	147,000
2005	7,331	34,666	158,700
2006	5,155	32,633	117,574
2007	11,989	35,853	116,059
2008	12,345	40,941	111,500
2009	11,344	40,213	111,750
2010	11,754	39,686	114,300
2011	16,657	41,564	111,860

Παράρτημα II

Πίνακες μεριδίων χωρών από τις εξαγωγές και τις εισαγωγές των αγαθών της φυτικής και ζωικής παραγωγής

Πίνακας 1. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές ρυζιού για τις τρεις περιόδους

Χώρες	1896-1991	1992-2001	2002-2011
Αλβανία	0.00%	6.01%	0.71%
Αυστρία	5.28%	0.57%	0.02%
Βέλγιο	0.19%	0.14%	0.15%
Βουλγαρία	0.02%	4.25%	5.05%
Τσεχία	0.00%	0.14%	1.00%
Δανία	0.00%	0.00%	0.70%
Φινλανδία	0.00%	0.02%	0.05%
Γερμανία	0.00%	1.55%	1.18%
Ουγγαρία	0.00%	0.00%	8.10%
Ιταλία	0.03%	3.46%	2.12%
Λετονία	0.00%	0.00%	0.76%
Λιθουανία	0.00%	0.00%	2.49%
Μάλτα	0.26%	0.39%	0.01%
Ολλανδία	0.00%	0.44%	3.53%
Πολωνία	0%	0%	30.34%
Πορτογαλία	0.00%	0.60%	1.16%
Ρουμανία	0.00%	0.06%	5.53%
Σερβία	0.00%	0.96%	0.33%
Ισπανία	0.00%	7.57%	4.80%
Σουηδία	0.00%	0.31%	0.82%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.08%	0.32%	1.68%
Κύπρος	2.64%	0.96%	0.89%
Rest Countries	91.44%	68.96%	22.23%

Πίνακας 2. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές ελαιόλαδου για τις τρεις περιόδους

	1896-1991	1992-2001	2002-2011
Ελβετία	0.24%	0.13%	0.67%
ΠΓΔΜ	0.00%	0.01%	0.05%
Μάλτα	0.02%	0.08%	0.04%
Ολλανδία	0.04%	0.80%	0.04%
Σερβία	0.00%	0.01%	0.08%
Σλοβενία	0.00%	0.01%	0.02%
Βέλγιο	0.02%	0.37%	0.39%
Κροατία	0.00%	0.01%	0.29%
Αυστρία	0.15%	0.11%	0.96%
Δανία	0.04%	0.16%	0.16%
Φινλανδία	0.01%	0.04%	0.10%
Ουγγαρία	0.00%	0.03%	0.03%
Νορβηγία	0.01%	0.08%	0.15%
Πολωνία	0.00%	0.03%	0.18%

Ρουμανία	0.03%	0.09%	0.11%
Ρωσία	2.24%	0.19%	0.51%
Σουηδία	0.12%	0.24%	0.67%
Ουκρανία	0.00%	0.05%	1.83%
Ηνωμένο Βασίλειο	1.36%	1.40%	1.83%
Αλβανία	0.00%	0.07%	0.09%
Ισραήλ	0.00%	0.03%	0.09%
Ιαπωνία	0.02%	0.14%	0.37%
Κουβέιτ	0.64%	0.03%	0.02%
Νέα Ζηλανδία	0.00%	0.02%	0.03%
Κορέα	0.00%	0.00%	0.16%
Σαουδική Αραβία	0.15%	0.02%	0.04%
Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	0.02%	0.02%	0.05%
Βουλγαρία	0.02%	0.10%	0.23%
Τσεχία	0.00%	0.01%	0.35%
Αυστραλία	1.38%	1.03%	1.51%
Κίνα	0.00%	0.00%	0.61%
Ταβάν	0.00%	0.09%	0.26%
Παναμάς	0.01%	0.00%	0.02%
Νότιος Αφρική	0.03%	0.07%	0.23%
Βραζιλία	0.03%	0.01%	0.21%
Κόστα Ρίκα	0.00%	0.00%	0.34%
Αίγυπτος	0.28%	0.40%	0.06%
ΗΠΑ	1.44%	1.94%	3.63%
Κύπρος	0.48%	0.17%	0.76%
Γαλλία	2.64%	7.41%	0.61%
Γερμανία	0.05%	0.98%	4.21%
Ιταλία	86.31%	76.66%	73.21%
Ισπανία	0.63%	5.51%	2.89%
Rest Countries	1.07%	0.98%	0.37%

Πίνακας 3. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές πορτοκαλιών για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Λευκορωσία	0%	0.16%	0.09%
Βουλγαρία	6.18%	9.75%	6.68%
Τσεχία	0%	3.67%	6.29%
Δανία	1.48%	0.76%	2.13%
Φινλανδία	0.03%	0.20%	0.39%
Ουγγαρία	4.91%	9.11%	9.08%
Λιθουανία	0%	0.05%	0.14%
Νορβηγία	0.01%	0.06%	0.12%

Πολωνία	7.85%	4.47%	7.06%
Μολδαβία	0%	0.25%	0.22%
Ρωσία	0%	23.73%	1.20%
Σλοβακία	0%	1.38%	2.29%
Σουηδία	0.09%	0.55%	1.40%
Ουκρανία	0%	3.76%	0.99%
Ηνωμένο Βασίλειο	3.58%	1.14%	0.67%
Κύπρος	0.03%	0.05%	0.29%
Γεωργία	0%	0.06%	0.01%
Καζακστάν	0%	0.24%	0.01%
Παναμάς	0.01%	0%	0%
Αλβανία	0%	3.62%	5.31%
Αυστρία	5.28%	2.11%	1.76%
Βέλγιο	0.43%	0.13%	0.05%
Βοσνία	0.00%	0.54%	1.80%
Κροατία	0.00%	2.07%	3.64%
Γαλλία	2.43%	0.65%	0.14%
Γερμανία	3.53%	5.05%	10.34%
Ολλανδία	11.09%	3.94%	1.92%
Σλοβενία	0.00%	0.65%	2.21%
Ισπανία	0.00%	0.01%	0.30%
Ελβετία	0.01%	0.53%	1.09%
ΠΓΔΜ	0.00%	3.82%	4.53%
Rest Countries	44.06%	6.92%	9.58%

Πίνακας 4. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές μανταρινιών για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αλβανία	0%	10.04%	7.92%
Αυστρία	1.23%	0.70%	0.69%
Βοσνία	0.00%	0.68%	0.17%
Βουλγαρία	8.27%	13.21%	16.58%
Κροατία	0.00%	0.11%	0.24%
Τσεχία	0.00%	3.90%	3.01%
Πολωνία	11.95%	13.65%	5.40%
Μολδαβία	0.00%	0.17%	1.69%
Ρουμανία	0.00%	1.44%	16.59%
Ρωσία	0.00%	1.74%	2.50%
Σλοβακία	0%	1.91%	2.29%
Σλοβενία	0%	0.24%	0.11%
ΠΓΔΜ	0%	11.03%	9.23%
Ουκρανία	0%	0.27%	4.56%

Ηνωμένο Βασίλειο	2.87%	0.27%	0.29%
Ολλανδία	15.60%	9.05%	1.61%
Ιταλία	0%	0.82%	0.70%
Ουγγαρία	1.20%	14.99%	10.43%
Γερμανία	4.52%	14.99%	10.43%
Κύπρος	0.03%	0.02%	0.14%
Rest Countries	54.33%	10.38%	11.87%

Πίνακας 5. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές λεμονιών για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αλβανία	0%	3.02%	9.13%
Αυστρία	0.65%	0.86%	0.54%
Βέλγο	0.00%	0.06%	0.08%
Κροατία	0.00%	0.36%	0.08%
Γαλλία	0.04%	0.62%	0.00%
Γερμανία	0.03%	2.53%	6.38%
Ιταλία	0.02%	1.07%	7.88%
Ολλανδία	0.16%	0.70%	2.40%
Σερβία	0.00%	7.50%	9.95%
ΠΓΔΜ	0.00%	8.91%	9.01%
Λευκορωσία	0.00%	0.36%	0.03%
Βουλγαρία	9.97%	15.99%	22.93%
Κύπρος	0.09%	0.09%	1.80%
Τσεχία	0.00%	3.50%	2.55%
Δανία	0.21%	0.05%	0.39%
Ουγγαρία	1.50%	2.84%	3.22%
Πολωνία	20.99%	4.50%	3.68%
Μολδαβία	0.00%	0.70%	0.59%
Ρουμανία	21.62%	11.03%	14.17%
Σλοβακία	0.00%	1.97%	0.84%
Ουκρανία	0.00%	8.52%	1.12%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.44%	0.51%	0.26%
Rest Countries	44.29%	3.54%	2.30%

Πίνακας 6. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές σταφυλιών για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αλβανία	0%	2.07%	1.29%
Αυστρία	7.06%	2.97%	1.29%
Λευκορωσία	0.00%	0.15%	0.36%
Βέλγο	0.16%	0.18%	0.17%
Βοσνία	0.00%	0.11%	0.15%

Βουλγαρία	0.01%	1.41%	2.64%
Κροατία	0.00%	0.19%	0.26%
Κύπρος	0.01%	0.01%	0.93%
Τσεχία	0.45%	0.22%	2.24%
Δανία	1.26%	0.17%	0.82%
Φινλανδία	0.06%	0.00%	1.26%
Γαλλία	0.09%	0.23%	0.12%
Γερμανία	10.14%	37.68%	33.71%
Ουγγαρία	0.00%	0.07%	0.10%
Ιταλία	0.02%	0.09%	0.40%
Λιθουανία	0.00%	0.14%	0.27%
Ολλανδία	30.32%	12.60%	11.52%
Νορρηγία	0.00%	0.04%	1.08%
Πολωνία	0.94%	12.52%	7.24%
Ρουμανία	0.00%	1.04%	6.47%
Ρωσία	0.00%	1.62%	0.61%
Σερβία	0.00%	0.33%	0.49%
Σλοβακία	0%	0.63%	1.08%
Σλοβενία	0.00%	0.03%	0.20%
Ισπανία	0.00%	0.06%	0.32%
Σουηδία	0.43%	0.11%	2.07%
Ελβετία	0.02%	0.09%	0.85%
ΠΓΔΜ	0.00%	1.15%	1.50%
Ηνωμένο Βασίλειο	10.32%	21.77%	17.73%
Rest Countries	38.71%	0.29%	3.59%

Πίνακας 7. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές κρασιού για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Καναδάς	2.10%	2.87%	2.93%
Παναμάς	0.02%	0.03%	0.02%
Κίνα	0.00%	0.05%	0.30%
ΗΠΑ	2.31%	3.18%	6.08%
Αυστραλία	0.41%	0.73%	0.79%
Κύπρος	0.03%	0.11%	1.65%
Ιαπωνία	0.02%	0.31%	0.37%
Αλβανία	0.00%	0.14%	0.30%
Ιταλία	15.27%	7.18%	4.41%
Ισπανία	0.00%	0.65%	0.27%
Δανία	0.73%	2.58%	1.13%
Φινλανδία	0.41%	0.36%	0.42%
Ιρλανδία	0.04%	0.06%	0.02%
Νορβηγία	0.13%	0.27%	0.13%
Σουηδία	0.73%	2.25%	0.91%
Αυστρία	0.78%	1.23%	1.88%

Ηνωμένο Βασίλειο	1.04%	2.17%	2.32%
Βέλγιο	5.55%	8.39%	3.91%
Γαλλία	21.42%	16.08%	11.58%
Γερμανία	5.69%	44.16%	52.13%
Ολλανδία	1.51%	1.86%	2.43%
Ελβετία	1.30%	0.75%	0.81%
Τσεχία	0.00%	0.10%	0.43%
Πολωνία	0.01%	0.34%	1.52%
Ρωσία	0.00%	1.43%	1.16%
Rest Countries	40.50%	2.70%	2.18%

Πίνακας 8. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές καπνού για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αλβανία	3.34%	0.11%	0%
Αυστρία	1.17%	0.85%	1.11%
Βέλγιο	2.91%	2.99%	10.17%
Γαλλία	2.45%	3.53%	3.94%
Γερμανία	2.18%	9.44%	6.87%
Ιταλία	21.57%	4.79%	1.63%
Ολλανδία	3.34%	3.00%	4.58%
Πορτογαλία	0.64%	0.67%	1.24%
Ισπανία	0.58%	0.65%	0.44%
Ελβετία	1.33%	1.98%	0.84%
ΠΓΔΜ	0.00%	0.94%	0.84%
Λευκορωσία	0.00%	0.59%	1.19%
Βουλγαρία	4.71%	1.64%	6.17%
Τσεχία	0.00%	0.62%	1.14%
Δανία	0.15%	0.32%	0.33%
Φινλανδία	0.20%	0.14%	0.00%
Ουγγαρία	1.19%	1.52%	0.57%
Ιρλανδία	0.12%	0.20%	0.22%
Λιθουανία	0.00%	0.10%	0.35%
Νορβηγία	0.02%	0.12%	0.05%
Πολωνία	1.52%	3.32%	1.84%
Ρουμανία	0.39%	1.23%	0.94%
Ρωσία	0.00%	10.40%	10.32%
Σλοβακία	0.00%	0.65%	0.24%
Σουηδία	0.14%	0.18%	0.01%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.70%	3.51%	1.18%
Ταβάν	0.14%	0.30%	0.84%
Κύπρος	0.08%	0.02%	0.19%
Ινδία	0.00%	0.05%	0.11%
Ινδονησία	0.74%	2.28%	3.55%
Ισραήλ	0.81%	0.97%	0.88%

Ιαπωνία	4.10%	5.82%	0.96%
Μαλαισία	0.05%	0.23%	0.15%
Φιλιππίνες	0.35%	0.05%	0.33%
Σιγκαπούρη	0.09%	0.92%	0.22%
Κορέα	1.12%	2.49%	3.95%
Τουρκία	0.06%	0.37%	0.41%
Αργεντινή	0.12%	0.07%	0.43%
Καναδάς	0.01%	0.08%	0.23%
Βραζιλία	0.20%	0.33%	0.55%
Δομινικανή Δημοκρατία	0.02%	0.04%	0.05%
Μεξικό	0.13%	0.47%	1.47%
Παραγουάη	0.00%	0.04%	0.67%
Αλγερία	3.81%	3.93%	6.20%
Αίγυπτος	5.29%	7.40%	4.28%
Λιβύη	0.39%	0.35%	0.69%
ΗΠΑ	15.47%	11.51%	8.22%
Μαρόκο	0.50%	0.32%	0.33%
Νότιος Αφρική	0.39%	0.16%	0.62%
Τυνησία	1.19%	1.17%	0.69%
Αυστραλία	0.54%	0.40%	0.30%
Rest Countries	15.63%	4.17%	4.34%

Πίνακας 9. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές μήλων για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αίγυπτος	0.02%	0.21%	2.64%
Παναμάς	0.12%	0.06%	0.00%
Κύπρος	0.68%	1.73%	0.93%
Ισραήλ	0.00%	2.61%	0.56%
Ιορδανία	0.65%	0.02%	0.73%
Σαουδική Αραβία	1.93%	0.06%	0.73%
Τουρκία	0.00%	0.18%	8.68%
Βουλγαρία	0.00%	37.39%	25.18%
Νορβηγία	0.06%	0.01%	0.00%
Πολωνία	0.38%	0.18%	0.14%
Μολδαβία	0.00%	0.03%	1.11%
Ρουμανία	0.23%	2.95%	4.11%
Ρωσία	0.00%	2.16%	10.85%
Ουκρανία	0.00%	0.40%	1.70%
Ηνωμένο Βασίλειο	16.00%	11.00%	0.07%
Αλβανία	0.00%	43.43%	37.27%
Αυστρία	0.00%	0.00%	0.05%
Βέλγιο	0.82%	0.34%	0.05%
Γερμανία	3.65%	27.00%	12.00%

Ιταλία	50.16%	1.55%	23.00%
Ολλανδία	7.02%	0.75%	11.00%
Πορτογαλία	12.25%	3.61%	3.00%
ΠΓΔΜ	0%	0%	3.79%
Ισπανία	0.27%	0.09%	0.10%
Rest Countries	21.59%	1.55%	1.42%

Πίνακας 10. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές ροδάκινων για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αλβανία	0%	8.79%	4.60%
Αυστρία	6.74%	2.34%	1.10%
Λευκορωσία	0.00%	0.83%	1.57%
Βέλγιο	0.21%	0.13%	0.04%
Βουλγαρία	1.95%	3.48%	7.96%
Κροατία	0.00%	0.62%	0.25%
Κύπρος	0.02%	0.48%	1.06%
Τσεχία	2.28%	4.58%	1.95%
Δανία	1.57%	0.28%	0.05%
Φινλανδία	0.62%	0.10%	0.00%
Γαλλία	0.67%	0.38%	0.04%
Γερμανία	13.05%	28.85%	7.15%
Ουγγαρία	0.00%	0.06%	0.76%
Ιταλία	0.23%	1.70%	0.18%
Λετονία	0.00%	0.14%	0.28%
Ολλανδία	10.70%	5.31%	0.00%
Πολωνία	4.50%	16.28%	9.97%
Μολδαβία	0.00%	0.18%	3.80%
Ρουμανία	0%	4.38%	18.38%
Ρωσία	0%	11.32%	24.71%
Σαουδική Αραβία	3%	0.81%	0.06%
Σερβία	0%	0.59%	0.27%
Σλοβακία	0%	0.84%	0.92%
Σλοβενία	0%	0.13%	0.96%
Σουηδία	0.47%	0.48%	9.00%
ΠΓΔΜ	0%	3.21%	2.61%
Τουρκία	0%	0.05%	1.18%
Ουκρανία	0%	0.05%	6.51%
Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	0.29%	0.17%	0.01%
Ηνωμένο Βασίλειο	2.48%	2.12%	1.32%
Rest Countries	50.97%	0.92%	0.47%

Πίνακας 11. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές μύρας από κριθάρι για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βουλγαρία	4.91%	6.23%	6.09%
Ρουμανία	4.24%	0.90%	0.14%
Ρωσία	0.00%	3.28%	0.00%
Σουηδία	0.06%	0.02%	0.42%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.40%	0.07%	0.58%
Κύπρος	5.43%	0.76%	7.57%
Αλβανία	0.06%	71.07%	50.34%
Αυστρία	0.00%	0.02%	0.18%
Βέλγιο	0.01%	0.08%	0.36%
Γαλλία	0.25%	0.44%	0.30%
Γερμανία	0.06%	0.21%	1%
Ιταλία	0.09%	0.17%	0.38%
Ολλανδία	0.12%	1.78%	2.09%
Ισπανία	0.00%	2.00%	14.00%
ΠΓΔΜ	0.00%	2.43%	6.97%
Rest Countries	84.40%	12.50%	23.40%

Πίνακας 12. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές σιταριού για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Κύπρος	0.66%	0.23%	2.60%
Ηνωμένο Βασίλειο	3.82%	1.26%	3.65%
ΠΓΔΜ	0.00%	1.33%	3.65%
Ισπανία	0.76%	1.38%	6.09%
Ρουμανία	0%	0.03%	0.48%
Ολλανδία	0%	1.11%	2.78%
Ιταλία	75.08%	63.62%	44.97%
Γερμανία	0%	1.83%	0.17%
Γαλλία	2.65%	9.40%	2.05%
Βουλγαρία	0.05%	0.13%	0.85%
Βέλγιο	4.46%	4.81%	2.41%
Αλβανία	0%	0.13%	0.42%
Rest Countries	12.52%	14.75%	31.78%

Πίνακας 12. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές σιταριού για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αλβανία	0.36%	31.70%	12.96%
Αυστρία	1.24%	2.13%	0.62%
Βέλγιο	0.08%	0.51%	0.34%
Κροατία	0.00%	0.13%	1.10%
Γαλλία	0.74%	0.67%	1.91%
Γερμανία	7.73%	18.39%	2.31%
Ιταλία	14.04%	2.62%	0.99%
Μάλτα	0.10%	0.52%	0.01%

Ολλανδία	4.60%	2.89%	0.16%
Ισπανία	0.00%	0.06%	0.98%
ΠΓΔΜ	0.00%	0.72%	0.73%
Βουλγαρία	0.03%	7.02%	13.70%
Τσεχία	0.00%	1.45%	8.05%
Δανία	1.24%	1.31%	0.06%
Ουγγαρία	0.00%	0.09%	0.19%
Λιθουανία	0.00%	0.01%	0.28%
Πολωνία	0.34%	9.71%	27.86%
Ρουμανία	11.18%	3.41%	18.46%
Ρωσία	0.00%	0.27%	0.23%
Σλοβακία	0.00%	0.63%	3.80%
Σουηδία	0.10%	0.21%	0.00%
Ηνωμένο Βασίλειο	26.09%	6.48%	0.67%
Κύπρος	0.37%	1.95%	1.32%
Rest Countries	31.8%	4.07%	1.05%

Πίνακας 13. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές τυριού από πρόβειο γάλα για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αυστρία	4%	3.12%	0.82%
Βέλγιο	1.87%	2.48%	0.65%
Γαλλία	5.04%	1.90%	5.52%
Γερμανία	14.30%	75.40%	58.05%
Ισπανία	0.00%	0.16%	0.13%
Ελβετία	0.42%	0.40%	0.03%
Ιταλία	3.01%	4.91%	10.82%
Ολλανδία	0.12%	0.67%	10.82%
Βουλγαρία	0.00%	0.07%	0.05%
Δανία	0.07%	0.01%	0.64%
Σουηδία	0.92%	1.84%	5.97%
Ηνωμένο Βασίλειο	1.00%	1.64%	6.25%
Κύπρος	0.14%	0.05%	4.75%
Rest Countries	45.42%	1.22%	2.80%

Πίνακας 14. Μερίδια χωρών από τις εξαγωγές τυριού πλήρες φρέσκου από αγελαδινό γάλα για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Τσεχία	0.00%	0.00%	0.07%
Αλβανία	0.00%	1.54%	0.50%
Αυστραλία	18.93%	10.95%	3.85%
Μάλτα	0.48%	0.27%	0.02%
Βουλγαρία	0.01%	0.47%	2.48%
Δανία	0.55%	0.26%	0.68%
Φινλανδία	0.00%	0.09%	0.29%

Ιρλανδία	0.01%	0.00%	0.19%
Νορβηγία	0.19%	0.07%	0.06%
Πολωνία	0.01%	0.00%	0.16%
Ρουμανία	0.00%	0.19%	2.03%
Σουηδία	0.01%	0.72%	5.86%
Ηνωμένο Βασίλειο	1.05%	2.67%	10.63%
Καναδάς	3.05%	1.37%	1.51%
Κύπρος	1.21%	1.03%	8.18%
Αυστρία	0.90%	2.45%	4.38%
Βέλγιο	0.47%	0.99%	1.64%
Γαλλία	0.76%	1.33%	2.11%
Γερμανία	3.57%	27.99%	32.35%
Ιταλία	0.92%	6.55%	8.70%
Ολλανδία	0.05%	1.83%	2.14%
Ισπανία	0.01%	0.40%	0.89%
Ελβετία	0.13%	0.36%	1.24%
Rest Countries	89.70%	50.79%	15.41%

Πίνακας 15. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές πορτοκαλιών για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βουλγαρία	0.40%	1.16%	1.01%
Κύπρος	18.04%	0%	2.83%
Γαλλία	1.22%	1.68%	1.43%
Γερμανία	0.09%	12.17%	5.58%
Ιταλία	0%	2.09%	4.45%
Ολλανδία	10.88%	28.03%	2.99%
Ισπανία	0.16%	9.65%	5.16%
Rest Countries	69.21%	45.22%	76.54%

Πίνακας 17. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές μανταρινιών για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Κύπρος	0.15%	0%	11.77%
Γερμανία	0%	11.29%	8.06%
Ιταλία	0%	44.50%	35.45%
Ολλανδία	4.09%	23.99%	1.55%
Ισπανία	3.50%	3.76%	3.95%
Rest Countries	92.26%	16.46%	39.22%

Πίνακας 18. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές λεμονιών για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
--	-----------	-----------	-----------

Αυστρία	2.90%	0.22%	0.07%
Βέλγιο	0.28%	0.23%	0.04%
Γαλλία	0.87%	1.36%	0.26%
Γερμανία	0.09%	2.77%	2.17%
Ιταλία	0.34%	24.87%	7.76%
Ολλανδία	12.65%	12.08%	0.88%
Ισπανία	15.78%	24.55%	3.33%
Βουλγαρία	5.89%	0.07%	0.07%
Κύπρος	14.12%	0.01%	0.88%
Rest Countries	47.07%	33.84%	84.53%

Πίνακας 19. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές καπνού για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αλβανία	0.12%	1.21%	0.35%
Γαλλία	3.20%	2.94%	0.13%
Βέλγιο	0.01%	0.37%	4.45%
Γερμανία	3.14%	6.19%	2.77%
Ιταλία	5.36%	8.45%	4.53%
Ολλανδία	17.62%	20.76%	1.04%
Ισπανία	0.09%	0.14%	1.28%
ΠΓΔΜ	0.00%	0.54%	12.44%
Βουλγαρία	0.00%	0.83%	21.61%
Ηνωμένο Βασίλειο	3.22%	1.09%	0.16%
Rest Countries	66.93%	53.11%	51.01%

Πίνακας 20. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές μήλων για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Πολωνία	0%	0.04%	0.71%
Αυστρία	0.37%	3.89%	1.61%
Βέλγιο	5.84%	0.60%	1.01%
Γαλλία	2.08%	4.05%	0.81%
Γερμανία	2.10%	3.12%	15.39%
Ιταλία	9.51%	26.52%	42.96%
Ολλανδία	24.59%	7.01%	4.21%
Ισπανία	0.00%	2.09%	4.30%
ΠΓΔΜ	0.00%	0.41%	0.70%
Rest Countries	55.53%	52.28%	28.30%

Πίνακας 21. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές αχλαδιών για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βέλγιο	5.60%	0.79%	0.37%

Γαλλία	2.90%	4%	1.81%
Γερμανία	0%	0.66%	5.27%
Ιταλία	3.19%	0.22%	17%
Ολλανδία	8.27%	3.60%	3.08%
Ισπανία	0%	3.65%	47.67%
Rest Countries	80%	87.10%	24.80%

Πίνακας 22. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές ζάχαρης για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βέλγιο	4.57%	1.55%	0.83%
Βουλγαρία	0%	1.47%	3.57%
Κύπρος	5.00%	0.00%	3.84%
Δανία	27.92%	0.00%	9.72%
Γαλλία	4.19%	7.46%	37.11%
Γερμανία	0.00%	22.96%	33.42%
Ιταλία	0.13%	8.03%	0.67%
Ολλανδία	1.14%	2.07%	0.33%
Ηνωμένο Βασίλειο	38.58%	47.97%	1.95%
Rest Countries	23.48%	8.49%	8.57%

Πίνακας 23. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές μύρας από κριθάρι για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βουλγαρία	2.83%	0.10%	0.53%
Τσεχία	0.00%	1.68%	2.08%
Δανία	13.21%	1.82%	0.29%
Ιρλανδία	0.24%	0.03%	0.64%
Πολωνία	0.00%	0.08%	0.21%
Ρουμανία	0.00%	0.00%	0.29%
Ρωσία	0.00%	0.02%	1.27%
Σουηδία	0.01%	0.09%	0.02%
Ηνωμένο Βασίλειο	9.06%	4.35%	2.65%
Κύπρος	0.05%	2.17%	1.72%
Αυστρία	0.73%	1.06%	0.36%
Βέλγιο	5.16%	4.48%	1.68%
Γαλλία	4.17%	1.90%	10.79%
Γερμανία	13.13%	31.61%	47.23%
Ιταλία	5.18%	7.29%	2.20%
Ολλανδία	6.24%	27.23%	17.77%
Ισπανία	1.84%	2.42%	1.85%
Rest Countries	38.10%	13.60%	8.30%

Πίνακας 24. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές κριθαριού για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βέλγιο	1.69%	0.01%	0.34%
Βουλγαρία	0.00%	0.00%	17.24%

Κύπρος	0.00%	0.00%	0.12%
Δανία	1.73%	9.90%	0.00%
Γαλλία	43.43%	35.51%	16.93%
Γερμανία	16.44%	13.97%	13.33%
Ουγγαρία	0.00%	0.27%	4.79%
Ιταλία	0.01%	0.27%	0.52%
Ολλανδία	0.01%	0.40%	0.50%
Ρουμανία	0.00%	0.12%	6.73%
Ρωσία	0.00%	6.25%	25.11%
Ισπανία	20.77%	4.81%	0.78%
Ουκρανία	0.00%	0.03%	5.50%
Ηνωμένο Βασίλειο	15.19%	25.17%	3.40%
Rest Countries	74.60%	0.60%	4.73%

Πίνακας 25. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές σιταριού για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βέλγιο	1.26%	1.40%	0.09%
Βουλγαρία	0.22%	0.99%	8.09%
Γαλλία	74.51%	34.62%	17.17%
Γερμανία	0.33%	22.97%	5.83%
Ουγγαρία	0.00%	0.41%	12.05%
Ιταλία	1.98%	1.62%	0.41%
Ολλανδία	0.34%	8.53%	1.84%
Ρουμανία	0.00%	4.08%	4.05%
Ρωσία	0.00%	4.08%	26.16%
Ισπανία	9.39%	3.35%	0.86%
Ουκρανία	0.00%	0.09%	5.76%
Ηνωμένο Βασίλειο	10.36%	13.50%	1.24%
Κύπρος	0.00%	0.00%	2.27%
Rest Countries	1.64%	7.98%	14.21%

Πίνακας 26. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές πατάτας για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αυστρία	0.05%	1.71%	1.02%
Βέλγιο	0.46%	2.94%	2.07%
Γαλλία	4.13%	12.11%	15.07%
Γερμανία	0.90%	8.23%	7.09%
Ιταλία	1.33%	3.47%	3.67%
Ολλανδία	53.52%	25.43%	15.32%
Ισπανία	0.77%	0.10%	0.08%
Βουλγαρία	0.20%	0.02%	0.47%
Δανία	0%	0.65%	0.43%
Κύπρος	0.28%	0.54%	8.33%
Ιρλανδία	0.03%	0.29%	0.17%
Πολωνία	2.58%	0.02%	0.07%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.15%	1.42%	0.93%

Καναδάς	2.16%	0.20%	0.01%
Rest Countries	35.59%	43.06%	45.27%

Πίνακας 27. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές φασολιών για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βουλγαρία	16.46%	12.63%	0.28%
Πολωνία	0.11%	0.98%	3.31%
Ρουμανία	2.13%	0.16%	0%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.26%	0.18%	0.30%
Αλβανία	10.49%	6.66%	2.33%
Βέλγιο	0.19%	0.42%	0.02%
Γαλλία	1.29%	0.18%	0.01%
Γερμανία	0.17%	0.18%	0.15%
Ιταλία	0.02%	0.83%	0.80%
Ολλανδία	0.16%	2.17%	0.92%
Πορτογαλία	0.83%	0.12%	3.32%
Ισπανία	0%	1.06%	0.90%
ΠΓΔΜ	0.51%	0.81%	0.15%
Rest Countries	67.39%	73.64%	87.52%

Πίνακας 28. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές φακής για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βουλγαρία	0%	0.07%	0.02%
Γερμανία	0.00%	0.04%	0.06%
Ιταλία	0.51%	0.09%	0.17%
Ολλανδία	0.44%	0.12%	0.44%
Πορτογαλία	0.00%	0.17%	3.47%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.00%	0.01%	0.34%
Rest Countries	99.05%	99.50%	95.49%

Πίνακας 29. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές τυριού από πρόβειο γάλα για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Βουλγαρία	22.21%	46.48%	41.27%
Κύπρος	3.02%	0.39%	5.54%
Δανία	0.27%	4.01%	1.25%
Γαλλία	1.78%	1.25%	0.96%
Γερμανία	0.38%	18.39%	18.49%
Ιταλία	9.43%	22.57%	29.07%
Ρουμανία	48.30%	4.96%	0.13%
Ολλανδία	0.11%	0.28%	2.38%
Αυστρία	0.27%	0.42%	0.22%
Rest Countries	14.23%	1.26%	0.69%

Πίνακας 30. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές αποβουτυρωμένου αγελαδινού γάλακτος για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
--	-----------	-----------	-----------

Βέλγιο	68.73%	60.82%	1.72%
Γαλλία	10.78%	18.80%	11.76%
Γερμανία	2.32%	14.83%	66.22%
Ιταλία	0.07%	0.54%	0.28%
Ολλανδία	6.57%	2.95%	6.46%
Ρουμανία	0.00%	0.00%	1.43%
Ισπανία	0.00%	0.63%	1.43%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.00%	0.27%	0.22%
Κύπρος	0.00%	0.00%	1.29%
Rest Countries	11.54%	1.16%	5.18%

Πίνακας 31. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές πλήρες φρέσκου αγελαδινού γάλακτος για τις τρεις περιόδους

	1982-1991	1992-2001	2002-2011
Αυστρία	0.01%	0.36%	2.98%
Βέλγιο	73.34%	16.81%	0.85%
Γαλλία	7.09%	34.02%	11.96%
Ιταλία	0.19%	0.28%	0.93%
Ολλανδία	5.05%	1.02%	1.31%
Ισπανία	0%	2.03%	3.80%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.03%	0.09%	0.00%
Γερμανία	0.90%	45.34%	75.26%
ΠΓΔΜ	0%	0%	0.44%
Rest Countries	8.39%	0.06%	0.87%

Πίνακας 32. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές τυριού πλήρες από αγελαδινό γάλα για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αυστρία	4.22%	3.21%	3.49%
Βέλγιο	0.97%	0.33%	2.35%
Βουλγαρία	0.04%	0.69%	1.53%
Κύπρος	0.04%	0.24%	0.35%
Δανία	10.97%	13.81%	8.39%
Φινλανδία	0.17%	0.60%	1.55%
Γαλλία	4.10%	6.00%	2.48%
Γερμανία	40.92%	36.31%	32.87%
Ουγγαρία	0.82%	0.05%	0.15%
Ιρλανδία	6.33%	3.82%	3.00%
Ιταλία	0.40%	1.30%	4.23%
Λιθουανία	0.00%	0.00%	0.02%
Ολλανδία	29.42%	30.52%	43.46%
Νορβηγία	0.04%	0.01%	0.06%
Πολωνία	0.01%	0.00%	0.40%
Πορτογαλία	0.03%	0.12%	0.00%

Ρουμανία	1.02%	0.30%	1.01%
Ισπανία	0.22%	0.08%	0.32%
Σουηδία	0.01%	2.93%	1.23%
Ελβετία	0.23%	0.30%	0.05%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.31%	0.99%	1.24%
Rest Countries	0.32%	0.05%	0.08%

Πίνακας 33. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές βόειο κρέατος για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Αυστρία	0.66%	1.53%	0.37%
Βέλγιο	4.06%	3.52%	1.22%
Βουλγαρία	0.09%	0.01%	0.09%
Δανία	0.11%	0.21%	0.16%
Γαλλία	4.95%	57.40%	71.54%
Γερμανία	5.18%	16.55%	12.23%
Ουγγαρία	0.02%	0.07%	0.01%
Ιρλανδία	0.07%	0.02%	0.02%
Ιταλία	2.02%	2.10%	5.97%
Ολλανδία	32.66%	17.67%	3.66%
Πολωνία	0.01%	0.02%	1.54%
ΠΓΔΜ	3.76%	0.01%	0.00%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.12%	0.11%	0.32%
Ισπανία	0.08%	0.47%	1.08%
Rest Countries	46.210%	0.320%	1.810%

Πίνακας 34. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές χοιρινού κρέατος για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2011
Μάλτα	12.95%	1.45%	0.00%
Βέλγιο	0.00%	6.56%	4.61%
Βουλγαρία	2.61%	11.74%	42.53%
Γαλλία	0.00%	4.21%	13.29%
Γερμανία	0.16%	7.54%	7.34%
Ιταλία	0.16%	0.85%	0.21%
Ολλανδία	0.49%	11.54%	7.19%
Ισπανία	0.16%	1.70%	1.11%
Κύπρος	40.80%	23.41%	11.96%
Rest Countries	42.67%	22.21%	11.76%

Πίνακας 35. Μερίδια χωρών από τις εισαγωγές κρέατος από κοτόπουλο για τις τρεις περιόδους

	1986-1991	1992-2001	2002-2001
Βέλγιο	0.85%	3.93%	3.49%
Γαλλία	34.55%	18.10%	3.60%
Γερμανία	0.51%	2.37%	7.29%
Ιταλία	0.30%	30.57%	43.16%
Ολλανδία	14.91%	26.93%	27.22%
Ισπανία	0.09%	0.11%	0.69%

Βουλγαρία	9.35%	0.40%	1.57%
Δανία	23.96%		
Φινλανδία	0%	0.06%	0.20%
Ουγγαρία	8.09%	0.28%	0.01%
Ιρλανδία	0.12%	0.11%	0.04%
Πολωνία	0%	0%	0.18%
Ρουμανία	0%	0.06%	0.48%
Ηνωμένο Βασίλειο	0.05%	2.67%	0.48%
Rest Countries	7.25%	1.82%	2.28%